T.C
ÇANKIRI KARATEKİN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI BÖLÜMÜ
TÜRK HALK EDEBİYATI ANA BİLİM DALI

SİNOP İLİ AYANCIK İLÇESİ MÂNİ SÖYLEME GELENEĞİ

PELİN BÜŞRA GÜMÜŞ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN

Prof. Dr. Abdulselam ARVAS

Çankırı-2023

T.C.
ÇANKIRI KARATEKİN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI BÖLÜMÜ
TÜRK HALK EDEBİYATI ANA BİLİM DALI

SİNOP İLİ AYANCIK İLÇESİ MÂNİ SÖYLEME GELENEĞİ

PELİN BÜŞRA GÜMÜŞ
ORCID: 0000-0001-5536-2402

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN

Prof. Dr. Abdulselam ARVAS

Çankırı-2023

İÇİNDEKİLER

BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ ii
TEZ KABUL VE ONAY iii
ÖN SÖZ iv
ÖZET vi
ABSTRACT vii
KISALTMALAR vii
1. GİRİŞ 1
1.1. ÇALIŞMA HAKKINDA GENEL BİLGİLER 1
1.1.1. Çalışmanın Amacı 1
1.1.2. Çalışmada Kullanılan Metot 1
1.1.3. Çalışmanın Önemi ve Kapsamı 2
1.2. ARAŞTIRMA SAHASI HAKKINDA KISA BİLGİLER 3
1.2.1. Ayancık'ın Kısaca Coğrafyası ve Tarihi 3
1.2.2. Ayancık'ta Tarım ve Sanayi 3
BİRİNCİ BÖLÜM 8
2. MÂNİ TÜRÜNE KISA BİR BAKIŞ 8
2.1. MÂNİ KAVRAMI VE TÜRÜ ÜZERİNE 8
2.1.1. Yazılı Kaynaklarda Mâni Hakkında Verilen Bilgiler 8
2.2. TÜRKİYE'DE MÂNİ SÖYLEME GELENEĞİ 11
2.3. ARAŞTIRMA KONUSU İLE İLGİLİ YAPILAN ÇALIŞMALAR 20
2.3.1. Mâni Üzerine Yazılan Kitaplar 20
2.3.2. Mâniler Üzerine Hazırlanan Tezler 26
2.3.3. Mâni Üzerine Yazılmış Makaleler 28
2.3.4. Mâni Üzerine Yazılmış Bildiriler 35
İKİNCİ BÖLÜM 38
3. AYANCIK (SİNOP) MÂNİLERİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA 38
3.1. AYANCIK MÂNİLERİNİN ŞEKİL AÇISINDAN İNCELEMESİ 38
3.1.1. Ayancık Mânilerinin Yapı Özellikleri 38
3.1.1.1. Hece Sayısı Bakımından Mâniler 38
3.1.1.1.1. Hece Sayısı Yedi Olan Mâniler 38
3.1.1.1.2. Hece Sayısı Yediden Fazla Olan Mâniler 39
3.1.1.1.3. Hece Sayısı Yediden Az Olan Mâniler 40
3.1.1.2. Dizeleri Bakımından Mâniler 40

3.1.1.2.1. Düz Mâniler 41
3.1.1.2.2. Ayaklı Mâniler 41
3.1.1.2.3. Yedekli Mâniler 42
3.1.1.3. Uyak Yapıları Bakımından Mâniler 42
3.1.1.3.1. Uyak Yapısı aaba Şeklindeki Mâniler 45
3.1.1.3.2. Uyak Yapısı aabb Şeklinde Olan Mâniler 46
3.1.1.3.3. Uyak Yapısı aaaa Şeklinde Olan Mâniler 46
3.1.1.4. Dize Sayıları Bakımından Mâniler 47
3.1.1.5. Durakları Bakımından Mâniler 47
3.2. AYANCIK MÂNİLERİNİN MUHTEVA AÇISINDAN İNCELEMESİ. 50
3.2.1. Ayancık Mânilerinin İçerik Özellikleri 50
3.2.1.1. Deniz ve Denizcilikle İlgili Mâniler 52
3.2.1.2. Doğum İçerikli Mâniler 53
3.2.1.3. Evlilik İçerikli Mâniler 54
3.2.1.4. Ölüm İçerikli Mâniler 57
3.2.1.5. Askerlik Konulu Mâniler 59
3.2.1.6. Kına-Düğün İçerikli Mâniler 61
3.2.1.7. Bekârlık Konulu Mâniler 64
3.2.1.8. Kumalık Geleneği İle İlgili Mâniler 66
3.2.1.9. Gelin-Kaynana Konulu Mâniler 68
3.2.1.10. Gelin-Görümce-Elti İçerikli Mâniler 71
3.2.1.11. İş Ortamlarıyla İlgili Mâniler 72
3.2.1.12. Bayram Konulu Mâniler 74
3.2.1.13. Aylar-Mevsimler İçerikli Mâniler 75
3.2.1.14. Doğa Unsurlarıyla İlgili Mâniler 76
3.2.1.15. Karşılıklı Söylenen Mâniler 77
3.2.1.16. Sosyal Konularla İlgili Mâniler 79
3.2.1.17. Cinsellik İçerikli Mâniler 85
3.2.1.18. İnkâr Etmek Konulu Mâniler 87
3.2.1.19. Dert-Acı-Keder İçerikli Mâniler 88
3.2.1.20. Dilek-İstek-Şart İçerikli Mâniler 89
3.2.1.21. Beddua İçerikli Mâniler 90
3.2.1.22. Dua İçerikli Mâniler 92
3.2.1.23. Küfür-Argo Sözler İçeren Mâniler 93
3.2.1.24. Gurbet- Ayrılık-Özlem İçerikli Mâniler 94

3.2.1.25. Günah İçerikli Mâniler 96
3.2.1.26. Rüya İçerikli Mâniler 97
3.2.1.27. Sadakat İçerikli Mâniler 98
3.2.1.28. Güzellik ve Çirkinlik İçerikli Mâniler 99
3.2.1.29. Hasret- Özlem- Kavuşma İçerikli Mâniler 100
3.2.1.30. Mektup ve Haberleşme Konulu Mâniler 102
3.2.1.31. Mizahi Unsurlar İçerikli Mâniler 103
3.2.1.32. Siyasi İçerikli Mâniler 104
3.2.1.33. Nazar Unsurları İçeren Mâniler 105
3.2.1.34. Öğüt Konulu Mâniler 106
3.2.1.35. Övgü ve Yüceltme İçerikli Mâniler 107
3.2.1.36. Pişmanlık ve Şikâyet İçerikli Mâniler 108
3.2.1.37. Ramazan-Davulcu Konulu Mâniler 110
3.2.1.38. Sevda- Aşk İçerikli Mâniler 110
3.2.1.39. Yergi ve Sitem İçerikli Mâniler 112
3.2.1.40. Yiğitlik Konulu Mâniler 113
3.2.1.41. Zengin-Fakir İçerikli Mâniler 114
3.2.1.42. Sevgilinin Uzuvlarını İçeren Mâniler 114
3.2.1.43. Büyü- Muska İçerikli Mâniler 116
3.2.1.44. Kılık Kıyafet İçerikli Mâniler 116
3.2.1.45. Esnaf-Satıcılık İçerikli Mâniler 118
3.3. AYANCIK MÂNİLERİNİN İŞLEVSEL ÖZELLİKLERİ 119
3.4. AYANCIK'TA MÂNİLERİN İCRA BAĞLAMLARI 125
3.5. AYANCIK MÂNİLERİNİN DİĞER YÖRELERLE KISA BİR MUKAYESESİ…. 131
SONUÇ 142
KAYNAKÇA 145
KAYNAK KİŞİLER DİZİNİ 148
SÖZLÜKÇE 155
EKLER 160
ÖZGEÇMİŞ 361

BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ

Yüksek Lisans tezi olarak hazırladığım "*Sinop İli Ayancık İlçesi Mâni Söyleme Geleneği"* adlı çalışmanın öneri aşamasından sonuçlanmasına kadar geçen süreçte bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle uyduğumu, tez içindeki tüm bilgileri bilimsel ahlak ve gelenek çerçevesinde elde ettiğimi, tez yazım kurallarına uygun olarak hazırladığım bu çalışmamda doğrudan veya dolaylı olarak yaptığım her alıntıya kaynak gösterdiğimi ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu beyan ederim.

30 .01 .2023

Pelin Büşra GÜMÜŞ

ÇANKIRI KARATEKİN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Pelin Büşra GÜMÜŞ tarafından hazırlanan *Sinop İli Ayancık İlçesi Mâni Söyleme Geleneği* başlıklı bu çalışma, 30.01.2023 tarihinde yapılan tez savunma sınavı sonucunda *[oybirliği/oy çokluğuyla]* başarılı bulunarak jürimiz tarafından *Türk Dili ve Edebiyatı*Anabilim Dalı'nda Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

TEZ JÜRİSİ ÜYELERİ (Unvanı, Adı ve Soyadı)

Danışman	: Prof. Dr. Abdulselam ARVAS	İmza: ……..
Üye	: Dr. Öğr. Üyesi Özlem ŞAHİN	İmza: ……..
Üye	: Dr. Öğr. Üyesi Seval KASIMOĞLU	İmza: ……..

ONAY

Bu Tez, Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulunun …/…/ 2023 tarih ve ..... sayılı oturumunda belirlenen jüri tarafından kabul edilmiştir.

Unvanı Adı Soyadı

Enstitü Müdürü Vekili

ÖN SÖZ

Türk halk kültürüne ait birçok unsuru yansıtan anonim halk şiiri zaman, mekân ve çeşitli olaylara bağlı olarak değişik varyantlarla söylenegelen geleneksel bir türdür. Yörelere göre farklılık arz edebilen yazılı ve sözlü kültür ortamları icra edilen türlerin çeşitlenmesi ve değişmesi bakımından dikkat çekicidir. Bu sözlü kültür ortamları sayesinde bazı geleneksel yapılar değişmiş, bazıları özünü korumuş, bazıları da tamamen ortadan kalkmıştır. Bu gelişim ve farklılaşma süreci mâni söyleme geleneğine de etki ederek, geleneğin şekillenmesine katkı sağlamıştır. Günümüze kadar kuşaktan kuşağa aktarılarak gelen ve varlığını hâlâ koruyan mâni türü, söylendiği yörelere göre çok çeşitli özellikler içermektedir. Türkiye'de söylenen mânileri gelenek çerçevesi içine aldığımızda mâni söyleme geleneği, yörelere göre farklılaşmış, anlam ve içerik açısından da çeşitli boyutlara ve seviyelere ulaşmıştır.

Mâniler, Türk halk şiiri içerisinde irticalen söylenen ve sözlü geleneğe bağlı olan anonim halk edebiyatının en önemli ürünleri arasında olmakla birlikte özlü ve açık bir anlatım tarzına da sahiptir. Mâniler, kendine has söylenişi, geleneğe ait olma, sözlü olma, halk ile yakından ilişkili olma vb. özellikleri ile sözlü geleneği tüm gerçekliği ile yansıtarak anonim halk edebiyatının içinde varlığını korumayı başarmıştır. Mâni türü dil, üslup ve içerik açısından Türk kültürünü, zevkini içeren anlatım ve üslubuyla kuşaktan kuşağa aktarılan en önemli sözlü kültür yaratmalarından biridir.

Bu tezde mâni türü incelenerek Ayancık yöresi mânileri üzerine derleme ve değerlendirme çalışması yapılmış ve Ayancık yöresi mâni söyleme geleneğini gün yüzüne çıkarmak için gayret sarf edilmiştir. Türk mâni söyleme geleneğinin bir parçası olan Ayancık yöresi mânileri, gerek icra özellikleri gerekse de muhteva yönüyle Anadolu mâni söyleme geleneği içinde yer almaktadır. Çalışmada sadece Ayancık yöresi mâni söyleme geleneği hakkında bilgi verilmemiş, mâni türünün oluşturulduğu mekân ve zaman, icra özellikleri, işlevleri, muhteva özellikleriyle ilgili incelemeler de yapılmıştır.

Bu kapsamda tezin giriş bölümünde, Ayancık yöresi hakkında kısa bilgiler verilerek çalışmanın amacı, önemi ve kapsamı ile ilgili detaylar sunulmuştur. Çalışmanın birinci bölümünde mâni kavramı hakkında genel bilgiler üzerinde durularak, mâni türü ile ilgili yapılan çalışmalara yer verilmiştir. Çalışmanın ikinci bölümünde ise Ayancık yöresinden derlenen mâniler şekil ve muhteva açısından detaylı olarak incelenmiştir. Yine bu bölümde

Ayancık yöresinden derlenen mâniler işlevsel açıdan sınıflandırılmış, mânilerin icra ortamı ve icra edilişi hakkında bilgiler verilmiştir. Son olarak bu kısımda Ayancık yöresinden derlenen mânilerin diğer yörede söylenen mânilerle kısa bir karşılaştırması yapılmıştır. Sonuç bölümünde Ayancık yöresi mâni söyleme geleneğiyle ilgili genel bir analiz ortaya konulmuştur. Ayancık yöresinde derleme yapılan kişiler bilgileriyle birlikte kaynak kişiler dizininde verilmiştir. Ayancık ağzından derlenen mânilerin içinde yer alan yerel kelimeler, Ayancık ağzından derlenmiş mânilerin sözlüğü başlığı altında alfabetik bir sıraya göre düzenlenmiştir. Son olarak tüm derlenen mâniler ekler başlığı altında, kaynak kişi bilgileriyle birlikte sunulmuştur.

Bu çalışmada konunun belirlenmesi, çerçevesinin çizilmesi, hazırlanması, incelenme ve değerlendirilmesi aşamalarında bilimsel bilgi birikimi, özgün bakış açısı ve zengin tecrübesi ışığında beni her açıdan yönlendiren, aydınlatan ve desteğini her daim hissettiren değerli danışman hocam Prof. Dr. Abdulselam ARVAS'a; tezin olgunlaşmasında emekleri olan ve yardımlarını esirgemeyen kıymetli hocalarım Dr. Öğr. Üyesi Seval KASIMOĞLU ile Dr. Öğr. Üyesi Özlem ŞAHİN'e, eğitim hayatım boyunca bana daima yol gösteren ağabeyim Dr. Öğr. Üyesi Kudret Safa GÜMÜŞ'e ve yengem Öğr. Gör. Deniz GÜMÜŞ'e, her zaman yanımda olan ablam Öğr. Gör. Esra Merve OĞRAŞ'a ve eniştem Yusuf Sinan OĞRAŞ'a, son olarak hayatın her aşamasında kendimi geliştirmeme yardımcı olan annem Fatma GÜMÜŞ'e ve babam Salih GÜMÜŞ'e teşekkürü bir borç bilirim.

Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tez Özeti

Tezin Başlığı: Sinop İli Ayancık İlçesi Mâni Söyleme Geleneği

Tezin Yazarı: Pelin Büşra GÜMÜŞ

Danışman: Prof. Dr. Abdulselam ARVAS

Anabilim Dalı: Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı

Bilim Dalı: Türk Halk Edebiyatı Bilim Dalı

Kabul Tarihi: 30.01.2023

Mâniler, Türk halk şiirinin eski zamanlardan beri süregelen, en geniş kullanım alanına sahip olan sözlü kültür ürünlerinden biridir. Yüzyıllarca Türk kültürü içinde yaşayan ve varlığını muhafaza eden mâniler içinde kültürel, sosyal ve psikolojik çeşitlilik barındırmaktadır. Bu yönüyle mâniler, toplumsal bir hüviyeti yapısında bulundurarak ait olduğu kültürün unsurlarının belirlenip çözümlenmesinde önemli bir kaynak oluşturmaktadır. Bu çalışmanın amacı, Sinop ili Ayancık ilçesinin sözlü edebiyat kültürü ortamında derlenen mânilerin, mâni söyleme geleneği içerisindeki konumunu belirlemek ve sosyal yaşamda var olan mâni söyleme geleneğini tüm gerçekliği ile yansıtmaktır. Çalışmada, Ayancık ilçesinde derlenen mâniler, şekil yönünden incelenmiş ve muhteva açısından da ayrıntılı bir şekilde ele alınarak sınıflandırılmıştır. Tezde, Ayancık yöresi mânilerinin oluşturulduğu mekân ve zaman hakkında bilgi verilerek, mânilerin icra özellikleri ve işlev özellikleriyle ilgili bilgilere de değinilmiştir. Derlenen mânilerde Ayancık'ın geçmişten bugüne gelen kültürel özelliklerine, sosyal yapısına, ilçe insanının arasındaki ilişkilere dair bilgiler ön plana çıkmaktadır. Ayancık'ta derlenen mâniler ilçedeki insanların düşünce yapısı, yaşam tarzı, dünya görüşü ve insan ilişkileri ile ilgili önemli detaylar sunmaktadır. İncelenen mânilerde sevgi, dert, sitem gibi çeşitli temaların işlendiği görülmüştür. Ayrıca derlenen mânilerde kadın-erkek ilişkileri içerisinde sevgi teması ile ilgili mânilerin çokluğu dikkat çekmektedir. Ayancık yöresi mânileriyle benzerlik gösteren başka yörelere ait olan bazı mâniler de çalışmada ele alınarak iki farklı yörenin mânilerindeki benzerlikler karşılaştırılmıştır. Araştırmada Ayancık ilçesindeki mâni söyleme geleneğiyle ilgili veriler ortaya konularak halk edebiyatının en önemli unsurlarından biri olan mâni türüne katkı sağlamak amaçlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Halk Edebiyatı, Mâni, Gelenek, Ayancık.

Çankırı Karatekin Üniversity Institute of Social Sciences Abstract of Master'sThesis

Title of the Thesis: Sinop Province Ayancık District The Tradition Of Saying Mânia

Author: Pelin Büşra GÜMÜŞ

Supervisor: Prof. Dr. Abdulselam ARVAS

Department: Department of Turkish Language and Literature

Sub-field: Department of Turkish Folk Literature

Date: 30.01.2023

Mânis is one of the oral cultural products of Turkish folk poetry that has been in use since ancient times and has the widest area of use. Mâni, which has lived and preserved its existence in Türkish culturel for centuries, contains cultural, social and psychological diversity In this respect, mânis constitute zn importnt resource in determining and analyzing the elements of the culture to hwhich they belong, by keeping a social identity in their structure. The aim of this study is to determine the position of the mânis, which are compiled in the oral literature culture environment of Sinop Province Ayancık District, within the tradition of chanting and to reflect the tradition of chanting mâni in social life to some extent. In the study, mânis compiled in Ayancık district were examined in terms of form and classified according to their subjects in detail. In the compiled mâni, information about the cultural characteristics of Ayancık from the past to the present, its social structure and the relations between the people of the district come to the fore. The mânis compiled in Ayancık provide important details about the mentality, lifestyle, worldview and human relations of the people in the district. Love, trouble, reproach etc. in the analyzed mânias. It was seen that many different themes were covered. In addition, in the compiled mânias, the abundance of mânias related to the theme of love in male-female relations draws attention. Some mânis from other regions, which are similar to the mânis of the Ayancık region, were also discussed in the study and the similarities in the mânis of two different regions were.

Keywords: Folk Literature, Mânia, Tradition, Ayancık.

KISALTMALAR

akt. : Aktaran

Çev. : Çeviren

ed. : edebiyat

ET : Erişim Tarihi

s. : sayfa

vb. : ve benzeri

vd. : ve diğerleri

vs. : ve saire

1. GİRİŞ

1.1. ÇALIŞMA HAKKINDA GENEL BİLGİLER

1.1.1. Çalışmanın Amacı

Mâniler, Türk halk şiiri içerisinde doğaçlama olarak söylenen ve sözlü geleneğe bağlı olan anonim halk edebiyatının en önemli ürünleri arasındadır. Mâniler sözlü geleneğin kuşaktan kuşağa aktarılmasında bir nevi köprü görevini üstlenen araçlar gibidir. Bu çalışmanın amacı, Ayancık yöresi mânilerinin derlenerek incelenmesi, yöreye ait mânilerin içerik özelliklerinin belirlenerek Türk mâni söyleme geleneğine katkı sağlamaktır. Derlenen mânilerden hareketle, Ayancık yöresinin kültürü, dünya görüşü, değerleri ve âdetleriyle bezenen zengin sözlü kültür ortamının ortaya çıkarılması hedeflenmiştir. Çalışmada Ayancık yöresinde varlığını koruyan mâni söyleme geleneğindeki özgün anlatım, kültüre bağlılık ve gerçekçi üslup derlenen mânilerin tahlil edilmesi ile gün yüzüne çıkartılacaktır. Çalışma bu yönüyle Ayancık yöresinin geçmişten bugüne süregelen kültürel değerleri ve toplumsal inanışları açısından önemli detayları göz önüne sermektedir. Derlenen mânilerin incelenmesi ile Ayancık yöresi mânilerinin işlevleri, icra ortamı, muhteva özellikleri ve şekil özellikleri açısından bilgilerin sunulması hedeflenmektedir. Bu çalışmanın sonucunda daha önce Ayancık yöresini tanımayan ve bu yörenin mânilerini bilmeyen kişilere yöreyi tanıtarak Ayancık yöresi mânileri ile ilgili detayların sunulması amaçlanmıştır. Çalışmadaki en önemli hedef ise Ayancık'ta derlenen mânilerden hareketle, Türk mâni söyleme geleneğine ve Türk halk edebiyatının en önemli yaratmalarından biri olan mâni türüne katkı sağlamaktır.

1.1.2. Çalışmada Kullanılan Metot

Bu tez çalışması, Ayancık yöresine ait olan mânilerin derleme yöntemi kullanılarak ortaya çıkarılması, kaynak kişilerle birebir görüşülerek mâniler ile ilgili bilgiler alınması ve kişilerden elde edilen mânilerin bir araya getirilerek incelenmesi aşamalarından oluşan iki yıllık bir süreçte hazırlanmıştır. Ayancık yöresi mânilerinin derlenmesi ve incelenmesinde ilk önce saha araştırması yapılmıştır. Sahada mâni söyleyen birçok kaynak kişinin olduğu tespit edilmiştir. Kaynak kişilerden yalnızca Ayancık yöresine ait mâniler derlenmemiş bu mânilerle ilgili detaylı bilgiler alınarak, yörenin kültürü ve âdetleriyle ilgili önemli ipuçları da meydana çıkarılmıştır. Kaynak

kişilerle bizzat konuşma esnasında anket ve görüşme vb. teknikler kullanılarak sohbet ortamı yaratılmaya çalışılmış ve kaynak kişilerin kendini rahat hissetmesi sağlanarak onların bilgilerine daha kolay ulaşılması amaçlanmıştır. Derleme yapılırken kişilerin verdiği bilgilerin özgünlüğünün korunması için ses kaydı ve görüntü kaydı alınmıştır. Bu yönüyle tez çalışması Ayancık mâni söyleme geleneğiyle ilgili önemli detayların ortaya çıkmasına zemin hazırlamıştır. Çalışmanın oluşum safhasında mâni türü ile ilgili olan kitap, makale ve tez gibi yazılı kaynaklar incelenmiştir. Ayancık yöresinde kaynak kişilerden derlenen mâniler, yörenin kültürü, değerleri, toplumsal bakış açısı ve gelenekleri hakkında değerli bilgiler sunmaktadır.

1.1.3. Çalışmanın Önemi ve Kapsamı

Bu çalışmanın önemi, daha önce Ayancık'ta üzerine çalışma yapılmayan mâni söyleme geleneğinin ortaya çıkarılması ve Ayancık yöresinde derlenen mânilerin incelenmesi ile yörenin kültürü, dünya görüşü, değerleri ve âdetleriyle bezenen zengin sözlü kültür ortamı hakkında bilgi vermesidir. Ayancık yöresinde var olan mâni söyleme geleneğindeki özgün anlatım, kültüre bağlılık ve gerçekçi üslup mânilerin tahlil edilmesi ile gün yüzüne çıkartılmıştır. Bu tez çalışmasının, Ayancık yöresi mânilerini ve yörenin sosyo-kültürel özelliklerini ortaya çıkarması bakımından Türk mâni söyleme geleneğine katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Ayrıca çalışma mâni türü ile ilgili yapılacak çalışmalara da kaynaklık edebilecek niteliktedir.

Bu çalışmada araştırma alanı Sinop ilinin Ayancık ilçesi ile sınırlandırılarak, Ayancık ilçesi merkezinde ve köylerinde saha araştırması yapılmıştır. Ayancık yöresinde 41 tane köy bulunmakla birlikte bu köylere bizzat gidilerek araştırma sahası tanınmış, kaynak kişiler belirlenmiş ve yöreye ait olan mâniler derlenmiştir. Toplam 157 kaynak kişiye ulaşılarak, yaklaşık 2000 civarında mâni elde edilmiştir. Çalışmamızın birinci ve ikinci bölümüne derlenen mâniler arasından yalnızca seçilen mâniler dâhil edilmiştir. Diğer tüm derlenen mâniler ise, ekler kısmında kaynak kişilerin bilgisi ve derlemenin yapıldığı tarihe göre sıralanmıştır.

1.2. ARAŞTIRMA SAHASI HAKKINDA KISA BİLGİLER[1]

1.2.1. Ayancık'ın Kısaca Coğrafyası ve Tarihi

Sinop ilinin bir ilçesi olan Ayancık, Sinop'un ikinci büyük ilçesidir. Ayancık tepesinin eteğinde, Ayancık Çayı'nın uzantısında olan ilçe bir liman şehridir ve 12.500 nüfusludur. 41-55 kuzey enlemi ve 34-32 doğu boylamları arasında olan Ayancık, Sinop'un batısında yer alır. Engebeli bir alana sahip olan ilçenin arazisi II. zaman tebeşir devri tabakalarıyla kaplıdır. Orta Karadeniz'de denize paralel olarak uzanan Canik Dağlarının kuzeye uzanması ile Ayancık dağları oluşmuştur. Kıyıdan itibaren birden yükselen dağların yükseltileri 2000 m civarındadır. Çangal (1600 m), Zingal (1750 m), Göktepe (1300 m) ve Fındıktepe (1050 m) Ayancık dağlarını oluşturmaktadır. Doğu ve Batı Karadeniz ikliminin özelliklerini taşıyan ilçe ılıman iklime sahiptir. Buna "Geçiş İklimi" adı da verilmektedir. Ayancık'ın en önemli akarsuyu Ayancık Çayı'dır. İlçede toplam 41 köy bulunmaktadır.

1.2.2. Ayancık'ta Tarım ve Sanayi

Ayancık'ta en çok yetiştirilen tarım ürünleri arasında mısır ve buğday bulunmaktadır. Kendiliğinden yetişen çay elması ünlüdür. Ayancık'ta keten yetişmekte ve halk ketenden kumaş dokumaktadır. Aynı zamanda ketenden bezir yağı meydana getirilmiştir. İlçede yetiştirilen keten turistik açıdan çok önemlidir. İlçenin folklorunun önemli bir simgesi Ayancık keteni, elde ve çıkrıklarda iplik haline getirildikten sonra yerli tezgâhlarda dokunarak bez halini alır. Kadınlar üç etekli entari giyerek üzerine arkadan öne doğru kuşak bağlarlar. Entarinin altına keten gömlek giyilir. Bu gömleğin yakaları işlemelidir ve oldukça gösterişli bir gömlektir. Kadınlar başlarına Ayancık bürümcüğünden yapılan başörtüsünü takarlar. Örtünün altına nezgep adı verilen, çene altından geçirilen ve işlemeli olan başlık geçirilir. Ayaklarına ise, işlemeli yün çorap ve manda derisinden yapılan çarıkları giyerler. Karadeniz bölgesinin en iyi keteni Ayancık'ta yetişmekteyken giyim sanayisinin gelişmesi halkı tembelliğe itmiştir. İlkel aletlerle çalışmak ve dokuma yapmak zor olduğu için günümüzde keten dokumacılığı yapılmamaktadır.

Geçmişi ilk çağlara uzanan Ayancık ve çevresi, Kastamonu ve Sinop şehirlerinin tarihiyle birlikte incelenmesi gerekir. Yüzölçümü 876 kilometrekare olan Ayancık ve

[1] https://tr.wikipedia.org/wiki/Ayanc%C4%B1k, ET: 18.03.2020. Ayancık'ın coğrafi özellikleri, tarihi ve kültürü hakkında bilgi verilirken bu adresten yararlanılmıştır.

çevresi 11. yy'ın sonlarında Danişmentlerin eline geçmiştir. 1204'te Anadolu Selçuklularının, 1259'da Pervaneoğulları Beyliğinin, 1292'de Candaroğulları Beyliğinin hâkimiyetine giren bölgeyi, Fatih Sultan Mehmet 1460 senesinde Trabzon seferi sırasında Sinop ve çevresiyle beraber Osmanlı Devleti'ne bağlamıştır. Osmanlı devrinde İstefan idari bölge olarak seçilmiştir. Ayancık'ın eski ismi yerine geçen İstefan bugünkü Çaylıoğlu Köyü'dür.

Ayancık ve çevresi Tanzimat Dönemine kadar Kastamonu'ya bağlı dört kadılıktan birinin yönetimi altında kalmıştır. Tanzimat ile başlayan yenileşme hareketleri sırasında Ayancık ve çevresinde ilçe yönetimi kurulmasına karar verilmiş ve ilçe merkezi olarak Ayondan seçilmiştir. Cumhuriyetin ilanına kadar Kastamonu İline bağlı olan Ayancık, Cumhuriyetin ilan edilmesiyle birlikte yapılan idari düzenlemede Sinop iline bağlanmıştır. Ayancık'a egemen olan Şüküroğulları, 1860'lı yıllarda Çaylıoğulları ile anlaşarak ilçe merkezinin Ayancık'a taşınmasına karar vermişlerdir. 1929 yılında Alman ve Belçika sermayeli kereste fabrikasının faaliyet göstermeye başlaması bölge ekonomisi ve sosyal hayatında önemli değişikliklere yol açmıştır.

Kereste fabrikasının işletildiği dönemlerde orman ile bağlantı kurulması için ilçede teleferik yapılmıştır. Fabrika, orman ve liman bağlantısını sağlayan demiryolu hattı da ilçeye açılmıştır. Demiryolu hattı, 90'lı yıllarda bugünkü Hakan Ünsal Caddesi'nin altyapı çalışmaları sırasında yol yapımı ile ortadan kalkmıştır. Tarım Bakanlığı tarafından fabrika Zindan ve Çangal Ormanları 10 Şubat 1926 tarihinde 50 yıllık bir sözleşme yapılarak Türkiye Kibrit Tekeli Türk Anonim Şirketi'ne tahsis edilmiştir. Sonra sözleşme Zindan ve Çangal Ormanları Türk Anonim Şirketi'ne geçmiştir. Daha sonra Ayancık Kereste Fabrikası Belçikalı iş adamı Bay Filipar tarafından kurulmuştur. Tarım Bakanlığı tarafından yapılan sözleşmeye uymayarak günde üç vardiyalı ormanları aşırı kullanmak, ağaçlandırma çalışmaları yapmamak ve normal üretimin 3-4 katına çıkmak fabrikanın kapanma sürecine yol açmıştır. Bakanlar kurulu 1926 yılında yapılan sözleşmeyi ortadan kaldırmış ve fabrikanın işletmesini ele geçirmiştir.

Ayancık'ta halk oyunları da dikkat çekmektedir. Bunlar yöresel öykü ve ezgilere göre ortaya çıkmıştır. Bunlar ise Ak Yemiş Kara Yemiş, Ayancık Çiftetellisi ve Mıktar olmak üzere üç ana halk oyunundan ibarettir.

Ayancık Çiftetellisi (Çatak)

Çıra aldım çataktan
Yarılmıyor budaktan
Şu çatağın kızları
Sevilmiyor kursaktan.

Ayancığın çayları da
Akıyor da akıyor
Şerife de kadın sürmeli camdan
Bakıyor da bakıyor.

Ey Ayancık Ayancık
Üstü açık ovacık
Gız seni güzel gösteren
Başındaki yazmacık.

Mısır ektim goğuza
Yedürmedim doğuza
Şu deyyusun gızını da
Çalıverdim omuza.

Geminin başındayım
On iki yaşındayım
On iki yaştan beri
Gız senin peşindeyim.

Giden gemi durur mu
Ah limanı bulur mu
Bir yastuğa baş guymak
Acep nasip olur mu ?

Mıktar

Ayancık eymeleri
Beğenmem deymeleri
Bu türküyü çıkaran
Ayancık efeleri.

Mıktar kaştan aşıyor
Kumlara karışıyor
Hastan bir mıktar gibi
Her işe karışıyor.

Ayancuğun arkası
Yılanların yuvası
İkimizi ayıran
Ürüşvet alma parası.

Mıktarın evi alçak
Çamura mı batacak
Söylen bizim mıktara
Gızı kime satacak?

İpekten yorganım var
Yalın kat döşeğim var
Ayancık'tan gidersem
Kara koç kurbanım var.

Ak Yemiş Kara Yemiş

Ak yemiş karayemiş
Dalları yere değmiş
Oğlan namaz kılarken
Gelin tavuğu yemiş.

İstanbul’dan kalkta gel
Mecidiye alda gel
Eğer beni seversen
Ayancığa koşta gel.

İstifan başı burun
Durun gardaşlar durun
Nazlı yârim gidiyor
Altına iskembe koyun.

Bostanlarda ak kabak
Yabrağı tabak tabak
Beni beğenmiyordun
Aldığın ıprata bak.

Eymeli yarim eymeli
Fistan yere değmeli
Bir güzelin sevdiği
Dünyalara değmeli.

Kayalar gölgelendi
Güzeller suya indi
Güzelleri görünce
Yüreğim tazelendi.

Kar yağıyor, yağıyor
Evin duvarlarına
Ben daha başlamadım
Türkü çuvallarına.

BİRİNCİ BÖLÜM

2. MÂNİ TÜRÜNE KISA BİR BAKIŞ

2.1. MÂNİ KAVRAMI VE TÜRÜ ÜZERİNE

Türk halk edebiyatının önemli türlerinden biri olan mâni üzerine bugüne kadar çok fazla çalışılmamıştır. Buna karşın konuya dair hem genel hem de bilimsel açıdan yapılan bazı araştırmaların bulunduğunu ifade etmek gerekir. Bilimsel araştırmalar arasında tezlerin de önemli bir yeri olduğu belirtilmelidir. Nitekim mâni türü üzerine çalışan bilim adamları bu kelime ve kavramın gerek anlamı gerekse kökeni hakkında kesin bir kanaate varamamıştır. Konu ile ilgili yapılan araştırmalarda da kelimenin kökeni hakkında kesin sonuçlar elde edilememiştir. Bu sebeple gerek bilimsel çalışmalarda ve gerekse ansiklopedilerde mâni kavramı ile ilgili çeşitli tanımlarla karşılaşmaktayız. Bu manada mâni kelimesi ve kavramı hakkında yapılan tanımlarla ilgili bazı bilgiler vermek faydalı olacaktır.

2.1.1. Yazılı Kaynaklarda Mâni Hakkında Verilen Bilgiler

Sözlük, ansiklopedi gibi eserlerde mâniye ilişkin farklı tanımlar yapıldığı görülmektedir. Örneğin Nurettin Albayrak, *İslam Ansiklopedisi* adlı eserde yazdığı "Mâni" maddesinde kelimenin kökenine dair bilgiler vererek şunları söylemektedir: "(<ar. Ma'nâ) Sözlü halk şiirinin başlıca nazım şekillerinden biri. Mâni ekseriya hece vezninin 7'li kalıbında ve dört mısradan meydana gelen tek kıtadan ibarettir. Bazen düz okumadan az çok farklı, basit makamlar ile söylenir" (Albayrak, 2003: 571) şeklinde tanımlanmaktadır. Ahmet Vefik Paşa da *Lehçe-i Osmâni* adlı eserinde bu kelimeyi "Usulsüz, darpsız, elhan ile teganni vezinsiz, manasız güfte" (Ahmet Vefik Paşa, 2000, 168) şeklinde tanımlamıştır. İlk sözlük yazarlarımızdan biri olan Şemsettin Sami ise *Kâmus-i Türkî* isimli sözlüğünde mâni kelimesini "Te'evvühe müteallik asvâttan ibaret elhân ki ekseriya bir şarkı veya taksimin iptidasında teganni olunur." (Şemsettin Sami, 2010: 745) cümlesi ile farklı bir biçimde tanımlamaktadır. Görüldüğü üzere araştırmacılar hem etimolojik açıdan kelimeyi açıklamaya hem de kavram olarak hakkında bilgiler vermeye çalışmıştır.

Komisyon tarafından hazırlanan *Türkçe Sözlük*'te de mâni kavramına ilişkin şu bilgiler aktarılmaktadır: "Genellikle birinci, ikinci ve dördüncü dizeleri uyaklı olan, daha çok hecenin yedili ölçüsüyle söylenen halk şiiridir" (Türkçe Sözlük, 2005: 1620). Başka bir sözlük olan *Osmanlı Türkçesi Sözlüğü*'nde bu kelime, "Halk şiirinde dörtlük" (Parlatır, 2006: 1010) olarak ifade edilmektedir. Hüseyin Kazım Kadri'nin *Büyük Türk Lügati*'ndeki mâni türü ile ilgili dile getirdiği "Kafiyeleri hemen daima sem'i ve kusurludur" cümlesi ile mânilerdeki kâfiyelerin sadece kulak için yapıldığı (kulağa hoş gelen biçimde söylendiği) ve bu yüzden mânilerin kafiyelerinin kusurlu (biçimce düzgün olarak kafiyelememiş) olduğuna dikkat çekmek istemiştir. Yine aynı sözlükte, mânilerin genellikle dört, nadir olarak altı mısra ile dile getirilen, yedili hece vezniyle söylenen halk edebiyatına ait bir tür olduğundan bahsedilmiştir. Hüseyin Kazım Kadri adı geçen sözlükte, mânileri şekil açısından tanıtmaya çalışırken dörtlük halindeki mânilerde ilk iki mısranın birbiri ile kafiyeli, üçüncü mısranın serbest kafiyeli, dördüncü mısranın ilk mısra ile kafiyeli olabileceğini dile getirmektedir. Farklı bir bilgi olarak, altı mısralı mânilerde ilk mısranın hece sayısının yediden az olarak oluşturulabileceğini ve kafiyelerinde cinas-ı tam yapılabileceğini ifade edip mâni türünü şekil açısından irdeleyerek yorumlarını dile getirmiştir (Çatıkkaş, 1996: 24).

Meydan Lauresse'de ise mâni kavramı hakkında yapılan tanım için benzer cümleler kullanıldığı görülmektedir: "Türk halk şiirinde nazım şekillerinden biridir" (Çatıkkaş, 1996: 24). *Lexicon Sözlüğü*'nde mâni türü üzerine farklı bir bakış açısı sayılabilecek olan şu cümleler yer almaktadır: "Şarkı, duygusal şarkı ve balad"; "çoğu birinci, ikinci ve dördüncü mısraları uyaklı halk koşuğu, dörder mısralık ve her biri bağımsız bir anlam taşıyan tekerlemeler" (Kaya, 2004: 28). Bu tanıma göre, mânilerin kendine özgü bir ezgi ile söylendiği, uyaklı olduğu, mısralarının anlam yönünden birbirinden farklı ve sanatkârane biçimde oluşturulduğu anlatılmak istenmektedir.

Ansiklopediler ve sözlükler haricinde başka kaynaklarda da mâni tanımları vardır. Mesela, Nihat Sami Banarlı, mâni türü hakkında daha açık bir tanım yaparak, mâninin en küçük nazım şekli olduğuna değinmiş, mânilerin dört mısradan oluşan küçük ve kendine has bir manzum şiir şeklinde söylendiğini, birinci, ikinci ve

dördüncü mısraları kendi içinde kafiyeli olduğunu, üçüncü mısranın ise genellikle serbest kafiyeli olarak tasarlandığını dile getirmiştir (Banarlı, 1983b C. 2: 721). Bu tanımda en çok dikkat çeken nokta ise yazarın mâni türü için "manzum şiir" (manzume) ifadesini kullanmasıdır. Araştırmacı 'kendine özgü bir manzume' ibaresi ile mâninin şiir biçiminde ve bir ezgi ile söylenen farklı bir icra olduğuna değinmek istemektedir.

Şükrü Elçin de Nihat Sami Banarlı gibi mâni kavramına manzume ifadesini yakıştırmıştır. Bu, *Türk Halk Edebiyatına Giriş* isimli kitabındaki açıklamalardan anlaşılmaktadır. Onun, mânilerin halk edebiyatı ürünleri içerisinde en genele yayılan, anonim olan, hece ölçüsünün 7'li ve 8'li kalıplarıyla söylenen, kendine özgü ezgisiyle irticalen dile getirilen manzumeler olduğu şeklindeki tanımı öne sürdüğümüz yorumu desteklemektedir. Nitekim Şükrü Elçin, Nihat Sami Banarlı gibi mâni türünün kendine özgü bir eda ile söylendiğini, ezgileşebildiği için de manzume ifadesinin kullanılabileceğini dile getirmek istemiştir (Elçin, 1992: 308).

Mâni türünün anonim halk şiirlerinin en eski nazım şekillerinden biri olduğu araştırmacıların çalışmalarıyla ortaya çıkmaktadır. Çoğunlukla *aaba* uyak yapısı ile oluşturulan, aşk, sitem, yergi, övgü vb. çeşitli konularda söylenebilen mânilerin ezgi ile icra edilmiş ve icra edildiği geleneğe bağlı kalarak şekillendiği ifade edilebilir. Mâni türünün temasını ve şeklini, mâniyi icra eden kişinin cinsiyeti veya yaşı, eğitim durumu, içinde yer aldığı toplumun bakış açısı, toplumun yaşayış tarzı ve değerleri, yaşadığı civardaki kültürün özellikleri, mâninin icra ortamı vb. şartlar belirlemektedir.

A. Emeksiz, daha önceki çalışmalardan da hareketle konuyla ilgili şöyle bir özet yapmaktadır: "Türkçenin hâkim olduğu farklı sınırlarda çeşitli isimlerle ifade edilen ve geleneğe göre değişen mâni türü, bazen icracısının belli olduğu, bazen de irticalen söylenen, ezgi ile dile getirilen, çoğunlukla sözlü olarak yaratılan fakat kişiler tarafından icra edilen Türk edebiyatına ait nazım tarzıdır. Bu açıklamalardan hareketle mânilerin sözlü olarak oluşturulan ve bireysel şekilde icra edilen bir yaratı olduğu kanısına varılmaktadır. Nadiren de olsa mânilerin birkaç kişi veya toplu şekilde icra edildiği de bilinmektedir" (Emeksiz, 2007: 107).

Mâni türüne ait farklı bir tanım olarak, "çok az kelimeyle birçok anlamı ifade eden, en fazla sevda konusu üzerine söylenmekle birlikte hemen her konuda icra edilebilen, yedi heceli olan ve bir dörtlükten oluşan anonim manzumeler" ileri sürülen düşünce de ilgi çekicidir (Kaya, 2014: 40). Bu bilgilere göre, mâniyi icra eden kişinin kabiliyetli ve hünerli olması, az kelime ile çok fazla anlam taşıyan mısralarla mâniyi oluşturması gerektiği vurgulanmaktadır. Nitekim mâni her ne kadar az kelime ile söylense de anlam yoğunluğuna göre sanatkârane bir tarzda olabilir ve çok derin manalara gelebilir.

Yukarıdaki bilgilerden hareketle mâni türü özetle şu şekilde ifade edebilir: Genellikle sevda, aşk, ayrılık, gurbet vb. temalarla söylenen, çoğunlukla 7'li hece ölçüsüyle ve *aaba* ayak düzeni ile dörtlükler şeklinde oluşturulan halk edebiyatına ait en yaygın olarak kullanılan nazım şekillerinden biridir.

2.2. TÜRKİYE'DE MÂNİ SÖYLEME GELENEĞİ

Mâni Anadolu sahasında ve Anadolu dışında geniş bir Türk coğrafyasında görülmektedir. Kültürlere göre farklı biçimde söylenen mâniler Türk edebiyatı geleneğine ait bir nazım türüdür. Yüzyıllar boyunca anonim olarak oluşan mâni, kuşaktan kuşağa yine anonim halde aktarılarak günümüze kadar gelmiştir. Anonim olarak söylenen mânilerin varyantları da oluşmuş, bir yöreye ait olan mâni farklı bir yörede başka bir şekilde dile getirilmiştir. Bu durum bize belirli bir yörede söylenen mâninin temasının veya şeklinin farklı bir yörede farklı olabileceğini göstermektedir. Nitekim Ayancık yöresinde söylenen aşağıdaki mâni:

Kavaktan gazel endi
Dibine güzel endi
Al yanaktan öperken
Dişime nazar endi. (K.K.8)

İzmir Kemalpaşa yöresinde şu şekilde söylenmiştir:

Kavaktan gazel indi
Dibine güzel indi
Bir öptüm bir sarıldım
Yüreğim tazelendi (URL-1, 12.03.2020)

Bu örneğe göre Ayancık yöresinde söylenen mânide sevgilinin güzelliğinden dolayı bir övgü yapılmış ve bu güzellikten ötürü sevgiliye nazar değdiği vurgulanmıştır. Mecaz olarak nazar değen sevgiliyi öpen kişiye de nazar değdiği "Al yanaktan öperken / Dişime nazar endi" mısralarıyla anlaşılmaktadır. Bu mânide nazarla ilgili bir unsur var iken, İzmir Kemalpaşa yöresinde söylenen mânide "Bir öptüm bir sarıldım / Yüreğim tazelendi" mısralarından anlaşılacağı üzere sevgiliye özlem ve sevgiliye kavuşmanın verdiği mutluluk temalarının işlendiği gözlemlenmektedir.

Millî nazım şekillerinin en küçük ögesi diyebileceğimiz mânilerin ilk kaynağı ve en önemlisi milletin zihnidir. Cönkler, mecmualar, halk hikâyeleri, ramazannâmeler, divanlar, bazı destanlar, sözlükler mânilerin yazılı kaynaklarını oluşturmaktadır. (Bakırcıoğlu, 2007: 80). Bu yazılı kaynakları çoğaltmak da mümkündür. Mânilerin muhafaza edildiği en belirgin kaynağın halkın zihni olmasının yanında bazı kitaplarda, divanlarda veya sözlüklerde mânilere az da olsa yer verilmiştir.

Halkın ortak duygularına ses veren mâni, bir nevi insanların düşünce tarzını yansıtmaktadır. Bu düşünce tarzı farklı kültürlere göre değişmektedir. Belirli bir yörenin mânileri o yörenin zihniyetine ve kültürüne göre şekil almaktadır. Mânilerde insanların özlemlerini, sevgilerini, dertlerini, halkın içinde oluşan ve halkı etkileyen olayları vb. ortak kültürün değerlerini görmekteyiz. Aynı zamanda mâniler insanların yaşam biçimini, milli bilinç ve duygu beraberliğini de yansıtmaktadır. Mânilerde tek dörtlük içinde bir anlam birliği bulunmaktadır. Genellikle 7'li hece ölçüsüyle söylenen dört dizelik bir türdür. Yöresel görenek ve geleneklerin izlerini gördüğümüz mâni, İslamiyet öncesinden günümüze kadar ulaşmıştır. Mânilerde ilk iki dize hazırlık aşamasıdır ve mâni söyleyene kafiye, söz için zaman sağlar. Mânilerde üçüncü ve dördüncü dizilerde asıl duygu ve düşünce ortaya çıkar.

Mâninin kâfiye ve redifine mâniciler tarafından "ayak" denilmiştir. Mâni söyleyenlere, "mânici, mâni yakıcı, mâni düzücü, mâni atıcı" adları verilmiştir ve mânileri irticalen özel bir ezgi ile söylemişlerdir. Mâni söyleme geleneği son yıllarda önem kaybederek oldukça azalmıştır. Kız, kadın ve erkekler şenliklerde, evlenme

törenlerinde, kazma kazarken, sünnet törenlerinde, kına gecelerinde, hıdrellezlerde, pamuk tarlalarında, hasat kaldırırken, bayramlarda, halay çekilirken çeşitli toplantılarda vb. hem çalıp hem de oynayarak mâni söylerler. Aynı zamanda yağmur yağdırma törenlerinde, bolluk bereket törenlerinde, imece yardımlaşma toplantılarında, köy seyirlik oyunlarında ve nevruzlarda da mâniler söylenir. Mânilerde çoğunlukla kafiye düzeni aaxa şeklindedir ve genellikle 7'li hece ölçüsü ile yazılırlar. Dizeleri 4-5-8-10-14'lü hece ölçüleriyle de söylenen mâniler bulunmaktadır (Boratav, 1978: 185-187; akt. Artun, 2007: 1).

Ayancık yöresinde söylenen mâniler eskiden günümüze kadar çok çeşitli ve farklı ortamlarda söylenerek mâni söyleme geleneği yaşatılmaya çalışılmıştır. Ayancık'ta eskiden kına gecelerinde, gelin almalarda, tarlalarda orak biçerken, bayramlarda, kahvehanelerde, toplu törenlerde, sünnet törenlerinde sıklıkla söylenen mâniler, günümüzde önemini kaybetmiştir. Yine köylerde çok az sıklıkla söylemeye devam edilmektedir. Eskiden Ayancık yöresinde hemen her konuda mâniler söylenerek zengin bir mâni söyleme geleneğine ortam hazırlanmıştır. Özellikle sosyal konularda söylenen mânilerde yaşanan olaylar veya toplumu uzaktan yakından bir şekilde ilgilendiren durumlarda mânilerde kendisini etkileyici bir düzeyde göstermektedir. Bu olaylar veya durumlar mânilerde çok derin anlamlarla bezenerek halkın zihninde kalmış ve günümüze kadar ulaşmıştır. Nitekim akıllara kazınan mâniler, tarafımızca derleme çalışması yapılarak kayda alınmaya çalışılmıştır. Sosyal konulara örnek olarak Ayancık yöresinde hafızalara kazınan ve günümüzde yaşayan şu mâniler örnek verilebilir:

Eminem ekmek bişürü
Osman'ı yola düşürü
Yeme Osman ekmeği
Kurşun seni şişirü.
Övendere elinde
Gökmenlerin önünde
Haydin bakalım dostlar
Osman'ın vurulduğu yere (K.K.28)

Osman adlı biri Tarakçı köyündeki evli olan Emine isimli bir kadınla yasak aşk yaşıyormuş. Emine ekmek yaptığı sırada Osman gizlice yanına gitmiş. Bunu fark

eden köylüler Emine'nin eşine haber vermiş. Köylüler Osman'ın vurulacağını anlayınca "Yeme Osman ekmeği / Kurşun seni şişirü" diyerek Osman'ın ekmek yemeğe gittiğinde vurulacağını anladıkları için bu mâniyi söylemişlerdir. Emine'nin eşi Osman'ı Gökmen soyadlı ailenin evinin önünde vurmuştur. Bunun üzerine köylüler Osman'ın vurulduğu yere gitmişlerdir. Köy ahalisi, yaşanan bu dramatik olayı bu şekilde mânilere aktarmıştır. (K.K.28)

Kiren çiçek açıya
Her yerden saçıya
Kabakçı'nın kızı
On ikide kaçıya.
Anet köyü düzleri
Hava gızın kekili
Hava gızda bir şey yok
Çolak Şaban vekili (K.K.29)

Kabakçılar Ayancık'ta bilindik bir sülaledir. Kabakçı'nın kardeşi olan Hava adlı genç kız, kocaya kaçarken Anet köyünde saklanmış. Anet köyünde onu Çolak Şaban adlı biri bularak geri getirmiş. Böylelikle Çolak Şaban, Hava'nın kaçmasını engellemiş. Bu olay üzerine Çolak Şaban'ı Hava'nın vekili sayan köylüler bu mânileri dile getirmiştir. (K.K.29)

Ayancık yöresinden derlenen mâni örneklerinde görüldüğü üzere halkın içinde oluşan ve halkı ilgilendiren olaylar mânilerde işlenerek insanların zihninde kalıcı olarak yaşamaktadır.

Halk edebiyatı mahsullerinin yörelerdeki kültürel zenginlikleri ortaya çıkarmakta büyük bir etkisi vardır. Aynı zamanda bu mahsuller, sosyal hayatı, insanların ortak değer yargılarını, toplumsal davranış ve tutumu sergileyen çok önemli bir iletişim şeklinin de oluşmasına zemin hazırlamıştır. Canlılığın ve kültür hayatının temel yapı taşı olan iletişim, insanların duygu, düşünce, yargı, tutum ve davranışlarını ifade etmede kullanılan vazgeçilmez bir yöntemdir (Eker, 2015: 400).

Halk edebiyatı ürünlerinin en önemlilerinden biri olan mâni türünde de kültürel unsurlar çoğunlukla yer almaktadır. Ayancık yöresinde derlenen mânilerde Ayancık halkının kültürel özellikleri, değer yargıları, insanların duygu, davranış ve tutumları, bakış açıları, yaşayış tarzları, giyim kuşamı ve sosyal hayatları en gerçekçi bir şekilde görülmektedir. İnsanların birbiri ile iletişimi, ağız özellikleri mânilerde doğal bir şekilde kendisini göstermektedir. Ayancık yöresinde insanlar arasındaki iletişimin nasıl olduğu, mânilerde yalın bir dil kullanılarak aktarılmaya çalışılmıştır. Ayancık yöresinin ağız özellikleri, geçmişten bugüne mâniler sayesinde taşınmıştır. Kültürel özelliklerle ilgili söylenen mânilere şu örnekler verilebilir:

Başımdaki nezgebin
Yengili oyalıdu
Benim alacağım kızın
Dudağı boyalıdu. (K.K.35)

Ayancık yöresinde derlenen mânide geçen nezgeb, başörtüsünün altına takılan bonedir. Nezgebin çene altından bağlanan kısımdaki bağa ise yengil adı verilmektedir. Ayancık yöresinde takılan nezgep ve yengilin üzerinde nakışlar ve altınlar vardır. Ayancık'ta eskiden her kadın bu nezgep ve yengili kullanmıştır. Kadınlar bu eşyaları el dikişiyle dikerek, nakışlayıp süslemişlerdir. Ayancık yöresinin yöresel kıyafetleri arasında olan bu giysiler bordo keten kumaştan yapılmıştır.

Üç eteğin düğmesi
Yandandır eklemesi
Tak nişanı git yârim
Kolaydır beklemesi (K.K.1)

Eskiden Ayancık yöresinde kadınlar göyneğin üzerine "Üç etek" adı verilen önü açık olan uzun kollu bir ceket giymişlerdir. Göynek ise üç eteğin içine giyilen, yakası nakışlı olan elbisedir. Ayrıca kadınlar üç eteğin üzerine kare şeklinde olan pamuklu kumaştan yapılan kuşağı çapraz hale getirerek takmışlardır. En son kuşağın üzerine çizgili kumaştan işlenen bordo renkte keten bir önlük giymişlerdir. Pantolon yerine

keten kumaştan yapılan, paçaları nakışlı olan şalvar giymişlerdir. Ayaklarına ise manda derisinden yapılan kahverengi renkte olan, çarık giymişlerdir. Çarıkların iplerini ise bacaklarına bağlamışlardır.

Damda danayı kestim
Yağına bak yağına
Senin gibi gusuru
Dakman çarık bağıma (K.K.74)

Mâniden hareketle Ayancık yöresinde giyilen çarıkların bağcıklı olduğu gözlemlenmektedir.

Geçmişten günümüze milletimizin tasarım ve hayal gücüyle harmanlanan, kuşaktan kuşağa aktarılan, maddi manevi unsurlarla ve değer yargılarıyla desteklenen halk edebiyatı ürünleri, doğayı, sevgiyi, aşkı, işlemede benzersiz bir sanatı sunarak gerek sözel kültür ve yaşayışımızı içine alan düşünce ve yorumlarla gerekse de bu düşünceleri hayatın akışında yaşamaya yardımcı olan ürünlerle bezenmiştir. Ayrıca bu ürünler kültür tarihimize de ışık tutmaktadır (Eker, 2015: 400).

Ayancık yöresinde derlenen bazı mânilerde tarihe ışık tutabilecek bilgiler yer almaktadır:

Ayancık'tan mı aldın
O sarı domatisi
Aldı gitti yârimi
Sarıoğlu otobisi (K.K.40)

Ayancık'ta 1960 yılında kurulan otobüs firmasının adı Sarıoğlu idi. Sarıoğlu otobüsü ile o dönemde yalnız İstanbul'a 24 saatte ulaşım sağlanmıştır. Bu otobüsün koltuklarının tahtadan olmasının yanı sıra o dönemde kurulan tek firma oluşu ve yalnız İstanbul'a sefer yapması dikkat çekicidir.

Tüm halk edebiyatı ürünlerde anonim olma ve irticalen söyleme özellikleri bulunmaktadır. Mâni türünde de bu özellikler kendisini göstermektedir ve ilk defa kimin söylediği, hangi zamanda ve nerede söylendiği belli değildir. Yalnız sözlü edebiyattan yazıya geçirilmiş olan mâni kaynakları da vardır. Bu kaynaklar bize

mâninin ne zaman ve nerede dile getirildiğine dair bilgi verebilmektedir. (Şimşek, 2015: 64).

Türk insanının hayatı, kültürü ve edebiyatı ele alınıp incelendiğinde insanların, doğumundan ölüme kadar yaşadığı süreçte hemen hemen yaşamın bütün evrelerinde şiirlerle hayatını sürdürdüğü bilinmektedir. Çocuklar ninniyle yetişir, oyunlarda tekerleme söyler, türkülerle gençliğini geçirir ve yaşamın sonunda ölüm geldiğinde ağıtlar yakılarak ebediyete uğurlanır (Şimşek, 2015: 67). Mâniler ise her insanın yaşadığı doğumdan ölüme kadar olan evrede kısaca hayatın her döneminde insanların içinde yaşayarak barınmıştır. Eğlence, keder, mutluluk, üzüntü vb. her türlü duygu durumlarında çeşitli mâniler söylenmiştir. Söylenen mânilerin ortamları veya mekânları farklı olduğundan mânilerin yayılması da sağlanmıştır. Bu yönüyle hayatın içinde yer alan ve insanların her dönemde söyleyebildiği mâniler, zihinlerde yaşayarak kalıcı olarak kalmayı başarmıştır.

Cemal Kurnaz, konuya farklı bir yorum katarak, mânilerin sadece bir kültür seviyesine ulaşamayan toplumların farklı zamanlarda eğlence amacı ile dile getirdiği basitçe söylenen ve özensiz sözler olmadığını ve mânilerin aynı zamanda insanların çeşitli konular karşısındaki tutumunu, tavrını ve bakış açısını sergileyen belgeler gibi olduğunu vurgulamaktadır (Kurnaz, 1990: 41). Cemal Kurnaz, bu yorumlarda mâni türünün öneminden bahsetmektedir. Mânilerin basit ifadeler olmadığını ve insanların kendini farklı olaylar karşısında ifade ederken kullanabildiği bir halk edebiyatı türü olduğunu vurgulamak istemiştir. Mâniler, bu yönüyle de insanların tavrını ve bakış açısını yansıtan belgeler gibidir.

Mâniler hayatın hemen her alanını içinde barındırabilir. İnsanî haller mânilerde değiştirilmeden gerçekçi bir şekilde yansıtılabilir ve insanlığın tüm halleri mânilerde karşımıza çıkabilir. İnsanların birbirini sevmesi, âşık olması, yermesi, nefret etmesi mânilerde karşımıza çıkan insanî hallerdir. Hüzün, sevinç, öğütler, övünmeler, ümitler, dualar, beddualar, çaresizlikler, vedalar, gibi insanî haller de mânilerde karşımıza çıkmaktadır (Önal, 2007: 16-17). Bu insanî haller mâni vasıtasıyla dile getirilerek işlevli bir sanat mahiyetinde mâniler yaratılmıştır. Bu sanat yapılırken gerçek hayat tamamen bu dizelerin içine gizlenmiştir. Özellikle mânilerin son iki

dizesinde anlatılmak istenen mesaj verilmektedir. Mânilerdeki kişiler genellikle gerçektir ve mânici ne gördü ise mısralara onu yansıtmaktadır. Türkçenin konuşulduğu tüm coğrafi sınırlar mânilerin söylendiği ve dilden dile aktarıldığı büyük bir alan olarak düşünülebilmektedir. Mânilerin Anadolu'da daha çok köylerde ve en fazla kadınlar tarafından dile getirildiği bilinmektedir. Erkeklerde ise mâni söyleyenler, saz şairlerinde ve erkekler arasında yapılan atışmalarda karşımıza çıkmaktadır. Bunun haricinde normal zamanlarda erkeklerin nadiren mâni söylediği görülmektedir. Ayancık yöresinde erkekler de kadınlar kadar olmasa bile mâniler söylemiştir. Daha çok gurbete giderken, sevdiği kız için, sevgilisiyle atışma yaparken, bir olay karşısında veya düğünlerde davul-zurna çalarken mâniler söylemişlerdir. Davul-zurna çalarken erkeklerin mâni söylemesi geleneği günümüzde de devam etmektedir. Bu mânilere şu örnekler verilebilir:

Evin önünde fırun
İçine samun goyun
Davulcula geliyo
Önüne yemek goyun (K.K.111)

Bu mânide erkekler davul-zurna eşliğinde kadınlara davulculara yemek hazırlamaları gerektiğini bildirmişlerdir. Ayancık yöresindeki düğünlerde gelenek gereği buğday keşkeği veya mısır keşkeği başta olmak üzere; et kavurma, pirinç böreği, pilav, dolma, baklava, lokma tatlısı vb. yiyecekler her düğünde yapılarak servis edilmektedir. Günümüzde düğünlerde yemek verme ve davul-zurna eşliğinde mâni söyleme âdeti devam etmektedir.

Şu ortada oynayan
Dayımın oğulları
Yetmiyor muydu dayım
Dolamay davulları (K.K.39)

Erkekler, davul-zurna eşliğinde yukarıdaki mâniyi söylemişlerdir. Ayancık'taki düğünlerde gelenek gereği davul-zurna çalınmadan düğün yapılmaz. Bu mânide Dolamay adlı köydeki düğünde davulların yeterli olmadığını düşünen biri başka

köyden yeni davulcular çağırmıştır. Bunun üzerine ona yakınan biri davulların yeterli olduğunu dile getirmiştir. Davul sayısı ne kadar fazla olursa düğün o kadar ihtişamlı sayılmaktadır. Bu mâni Ayancık'ta davul-zurnacılara verilen önemi göstermektedir.

İlhan Başgöz, mânilerin farklı yönlerine değinerek âşık olma, sevişme, flört etme, cinsellik vb. insani halleri açıkça ifade edemeyen insanların bu halleri mâniler sayesinde açıkça dile getirildiğini, kişiler arasında ve toplumda bir nevi bu baskının ortadan kalktığını (Başgöz, 1957: 8). Mânilerde bu insanî haller süssüz bir şekilde anlatılırken, ezgiye dayanan bu türde şiirlerin nasıl ahenkli ve düzenli oluşturulduğu da açıkça görülmektedir. Ayancık yöresi mânilerinde toplumun baskıyla karşıladığı bu insani haller rahatlıkla işlenmektedir. Şu mâniler örnek olarak verilebilir:

Kiren çiçek açıyo
Guru dalın üstüne
Soyunda gel yârim
Sağ golumun üstüne (K.K.38)

Yılan çıktı goğuktan
Su içiyor oluktan
Aç sevdiğim yorganı
Ben donuyom soğuktan (K.K.9).

Mânilerden hareketle Ayancık yöresinde cinsellik ile ilgili insanî hallerin mânilerde açıkça işlendiği görülmektedir. Ayancık yöresinde en çok kadın erkek ilişkileriyle ilgili mâniler söylenmiştir. Bunun nedeni ise insanların toplumsal baskıyla yapamadığı yasakları veya ilişkileri mânilerde rahatlıkla dile getirmeleridir.

Anadolu'nun farklı bölgelerinde mâniye verilen isimler değişmektedir. Mâni yerine, meani, karşı beri, hoyrat, bayatı adları verilebilmektedir. Kırgızlarda mâniye, aytip, tört sap; Kazaklarda öleng, Özbeklerde koşuk, aşula, törtlik ve Uygurlarda da törtlik adları verilmiştir (Aslan, 2008: 107).

"*Türk cemiyetinin malı olan "mani"leri bir yere mâl etmek doğru değildir. Bir memleket köşesinde hicran, hasret ve sevginin verdiği ilhamla bir meçhul şairin duygu ve düşüncesini ifade eden bu ufak dörtlükler ağızdan kulağa yayılarak yurdun her tarafına gider"* (Eset, 1944: 25).

Türk milletinin ortak ürünü olan mâniler sadece tek bir bölgeye ait olamaz. Bir yörede söylenen mâni başka bir yörede farklı şekilde söylenebilir veya başka bir anlam boyutu kazanabilir. Mânilerin anonim olması ve bu sayede de farklı yörelerde başka şekilde söylenmesi ile varyantlarının çoğalması bu türün yayılma oranını hızlandırmaktadır.

2.3. ARAŞTIRMA KONUSU İLE İLGİLİ YAPILAN ÇALIŞMALAR

Mâniler Türk halk edebiyatının en önemli ve yaygın türlerinden biridir. Türkiye'de ve farklı Türk toplumlarında mâniler üzerine pek çok sayıda derleme ve inceleme çalışmaları yapılmıştır. Bu araştırmada Sinop ili Ayancık ilçesi mânileri üzerine derleme çalışması yapıldığından dolayı Türkiye ve Sinop ilinde yapılan mâni çalışmalarından bahsetmek uygun olacaktır.

2.3.1. Mâni Üzerine Yazılan Kitaplar

Türk edebiyatında mâni türünün başlangıcı kesin olarak bilinmemekle birlikte ülkemizde halk biliminin ortaya çıkmasıyla paralel bir çizgide olduğu söylenebilir.

Sinop ilinde mâni türü ile ilgili çok az sayıda çalışma yapılmıştır. Ergün Acar'ın kaleme aldığı *Sinop Mânileri (Giriş-Dil İncelemesi-Mâniler-Sözlük)* isimli kitabı, Sinop yöresi mâni söyleme geleneği ile ilgili önemli bilgiler içermektedir.

Türk edebiyatında ilk mâni örneğine *Divanü Lügati't Türk* adlı eserde rastlamaktayız. Bu eserdeki örnek şekil olarak mâni tipini yansıtmaktadır fakat konu, üslup ve anlam yönünden mâni türünden oldukça uzaktır. Bu örnek aşağıda verilmiştir:

Körklü tonug özünge
Tatlı aşıg adhınka
Tutgıl konuk agırlıg
Yadsun çawın budhunka

Dörtlüğün anlamı ise şu şekildedir: “İyi elbiseyi kendin giy, tatlı yemekten başkasına hisse ayır, konuğu ağırla ta ki ününü herkese yaysın” (Atalay, 985: 45).

Yusuf Has Hacib’in 1067-1070 yılları arasında kaleme aldığı *Kutadgu Bilig* isimli eserinde 6645 beyit ve 173 dörtlük arasında mânilere de rastlanıldığı görülmektedir. (Oktürk, 998: 12).

Edip Ahmet İbn’i Mahmud Yükneki’nin 12.yy’da oluşturduğu *Atabetü’l Hakayık* isimli kitabında 404 adet dörtlük bulunmaktadır. Mâni-tuyuğ adı verilen bu dörtlüklerin kafiye düzeni mâni türünün kafiye düzeniyle birebirdir. (Kaya, 2004: 35).

Köprülü, *Dergâh Mecmuası*’ndaki nesrinde XIII. yüzyıl mutasavvıflarından biri olan Şeyyad Hamza ile ilgili bir olayı anlatmıştır. Bu olayı anlatırken aralarda mânilere de yer vererek nesri oluşturmuştur. Bir gün Şeyyad Hamza ve öğrencisi sefere giderken yolda karşılarına çıkan bir köye girmişlerdir. Köyde kalabalık bir kadın grubunun bir araya gelip sohbet ettiğini fark etmişlerdir. Şeyyad Hamza kadınlara neden bir araya toplandıklarını sormuş, kadınlardan biri ise şu dörtlükleri dile getirmiştir:

Dam yanında damımız

Yanında harmanımız

Erimiz köyden gitti

…….

Şeyyad Hamza ise durumlarından yakınan kadınlara şöyle cevap vermiştir:

Üşde geldik ikimiz

Arkamızda yükümüz

Destur verin kadınlar

……

Fuad Köprülü usulsüz ve müstehcen ifadelere yer verildiği için mânilerdeki son mısraları nesrine yazmamıştır. Bu olayda yer alan iki mâni biçim ve şekil açısından mâni türüne yakındır. Fuat Köprülü’nün nesrinde yer alan bu dörtlükler ilk mâni örnekleri sayılabilir (Kaya, 2004: 36).

13. ve 14. yüzyıllar arasında revaçta olan Dede Korkut hikâyelerinde 7'li hece ölçüsüyle yazılan ve 4+3 duraklı olan dörtlüklere yer verildiği tespit edilmektedir. Bu dörtlükler de mâni türüne benzemektedir (Oktürk, 1998: 12-13).

Evliya Çelebi'nin Seyahatname isimli eserinde şu dörtlükler yer almaktadır:

Öyle mi hâlim felek
Dil bilmez zalim felek
Kestin can bahçesinden iki nihalim felek
Baba kitab ile uğraşma nafile sen
Bunda bir iş eyle kim
Anda yatabilesen
Lalanın dîbasına
Aldanma dünyasına
Dünya benim diyenin
Dün gittik dün yasına (Çelebi, 1986: 210-211).

Evliya Çelebi İznik'ten Söğüt'e doğru yolculuk yaptığı sırada Serdar Kara Abdullah Paşa'nın ordusuna denk gelir. Serdar Kara'nın askerlerinden biri atını tımar ettiği anda yukarıdaki dörtlükleri dile getirmiştir. Söz konusu eserde geçen bu dörtlükler 4+3=7 hece ile söylenmiştir. Dörtlüklerin kafiye düzeni ise *aaxa* şeklinde olup dörtlüklerde felekten yakınılmış ve dünyanın fani olduğundan bahsedilmiştir. Muhteva ve biçim açısından mâni türüne ait olan özellikler bu dörtlüklerde de yer almaktadır.

19. yüzyıla ait olan *Mecmua-i Mâniyat* adlı eser edebiyatımızdaki ilk mâni kitabı sayılmaktadır. Bu kitabın baskı yılı bilinmemesine rağmen Sultan Abdülaziz'in hükümdarlığının son dönemlerinde oluşturulduğu sanılmaktadır. Eser Anadolu ve İstanbul mânilerini içermektedir. Mecmuada 164 adet kesik mâni örneği vardır ve eserin başında eserden mâni mecmuası diye söz edilerek iki yüz elli adet mazmun ve cinaslı mâninin de eserde bulunduğuna değinilmiştir. Mecmuada yer alan mânileri kimlerin dile getirdiği belirtilmemiştir (Kaya, 2003: 478).

Edebiyatımızda mâni türü ile ilgili ikinci çalışma ise Macar bilgini Ignacz Kunoş tarafından kaleme alınmıştır. Ignacz Kunoş'un 1880 yılında Budapeşte'de *Osmanlı-*

Türk Halk Edebiyatı Mecmuası ismini verdiği eseri yayımlanmıştır. Bu eserin ikinci cildinde 401 adet mâni yer almaktadır. İstanbul Darülfünun Edebiyat Medresesi Mezunları Cemiyeti'nin hazırladığı *Mâniler* isimli eser, 1339 (1923) senesinde yayımlanmıştır. 55 sayfadan meydana getirilen bu kitabın oluşturulmasında Ignacz Kunoş'a ait olan *Osmanlı-Türk Halk Edebiyatı Mecmuası* isimli yapıttan faydalanılmıştır. 1923-1928 yıllarında *Milli Mecmua* Dergisi'nde (C. V-X), Halk Edebiyatından Numuneler adıyla yayımlanan 107 mâni örneği vardır. Yayımlanan bu mâniler ilk çalışmalar arasında yer aldığı için önem taşımaktadır (Kaya, 2003: 478).

Radloff 1899 yılında yayınlanan *Proben* serisinin 8. cildinde yer alan "*Proben der Volkslitteratur der Türkischen Stämme*" adlı çalışmasında Kunoş'un derlemelerine yer vermiştir. Çalışmada Anadolu'da saha araştırması yapılmıştır. Eserde araştırmada derlenen 302 adet düz mâni ve 229 adet cinaslı mâni de yer almaktadır (Radloff ve Kúnoş, 1998 : 421-481 ; akt. Yolcu, 2011: 121).

19. yüzyılda mâni metinlerini içinde barındıran farklı yazma eserler üzerinde çalışılarak çeşitli eserler meydana getirilmiştir. Bunlardan biri Amil Çelebioğlu'nun kaleme aldığı "*Ramazanname*" adlı eserdir. Eserde İstanbul Ramazan bekçileri için oluşturulan mâniler bulunmaktadır (Çelebioğlu, 1995: 14).

Mehmet Ferit Uğur'un ve Sadettin Nüzhet Ergun'un birlikte meydana getirdikleri "Konya Vilayeti Halkiyat ve Harsiyatı"nda 149-177. sayfalarda Konya yöresine ait olan mânilere yer vermişlerdir (Kaya, 2014: 47).

Türkiyat Enstitüsü yayını olan "*Anadolu Türklerinin Halk Edebiyatı I. Mâniler*" (İstanbul, 1928), Kilisli Rıfat Bilge'nin eseridir. Bu eserde son dizeye bakılarak yapılan, alfabetik sırayla oluşturulan 1759 adet mâni bulunmaktadır. Bu çalışmada mânilerin yapısı ile ilgili herhangi bir bilgi yoktur. Esere sonradan 43 kıtadan oluşan bir mâni katarı (konu bütünlüğü içinde oluşturulan mâniler) ile ilk dizeye göre alfabetik sırayla oluşturulan not defteri ve sözlük ilave edilmiştir. (Akalın ve Şimşek, 2003: 291). Bu çalışmada şekil ile ilgili sorunlar yer alsa bile kendi dönemine göre başarılı bir eser sayılmaktadır.

Ata Çatıkkaş, Rıfat Bilge'nin *Anadolu Türklerinin Halk Edebiyatı I. Mâniler* adlı eserini, alfabetik sıraya göre düzenleyerek Mâniler adlı kitabında yayımlamıştır. Bu kitabın giriş bölümünde Mehmet Fuad Köprülü'nün Tanin Gazetesi'nde yayınlanan

"*Mâniler*" isimli makalesine yer vermiş, mânilerle ilgili genel araştırmalardan da çalışmasında bahsetmiştir (Çatıkkaş, 2001: 26).

Vasfi Mahir Kocatürk'ün 1933 yılında yayınlanan "*En Güzel Türk Mânileri*" adlı eserinde 306 adet mâni yer almaktadır. Bu eserde mâni türünün biçim ve anlam özelliklerine değinilmiştir (Akalın ve Şimşek, 2003: 291).

Mehmet Halit Bayrı 1932'de yayınlanan "*Türk Halk Edebiyatına Ait Maddeler: Mâniler*" isimli çalışmasında neşredilen 874 mâniyi üç farklı kısımda kaleme almıştır. Eserde yer alan mâniler, dörtlüklerin ilk dizesinin birinci harfine bakılarak alfabetik sıraya göre düzenlenmiştir (Eset, 1946: 8).

Niyazi Eset'in "*Mukayeseli ve Neşredilmemiş Mâniler*" adlı eseri 1944 yılında yayımlanmıştır. Bu eser iki bölümden meydana gelmektedir. Birinci bölümde "Önsöz" başlığı altında mâni sözcüğünün kökeni, mânilerin mısra sayısı, kâfiye düzeni, tarihçesi, konusu ve önemi açısından incelemeler yer almıştır. Mâni söyleyenler hakkında bilgi verilerek mânilerin kullanıldığı alanlar, icra ediliş şekli ve dile getirildiği mekânlardan da bahsedilmiştir. Yine birinci bölümde "Mâniler Bibliyografyası"' isimli kısım bulunmaktadır. Kitabın ikinci kısmı olan Metinler başlığı altında birinci mısralarına göre düzene konularak bir araya getirilen 1618 adet mâni yer almaktadır. Yine bu bölümde her biri ayrı olan, Sözlük, Düzeltmeler, Bibliyografya, Fihrist, Dizin ve İçindekiler başlıkları düzen içerisinde sıralanmıştır.

Niyazi Eset'in kaleme aldığı "*Mâniler Kılavuzu*" adlı kitabı da iki kısımdan meydana gelmektedir. Bu eser 1946 yılında yayımlanmıştır. İlk bölüm "Giriş" bölümüdür ve bu bölümde bir "Bibliyografya" yer almaktadır. Giriş bölümünde edebiyatımızda o zamana dek yazılan veya yayınlanan mâni türüyle ilgili kitaplardan bahsedilmiştir. Niyazi Eset, bu kitaplarla ve yayınlarla ilgili kendi eleştirilerini de esere yansıtmıştır. İkinci bölüm, "Kılavuz" bölümüdür. Bu bölümde 1923-1943 yılları arasında yayımlanan 8177 adet mâniye yer vererek, bu mânilerin son iki dizelerini de esere katmıştır. Eser, bir nevi eleştiri mahiyetinde yazıldığı için önem taşımaktadır.

İlhan Başgöz'ün, 1957 yılında "*Mânilerimizden*" isimli eseri yayımlanmıştır. Bu kitabın "Önsöz" kısmında mânilerin muhteva özelliklerinden söz edilmiştir. Kitapta farklı yine mânilerle ilgili farklı bilgiler de verilmeye çalışılmıştır. İlhan Başgöz, bu eserde 100 adet mâniyi kaleme alarak bu mânileri sıralamadan esere aktarmıştır.

Nesip Yağmurdereli'nin 1963 yılında "*Mânilerimiz*" adlı eseri yayımlanmıştır. Bu eserde mâni türünün tanımı yapılarak mânilerin şekil ve içerik özellikleri de incelenmiştir. Yapıtta mâni söyleyenler, mânilerde eleştiri, mânilerde işlenen farklı motifler, mânilerde alkış ve kargışlar, mânilerde atasözü ve deyimler, kültürümüzde mâni ve Ramazan'da söylenen mâniler gibi farklı araştırmalar da yer almaktadır. Eserde 2894 adet mâni ve kısa bir sözlük de yer almaktadır.

Oğuz Yorgancıoğlu'nun 1969 yılında "*Kıbrıs Türk Folklorundan Derlemeler*" adlı eseri yayınlanmıştır. Eserde 680 adet mâni bulunmaktadır. Eserdeki mâniler ilk dizeden hareketle sınıflandırılmıştır. Eserde bulunan mânilerin numaralandırmaları yapılmamıştır. Bu çalışma Kıbrıs'ta yaşayan Türklerin kültürünü, bakış açısını, tarzını aktaran önemli bilgiler içermektedir (Akalın ve Şimşek, 2003: 295).

1970 yılında Hasan Göksu'nun "*Mânilerimiz*" adlı eseri yayımlanmıştır. Bu eserin diğer baskısı 1996 yılında oluşturulmuştur. Eserin "Önsöz" bölümünde, mâniyle ilgili bilgilere yer verilmiştir. Mâni kelimesinin kökeni ve kelime anlamına değinilmiştir. Yine bu bölümde mâni türünün yapısı açısından sınıflandırılması ve mânilerin muhtevasından söz edilmiştir. Eserde 2778 tane mâni yer almakla birlikte eserin son bölümünde "Bibliyografya" olması dikkat çekmektedir.

Şükrü Elçin'in "*Türkiye Türkçesinde Mâniler*" adlı eserinin 1990 yılında yayımlandığı bilinmektedir. Eserde 998 adet mâni yer almış, bu mâniler şekil ve konu açısından incelenmiştir. Kitapta farklı olarak "Bekçi Destanı" ve kitabın son bölümünde M. Şakir Ülkütaşır'a ait olan "*Ramazan Davulcuları ve Davulcu Mânileri*" isimli makale bulunmaktadır.

Abdulkadir Emeksiz'e ait olan, İstanbul Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı'ında yapılan doktora tezi çalışması, 2007 yılında kitap olarak neşredilmiştir. Eser, "İçindekiler", "Kısaltmalar", "Önsöz", "Giriş", kısımları ile başlamaktadır. Kitabın birinci bölümünde "İstanbul Mânilerinin Diğer edebi Tür ve Şekillerle İlişkisi" başlığı altında içerikler vardır. Kitabın ikinci bölümünde "Gösterimci Teoriye Göre İstanbul Mânilerinin Çözümlenmesi" başlığı bulunmaktadır. Kitabın üçüncü bölümünde "İçerikleri Yönüyle İstanbul Mânilerinin İncelenmesi" başlığı yer almaktadır. Kitap, "Sonuç", "Bibliyografya", "Dipnotlar" ve "Dizin" başlıkları ile sona ermektedir.

2.3.2. Mâniler Üzerine Hazırlanan Tezler

Türkiye'deki üniversitelerde Halk Edebiyatı alanında yazılan çeşitli tezlerde mâni konusuna ver yerilmiştir. Fakat yalnızca mâni türüyle ilgili yazılan tezlerin sayısı azınlıktadır. Aşağıda Türkiye'de mâni türü üzerine Türk Dili ve Edebiyatı, Halkbilim ve Antropoloji Anabilim dallarında hazırlanan tezler hakkında bilgiler verilmiştir.

Sinop ilinde ve Sinop'un Ayancık İlçesinde mâni türü üzerine yazılan bir tez çalışması bulunmamaktadır.

Vasfi Adikti'nin 1994 yılında Erciyes Üniversitesi'nde hazırladığı "*Yozgat Mânileri Üzerine Mukayeseli Bir Araştırma* (İnceleme-metin-indeks-sözlük)" başlıklı yayınlanmamış Yüksek Lisans tezinde genel olarak Yozgat mânileri incelenmektedir.

Fedora Arnaut, yüksek lisans tezini mâni türü ile ilgili yapmıştır. Gagavuz mânilerini inceleyerek bu mânileri Türkiye ve Azerbaycan'daki mâni örnekleriyle karşılaştırmıştır. Tezinin adına ise "*Gagavuz Mânilerinin İncelenmesi ve Türkiye İle Azerbaycan Örnekleriyle Karşılaştırılması*" ismini vermiştir. Bu tezi 1997 yılında Gazi Üniversitesi'nde hazırlamıştır. Tez bir nevi karşılaştırma çalışması olarak hazırlandığı için mâninin farklı Türk toplumlarında incelenmesi bakımından önemli bir yere sahiptir.

Birol Azar, yüksek lisans tezinde Elazığ mânileri üzerine çalışmıştır. Tezinin adına ise, "*Elazığ Mânileri Üzerine Bir İnceleme*" ismini vermiştir. Bu tezi 1995 yılında Fırat Üniversitesi'nde hazırlanmıştır. Bu çalışma 244 sayfadan oluşmaktadır. Çalışma yayınlanmamış yüksek lisans tezidir.

Yine Fırat Üniversitesi'nde Nevin Elitok'un 2006 yılında hazırladığı "Muş İlinden Derlenen Mâniler Üzerine Bir İnceleme" isimli çalışma basılmamış yüksek lisans tezidir. Bu çalışma 242 sayfadır.

Mahmut Becer, "*Türk Halk Bilimi İçinde Erzurum Mânilerinin Yeri*" başlığını verdiği yüksek lisans tezini, 2006 yılında Sakarya Üniversitesi'nde tamamlamıştır.

Kenan Mahmur Durul, "*Ezgilenmiş Mânilerin Karşılaştırılması*" adlı çalışmasını 1991 yılında İstanbul Teknik Üniversitesi'nde hazırlamıştır. Bu çalışma basılmamış

yüksek lisans tezidir ve 204 sayfadan oluşmaktadır. Ezgilenen mânilerin üzerine hazırlanan çalışma, yüksek lisans tezleri içinde önemli bir yere sahiptir.

Yine Kürşat Gülbeyaz, 1998 yılında İstanbul Teknik Üniversitesi'nde "Tokat Merkez Köyleri Mânilerinin Derlenmesi ve İncelenmesi" isimli yüksek lisans tezini hazırlamıştır. Bu çalışma, derleme çalışması yapılarak hazırlandığı için, Tokat yöresinin mâni söyleme geleneği üzerine önemli bilgiler sunmaktadır.

Abdulkadir Emeksiz, "*İstanbul Mânileri*" adlı doktora tezi çalışmasını 2003 yılında İstanbul Üniversitesi'nde hazırlamıştır. Bu tez çalışması, 352 sayfadan oluşmaktadır. Abdulkadir Emeksiz, bu çalışmada İstanbul mânilerini diğer edebi tür ve şekillerle karşılaştırmış ve performans teoriye göre İstanbul mânilerini çözümlemiştir. Bu yönleriyle çalışma, Türk halk edebiyatı alanı için önem arz etmektedir.

Feride İlgün Beratiye, farklı bir çalışma hazırlayarak, Türk mânilerinde anne ve evlat ilişkisini incelemiştir. Çalışmasına "*Türk Mânilerinde Anne ve Evlat İlişkisi Üzerine İncelemeler*" ismini vermiştir. Bu çalışma, Türk halk edebiyatı alanı için önem arz etmektedir. 2009 yılında Sakarya Üniversitesi'nde hazırlanmıştır.

2006 yılında Murat Kuru, Trakya Üniversitesi'nde hazırladığı yüksek lisans tezine, "*Edirne ili Keşan İlçesi Folklorunda Gelenekler ve Mâniler*" başlığını vermiştir. Bu çalışmada Edirne İli Keşan İlçesi'nin kültürü ve mâni söyleme geleneği hakkında bilgiler verilmiştir.

Sarmed Mahdi, "*Kerkük Horyatları ve İcrası*" isimli çalışmasını, Hacettepe Üniversitesi'nde hazırlamıştır. Çalışmada Kerkük horyatları hakkında bilgi verilerek bu hoyratların icrasının nasıl yapıldığına dair incelemeler üzerinde durulmuştur. Bu yüksek lisans tezi basılmamıştır.

Ahmet Öcal, 1993 yılında "*Boğazlıyan'da Mâni Geleneği ve Boğazlıyan İle Yöresi Mânileri*" ismini verdiği yüksek lisans tezini Erciyes Üniversitesi'nde hazırlamıştır. Çalışmada Boğazlıyan ilçesi mâni söyleme geleneği hakkında önemli bilgiler sunulmaktadır. Bu yüksek lisans tezi basılmamıştır.

Süreyya Özbek, farklı bir konu üzerinde çalışma yaparak, Kıbrıs Türk toplumunda sosyal, ekonomik ve siyasal değişimlerin mâniler üzerindeki etkisini ortaya koymaya çalışmıştır. Bu çalışmanın başlığına "*Kıbrıs Türk Toplumunda Sosyal, Ekonomik ve*

Siyasal Dönüşümlerin Mânilerde İrdelenmesi" ismini uygun görmüştür. Çalışmayı 2010 yılında Hacettepe Üniversitesi'nde hazırlamıştır.

Mısra Uğurlu çalışmasında, Adana mâni söyleme geleneği üzerinde durarak, Adana'da söylenen mâniler üzerine bir derleme ve inceleme yapmıştır. Çalışmanın başlığına ise, "*Adana Mâni Söyleme Geleneği ve Adana'da Söylenen Mâniler*" ismini vermiştir. Bu çalışma doktora tezidir. Çukurova Üniversitesi'nde 2018 yılında hazırlanan çalışma, 680 sayfadan oluşmaktadır. Çalışmada Adana yöresinin mâni söyleme geleneğine dair önemli bilgiler verilmektedir.

Merve Yazıcı, Denizli mânileri üzerine bir çalışma hazırlamıştır. Başlığına "*Denizli Mânileri*" ismini verdiği yüksek lisans tezi 2019 yılında Pamukkale Üniversitesi'nde hazırlanmıştır. Denizli yöresinin mâni söyleme geleneği hakkında incelemeleri içeren tez çalışması, 348 sayfadan ibarettir.

Ahmet Mustafa Yelden, "*Erzurum Merkez Köyleri Mânilerinin Derlenmesi ve Genel olarak Değerlendirilmesi*" ismini verdiği yüksek lisans tezini İstanbul Teknik Üniversitesi'nde hazırlamıştır. Çalışmada genel olarak mâni türü değerlendirilmiş ve Erzurum'da mâni söyleme geleneği hakkında önemli bilgiler sunulmuştur.

Mehmet Ali Yolcu, 2011 yılında Balıkesir Üniversitesi'nde doktora tezini hazırlamıştır. Tezine, "*Balıkesir'den Derlenen Mâniler Üzerine Bir Araştırma*" ismini vermiştir. Bu çalışma 510 sayfadan meydana gelmektedir. Bu tez çalışmasında Balıkesir yöresinde derlenen mâniler hakkında bilgi verilerek, yöredeki mâni söyleme geleneği incelenmiştir.

2.3.3. Mâni Üzerine Yazılmış Makaleler

Türk Halk Edebiyatında Cumhuriyet'in ilanından sonra mâni türü ile ilgili yapılan araştırmalar, derleme ve yayın çalışmaları hız kazanmıştır. Mâni türü ile ilgili ülkemizdeki farklı dergilerde çok sayıda derleme ve inceleme yazısı vardır. Cumhuriyetin ilanından itibaren Halkevlerinde yoğun bir şekilde derleme çalışmaları yapılmıştır. Bu kısımda Türkiye'de mâni türüyle ilgili yayımlanan folklor dergilerindeki derleme ve inceleme çalışmalarına ve Sinop ilinde mâni türü ile ilgili yapılan çalışmalara yer verilmektedir.

Songül Çek'in kaleme aldığı, "*İşlev ve Yapısı Açısından Sinop'ta Müğren Mânileri Üzerine Bir Değerlendirme*" isimli makale Sinop yöresi mâni söyleme geleneği ile ilgili bilgiler sunmaktadır.

Halk Bilgisi Haberleri Mecmuası

Cavit Aker'in hazırladığı "*Muğla Mânileri*" isimli çalışması Halkbilgisi Haberleri Mecmuası'nda 1939 yılında yayımlanmıştır. Çalışmada Muğla yöresinin mâni söyleme geleneği hakkında önemli bilgiler yer almaktadır.

Fethi Tevetoğlu, Rize ve Çorum yöreleri üzerinde çalışmıştır. Bu yörelerin mânileri hakkında bilgi verdiği "*Rize ve Çorum Mânileri*" isimli makalesi 1936 yılında Halkbilgisi Haberleri Mecmuası'nda yayımlanmıştır.

Mehmet Halit Bayrı "*Mâniler*" adlı çalışması Halkbilgisi Haberleri Mecmuası'nda 1930 yılında yayımlanmıştır.

İbrahim Zeki Burdurlu, "*Çukurova'dan Mâniler*" isimli makalesini 1941 yılında hazırlamıştır. Bu çalışma Çukurova yöresi mânileriyle ilgili önemli bilgiler sunmaktadır. Bu makale Halkbilgisi Haberleri Mecmuası'nda yayımlanmıştır.

Ziya Günalp, 1940 yılında Ereğli yöresi mânileri üzerine çalışma yapmıştır. "*Ereğli Mânileri*" ismini verdiği bir makale hazırlamıştır. Bu makale, Halkbilgisi Haberleri Mecmuası'nda yayımlanmıştır.

Bedri Güneri, Çatalca yöresi mânilerini bir araya getirerek bir makale hazırlamıştır. Makalenin başlığına "*Çatalca'dan Derlenmiş Mâniler*" ismini vermiştir. Bu makale, 1948 yılında Halkbilgisi Haberleri Mecmuası'nda yayımlanmıştır.

Faik İsamettin'in 1936 yılında hazırladığı "*Bursa Türkü ve Mânileri*" isimli çalışması Halkbilgisi Haberleri Mecmuası'nda yayımlanmıştır. Bu çalışma, Bursa yöresi mânileri ve türküleri hakkında önemli bilgiler sunmaktadır.

Osman Nazif, Balıkesir yöresi mâni söyleme geleneği üzerine çalışmalar yapmıştır. "*Balıkesir Mânileri*" isimli bir makale kaleme almıştır. Bu makale Halkbilgisi Haberleri Mecmuası'nda yayımlanmıştır.

Türk Folklor Araştırmaları Dergisi

Gündüz Artan, Göle yöresi mânileri üzerine çalışmıştır. "*Göle Mânileri*" ismini verdiği çalışması 1962 yılında Türk Folklor Araştırmaları Dergisi'nde yayımlanmıştır. Bu makale, Göle yöresi mânilerinin özelliklerinin ortaya çıkması bakımından önemlidir. Yine Artan Gündüz'ün hazırladığı, aynı dergide 1965 yılında yayımlanan "*Tire'de Karanfil Çeşitleri ve Mânileri*" isimli makale, Halk edebiyatı sahası için önemli bir çalışmadır.

Sadi Yaver Ataman, Giresun yöresi mânilerini ve türkülerini incelemiştir. "*Giresun Türküleri, Mânileri ve Âşıkları"* isimli bir makale kaleme almıştır. Bu makale Türk Folklor Araştırmaları Dergisi'nde yayımlanmıştır. Çalışmada Giresun yöresi mânileri ve türküleri incelenerek, Giresun'da mâni söyleme geleneği hakkında bilgi verilmiştir.

Yavuz Aytekin, Şebin Karahisar yöresi mânileri üzerine bir makale hazırlamıştır. Bu makalenin adına "*Şebin Karahisar Mânileri*" ismini vermiştir. 1955 yılında Türk Folklor Araştırmaları Dergisi'nde yayımlanan çalışma, Şebin Karahisar yöresi kültürüne dair önemli bilgiler sunmaktadır.

Etem Çalık'ın "Erzurum Mânileri" isimli makalesi 1979 yılında Türk Folklor Araştırmaları Dergisi'nde yayımlanmıştır. Çalışmada, Erzurum yöresi kültürü ve mâni söyleme geleneği hakkında kayda değer bilgiler vardır.

Faruk Demirel'in "*Bir Güldeste: Mâniler*" adlı çalışması, 1972 yılında Türk Folklor Araştırmaları Dergisi'nde yayımlanmıştır.

Fahrettin Ekim'in, *Kırklareli Halk Edebiyatı: Vize'nin Doğanca Köyünde Söylenen Mâniler,* adlı makalesi 1978 yılında Türk Folklor Araştırmaları Dergisi'nde yayımlanmıştır. Makalede Kırklareli yöresinin kültürüyle ilgili incelemeler de yapılmıştır. Çalışmada Kırklareli'nin Vize İlçesinde söylenen mânilere yer verilmiştir. Bu mânilerde yörenin gelenekleri hakkında bilgiler bulunmaktadır.

Şükrü Elçin, Balıkesir-Savaştepe yöresi üzerine bir çalışma hazırlamıştır. Bu çalışmaya "*Balıkesir-Savaştepe Çavlı Köyünde Söylenen Mâniler*" ismini vermiştir. Bu makale 1964 yılında Türk Folklor Araştırmaları Dergisi'nde yayımlanmıştır.

Hasan Göksu'nun 1971 yılında "*Mânilerimiz"* isimli makalesi Türk Folklor Araştırmaları Dergisi'nde yayımlanmıştır.

Alaattin Gündoğan Atça yöresi mânileri üzerine bir çalışma hazırlamıştır. Bu çalışma 1972 yılında Türk Folklor Araştırmaları Dergisi'nde "*Atça Mânileri*" başlığı altında yayımlanmıştır.

Doğan Kaya, Sivas'ın Acıyurt Köyündeki mâni söyleme geleneğini araştırmıştır. Çalışmasının adına "*Sivas'ın Acıyurt Köyünden Derlenen Mâniler*" ismini vermiştir. Bu çalışma Türk Folklor Araştırmaları Dergisi'nde 1972 yılında yayımlanmıştır.

Muhsin Köktürk, Yozgat Mâni söyleme geleneği üzerine çalışmalar yapmıştır. İlk çalışması 1978 yılında "*Yozgat Mânileri*" ismiyle Türk Folklor Araştırmaları Dergisi'nde yayımlanmıştır. İkinci çalışması yine "*Yozgat Mânileri*" ismiyle aynı dergide 1978 yılında yayımlanmıştır. Çalışmalarda Yozgat yöresi kültürü ile ilgili önemli bilgiler yer almaktadır.

Fuat Özdemir, Harput yöresi mânileri ile ilgili çalışmalar hazırlamıştır. "*Harput Mânileri"* isimli çalışmaları 1979 yılında Türk Folklor Araştırmaları Dergisi'nde 1,2, ve 3. sayı olarak farklı sayfalarda yayımlanmıştır. Bu çalışmalar Harput yöresi mânileri ve kültürü hakkında önemli bilgiler içermektedir.

Ata Terzibaşı, Kerkük hoyrat ve mânileri üzerine çalışmalar hazırlamıştır. Bu çalışmalar 1978 yılında "*Kerkük Hoyrat ve Mânileri*" başlığıyla Türk Folklor Araştırmaları Dergisi'nde 1. ve 2. sayı şeklinde farklı sayfalarda yayımlanmıştır. Ata Terzibaşı makalelerinde Kerkük hoyrat ve mânilerini inceleyerek yörenin kültürü hakkında da bilgiler sunmuştur.

Türk Folkloru Dergisi

Berat Alptekin, Silifke yöresi mâni söyleme geleneği üzerine çalışmıştır. "*Silifke'den Derlenen Mâniler*" ismini verdiği makalesi Türk Folkloru Dergisi'nde 1985 yılında yayımlanmıştır. Berat Alptekin, çalışmasında Silifke yöresinin kültürü ile ilgili önemli detaylara değinmiştir.

Halil Atılgan, Yozgat yöresi mânileri üzerine çalışmalar hazırlamıştır. "*Yozgat'tan Derlenmiş Mâniler*" ismini verdiği çalışmalar, aynı başlık altında farklı sayfalarda Türk Folkloru Dergisi'nde 1982 yılında yayımlanmıştır.

Emel Demiryürek'in "*Niğde/Ortaköy Mânileri*" isimli makalesi 1983 yılında Türk Folkloru Dergisi'nde yayımlanmıştır. Çalışma, Niğde Ortaköy yöresi mâni söyleme geleneğiyle ilgili bilgiler sunmaktadır. Yine 1983 yılında Yıldız Düzköylü'nün, "*Samsun Çarşamba Yöresinin Mânileri*", isimli çalışması aynı dergide yayımlanmıştır. Çalışma, Samsun Çarşamba yöresinin kültürü ile ilgili önemli bilgiler içermektedir.

Mehmet Gökalp'in "*Pazar Yöresinden Derlenmiş Mâniler"* başlığını verdiği makalesi, 1984 yılında Türk Folkloru Dergisi'nde yayımlanmıştır. Çalışmada Pazar yöresi mânileriyle ilgili önemli detaylar sunulmaktadır.

Doğan Kaya'nın "*Sivas-Hafik-Zonguldak Mânileri*" isimli makalesi 1980 yılında Türk Folkloru Dergisi'nde yayımlanmıştır.

Seyhan Özer'in "*Çanakkale'nin Biga İlçesi Hoşaba Köyü'nde Derlenen Mâniler*" adlı çalışması 1982 yılında Türk Folkloru Dergisi'nde yayımlanmıştır. Çalışma Hoşaba köyünde derlenen mânilerle ilgili önemli bilgiler içermektedir.

Saim Sakaoğlu, Kıbrıs mânileri üzerine çalışmıştır. Yazarın, "*Kıbrıs Mânileri*" isimli çalışmaları 1.2.3. ve 4. sayı olarak 1981 yılında Türk Folkloru Dergisi'nde farklı sayfalarda yayımlanmıştır Çalışmalar, Kıbrıs yöresi kültürü ve mânileri hakkında önemli bilgiler içermektedir.

Türk Kültürü Dergisi

Mustafa Argunşah'ın "*Gagauz Türklerinin Mânileri*" isimli makalesi 1990 yılında Türk Kültürü Dergisi'nde yayımlanmıştır. Makale Gagauz Türklerinin gelenekleri ve mâni söyleme özellikleriyle ilgili önemli bilgiler içermektedir.

Erşet Hürmüzlü farklı bir çalışma yaparak Kerkük hoyratlarını ve mânilerini Türklük şuuru açısından incelemiştir. Yazarın "*Kerkük Hoyratlarında ve Mânilerinde Türklük Şuuru*" başlığını verdiği makalesi 1967 yılında Türk Kültürü Dergisi'nde

yayımlanmıştır. Erşet Hürmüzlü mânilerde Türklük şuuru konusunu işleyerek Türk halk edebiyatı alanına katkı sağlamıştır.

Yurdanur Sakaoğlu, farklı bir konuya değinerek Türk mânilerinde millî ve hamasî unsurları incelemiştir. Makalesine "*Mânilerimizde Millî ve Hamasî Unsurlar*" başlığını vermiştir. Çalışma, 1973 yılında Türk Kültürü Dergisi'nde yayımlanmıştır. Makale mânilerde millî ve hamasî unsunların incelenmesi bakımından Türk halk edebiyatı alanında önemli bir yere sahiptir.

Şakir Ülkütaşır'ın Ramazan davulcuları ve mânileri üzerine incelemeler yaptığı çalışması "*Ramazan Davulcuları ve Davulcu Mânileri*" adıyla Türk Kültürü Dergisi'nde 1973 yılında yayımlanmıştır.

Milli Folklor Dergisi

Vasfi Adikti, Yozgat yöresi üzerine çalışamlar kaleme almıştır. "*Yozgat Fakibeyli Mânileri*" isimli makalesi 1993 yılında Milli Folklor Dergisi'nde yayımlanmıştır. Vasfi Adikti'nin yine aynı dergide 1994 yılında "Yozgat Mânileri" isimli makalesi yayımlanmıştır. Bu çalışmalar Yozgat yöresi kültürü ve mânileri ile ilgili önemli detaylar barındırmaktadır.

Pınar Akarpınar, Erzincan yöresi ağıtları, mânileri ve efsaneleri üzerine incelemeler yapmıştır. Yazarın "*Erzincan Ağıt, Efsane ve Mânileri*" isimli çalışması 1994 yılında Milli Folklor Dergisi'nde yayımlanmıştır. Çalışmada Erzincan yöresinin kültürüyle ilgili önemli bilgiler sunulmaktadır.

Ziyat Akkoyunlu, Kerkük yöresi mânileri ile ilgili çalışmalar yapmıştır. "*Kerkük Ağzında Mâni ve Hoyrata Dair*" isimli çalışması 1992 yılında Milli Folklor Dergisi'nde yayımlanmıştır. Çalışma Kerkük yöresi mâni ve hoyratlarıyla ilgili önemli bilgiler içermektedir.

Erman Artun'un "*Adana'da Asker Uğurlama-Karşılama Törenleri, Asker Ağıtları, Türküleri, Şiirleri, Mânileri*" isimli makalesi 2000 yılında Milli Folklor Dergisi'nde yayımlanmıştır. Erman Artun'un bu çalışması Adana yöresinin kültürü ve gelenekleri ile ilgili önemli bilgiler sunmaktadır.

Ali Çelik, farklı bir çalışma yaparak Trabzon mânilerinde sosyal hayat konusunu incelemiştir. Çalışmanın başlığına "*Trabzon Mânilerinde Sosyal Hayat***"**, ismini vermiştir. Bu makale 1992 yılında Milli Folklor Dergisi'nde yayımlanmıştır. Yazar, Trabzon mânilerini ve Trabzon'daki sosyal hayatın mânilere nasıl yansıdığını gerçekçi bir şekilde makalesinde sunmuştur.

Esma Şimşek'in "*Mâni Şeklindeki Şiirlerle Teşekkül Eden Halk Hikayeleri Var Mıdır*?" isimli makalesi 1997 yılında Milli Folklor Dergisi'nde yayımlanmıştır.

Hülya Taş, Erzurum yöresi mânileri üzerine çalışmalar yapmıştır. "*Erzurum'da Kına ve Düğün Mânileri*" ismini verdiği makalesi 1995 yılında Milli Folklor Dergisi'nde yayımlanmıştır. Bu çalışma, Erzurum yöresinin kına ve düğün gelenekleri hakkında önemli detaylar içermektedir.

Ali Torun'un "*Mâni Tarzı ve Bu Tarzın Menşe'i Hakkında Bazı Düşünceler*" isimli makalesi 1989 yılında Milli Folklor Dergisi'nde yayımlanmıştır. Çalışma mâni tarzı ve bu tarzın ortaya çıkmasıyla ilgili önemli bilgiler barındırmaktadır.

Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi

Şerafettin Aybars'ın "*Bağkonak'ta Derlenen Mâniler*" isimli çalışması 1994 yılında Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi'nde yayımlanmıştır. Makale, Bağkonak yöresinin mâni söyleme geleneğiyle ilgili önemli detaylar sunmaktadır.

Ata Çatıkkaş'ın "*Mâni Kelimesi ve Mânilerimiz*" başlığını verdiği makalesi 1956 yılında Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi'nde yayımlanmıştır.

Melih Duygulu, Trabzon Sürmene yöresi mânileri üzerine inceleme yapmıştır. Makalesine "*Trabzon Sürmene'den Derlenen Mâniler ve Ezgiler*" ismini vermiştir. Bu çalışma, 1994 yılında Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi'nde yayımlanmıştır. Çalışma, Sürmene yöresi mâni söyleme geleneğiyle ilgili önemli bilgiler içermektedir.

Zeynelâbidin Makas, mâni türü ile ilgili farklı bir konu üzerine çalışma yapmıştır. Çalışmasında mâni türüne benzeyen Azeri bilmecelerini incelemiştir. Makalesine

"*Mâni Tipli Azeri Bilmeceleri*", ismini vermiştir. Bu çalışma 1998 yılında Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi'nde yayımlanmıştır.

Metin Özarslan, Karahamza yöresi mânileri üzerine çalışmıştır. Çalışmasına "*Karahamza Mânileri*" ismini verdiği çalışması Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi'nde 1993 yılında yayımlanmıştır. Makalede Karahamza yöresi mânileri ile ilgili önemli bilgiler sunulmaktadır.

Hayriye Süleymanova ve Emil Boev'in hazırladığı "*Rodop Mânileri (Ayrılık-Gurbet-Hasret*)" isimli çalışmaları 1980 yılında Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi'nde yayımlanmıştır. Çalışma Rodop yöresi mâni söyleme geleneğiyle ilgili önemli bilgiler barındırmaktadır.

Fikret Turan'ın "*Bir Azerbaycan Halk Hikâyesi: Yahşı ve Aşığ ve Mâni Türünün İşlenişi*" isimli makalesi Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi'nde 1999 yılında yayımlanmıştır.

2.3.4. Mâni Üzerine Yazılmış Bildiriler

Mâni türü üzerine ülkemizde farklı sempozyum, seminer, bilgi şöleni ve kurultaylarda, bildiriler sunulmuştur. Bu bildirilerde mâni türü ile ilgili yapılan derlemeler sunulmuş ya da mâninin tür ve şekli hakkında yapılan çalışmalar araştırmacılar tarafından dile getirilmiştir. Muğla-Fethiye'de 2007 yılında yalnızca mâni konusu ile ilgili düzenlenen önemli bir sempozyum yapılmıştır. Araştırmacılar bu sempozyumda mâni türü ve şekliyle ilgili yaptıkları çalışmaları, kendi düşüncelerini de ortaya koyarak sunmuşlardır. Aşağıda kurultaylarda, seminerlerde, sempozyumlarda vb. bilgi şölenlerinde sunulan bildirilerin bir kısmı verilmiştir.

Erman Artun'un hazırladığı "Adana *Mâni Söyleme Geleneği",* ismini verdiği bildiri VII. Uluslararası Türk Halk Edebiyatı Seminerinde sunulmuştur. Eskişehir'de yapılan seminer, Yunus Emre Kültür Sanat ve Turizm Vakfı Yayınları aracılığıyla 1997 yılında yayımlanmıştır. Bildiride Adana yöresinin mâni söyleme geleneğiyle ilgili önemli detaylar sunulmaktadır.

Erman Artun'un "*Türkiye'de ve Kıbrıs'ta Mâni Söyleme Geleneğine Karşılaştırmalı Bir Bakış*" isimli bildirisi, II. Uluslararası Kıbrıs Araştırmaları Kongresi (Cilt IV)

Türkçe Bildiriler Halkbilim-Çeşitli Konular, başlığı altında Gazimagusa'da sunulmuştur. Bildiri, 1999 yılında Doğu Akdeniz Üniversitesi Kıbrıs Araştırmaları Merkezi Yayınları tarafından yayımlanmıştır. Çalışmada Türkiye'de ve Kıbrıs'ta söylenen mânilerin karşılaştırılması, mâni söyleme geleneklerinin ortaya çıkması bakımından hem mâni türüne hem de Türk halk edebiyatına katkı sağlamıştır.

Sadettin Buluç'un "*Kerkük Hoyrat ve Mânileriyle Başlıca Ağız Özellikleri*", isimli çalışması, 1968 yılında Türk Dil Kurultayı XI. Bilimsel Bildirileri sempozyumunda sunulmuştur. Ankara TDK Yayınları vasıtasıyla yayımlanan bildiri, Kerkük yöresi hoyrat ve mâni söyleme geleneğiyle ilgili önemli bilgiler içermektedir.

Amil Çelebioğlu'nun kaleme aldığı "*Mânilerle Divan Şiirinde Ortak Hususiyetler*" başlığını verdiği bildiri, 1985 yılında Türk Halk Edebiyatı ve Folklorunda Yeni Görüşler II. İsimli sempozyumda sunulmuştur. Ankara Konya Kültür ve Turizm Derneği Yayını vasıtasıyla yayımlanan bildiri, Türk halk edebiyatı ve Eski Türk edebiyatı sahası için önem arz etmektedir. .

Mustafa Durak, mâni türüyle ilgili farklı bir çalışma hazırlamıştır. "*Mânilerde Anlam ve Anlamlandırma"* ismini verdiği bildiri, Balıkesir Üniversitesi I. Halkbilimi Bilgi Şöleni Bildirileri aracılığıyla sunulmuştur. Bu bildiri 1997 yılında Ankara, Karşı Basın Yayın Matbaacılık tarafınca yayımlanmıştır. Bu çalışmada mânilerin teması ve anlam boyutu incelenmiştir.

Ayşe Duvarcı, mâni türüyle ilgili farklı bir konuya değinerek, Türk dünyasında mânilerde işlenen fal konularını incelemiştir. "*Mânili Fallar, Türk Dünyasında Moncukattı, Vasf-ı Hal, Martıfal Uygulamaları*" ismini verdiği bildiri, Kazakistan ve Türkiye'nin Ortak Değerleri Uluslar Arası Sempozyumu (21-23 Mayıs) aracılığıyla sunulmuştur. Bu bildiri 2007 yılında Almatı, Abay Milli Devlet Pedagoji Üniversitesi Yayınları tarafınca yayımlanmıştır.

Metin Ergun'un "*Koşuk ve Takmak Terimleri Üzerine*" isimli bildirisi, V. Milletlerarası Türk Halk Kültürü Kongresi Halk Edebiyatı Seksiyon Bildirileri (Cilt 1) içinde sunulmuştur. Bu çalışma 1997 yılında Ankara, Kültür Bakanlığı, HAGEM Yayınları vasıtasıyla yayımlanmıştır.

Hamdi Güleç, mâni türü ile ilgili farklı bir çalışma yaparak, Balıkesir mânilerinde insan, gurbet ve ayrılık temalarını incelemiştir. Çalışmasına, "*Balıkesir Mânilerinde*

İnsan Gurbet ve Ayrılık Unsuru", ismini vermiştir. Bu bildiri, 1. Balıkesir Kültür Araştırmaları Sempozyumu Bildirileri arasında sunulmuştur. Çalışma 1999 yılında Balıkesir Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Yayınları tarafınca yayımlanmıştır. Bildiri, Balıkesir yöresi mâni söyleme geleneği ile ilgili önemli detaylar içermektedir.

Asker Kartarı'nın "*Azeri ve Anadolu Sahalarında Bayatı Mâni Formunun Halk Edebiyatındaki Yeri Üzerine*" isimli bildirisi, III. Uluslararası Türk Halk Edebiyatı Semineri Bildirileri içinde yer almaktadır. Bu bildiri 1987 yılında Yunus Emre Kültür Sanat ve Turizm Vakfı Yayınları aracılığıyla yayımlanmıştır. Çalışma, Azerilerde ve Anadolu sahalarında söylenen mânilerin edebiyatımızdaki yerinin anlaşılması bakımından önem taşımaktadır.

Gülay Mirzaoğlu'nun "*Sözel Şiirde Söz ve Ezgi İlişkisi"* isimli bildirisi Uluslararası Türk Dünyası Halk Edebiyatı Kurultayı Bildirileri arasında sunulmuştur. Bu çalışma 2002 yılında Ankara Kültür Bakanlığı Yayınları tarafınca yayımlanmıştır.

Naci Önal, mâni türü ile ilgili farklı bir çalışma yaparak Dobruca Romanya Türklerinin mâni söyleme geleneğini incelemiştir. Çalışmasına "*Dobruca Romanya Türklerinin Mânileri ve Mâni İncelemeleri*" ismini vermiştir. Bu çalışma, 2000 yılında 09-14 Mayıs'ta Struga-Makedonya'da 4. Uluslararası Kıbrıs-Balkanlar-Avrasya Türk Edebiyatları Sempozyumu aracılığıyla sunulmuştur.

Saim Sakaoğlu'nun "*Yeşilçiftlik Sultandağı'nda Derlenen Mânilerin Temleri Üzerine*" ismini verdiği makalesi, IV. Afyonkarahisar Araştırmaları Sempozyumu Bildirileri içinde sunulmuştur. Bu çalışma 1995 yılında Afyon Belediyesi Yayınları vasıtasıyla yayımlanmıştır. Bildiri, Yeşilçiftlik Sultandağı yöresinde mâni söyleme geleneğiyle ilgili önemli bilgiler içermektedir.

Muğla'nın Fethiye ilçesinde 6-8 Kasım 2006 tarihinde IV. Uluslararası Türk Medeniyetlerinde Sözlü Kültür Geleneği Sempozyumu yapıldığı bilinmektedir. Bu sempozyumda bulunan bildirilerin tamamının mâni konusunda yazılmış olması kayda değer bir bilgidir (Şimşek, 2015: 68).

İKİNCİ BÖLÜM

3. AYANCIK (SİNOP) MÂNİLERİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

3.1. AYANCIK MÂNİLERİNİN ŞEKİL AÇISINDAN İNCELEMESİ

Mânilerin sınıflandırılması ile ilgili birçok araştırmacı farklı çalışmalar yapmıştır. Bu araştırmalardan hareketle mâniler en fazla yapı ve biçim yönünden sınıflandırılmıştır. Bazı araştırmacılar mânilerin konusu, hazırlanışı, söyleniş ve uygulanış yerlerini göz önünde bulunduran çalışmalar da ortaya koymuşlardır.

3.1.1. Ayancık Mânilerinin Yapı Özellikleri

Ayancık'ta derlenen mânilerin tümü hece ölçüsü ile oluşturularak dile getirilen mânilerdir. Derlenen mâniler içerisinde en fazla 7'li hece ölçüsü ile yazılan mâniler vardır. Aynı zamanda 8'li, hece ölçülü mânilere de sıkça rastlanmıştır. 9'lu, 5'li ve 6'lı hece ölçüsü ile söylenen mâniler de çok nadir olarak görülmektedir. Ayancık'ta söylenen mânilerin hece ölçüsünün genel olarak 7'li ve 8'li kalıplarıyla oluşturulması bize bu mânilerin ölçülerinde bir kararlılık olduğunu göstermektedir. Ayancık'ta dile getirilen mânilerin eskiden çok yaygın olması ve genellikle düğünlerde, iş ortamlarında, sevgililer arasında ve kadınlar tarafından sıkça söylenmesi bu mânilerin oluşumunu ve yaratılmasını olumlu olarak etkilemiştir. Aşağıda şekil yönünden mâniler; hece sayısına, uyak düzenine ve dizelerine göre üç grup halinde incelenmiştir.

3.1.1.1. Hece Sayısı Bakımından Mâniler

Ayancık'ta derlenen mânilerin büyük bir çoğunluğu 7'li ve 8'li hece ölçüsü ile oluşturulmuştur.

3.1.1.1.1. Hece Sayısı Yedi Olan Mâniler

Ayancık'ta derlenen mânilerin çok büyük bir kısmı yedili hece ölçüsü ile söylenmiştir. Aslında bu durum bize Ayancık'ta mâni geleneğine ne kadar önem verildiğini de kanıtlamaktadır. Mânilerin 7'li hece ölçüsü ile yazılması mâni nazım şeklini diğer nazım şekillerinden ayıran en önemli özelliklerinden biridir. Aşağıda

Ayancık yöresinden derlenen mâniler arasından 7'li hece ölçüsü ile oluşturulan mânilere örnekler verilmiştir.

Çaya inesim geldi
Çadır kurasım geldi
Elin oğlu benim nem
Gene göresim geldi (K.K.26).

Garpuz kestim sulandı
Gine midem bulandı
Gırılası gollarım
Yar boynuna dolandı (K.K.15).

Çay aşağı in de gel
Çizmeleri giy de gel
Beg nazlısın a yarim
Taksilere bin de gel (K.K.1).

3.1.1.1.2. Hece Sayısı Yediden Fazla Olan Mâniler

Ayancık yöresinde derlenen mânilerde hece sayısı yediden fazla olan mânilere rastlanmaktadır. Aşağıda, Ayancık yöresinden derlenen mâniler içinden hece sayısı yediden fazla olan mânilere örnekler verilmiştir.

Oduna giderim oduna
Yaşına kurusuna
Allah nasip etmesin
Senin gibi kusura (K.K.27).

Çocuk diyor ilk sınıfta
Kuzum beni bırakma
Bir kabahatim var ise
Sakın kusura bakma (K.K.1).

Oyalı yazma başında
Oyaları kaşında
Yetmez mi beklediklerim?
Çeşmelerin başında (K.K.5).

3.1.1.1.3. Hece Sayısı Yediden Az Olan Mâniler

Bu mânilere Ayancık'ta derlenen mâniler arasında çok az rastlanmıştır. Hece sayısı yönünden yediden az olan mânilerde hece kusurları görülebilmektedir. Aşağıda derlenen mâniler arasından hece sayısı yediden az bir şekilde oluşturulan mânilere örnekler verilmiştir.

Sinop'ta apartman
Vapur çıkardı duman
Ne yapalım sevdiğim
Vermedi zalım baban. (K.K.15)

Gitme güzel gitme
Sana bir sözüm var
O çakır gözlerinde
Benim gözüm var (K.K.156)

3.1.1.2. Dizeleri Bakımından Mâniler

Mâni üzerine yapılan araştırmalar sonucunda mânilerin büyük bir çoğunluğunun dört dizeden oluştuğu ortaya çıkmaktadır. Mâni türünün en bariz özelliği yalnızca tek bir dörtlükten oluşturulmasıdır. Mâniler, kâfiye şeklinin diğer nazım tarzlarından farklı olması açısından da halk edebiyatı alanında özgün bir yere sahiptir (Önay, 2006: 14).

3.1.1.2.1. Düz Mâniler

7'li hece ölçüsü ile söylenen mânilerdir. Dört dizeden oluşurlar. Kafiye düzeni "aaxa" şeklindedir. Bu şekilde oluşturulan mânilere "Tam mâni" de denir. Düz mânilerin uyağı cinassızdır ve mâni türünün tüm özelliklerini karşılarlar. Diğer çeşitlere nazaran düz mâniler daha fazla söylenilmektedir. Bunun nedeni ise 7'li hece ölçüsüyle oluşturulan mânilerin yaratılmalarının daha kolay olması ve ezberlenmesi açısından kolaylık sağlamasıdır. Düz mâniler, mâni tipi çeşitleri içinde ilk akla gelendir. Ayancık'ta yapılan mâni derlemelerinin hemen hepsi düz mâni özelliğine sahiptir. Aşağıda Ayancık yöresinden derlenen mâniler arasından seçilen düz mânilere örnekler verilmiştir.

Gabaklıkta ak incir
Düzende uğma zencir
Çoktan gidicem emme
Altı yavrum zarıncır (K.K.80)

Su içtim naşırbadan
Azından taşırmadan
Yollan benim yârimi
Aklımı şaşırmadan (K.K.115)

Akçakese yolunda
Tenekesi boynunda
Zehre kızın mektubu
Sandıkçının koynunda (K.K.141)

3.1.1.2.2. Ayaklı Mâniler

Çoğunlukla dört veya beş mısradan oluşan ayaklı mânilerin birinci mısrası hazırlık sözünden yaratılmıştır. Bu ilk dize hece sayısı yönünden diğerlerine göre eksik bir şekilde söylenir. Hazırlık sözü mâni içinde yer alan ayak görevindedir. Ayak, çoğunlukla ilk dörtlüğün ikinci dizesinde başlar ve tüm dörtlüklerin son dizelerinde aynen tekrar eder veya yarım, tam, zengin hatta cinaslı kafiyelerle meydana getirilir.

Mâniler, araştırmaların sonucunda kesik mâni, cinaslı mâni ya da ayaklı mâni olarak sınıflandırılmıştır. Mânilerde kesik isminin kullanılması ilk mısranın ortadan kaybolmasından kaynaklıdır. Mâninin ilk dizesinde kesik olarak söylenen sözcük, ayak görevindedir. Bu kesik sözcük, mâninin hangi ayak ile oluşturulacağını gösterir. Kesik mânilerde kafiye cinaslı ise cinaslı mâni ismini almaktadır. Ayancık yöresinde derlenen mânilerde ayaklı mâni örnekleri ele geçirilememiştir.

3.1.1.2.3. Yedekli Mâniler

Düz mâninin sonuna iki mısra şeklinde gelerek anlamı tamamlamak veya pekiştirmek görevini üstlenen mânilerdir. Dize sayıları dörtten fazla olan mânilerin sayısı azdır. Bu şekilde oluşturulan ve söylenen mânilere "artık mâni" adı da verilmiştir. Ayancık yöresinde derlenen mânilerde yedekli mâni örneklerine rastlanmamaktadır.

3.1.1.3. Uyak Yapıları Bakımından Mâniler

Halk şiirinde uyak, ayak veya kafiye terimlerinin üçü de kullanılmaktadır. Ayak en az iki mısranın son kısmında yinelenen seslerin benzer olmasına verilen isimdir. Türk halk şiirinde yarım kafiye, tam kafiye, zengin kafiye ve cinaslı kafiyelerin hepsiyle oluşturulan yaratmalar bulunmaktadır. Halk şiirinde yarım uyak çokça kullanılmıştır. Mânilerde en fazla yarım uyak kullanıldığı tespit edilmektedir. Tam uyaklı mâniler de sıklıkla görülmektedir. Uyaksız ya da uyağı bozuk olan mânilere de rastlanmaktadır.

Halk şiirinde dile getirilen mâniler hem ses hem de şekil açısından sanatkârane bir dil ile oluşturulmuştur. Mânilerin azınlığı ise bu sanatkârane söyleyişten uzaktır. Mânilerin büyük bir kısmı redifli olarak oluşturulmuştur. Ayancık yöresinden derlenen mânilerde tüm kafiye çeşitleri bulunmaktadır. Bu durum bize Ayancık yöresinde mâni söyleme geleneğinin ne denli önemli olduğunu göstermektedir. Ayrıca mâni söyleyen kişilerin yetenekli olduğunun ve mânileri sanatkârane bir üslup ile söylediklerinin de kanıtıdır. Ayancık yöresinden derlenen mânilerde en

fazla tam kafiye ve yarım kafiye kullanıldığı tespit edilmiştir. Ayancık yöresinde elde edilen mânilerin hemen hepsi kafiye ve rediflerle oluşturulmuştur.

Aşağıda Ayancık ilçesinden derlenen mânilerin içinden yarım kafiye, tam kafiye, zengin kafiye cinaslı kafiye ve redifli mâni örnekleri verilmiştir.

Ayancık yöresinden derlenen mânilerden yarım uyaklı mâni örneği:

Çay aşağı ge**l**iver
Kollarını sa**l**ıver
Ben bir gıza vuruldum
Baba bana a**l**ıver (K.K.147)

Ayancık yöresinden derlenen mânilerden tam kafiyeli mâni örneği:

Ata bindim yar**ış**tım
Dargınıdım bar**ış**tım
Hiçbir şey bilmiyodum
Kayınnamdan al**ış**tım (K.K.44)

Sedir üstü s**an**dığım
Sandığına y**an**dığım
Gecede on beş kere
Aşkına uy**an**dığım (K.K.101).

Ayancık yöresinden derlenen mânilerden zengin kafiye mâni örneği:

Kayalar i**tiş**iyor
Bülbüller ö**tüş**üyor
Eller yarim dedikçe
Benim yürek tu**tuş**uyor (K.K.11)

Su içtim n**aşır**badan
Azından t**aşır**madan
Yollan benim yârimi
Aklımı ş**aşır**madan (K.K.115)

Ayancık yöresinden derlenen mânilerden cinaslı kafiye örneği:

Sinop yolu düz **gider**

Bir fistanlı gız **gider**

Ellerinen dolanmam

Sonra gücüne **gider** (K.K.8)

Ayancık yöresinden derlenen mânilerden redifli mâni örneği:

Ufacık bulgur **musun**

Sen bana vurgun **musun**

Her akşam gelirdin

Bu akşam dargın **musun** ? (K.K.38)

Genellikle kelime ve hece tekrarlanmasıyla veya ses uyumuna bakılarak yapılan aliterasyon, mânileri ses açısından zengin kılan bir başka hususdur. Birbirine benzeyen "L, R" gibi harflerle oluşturulan kafiyeler halk arasında yaygın olarak kullanılmıştır (Terzibaşı, 1970: 82). Ayancık yöresi mânilerinde de bu harflerle yapılan kafiyeler bulunmaktadır. Aşağıda Ayancık yöresinden derlenen mâniler içinden bu harflerle yapılan kafiyelere örnekler verilmiştir:

Hey kör yılan kör yılan

Öz yerlerde yayılan

Benim gibi var mıymış?

Sevdiğinden ayrılan. (K.K.78)

Gel gidelim güllere

Vermem seni ellere

Versem seni ellere

Ben çıkarım dillere (K.K.42).

İnciri budadılar
Gurbanı adadılar
Goyverin askerleri
Gelinler gocadılar (K.K.119).

3.1.1.3.1. Uyak Yapısı aaba Şeklindeki Mâniler

Ayancık'ta derlenen mâniler çoğunlukla "aaba" uyak düzeni ile oluşturulmuştur. Aşağıda Ayancık yöresinden derlenen mâniler içinden bu uyak düzeni ile oluşturulan mânilere örnekler verilmiştir.

Rakıyı bekmez sandım **a**
Tavadan akmaz sandım **a**
Demir yürekli yâri **b**
Beni bırakmaz sandım **a** (K.K.9).

Deniz dibi bulanık **a**
Yar boynuma dolanuk **a**
Ne sevdaynan aldım **b**
Gine sonu ayrıluk **a** (K.K.68)

Muhtarın evi palaz **a**
Divanı goruyamaz **a**
Ben muhtarıyın diye **b**
Her boka karışamaz **a** (K.K.63)

Gabaklıkta ak incir **a**
Düzende uğma zencir **a**
Çoktan gidicem emme **b**
Altı yavrum zarıncır **a** (K.K.80)

3.1.1.3.2. Uyak Yapısı aabb Şeklinde Olan Mâniler

Ayancık yöresinden derlenen mânilerde bu uyak şekline çok az rastlanılmıştır. Aşağıda Ayancık yöresinden derlenen mâniler içinden bu uyak düzeni ile oluşturulan mânilere örnekler verilmiştir.

Çay aşağı gurt izi **a**
Gurt değil koyun izi **a**
Babam görmesin bizi **b**
Öldürür ikimizi **b** (K.K.30)

Bahçelerde ısırgan **a**
Gavur değil Müslüman **a**
Ver elini sevdiğim **b**
Yemin ettim ısırmam **b** (K.K.100)

Su gelir meste gider **a**
Dolanır dosta gider **a**
Gurbet ele gidenler **b**
Hasta olup gelirler **b** (K.K.136)

3.1.1.3.3. Uyak Yapısı aaaa Şeklinde Olan Mâniler

Ayancık yöresinde derlenen mâniler içinde uyak düzeni "aaaa" şeklinde olan mâniler de vardır. Aşağıda Ayancık yöresinden derlenen mâniler içinden bu uyak düzeni ile oluşturulan mânilere örnekler verilmiştir.

Almanya'nın çölüne **a**
Yatma yârim gölüne **a**
Almanya'nın düzüne **a**
Kaldık bütün bütüne **a** (K.K.33)

Peşkür aldım beş gattan **a**
Yar gelmeya üst gattan **a**
Yar gelmezse üst gattan **a**
İş görmeyan gayrattan **a** (K.K.110)

3.1.1.4.Dize Sayıları Bakımından Mâniler

Türk mâni söyleme geleneğindeki mânilerin dört dizeden oluştuğu aşikârdır. Mâni söyleyen kişi birinci ve ikinci mısraları dinleyenin, okuyanın veya mâni icra edilen ortamda bulunanların mâniye odaklanması için dile getirmektir. Mânici üçüncü ve dördüncü dizelerde ise asıl konuyu ifade etmiştir. Ayancık yöresi mânilerinde dörtten az veya daha fazla sayıda dizeyle oluşturulmuş mânilere rastlanılmamaktadır. Aşağıda Ayancık yöresinden derlenen mâniler içinden dört dizeden oluşan mânilere örnek verilmiştir.

Harzana'nın düzleri
Açılır nergizleri
Fatma gızı görünce
Goyverdim öküzleri (K.K.4)

Elma bıçak istemez
Mendil sıcak istemez
Verin bana yârimi
Yorgan yatak istemez. (K.K.138)

3.1.1.5. Durakları Bakımından Mâniler

Hece vezninde dizenin belirli kısımlara bölünmesine "durgulanma", bu kısımların okuma sırasında durularak vurgulanan kısmına "durak" adı verilmektedir. Mâniler hece vezninin (4+3) / (3+4) / (2+5) / (5+2) duraklarıyla ve 7'li hece ölçüsü ile oluşturulur. Yapılan araştırmalara göre bu duraklar arasında en yaygın olarak (3+4) veya (4+3) durakları kullanılmaktadır. 7 heceli mâniler nadir olarak (2+5) ya da (5+2) şeklinde de söylenmiştir. (3+2+2), (5+3) ve (3+4) duraklı olarak söylenen mâniler de mevcuttur (Kaya, 2014: 58).

Halk edebiyatında sekiz heceli (4+4) duraklı mâniler ve (2+2=4), (3+2=5) duraklı mânilerin de bulunduğu araştırmalar sonucunda ortaya çıkmıştır (Kaya, 2010: 483). Ayancık yöresinde ise derlenen mâniler incelenerek en fazla (4+3) ve (3+4) duraklı mânilerin bulunduğu tespit edilmiştir. Ayancık yöresi mânilerinde (4+3), (3+4), (2+5), (5+2) duraklı olan örnekler de bulunmaktadır. Aşağıda Ayancık yöresinden derlenen mâniler içinden (4+3), (3+4), (2+5), (5+2) duraklı mânilere örnekler verilmiştir.

Ayancık yöresinden derlenen mânilerden 4+3 duraklı manî örneği:

Orak attım tarlaya
Parıl parıl parlaya
Nerde güzel var ise
Yarın bizim tarlaya (K.K.55).

Gara gülgen çatalı
Dibi bülbül yatağı
Yastıklar diken oldu
Yardan ayrı yatalı (K.K.99).

Siyah çorap giyersin
Bilmem nerde gezersin
Gözlerimi yumarken
Sen rüyama girersin (K.K.73).

Ayancık yöresinden derlenen mânilerden 3+4 duraklı manî örneği:

Evleri karşımızda
Sevdalık başımızda
Bize yazık değil mi?
On beşer yaşımızda (K.K.74).

Armudu aşlamalı
Dibini taşlamalı
Hoca ezan okurken
Sevmeye başlamalı (K.K.23).

Ayancık yöresinden derlenen mânilerden 2+5 duraklı manî örneği:

Eli elekli yâri
Sırtı yelekli yâri
Bırakıp gitmez sandım
Demir yürekli yâri (K.K.32).

Eydim söyüt dalını
Döktüm yapraklarını
Yar banyodan çıkınca
Öptüm yanaklarını (K.K.115).

Ayancık yöresinden derlenen mânilerden 5+2 duraklı manî örneği:

Kızılağacın dibi
Benim içerim gibi
Sevdiğimin gözleri
Keten çiçeği gibi. (K.K.40)

Namaz bezimin gatı
Kolcu Kazım'ın atı
Kazım Ayşe'yi görünce
Çama bağlamış atı (K.K.128).

3.2. AYANCIK MÂNİLERİNİN MUHTEVA AÇISINDAN İNCELEMESİ

3.2.1. Ayancık Mânilerinin İçerik Özellikleri

Bu bölümde Ayancık yöresi mânilerini içerik olarak incelemeden önce konularına göre mâni türü hakkında bilgi vermek gereklidir. Mâniler, her ortamda ve herkes tarafından rahatlıkla dile getirilebilen anonim bir türdür. Bu nedenle mâniler söylendiği ortamın özelliklerine ve söyleniş işlevlerine göre çeşitlilik göstererek farklı adlarla dile getirilmiştir. Mâniler hemen her konuda söylenebilir ve ezgilenebilir olması yönüyle de Türk halk şiirinin en yaygın türleri arasındadır. Mânilerin konularına göre sınıflandırılması ve incelenmesi yönünde araşmacılar çeşitli tasnifler yapmışlardır. Fuat Köprülü konularına göre mâni türünü tasnif etmiştir. Bu tasnif şu şekildedir:

1.İstek (niyet) ile ilgiler mâniler

2.Atışma ile ilgili mâniler

3.İş ortamlarında söylenen mâniler

4.Bekçi veya davulcuların dile getirdiği mâniler

5.Esnafların dile getirdiği mâniler

6.Semai kahveleri ile ilgili mâniler

7.Âşıkların (hikayecilerin) dile getirdiği mâniler

8.Mektuplaşma ile ilgili mâniler

9.Eğlence ve düğünlerde söylenen mâniler

10.Mâni kıtalarından bir araya gelerek basit ezgili ya da konuşma üslubuyla oluşturulan mâniler (Köprülü, 1926: 321)

Pertev Naili Boratav, mâni türünü söyleniş ortamlarına, konularına ve işlevlerine göre şu şekilde tasnif etmektedir:

1.Niyet, fal ie ilgili mâniler (yorma mânileri)

2.Sevgi ile ilgili mâniler

3.İş ortamlarına göre mâniler

4.Bekçilerin ve davulcuların söylediği mâniler

5. İstanbul'da bulunan esnafların söylediği mâniler

6. İstanbul kahvelerinde dile getirilen cinaslı mâniler

7. Âşıkların Doğu Anadolu'da halk hikayelerini anlatırken söylediği mâniler

8.Mektuplaşma mânileri

9. Düğün, nişan, kına, sünnet gibi ortamlarda söylenen mâniler (Boratav, 1968: 324)

Erman Artun ise konularına göre mâni türünü şu şekilde sınıflandırmıştır:

1.Sevda (aşk) ile içerikli mâniler

2.Dua ve beddua içerikli mâniler

3.Niyet (fal) içerikli mâniler

4.Evlilik, törenler ve âdetler ile ilgili mâniler

5.Sünnet töreni ve eğlenceleriyle ilgili mâniler

6.Davulcuların söylediği mâniler

7.İş imece ile ilgili mâniler

8.Nasihat vermek ile ilgili mâniler

9.Pazarcı ve esnafların dile getirdiği mâniler

10.Mektup ve haberleşme içerikli mâniler

11.Meslekler ve meslek isimleri konulu mâniler

12.Mezar taşı konulu mâniler

13.Kabadayı içerikli mâniler

14.Halk hikâyeleri içerikli mâniler

15.Tören ve ritüel konulu mâniler

16.Semai kahvelerinde dile getirilen mâniler (Artun, 2004: 120)

Araştırmacıların yaptıkları tasniflerden hareketle mâni türünde her çeşit konunun işlenebileceği ve mânilerde farklı anlamların ortaya çıkabileceği görülmektedir. Bu sebeble de mânileri konularına göre sınıflandırmak çok zordur. Türkiye'de mâni söyleme geleneği incelendiğinde mânilerde konu olarak en çok aşk ve sevda temaları işlendiği anlaşılmaktadır. Ayancık yöresi mânilerinde de en çok sevda konusu işlenmekle birlikte çok çeşitli konularda da mâniler söylenmiştir. Bu bölümde Ayancık yöresinde derlenen mâniler hem konularına göre sınıflandırılarak incelenmiş hem de anlam yönünden değerlendirmeye alınmıştır.

3.2.1.1. Deniz ve Denizcilikle İlgili Mâniler

Ayancık yöresinden derlenen mâniler incelendiğinde, Türk mâni söyleme geleneğinde denizcilikle ilgili mânilerin yaratıldığı ortaya çıkmaktadır. Ayancık, bir liman ilçesi olduğu için bu yörede denizcilik ile ilgili söylenen mâniler çoğunluktadır. Eskiden Ayancık yöresinde insanlar, kara yolu ulaşımının olmadığı zamanlarda yolculuk, ticaret vb. ihtiyaçlarını karşılamak için deniz yolu ile ulaşım sağlamışlardır. Çok eski zamanlarda Ayancık yöresindeki erkekler genellikle gemicilik ve balıkçılıkla ilgilenmişlerdir. Ayancık'ın coğrafi konumu denizcilik ve balıkçılığa uygun olduğu için yörede bu konularla ilgili pek çok mâni üretilmiştir. Özellikle ticaret ve ulaşım için deniz seferine çıkan denizcilerin ardında bıraktıkları sevdiklerinin söylediği mâniler dikkat çekmektedir. Aynı zamanda deniz seferine giden erkekler de geride kalan sevdikleri için mâniler söylemişlerdir. Denizciliğin neden olduğu gurbet ve ayrılıktan sıkıntı çeken insanlar, bu durumdan yaşadıkları zorlukları mânilere aktarmışlardır. Ayancık bir liman ilçesi olduğu için günümüzde denizcilik ve balıkçılık eskisi kadar yaygın olmasa da devam etmektedir. Aşağıda Ayancık yöresinden derlenen mâniler içinden denizcilik ile ilgili olanlara örnekler verilmiştir.

Deniz dibi tekneli
Dibine şeker ekmeli
Gemiciye varan kız
On beş sene çekmeli (K.K.41)

Eskiden Ayancık yöresinde deniz seferine çıkan erkeklerin ardında bıraktıkları sevgilileri veya eşleri onları uzun zaman beklemiştir. İlçedeki gemiciler, çıktığı deniz seferinden genellikle geç döndüğü ve eşlerini yalnız başına bıraktıkları için yöredeki insanlar "Gemiciye varan kız / On beş sene çekmeli" dizelerini söylemişlerdir. İlçedeki insanlar, eşleri deniz seferine çıkan ve bu yüzden yalnız kalan kadınlara bu mâniyi söyleyerek onları bir nevi gemici ile evlenilmemesi hususunda uyarmıştır. (K.K.41)

Motorun başdan gara

Denizi bastı bora

A benim sevdüğüm

İşimiz galdı zora (K.K.5)

Bu mânide ise ticaret yapmak için sevdiğini geride bırakıp deniz seferine çıkan Çalmaç Süleyman Kaptan, çıktığı seferde fırtınaya yakalandığı sırada "Denizi bastı bora / A benim sevdüğüm / İşimiz galdı zora" mısralarını söylemiştir. Sevgilisine denizde çıkan fırtınadan dolayı ulaşamayan Çalmaç Süleyman Kaptan, "İşimiz galdı zora" sözleri ile sevgilisine uzun bir süre kavuşamayacağını vurgulamıştır. (K.K.5)

Sarı sarı mineler

Hasta olan iniler

Aldı gitti yârimi

Denizdeki gemiler (K.K.10)

Bu mânide ise bir kadın, sevdiği erkek deniz seferine çıktığında "Aldı gitti yârimi / Denizdeki gemiler" sözlerini dile getirmektedir. Sevdiğinin deniz seferinden geç döneceğini bilen kadın üzüntüsünü bu şekilde mâniye yansıtmaktadır.

3.2.1.2. Doğum İçerikli Mâniler

Geçiş dönemleri genelde, doğum evlenme ve ölüm olarak üç döneme ayrılır. Bu üç önemli geçiş dönemiyle ilgili mâniler de Türk mâni söyleme geleneğinde yer almaktadır. Ayancık yöresi mânilerinde geçiş dönemlerinin ilk ve en önemli evrelerinden biri olan doğum konusu ile ilgili mânilere rastlanmaktadır. Derlenen mânilerden bu konuyla ilgili bazı örnekler aşağıda verilmiştir.

Meşelerde doğurşak

Ne yumuşak yumuşak

Üç senedü bekledük

Yumruk gadacuk uşak (K.K.68)

Bu mânide uzun süredir çocuğu olmayan kadının bir gün çocuğu olduğunda köylüler "Üç senedü bekledük / Yumruk gadacuk uşak" mısralarını söyleyerek çok geç çocuk doğuran kadınla dalga geçmişlerdir. Bu mânide Ayancık yöresinde kadınların çocuk doğurabilmesinin ne kadar önemli olduğu vurgulanmaktadır. (K.K.68)

Köy üstünün odunu
Emine'm bilür dadını
Emine'm oğlan doğurursa
Tahir goysun adını (K.K148)

Emine'ye yaşlı bir adam olan Tahir Ağa göz koymuş. Emine ile Tahir Ağa Ali köyünde görüşmeye başlamışlar. Tahir Ağa Emine'den bir cocuğu olmasını istemiştir ve bu durumu tüm köy duymuştur. Emine ile Tahir Ağa'nın çocuğunun olacağına inanmayan köy ahalisi, "Emine'm oğlan doğurursa / Tahir goysun adını" dizelerini dile getirmiştir. (K.K.148)

Kaya dibi duz gibi
Suları soğuk buz gibi
Dokuz çocuk doğursan
Gabulumsun gız gibi. (K.K.152)

Bu mânide ise sevdiğine sadık olan, sevdiği başkasıyla evli olduğu ve evli olduğu kişiden çocuğu olduğu halde onu kabul eden bir erkek "Dokuz çocuk doğursan / Gabulumsun gız gibi" mısralarını söylemiştir. Erkek, sevdiği kadın başkasıyla evli olup dokuz tane çocuk doğursa bile yine de onu seveceğini ifade etmek istemiştir. (K.K.152)

3.2.1.3. Evlilik İçerikli Mâniler

Ayancık yöresinde önemli geçiş dönemlerinden biri olan evlilik ile ilgili pek çok sayıda mâni söylendiği yapılan derlemeler incelendiğinde ortaya çıkmaktadır. Ayancık yöresinde derlenen evlilik ile ilgili mâniler Ayancık yöresinin kendi kültürel özelliklerine ve âdetlerine göre çok önemli bilgiler içermektedir.

Ayancık delme takma

İsmail beri bakma

Sen daha küçüksün

Peşime elçi takma (K.K.3)

Bu mânide yaşı küçük olan bir gencin evlenmek isteği ile sevdiği kıza dünür yolladığı fakat kızın bu genci yaşı küçük olduğu için kabul etmediği "Sen daha küçüksün, Peşime elçi takma" mısralarından anlaşılmaktadır. Burada elçi kelimesiyle kastedilen dünürdür.

Yılgınla çiçek açar

Kezban kocaya kaçar

Kezban kıyıya durunca

Hüseyin ağ alır kaçar (K.K.127).

Ayancık'ın Pınarı köyünde ikamet eden Kezban adlı genç kız ile Hüseyin Ağa birbirine âşık olmuşlar. Evlenmek istemişler fakat Kezban'ın babası izin vermemiş. Bir gün Kezban babası Ayıbaş ile birlikte yolculuğa çıkmış. Yolculuk esnasında Kezban'ın tuvaleti gelmiş. Mânide Kezban'ın tuvalete gitmesini, mâniyi söyleyenler "kıyıya durmak" olarak dile getirmişlerdir. Kezban Yolculuk esnasında kıyıya durduğunda Hüseyin Ağa onu hızlıca kaçırmış. Bu olaydan sonra köy ahalisi, Kezban'ı kocaya kaçan bir kız olarak tanımlamıştır. Kocaya kaçmak, bir kızın bir erkekle ailesinin haberi ve izni olmadan kaçarak evlenmesidir. Bu olaylar üzerine köydeki insanlar bu mâniyi söylemiştir. Kocaya kaçma geleneği Ayancık yöresinde çok az sayıda da olsa devam etmektedir.

Küp dibinde kavurma

Gız saçını savurma

Damat eve gelince

Eşek gibi ağırma (K.K.55)

Bu mânide geleneğe göre gerdek gecesi olarak adlandırılan zaman diliminde evlenen kıza "Damat eve gelince / Eşek gibi bağırma" denilerek evlenen kızlar için gerdek gecesinin kötü geçeceği mesajı verilmeye çalışılmıştır. Aslında normal bir durum

olan bu konuda kızlara bu şekilde toplum baskısı yapılması mânilere bile yansımaktadır.

Sac üstünde etim var
Evde benim eltim var
Eltim bana napacak
Karşımda efendim var (K.K.55)

Ayancık yöresinde eskiden evlenen çiftler tek başına değil büyük aileyle birlikte bir evde yaşarlardı. Bu durumdan dolayı evde geçimsizlik ve sorunlar ortaya çıkardı. Bu mânide aynı evin içinde yaşayan ve eltisiyle anlaşamayan bir kadın "Eltim bana napacak / Karşımda efendim var" mısralarını dile getirmiştir. Eltisiyle sorun yaşayan kadınının kocası onu eltisinin yaptığı kötülüklerden korumaktadır. Kocasının eşini eltisinden koruduğu ve bu konuda yanında olduğu "Karşımda efendim var" mısrasıyla ortaya çıkmaktadır.

Tren gelir yayladan
Tekerleri aynadan
Kız parası değil mi?
Muhtarları oynatan (K.K.66)

Eskiden muhtarlar evlenecek olan insanların nikâh işlemleri için kasabaya giderek izinname alırlardı. Muhtara bu hizmetinden dolayı erkek tarafı bahşiş verirdi. Bu bahşişe köylerde "kız parası" adı verilmiştir. Bu mâniye göre bahşişin az bir fiyat olmadığı ve muhtarları mutlu ettiği "Kız parası değil mi? / Muhtarları oynatan" dizeleriyle belli olmaktadır.

Kiraz dalların eğri
Seyiri gözlerim seyri
Sık sık düğür geliyo
Babamın yüzü eğri (K.K.9)

Bu mânide ise kızının evlendiğini istemeyen bir babaya kızı tarafından söylenen "Sık sık düğür geliyo / Babamın yüzü eğri" mısralarından hareketle kızının evlenmesini

kabul etmeyen babanın bu duruma üzüldüğü ve gelen görücülere karşı suratını astığı "Babamın yüzü eğri" sözleriyle anlaşılmaktadır.

3.2.1.4. Ölüm İçerikli Mâniler

Üç önemli geçiş evresinden biri olan ölüm temalı mânilerin Türk mâni söyleme geleneğinde önemli bir yeri vardır. Mâni söyleme geleneğinde hayatın içinde var olan ve her insanın tadacağı ölüm konusu ile ilgili mâniler de söylenmektedir. Ayancık yöresi mânilerinde de ölüm temalı mânilerin çokluğu dikkat çekmektedir.

Bir Arap vurur şiş ile
Gözlerimiz dolar yaş ile
Gavmi hısım kardeş ile
Ağlasın anam bana.
Anam içeri girmesin
Bağlı çenemi görmesin
Babalar nice gatlansın
Ağlasın annem bana.
Bir uzaktır menzildir göçün
Allah bağışlar suçun
Tel tel olur bir gün saçın
Ağlasın babam bana.
Beynamaz sabah olduğunu bilir
Yorganı başına bürür
Yatmış köpek gibi horul horul uyur
Vay ne melundur beynamaz.
Beynamazın kızın alma
Günah deryasına dalma
Kendini tamuya salma
Vay ne melundur beynamaz. (K.K.60)

Ali köyünde (Ayancık ilçesine bağlı) ikamet eden Hüseyin Karakurt isimli şahıs bu mânileri "Eskiden bu yörede ölümlerde, mevlitlerde söylerdik" diyerek dile

getirmiştir. Hüseyin Karakurt, aslında ağıt sayılan ve ölüm anında olanları anlatan bu mısraların son iki kıtasını Kayserili şair İsmail Hakkı Oral'ın Beynamaz Destanı'ndan esinlenerek söylemiştir. İsmail Hakkı Oral'ın destanındaki şu kıtalar bu destandan esinlendiğini göstermektedir: "Beynamāzıñ kızın alma / Günāhdır yanına ţalma / Kendüñi ţamuya šalma / Gör ne köpekdir beynamaz / Yatur ţomuz gibi / Horlar kalkar eşek gibi / İterler anı cehennem içine / Kara yüzlüdür beynamaz" (İspirli, 2016: 684).

Mısırların dibine
Çekin bir avuç toprak
Bu yıl da kavuşamazsak
Sonumuz kara toprak (K.K.95)

Birbirini seven ve kavuşamayan iki sevgiliden biri, bu mısraları dile getirmiştir. "Bu yıl da kavuşamazsak / Sonumuz kara toprak" diyen kişi, sevgilisine kavuşamazsa üzüntüden öleceğini ifade etmek istemiştir.

Almanya'nın yolları
Dönümlüdür dönümlü
Gel köye artık babam
Yalan dünya ölümlü (K.K.123)

Eskiden Ayancık yöresinde iş bulamayan kişiler yurt dışına çalışmaya gitmişlerdir. Bu mânide babası Almanya'ya çalışmaya giden bir kız "Gel köye artık babam / Yalan dünya ölümlü" mısralarını söyleyerek babasının Almanya'dan geri dönmesini istemektedir. Dünyanın ölümlü olduğunu söyleyerek, babasına bir hatırlatma yapmış ve çok çalışmanın bir işe yaramayacağını dile getirmek istemiştir. Genç kız hayatın çok kısa olduğunu ve ölmeden önce babasıyla birlikte vakit geçirmek istediğini anlatmak istemiştir. Niketim, eskiden yurt dışına çalışmaya gidenler, çok geç geri dönmüşlerdir. Bu durumda geride bıraktıkları insanlar duygularını bu şekilde mânilere yansıtmışlardır.

Ayağında yemeni
Niye öldürdün beni

Bu dünyada ölüm var

Ne seni kor ne beni (K.K.62)

Âşık olan ve sevdiğine aşkını itiraf ettiğinde karşılığını bulamayan bir genç, sevdiği kıza "Bu dünyada ölüm var / Ne seni kor ne beni" dizelerini söylemiştir. Aşk acısı çeken ve sevgilisinden karşılık bulamayan genç, sevdiği kıza hatırlatma yaparak dünyanın ölümlü olduğunu, herkesin bir gün öleceğini bu yüzden de kendisini üzmemesi gerektiğini ve aşkına karşılık vermesi gerektiğini istemektedir. (K.K.62)

Gittim gelirim diyi

Yolu bilirim diyi

İşler güçler görmedim

Bu yıl ölürüm diyi. (K.K.57)

Bu mânide, ölümün gerçek olduğunu bilen ve artık öleceğini düşünen birinin "İşler güçler görmedim / Bu yıl ölürüm diyi" mısralarını söylediği görülmektedir.

3.2.1.5. Askerlik Konulu Mâniler

Askerlik, her erkeğin vatanı için yaptığı ön önemli görevlerden biridir. Aynı zamanda erkeklerin hayatında en mühim geçiş dönemlerinden biridir. Ayancık yöresinde askere giden erkekler ayrıldıkları ailesine veya sevgilisine mâniler söylemişlerdir. Askerliğin en kötü tarafı kişinin sevdiklerinden ayrılmasıdır ve geride bıraktıkları insanlar için de durum aynı şekildedir. Ayancık yöresinde askere giden erkeklere davul-zurna eşliğinde eğlence yapılmaktadır. Bu eğlence aslında erkeği askere uğurlama törenidir. Bu törenlerde mânileri genellikle erkekler söyler. Asker uğurlama töreninde söylenen mânilere şu örnekler verilebilir:

Sahil boyu iskele

Ben gidiyon askere

Sana gönül versem

Bekler misin üç sene? (K.K.3)

Mâniden hareketle askere giden gencin endişeli olduğu "Sana gönül versem / Bekler misin üç sene" mısralarından anlaşılmaktadır. Genç, askerden dönene kadar sevgilisinden onu beklemesini istemektedir. Gencin sevgilisinden ayrılacağı için

üzülmesi ve sevdiği kızın onu beklememe ihtimalinden dolayı kaygılanması bu mânide belli olmaktadır. Niketim bu mâniye karşılık olarak sevgilisi şu cevabı vermiştir:

Cam cama eklenür mü

Cam dibi beklenür mü

Yârim gitti askere

Üç sene beklenür mü? (K.K.3)

Askere giden gencin sevgilisinin onu beklemek istemediği bu mâniden anlaşılmaktadır.

Entarisi ekleme

Ufacık ilikleme

Asker oldum gidiyon

Benim için bekleme. (K.K.7)

Bu mânide ise askere giden genç, sevgilisinden umudunu keserek onu beklememesi gerektiğini söylemek istemiştir. Eskiden askerlik uzun bir süre devam ettiği için genç kızların ailelerinin baskısı ile sevgilileri askerden dönene kadar evlenme ihtimalleri vardı. Bu durumun farkında olan genç, bu mâniyi dile getirmiştir.

Bileğindeki saati

Ben gurayım gurayım

Sen askere gidince

Ben kiminle durayım. (K.K.11)

Sevdiği erkeğin askere gitmesinden yakınan bir kadın bu mâniyi dile getirmiştir. Yalnız kalmaktan korkan ve sevdiğinden ayrılmak istemeyen kadının duyguları bu mısralardan anlaşılmaktadır.

Entarinin pilesi

Yandandır eklemesi

Sen askere git yârim

Golaydır beklemesi. (K.K.15)

Sevdiğine sadık olan bir kadın, sevgilisini askere gönderirken bu mâniyi söylemiştir. "Sen askere git yârim / Golaydır beklemesi" mısralarıyla hem askere giden endişeli erkeğin içini rahatlatmış hem de ona olan bağlılığını dile getirmiştir.

İp attım ucu yağlı
Şal guşak belde bağlı
Gız ben seni alıcam
Başım askere bağlı. (K.K.49)

Bu mânide ise yine askere giden gencin, askerden döndüğünde sevgilisiyle evlenmek istediği "Gız ben seni alıcam / Başım askere bağlı" dizeleriyle ortaya çıkmaktadır.

Evlerinin önüne
Goltuk yapalım yârim
İki sene askerlik
Ortak yapalım yârim. (K.K.74)

Ayancık'ta söylenen mânide, askere giden eşinden ayrılmak istemeyen kadın "İki sene askerlik / Ortak yapalım yârim" mısralarıyla duygularını belli etmektedir.

İnciri budadılar
Gurbanı adadılar
Goyverin askerleri
Gelinler gocadılar. (K.K.119)

Bu mânide ise, askere giden gençlerin eşleri yalnız kaldığı için askerliğe karşı bir sitem dile getirilmiştir. "Goyverin askerleri / Gelinler gocadılar" sözlerinden bu durum anlaşılmaktadır.

Ayancık yöresinde askerlik ile ilgili daha pek çok mâni dile getirilmiştir. Bu kısımda derlenen mânilerden bu örnekleri vermek yeterli olacaktır.

3.2.1.6. Kına-Düğün İçerikli Mâniler

Türk mâni söyleme geleneğinde düğün ile ilgili pek çok konuyu içeren mâniler söylenmiştir. Yaşamın en önemli dönemlerinden biri olan evlilik, mânilerde en çok

işlenen konulardan biridir. Bunun nedeni ise her yörenin kendisine özgü kültür ve geleneklerinin farklı olmasıdır. Bu kültür ve geleneklerden hareketle, toplumun evliliğe bakış açısı, evlilik ile ilgili değerleri ve düğün evrelerinde yaşadıkları âdetler mânilere yansımaktadır. Ayancık yöresi mânilerinde de düğün ile ilgili birçok gelenek ve âdet unsurları vardır. Ayancık yöresinde derlenen mâniler incelendiğinde bu gelenekler ortaya çıkmaktadır. Aşağıda düğün törenleri ile ilgili mânilere örnekler verilmiştir.

Güveyi sığıra gider
Akşamı gücülen eder
Oğlun güveyi oluyor
Hey anam gelin evine geliyor.

Güveyi yani damat kendi düğününün olacağı gün sığır gütmeye gitmiştir. Kaynanaya söylenen bu mânide damadın akşamı iple çekmesi ve kaynananın evine gelinin gelmesinden bahsedilmiştir. Bu mâniler bohça oynatma mânileridir. Bohça oynatma ise, eskiden her düğünde yapılan bir adettir. Gelin damat evine gelince gelin ve damadın bohçalanan giysileri iki kadın tarafından baş üzerine konularak bu mâniler eşliğinde oynatılırdı. Kadınlar hem oynayarak hem de kafalarının üzerinde bohçaları gezdirerek mâniler söylemişlerdir. Bohça oynatma geleneğindeki amaç alınan kıyafetleri düğüne gelen kadınlara göstermektir.

Güveyinin adı Hasan
Helvayı siniye basan
Oğlun güveyi oluyor
Hey anam gelin evine geliyor (K..K.14)

Sinop yöresinde her düğünde oğlan tarafı kız evine kına yakmaya giderken koca bir sini helva yaparak götürmek zorundadır. Helva yapma âdeti eskiden bugüne devam eden bir gelenektir. Helva hem cevizli hem de pekmezli yapılabilir. Bu mânide helvanın damat evinde hazırlandığı ve geleneğe göre de damat tarafının helva yapması gerektiği aşikârdır. Bu mânide Hasan adlı damadın helvayı siniye bastığı söylenerek helvanın erkek tarafında yapıldığına dair ipucu verilmiştir.

Hasan ağa ağa düğür
Gönlün oldu mu?
Bin beş yüzü alınca
Kesen doldu mu? (K.K.14)

Eskiden her yörede olduğu gibi Sinop yöresinde de başlık parası alma âdeti vardı. Bu mânide kızın babası olan Hasan Ağa damadın ailesinden yüklüce başlık parası aldığı için damat tarafının sitem etmesi üzerinde durulmuştur. Bunun üzerine damat tarafı Hasan Ağa'ya "Hasan ağa ağa düğür / Gönlün oldu mu?, Bin beş yüzü alınca / Kesen doldu mu?" diyerek sitemini belli etmiştir. Sinop'ta başlık parası alma geleneği günümüzde devam etmemektedir.

Hasan ağa ağa düğür
Otu da ağla
O alaca ineğini
Avluya bağla (K.K.14)

Oğlan tarafı kız tarafından gelinin geldiği evde geçimini sağlaması için inek isteyebilirdi. Bu inek kızın çeyizi sayılırdı. Durumu iyi olan aileler bu geleneği yerine getirirdi. Bu mânide oğlan tarafı Hasan Ağa'ya "O alaca ineğini / Avluya bağla" diyerek ineği hazırlaması gerektiğini dile getirmiştir. Hasan Ağa'dan hem kızı hem de ineği istenmiştir. Bu yüzden Hasan Ağa'ya "Otu da ağla" diyerek mâni yakılmıştır.

Hasan ağa ağa düğür
Pilavı bişü
Pilavda yetişmezse
Öküzün eşi. (K.K.14)

Sinop yöresindeki düğünlerde gelenek gereği et kavurma ve pilav başta olmak üzere her düğünde yemek servisi yapılırdı. Bu mânide düğün kalabalık olduğu için et kavurmasının yetmediğinden dolayı bir öküzünü kesip yediren Hasan Ağa'dan (Damat'ın babası) öküzün eşini de kesmesi istenmiştir. Aynı zamanda Hasan Ağa'dan pilavı pişirmesi de istenmiştir. Bu mâni bize Sinop yöresindeki düğünlerde yemek geleneğinin ne denli önemli olduğunu göstermektedir. Günümüzde de hala

Sinop yöresinde pirinç böreği, pilav üstü kavurma, buğday keşkeği, baklava başta olmak üzere her düğünde yemek verme geleneği devam etmektedir.

Karşıda guru meşe
Dibinde ufak şişe
Merak etme sevdiğim
Düğünümüz on beşe (K.K.87)

Bu mânide ise birbirini seven iki gencin evlenmek istediği ve çiftlerden birinin diğerinin düğünleri ile ilgili endişe etmemesini sağlaması "Merak etme sevdiğim / Düğünümüz on beşe" mıslarında gözlenmektedir.

Ayancık yöresinde evlilik konusu ile ilgili birçok mâni derlenmiştir. Bu kısımda bu örnekleri vermekle yetineceğiz.

3.2.1.7. Bekârlık Konulu Mâniler

Türk mâni söyleme geleneğinde bekârlık konusu en çok işlenen temalardan biridir. Ayancık yöresinden derlenen mânilerde de bekârlık konusu ile ilgili mânilerin çokluğa dikkat çekmektedir. Bekâr olan ve evlenmek isteyen gençlerin isteklerini dile getirmelerine yardımcı olan mânilerde, gerçekçi bir şekilde bu konunun işlendiği görülmektedir. Evlenmeden önce kişilerin yalnız kalması, bekârlık psikolojisi ve bu durumu ailesine ve topluma bildirememesi mânilere yansımıştır. Bu kısımda Ayancık yöresinden derlenen mânilerden hareketle bekârlık konusu ile ilgili incelemeler yapılmıştır.

Meşelikte durursun
Meşeyi gurudursun
Ver babam sevdiğime
Yanlarına vurursun (K.K.21)

Ayancık yöresinde söylenen mânide, bekâr olan ve sevdiğiyle evlenmek isteyen genç kız "Ver babam sevdiğime / Yanlarına vurursun" mısralarını söylemiştir. Babasını bu sözlerle bir nevi kaçmakla tehdit eden genç kız, kaçtığında babasının pişman olacağını düşünerek "Yanlarına vurursun" deyimini kullanarak (Dizini dövmek)

babasına gönderme yapmıştır. Aile baskısı gören ve sevdiğiyle evlenmek isteyen genç kız, bu duygularını mâni söyleyerek aktarmaya çalıştırmıştır.

Altını erüdürüm
Sözümü yürüdürüm
Güccük deme ver babam
Ben onu büyütürüm (K.K.61)

Bu mânide ise bekâr olan ve kendisinden yaşça küçük olan bir erkekle evlenmek isteyen genç kız babasına ithafen "Güccük deme ver babam / Ben onu büyütürüm" mısralarını söyleyerek babasını evliliğe izin vermesi için ikna etmeye çalışmaktadır.

Dolu güğüm galkmıyor
Babam beni satmıyor
Müşteriler çoğaldı
Kaçar diye korkmuyor (K.K.11)

Bu mânide ise bekâr olan bir genç kızın babasının onu isteyenlere vermediği "Babam beni satmıyor" mısrasıyla anlaşılmaktadır. Evlenmek isteyen ve babasına bundan dolayı sitem eden genç kız duygularını "Müşteriler çoğaldı / Kaçar diye korkmuyor" mısralarıyla anlatmaktadır.

Deniz dibi engindir
Balıkçılar zengindir
Ana beni evlendir
Oğlan benim dengimdir (K.K.11)

Bu mânide bekâr olan ve evlenmek isteyen bir genç kızın annesine gönderme yaparak isteğini bildirmesi "Ana beni evlendir / Oğlan benim dengimdir" dizelerinden anlaşılmaktadır.

Altunum alay değil

Yüzüğüm galay değil

Gel sevdiğim evlenem

Bekârlık kolay değil (K.K.9)

Bu mânide bekâr olan ve evlenmek isteyen kişinin bu isteğini "Gel sevdiğim evlenem / Bekârlık kolay değil" mısralarıyla dile getirdiği gözlemlenmektedir. Bu mısralardan bekârlıktan yakınan ve bekârlığın zor olduğunu ima eden bir gencin duyguları sezilmektedir.

Bahçenin kapısını

Bir tekmede açarın

Üç kere düğür yolla

Dördüncüde kaçarın (K.K.22)

Bu mânide bekâr olan ve evlenmek isteyen bir genç kız, sevdiği erkeğe "Üç kere düğür yolla / Dördüncüde kaçarın" dizelerini söyleyerek ailesi evlenmesini kabul etmezse ona kaçacağını belli etmektedir. Eskiden kız istemeğe giden erkek tarafındaki kişilere dünür adı verilirdi. Ayancık yöresinde dünürlük (Evlilik sonucunda eşlerin aileleri tarafından meydana gelen akrabalık) geleneği devam etmektedir.

3.2.1.8. Kumalık Geleneği İle İlgili Mâniler

Kumalık, bir erkeğin evli iken, ikinci veya daha fazla sayıda kadınla gayriresmi şekilde evlenmesine verilen addır. Türkiye'de *kumalık geleneği* denen ve eskiden daha fazla yaşanan bu gelenek, günümüzde az da olsa devam etmektedir. Ayancık yöresinde eskiden kumalık geleneği çok yaygın olmasına rağmen günümüzde bu gelenek ortadan kalkmıştır. Türkiye'de söylenen mânilerde kumalık en çok karşımıza çıkan temalardan biridir. Bunun nedeni ise kadının eşi tarafından baskı görerek üzerine kuma getirilmesi sonucunda çaresiz ve sessiz kalması ve bu durumu kabullenmek zorunda kalan kadının yaşadığı duyguları ancak mânilere yansıtabilmesidir. Bu durum bize mâni söyleme geleneğinin ne denli gerçekçi ve hayatın içerisinde olduğunu kanıtlamaktadır. Ayancık yöresinde eskiden söylenen mânilerde kumalık geleneği en çok işlenen konulardan biridir. Derlenen kumalık

geleneğiyle ilgili mânilerde göz alıcı detaylar bulunmaktadır. Kumalık geleneğiyle ilgili söylenen mânilerin bir kısmı aşağıda incelenmiştir.

Konsa başı hallaya
Marul mendil sallaya
Sallama Marul mendili
Zehre çayda ağlaya (K.K.128)

Ayancık'ın Konsa köyünden olan Marul (lakablı) Mehmet adlı şahsın üç tane karısı var iken Zehre isimli bir genç kızı kandırarak hamile bırakmış ve evine kuma olarak getirmiştir. Zehre'yi bu olay üzerine çayda ağlayarak gören köylüler "Sallama Marul mendili / Zehre çayda ağlaya" mısralarını söylemişlerdir. Marul Mehmet kadınlara işmar etmek için köyde sürekli mendil sallarmış. Marul Mehmet'e genç kızları kandırdığı için kızan ve bu yüzden ona sitem eden köylüler "Sallama Marul mendili" diyerek yakınmışlardır. (K.K.128)

Çayda çıra yarması
Evde guma kavgası
Ah ne zor oluyomuş
Eloğluna varması (K.K.26)

Bu mânide ise evlenen bir kadın, üzerine kuma getiren eşine sitemini "Evde guma kavgası / Ah ne zor oluyomuş / Eloğluna varması" dizelerini söyleyerek üzerine kuma getirildiği için evliliğin kötü ve zor olduğunu vurgulamaktadır. (K.K.26)

Ben bir dana büyüttüm
Dirhem alıcam diyi
Verdim guma yoluna
Verem olucam diyi (K.K.57)

Bu mânide evli olan bir kadının "Ben bir dana büyüttüm / Dirhem alıcam diyi" mısralarıyla söylemek istediği bir danayı para kazanmak amacıyla büyütmesidir. Kadının kocası ise eşinden gizli bir şekilde danayı satmış ve bu dananın parası ile eşinin üzerine bir kuma getirmiştir. Bu olay üzerine kadın çok üzülmüş ve "Verdim guma yoluna / Verem olucam diyi" dizelerini söylemiştir. Kendi emeğiyle büyüttüğü

dananın parasını eşi kuması için harcadığından dolayı neredeyse vereme yakalanacağını söylemek isteyen kadın, bu duygularını ancak mâniye yansıtabilmiştir. (K.K.57)

Ey gumalık gumalık
Elbiseme yamalık
Üstüme geldin ama
Bana oldun halayık (K.K.89)

Bu mânide ise evli olan ve üzerine kuma getirilen bir kadın, kumasını hizmetçi gözüyle görmüştür ve ona hizmetçi gibi davranmıştır. Bu durum "Üstüme geldin ama / Bana oldun halayık" dizelerinden anlaşılmaktadır. Eskiden Ayancık yöresinde bazı kadınlar, eve gelen kumalarını çalıştırarak hizmetçi gibi kullanmışlardır. Bu durumun en güzel örneği bu mânide açıkça görülmektedir. (K.K.89)

Dam üstünde kediler
Miyav miyav dediler
İki Cemile bir oldu
Ali muhtarı yediler. (K.K.148)

Ali köyünde Ali isimli muhtar Cemile adlı eşinin üzerine Cemile isimli birini kuma olarak eve götürmüştür. İki kuma çok iyi anlaşmış ve Ali muhtarı evde barındırmamışlardır. Bunu fark eden köy ahalisi, bu mâniyi söylemiştir. (K.K.148)

İncelenen mânilerden hareketle kumalık geleneğiyle ilgili göz alıcı detaylar gözlemlenmektedir. Kumalar genellikle aynı evin içinde geçinemezler fakat Ayancık yöresinde aynı evin içinde iyi geçinen kuma örnekleri de bulunmaktadır.

3.2.1.9. Gelin-Kaynana Konulu Mâniler

Gelin ve kaynana arasındaki ilişkiler, Türk mâni söyleme geleneğinde en çok işlenen ve üzerinde durulan konulardan biridir. Gelin ve kaynana arasında geçen her türlü ilişki, tartışmalar, anlaşmazlıklar, kavgalar, yergiler mânilere gerçekçi bir şekilde yansıtılmaktadır. Ayancık yöresinde derlenen mânilerde de gelin ve kaynana arasındaki ilişkiler en çok karşımıza çıkan temalardan biridir.

Ibrık guydum damlaya
Damla damla dolmaya
A gadunum Allah'ım
Kaynanasuz olmaya (K.K.1)

Bu mânide çok genç yaşta evlenen ve kayınvalidesiyle aynı evde yaşayan gelinin kayınvalidesinden memnun kaldığı "A gadunum Allah'ım / Kaynanasuz olmaya" mısralarından anlaşılmaktadır. Kayınvalidesi, genç kıza tüm ev işlerinde yardım etmiş ve ona annelik yapmıştır. Bu yüzden gelin, kayınvalidesiyle aynı evde yaşamak istemiştir. Gelinin kayınvalidesinden ayrılmak istemediği "Kaynanasuz olmaya" dizesinden hareketle ortaya çıkmaktadır.

Ev yaptırdım altacak
İçinde kim duracak
Çürük dudaklı kaynanam
Yeni gelin olacak (K.K.16)

Bu mânide geliniyle birlikte yaşayan kayınvalide, bir adama âşık olarak onunla evlenme kararı almıştır. Kayınvalidesi yaşlı olan gelin, onun evlenmeyi düşünmesinden dolayı onunla bir nevi dalga geçerek "Çürük dudaklı kaynanam / Yeni gelin olacak" dizeleriyle onu eleştirmektedir.

Gelin saçın dağılmış
Ondele yaptusana
Kocam şoför diyodun
Beşlüyü daktusana (K.K.23)

Bu mânide gelinini sevmeyen bir kayınvalide onu "Gelin saçın dağılmış / Ondele yaptusana" sözleri ile eleştirmektedir. Gelinine oğlunun beşibirlik almasını istemeyen kaynana "Kocam şoför diyodun / Beşlüyü daktusana" diyerek geliniyle imalı bir şekilde dalga geçerek ona laf sokmaktadır.

Ayakkabım var benim
Altları delik deşik
Kaynanama zor geldi

On beş tane bilezik (K.K.76)

Bu mânide ise bir gelin evlenmeden önce kayınvalidesinden on beş tane bilezik istemiştir. Gelin, on beş tane bileziği almak istemeyen kaynanaya karşı "Kaynanama zor geldi / On beş tane bilezik" mısralarıyla ona sitemini belli etmiş ve aynı zamanda onu eleştirmiştir.

Evin önünde usta
Benim kaynanam hasta
Hasta ise gebersin
Çekiştiğimde usta (K.K.86)

Bu mânide anlatılmak istenen ise, bir gelinin sürekli kayınvalidesiyle kavga etmesidir. Kayınvalidesi hasta olduğu halde geliniyle uğraşmaktadır. Bunun üzerine çok sinirlenen gelin beddua ederek "Hasta ise gebersin / Çekiştiğimde usta" dizelerini söylemektedir. Kayınvalidesinin hasta olduğuna inanmayan gelin "Çekiştiğimde usta" diyerek hasta olan insanın kavga edemeyeceğini vurgulamak istemektedir.

Ocak başı tuz taşı
Yediğim bulgur aşı
Taputlara döşenmişsin
Kaynanamın kır başı (K.K.116)

Bu mânide ise kayınvalidesinden memnun olmayan ve onunla sürekli kavga eden bir gelin, kayınvalidesi öldüğünde "Taputlara döşenmişsin / Kaynanamın kır başı" sözleriyle bir nevi onun ölümüyle dalga geçerek sevindiğini belli etmektedir.

Ata bindim yarıştım
Dargınıdım barıştım
Hiçbir şey bilmiyodum
Kaynanamdan alıştım (K.K.40)

Bu mânide ise kayınvalidesini seven ve onunla iyi geçinen bir gelin "Hiçbir şey bilmiyodum / Kaynanamdan alıştım" mısralarını söyleyerek kayınvalidesinin ona çok şey öğrettiğini ifade etmek istemektedir.

Ayancık yöresinde gelin kaynana konulu pek çok mâni söylenmiştir. İncelenen mânilerde hem iyi geçinen gelin ve kaynana ilişkileri, hem de kötü geçinen gelin ve kaynana örnekleri bulunmaktadır.

3.2.1.10. Gelin-Görümce-Elti İçerikli Mâniler

Türk mâni söyleme geleneğinde yer alan konulardan biri de gelin-görümce-elti ilişkileridir. Genelde iyi anlaşamayan gelin, elti ve görümceler bu durumu mânilere yansıtmışlardır. Ayancık yöresinde derlenen mânilerde de bu konuyla ilgili örnekler bulunmaktadır.

Kara kütük yanıyor
Üstünde çay kaynıyor
İyi bakın komşular
Gelin görümce oynuyor (K.K.81)

Bu mânide, iyi anlaşamayan gelin ve görümceyi bir arada oynarken gören komşular "İyi bakın komşular / Gelin görümce oynuyor" sözleriyle gelin ve görümcenin birlikte oynamasına şaşırdıklarını belli etmişlerdir. (K.K.81)

Çay aşağı yerlere
Biber diktim göllere
Allah nasip etmesün
Görümceli yerlere (K.K.136)

Bu mânide ise görümcesinden bıkan ve onunla iyi geçinemeyen bir gelinin dile getirdiği "Allah nasip etmesün / Görümceli yerlere" mısralarıyla görümceleri kınadığı ve sevmediği anlaşılmaktadır. Aynı zamanda bekâr olan genç kızlara da mesaj vermek isteyen gelin, görümce olan evlere gelin olarak gidilmemesi gerektiğini vurgulamaktadır.

Çayda çıra yanıyor
Üstünde çay kaynıyor
Gelin bakın komşular

İki elti oynuyor. (K.K.85)

Bu mânide, iyi anlaşamayan eltileri bir arada oynarken gören komşular “Gelin bakın komşular / iki elti oynuyor” dizeleriyle kötü geçinen eltilerin birlikte oynamasına şaşırdıklarını ifade etmişlerdir. (K.K.85)

3.2.1.11. İş Ortamlarıyla İlgili Mâniler

Türk mâni söyleme geleneğinde en çok üzerinde durulan temalardan biri de iş ortamlarıdır. Ayancık yöresinde de iş ortamlarıyla ilgili mânilerin çokluğu dikkat çekmekte olup yörede bu tür mânilere “Müğren mânileri” ismi verilmektedir. Eskiden Ayancık yöresinde toplu şekilde yapılan işlerde, kadınlar atışmalı olarak mâiniler söylemişlerdir. Tarlada iş yaparken, keten dokurken, orak biçerken, pekmez yaparken, toplu bir şekilde çalışılırken daha çok kadınların söylediği bu mâniler gelenek haline gelmiştir. Ayancık yöresinde bu geleneğe “Müğren söyleme geleneği” ismi verilmektedir. Bu geleneğe göre tarlada toplu olarak çalışan kadınların her biri mâni söylemek zorundadır. İş ortamında söylenen mâniler bazen saatlerce bazen de akşama kadar sürebilmektedir. Müğren mânileri hemen her konuda söylenerek ezgili ve ritimli bir şekilde dile getirilmiştir. Müğren mânileri az da olsa erkekler tarafından da dile getirilmiştir. Tarlada çalışırken adeta sosyalleşen kadın, mâniler sayesinde açıklıkla düşüncelerini dile getirmiş ve her türlü duygusunu, söylemek istediklerini mânilere yansıtmıştır. Evde pasif kalan kadın, iş yaparken adeta aktif hale gelmiş ve rahatça mâni söyleyebilmiştir.

Orak biçerin orak
Elliklere vurarak
Ben babamı bulurum
Kamyonlara sorarak (K.K.1)

Önceden Ayancık yöresinde âdet hâline gelen ve kadınların bir araya gelerek yaptığı “Orak biçme geleneği” vardı. Eskiden yörede buğday, keten, mısır vb. ürünleri biçerken orak kullanılırmış. Orağın insanların elini kesmemesi için sol elin parmaklarına takılan ve tahtadan yapılan eldiven şeklinde olan ellikler (koruyucu) kullanılırmış. Ellikleri eline takıp orak biçen bir kadın “Orak biçerin orak / Elliklere vurarak” dizelerini söylemiştir. Kaynak kişi, orak biçerken söylenen bu mânilere

Ayancık yöresinde “Müğren çağırmak, müğren söylemek, müğren düzmek” isimleri verildiğini dile getirmiştir. Aynı zamanda kaynak kişi, “Ellik kolu” ile ilgili de bilgiler vermiştir. Orak biçerken kadınların kendi gücünü ve başarısını göstermesi açısından yarışa girmelerine “Ellik kolu” ismi verilmiştir. Kadınlar hızlı bir şekilde orak biçerler, biçtikleri ekinleri bir araya getirirler ve işleri bu şekilde daha çabuk bitirirler. Kim daha çabuk hareket eder ve daha çok orak biçerse o yarışı kazanır. Bu yarışa Ayancık yöresinde “Ellik kolu” adı verilmektedir. (K.K.1)

Tırpan attım tarlaya
Parıl parıl parlıya
Nerde güzel varısa
Yarın bizim tarlaya (K.K.26)

Bu mânide başkasının tarlasında imece olarak çalışan bir kadın orak biçerken “Nerde güzel varısa / Yarın bizim tarlaya” dizelerini dile getirmiştir. Mânici, bu mısralarla tüm orak biçen kadınları kendi tarlalarına imece olarak davet etmiştir. Orak biçme geleneği, “İmece usulüyle” yapılmaktadır. Ayancık yöresinde “İmeci usulü” ise, kadınların bir araya gelerek, bir diğerine yardım etmesi ve elbirliğiyle iş yapmalarıdır. Bu usule, farklı yörelerde “İmece” ismi verilmektedir. (K.K.26)

Ben bir keklik olsaydım
Yol üstüne konsaydım
Cemile’m orak biçerken
Koluna dolansaydım (K.K.24)

Bu mânide ise Tepecik köyünde orak biçerken mâni söyleyen sevgilisine, cevap olarak mâni düzen Cemal Avcı isimli şahıs, “Cemile’m orak biçerken / Koluna dolansaydım” dizelerini söylemektedir. Cemal Avcı, sevgilisine kavuşamadığı için orak biçerken olsun Cemile’nin yanına gitmek istemiştir. Kadınların arasına giremeyen ve sevgilisiyle konuşamayan âşık, bu şekilde mâni söyleyerek Cemile’ye ulaşmaya çalışmıştır. Orak biçerken mâni söyleyen kadınlara bazen bu şekilde erkekler mâni söyleyerek cevap verirdi. Bu şekilde erkek ve kadınlar karşılıklı mâni söyleyerek atışma yapmışlardır. Tarlada çalışan ve yine aynı şekilde orak biçen erkekler de bazen müğren mânileri söylemişlerdir.

Elinde ellik orak

Orak mı biçiyorsun

Ellerin laflarıynan

Benden mi geçiyorsun. (K.K.30)

Yine bu mânide orak biçen bir kadın sevgilisine "Ellerin laflarıynan / Benden mi geçiyorsun" mısralarıyla gönderme yapmak istemektedir. Sevgilisiyle buluşamayan ve onunla konuşmak için haber vermek isteyen kadın sevgilisine, ellerin laflarına, dedikodularına inanmaması için mesaj vermeye çalışmaktadır. (K.K.30)

Bu yıl keten olmadı

Yılındandır yılından

Gızlar keten ediyor

Keçilerin gılından (K.K.99)

Eskiden Ayancık yöresinde keten bitkisi yetiştirilmiş ve halk ketenden kumaş dokumuştur. Keteni orak ile biçtikten sonra desteler haline getirmişlerdir. Desteler haline getirilen keteni, çayın kenarına koyup üzerine de ağır bir taş koymuşlardır. Bu şekilde ıslatılan ketenlerin, çayın kenarında on beş gün kadar bir süre bekletilmesi ile kuruması sağlanmıştır. Kuruyan ketenler kendiğinden iplik iplik ayrılmıştır. İplik haline getirilen keteni, düzende (tahtadan yapılan keten ipliği ve kilim dokunan alet) dokuyarak keten bezi elde etmişlerdir. Elde edilen bu keten bezinden giysi, havlu vb. eşyalar dikmişlerdir. Bu mânide ise, keten bitkisinin yetişmediği bir yıl keten dokuyan kızlara "Bu yıl keten olmadı / Yılındandır yılından" mısralarını dile getirmişlerdir. Keten ipi elde edemeyen kızlar, keçilerin kılından bez elde etmeye çalışmışlardır. Bunu fark eden köy ahalisi, "Gızlar keten ediyor / Keçilerin gılından" dizelerini söylemiştir. (K.K.99)

3.2.1.12. Bayram Konulu Mâniler

Türk mâni söyleme geleneğinde "Bayram" konulu mâniler de yer almaktadır. Türk geleneğinde dinî bayramlara ve millî bayramlara özen gösterilerek ilgi duyulmaktadır. Özellikle dinî bayramlarda her yörenin kendine özgü adetleri ortaya çıkmaktadır. Bu gelenek ve görenekler mânilere de yansıtılmaktadır. Ayancık yöresinde de bayramlarla ilgili mâniler söylenmiştir.

Sanduk üstünde gama

Sandığum dolu yama

Yar yeleğin yırtılmış

Nasıl gittin bayrama? (K.K.100)

Bu mâniden hareketle Ayancık yöresinde bayramlarda giyilen kıyafetlere özen gösterildiği "Yar yeleğin yırtılmı / Nasıl gittin bayrama" mıslarından anlaşılmaktadır. Kocasının yırtık yelekle bayrama gittiğini öğrenen bir kadın bu mısraları dile getirmiştir. (K.K.100)

Ayancık'ın düzüne

Baklavanın yüzüne

Bayram diye giyindim

Daha bugün arife (K.K.140)

Bu mâni ise arefe günü söylenmiştir. Bu mâniyi söyleyen ve ertesi gün bayram olduğunu bilen kişi "Bayram diye giyindim / Daha bugün arife" dizelerini söylemiştir. Bu mânide de bayramda giyilen kıyafetlere özen gösterildiği açıkça gözlenmektedir. Ayancık yöresinde tüm dinî bayramlarda evde yemekler yapılır ve her gelen misafire servis edilir. Bayramlarda her evde, üzümlü ve kıymalı nokul, pirinç veya bulgurdan yapılan saç böreği, buğday keşkeği, kara lahana veya üzüm yaprağından yapılan dolma, cevizli mantı yapılır. Ayancık yöresine özgü bir yiyecek olan nokul ise, mayalı hamurdan yapılır. Mayalanan hamur açılarak içine kıymalı, cevizli ve soğanlı bir iç konularak rulo şeklinde sarılır ve tepsiye konulur. Üzümlü nokullar ise yine aynı şekilde yapılır fakat içine üzüm, ceviz ve şeker konulur. Eskiden nokullar, baklavalar ve börekler insanların kendi yaktığı taş fırında pişirilirdi. Tatlı olarak ise, cevizli-fındıklı baklava veya lokma tatlısı yapılırdı. Bayramlarda yemek yapma ve yapılan yemekleri servis etme geleneği günümüzde hala devam etmektedir.

3.2.1.13. Aylar-Mevsimler İçerikli Mâniler

Türk mâni söyleme geleneğinde mânilerin içeriği olan konulardan biri de aylar ve mevsimlerdir. Ayancık yöresinde söylenen mânilerde de aylar ve mevsimler ile ilgili temalar işlenmiştir.

Şu gavağın goğuğunda
Kuş oynar doruğunda
Yalınız yatılmıyor
Zaferin soğuğunda (K.K.65)

Bu mânide geçen "Yalınız yatılmıyor / Zaferin soğuğunda" mısralarındaki "zafer" sözcüğü Ayancık yöresinde kış mevsimi anlamına gelmektedir. Mâniyi dile getiren kişi sevdiği kişiye bu mısraları söyleyerek onunla yan yana olmak istediğini ifade etmektedir.

Gemim geliyor gemim
İnceburun'dan beri
Ben sevdalık çekiyom
Orak ayından beri (K.K.33)

Ayancık yöresinde temmuz ve ağustos aylarına "Orak ayı" veya "Müğren ayı" adları verilmiştir. Bu aylara bu isimlerin verilmesinin nedeni, temmuz ve ağustos ayında buğday, mısır, keten vb. bitkilerin orakla biçilmesidir. Bu mânide âşık olan ve sevgilisine orak ayından beri kavuşamayan kişi "Ben sevdalık çekiyom / Orak ayından beri" dizelerini söylemektedir. (K.K.33)

Mercimek evlek evlek
Nerden geliyon gız Melek
Gışın beraberdik
Yazın ayırdı felek (K.K.12)

Bu mânide ise sevdiğiyle kışın birlikte olan ve yaz mevsiminde ayrılmak zorunda kalan biri "Gışın beraberdik / Yazın ayırdı felek" dizelerini söylemektedir. (K.K.12)

3.2.1.14. Doğa Unsurlarıyla İlgili Mâniler

Türk mâni söyleme geleneğinde doğayla ilgili konular, doğaya ait unsurlar ve farklı doğa olayları işlenmektedir. Ayancık yöresi mânilerinde de doğayla ilgili unsurlar yer almaktadır.

Cicibaşı'nda pınar

Soksam ellerim donar

Çıkma İsmail dışarı

Seni çakallar boğar (K.K.80)

Ayancık ilçesinin Ali köyünde bulunan Cicibaşı adlı bir dağ vardır. Bu dağdaki pınar çok berrak, güzel ve suyu da soğuktur. Mâniyi söyleyen kişi "Cicibaşı'nda pınar / Soksam ellerim donar" mısralarını söyleyerek bu pınarın suyunun çok soğuk olduğunu ima etmek istemiştir. Mâniyi söyleyen kadın " Çıkma İsmail dışarı, Seni çakallar boğar" diyerek sevgilisini çakallardan korumaya çalışmıştır. Bu mânide doğaya ait unsurlar bulunmaktadır.

Uzun gavak boy verir

Tepesinden gül verir

Elin oğlu değil mi?

Sevip sevip koyverir (K.K.73)

Bu mânide geçen kavak, tepe, gül kelimeleri mâninin doğal unsurlar söylenerek oluşturulduğunu göstermektedir. Mâniyi dile getiren kişi "Elin oğlu değil mi? / Sevip Sevip koyverir" mısralarıyla erkeklere karşı bir eleştiri yapmıştır.

3.2.1.15. Karşılıklı Söylenen Mâniler

Türk mâni söyleme geleneğinde en çok üzerinde durulan konulardan biri de karşıklı mânilerdir. Karşılıklı mâniler, çeşitli sebeblerle bir araya gelen insanların, bir olay karşısında veya sohbet tarzında birbirlerine karşılıklı olarak dile getirdikleri mısralardan oluşmaktadır. Ayancık yöresinde de karşılıklı mâniler söylenmiştir. Yörede bu mâni türü en çok kadın-erkekler ve sevgililer arasında dile getirilmiştir.

Motorumun direği

Harmancık'ın çamından

A gız Çiçek Hanife'm

Ben de bıktım canımdan.

Motor geliyor motor

Denizi yara yara
Çiçek seni alıcam
Gafana vura vura.
Hanifem gacakludu
Uçkuru saçaklıdu
Hanifeyi sorarsan
Her gece gucaktadu.
Borabelli dabancam
Dokuz fişek atıyor
Çalmaç'ınan Hanife
Sarılmış da yatıyor (K.K.9)

Ayancık'ın Ağaçlı köyünde ikamet eden Çiçek (lakaplı) Hanife isimli bir kadın kötü yola düşmüş. Çalmaç Süleyman Kaptan onu kuma olarak eve getirmiş. Bu olay üzerine bu mâniler köydeki komşular tarafından "karşılıklı" olarak söylenmiştir. Mâniyi söyleyen köylüler, açık bir şekilde yaşanan olayları ifade ederek bir nevi kumalık geleneğine de eleştirilerini yapmışlardır. (K.K.9)

İpek mendil burmadan
Aç kapıyı vurmadan
Usul usul bana gel
Annen baban duymadan.
İpek mendil sararım
Yoktur benim zararım
Darıldıysan a yarim
Ahirette sorarım.
İpek mendil dokudum
Yar yanımda yoğudun
Gönderdiğin mektubu
Gözyaşıyla okudum.
Altını ezdireyim
Gerdana dizdireyim

İpek mendil değilsin

Cebimde gezdireyim (K.K.24).

Ayancık'ın Tepecik köyünde yaşayan Cemal isimli şahıs genç iken sevgilisi Safiye ile bu şekilde karşılıklı mâni söyleyerek atışmışlardır. Daha sonra Cemal, sevgilisi Safiye ile evlenmiştir. Cemal Avcı Safiye isimli eşiyle bu mânileri hatırlayarak dile getirmişler ve karşılıklı olarak söylemişlerdir. (K.K.24)

3.2.1.16. Sosyal Konularla İlgili Mâniler

Türk mâni söyleme geleneğinde sosyal konular ile ilgili mânilerin çokluğu dikkat çekmektedir. Toplumu ilgilendiren her türlü konu ve toplumun içinde oluşan her türlü olay insanlar tarafından mânilerde işlenmiştir. Bu yönüyle mâniler gerçek hayatı içinde barındırarak insanlar arasında yaşamaya devam etmektedir. Bu türün kuşaktan kuşağa aktarılmasında sosyal konular ile ilgili mânilerin önemi çok büyüktür. Çünkü sosyal konular ile ilgili mâniler yaşanılan olayları veya durumları içerdiği için insanların zihninde daha çok yer edinmiştir. Ayancık yöresinden derlenen mânilerde de sosyal konular üzerine söylenen mânilerin sayısı oldukça fazladır. Bu mânilere örnekler aşağıda verilmiştir.

Düz bostanın ekini

Hamidem'in kekili

Kaptan sefere gitmiş

Kimdir bunun vekili (K.K.3)

Bu mânide köylüler "Kaptan sefere gitmiş / Kimdir bunun vekili" mısralarıyla Harzana köyünde Kaptan Mustafa adlı şahıs deniz seferine çıkınca eşi olan Hamide'yi kimin bekleyeceğine karar veremediklerini belirtmek istemişlerdir. Hamide'nin vekilinin kimin olacağı ve Hamide'ye kimin sahip çıkacağı konusunda birlik olamayan köylüler bu mâniyi söylemiştir. Evli kadınların evde tek kalmasını uygun görmeyen ve bu kızlara birinin sahip çıkmasını isteyen köy ahalisi, bu durumu mâniye yansıtmıştır. (K.K.3)

Denizde kum kaynıyor

Sabri'm yelken bağlıyor

Oturmuş göverteye

Gencim diye ağlıyor.

Püsürgeden ay doğdu

Ben sandım sabah oldu

İstefan'a gelmeden

Oğlum Sabri kayboldu.

İstefan önü burun

Durun komşular durun

Oğlum Sabri kayboldu

Duyun komşular duyun (K.K.3)

Bu mâni ise denizde çıkan fırtınada boğulan bir gencin annesinin dile getirdiği mısralardır. Gündoğdu köyünde (Sinop'un Türkeli ilçesine bağlı) yaşayan Sabri adlı genç, yelkenli bir gemi ile Ayancık ilçesine gitmiştir. Geri dönerken büyük bir fırtınaya yakalanmıştır. Fırtınadan dolayı yola devam edemeyen Sabri, İstefan (Ayancık'ta bulunan büyük bir liman) Limanı'na gizlenmeye çalışmıştır. İstefan Limanı'na saklanamadan gemi ile birlikte gözden kaybolmuştur. Limanda kaybolan Sabri boğularak vefat etmiştir. Mânide "Denizde kum kaynıyor" denilerek kumun kaynamasından denizin dalgalanarak fırtınanın çıktığı iması verilmek istenmiştir. Ne yapacağını şaşıran Sabri, güverteye oturarak ağlamaya başlamıştır. Bu olayın üzerine Sabri'nin annesi bu mânileri söylemiştir. (K.K.3)

Kısmet bizim atımız

Samsun'a niyetimiz

Bizi soran olursa

İki bin lira gıymetimiz (K.K.5)

Bu mâni ise Ayancık'ta ismi nam yapan Çalmaç Kaptan Süleyman Yıldız ile ilgilidir. Ayancık'ın Ağaçlı köyünde yaşayan Çalmaç Kaptan'ın büyük kısmet adlı bir gemisi varmış. Bu gemi ile Gerze'ye, Bafra'ya, Samsun'a, Bartın'a seferler yapılıyormuş. Geminin değeri o devirde 2 bin lira imiş. Köyde ilk gemiyi alan Çalmaç Süleyman Kaptan mânisinde, "Bizi soran olursa / İki bin lira gıymetimiz" diyerek geminin değerini vurgulamıştır. (K.K.5)

Namaz bezimin gatı
Marul Mehmet'in atı
Marul Mehmet vurulmuş
Gavlağana bağlan atı (K.K.9).

Ayancık'ın Ağaçlı köyünde ikamet eden Marul Mehmet lakaplı şahıs, zamparalık yaptığı için köylüler tarafından vurulmuştur. Marul Mehmet'in yanından ayırmadığı bir atı varmış. Marul Mehmet vurulduğunda atı başıboş kalmış. Bunu fark eden köy ahalisi, "Marul Mehmet vurulmuş / Gavlağan'a bağlan atı" diyerek Marul Mehmet'in atına sahip çıkılması gerektiğini söylemeye çalışmıştır. (K.K.9)

Ağılın önünde gavak
Gavaktan dökülür yaprak
Gelin Emine'm sele gitmiş
Eli gına, yüzü duvak. (K.K.19)

Ayancık'ın Tarakçı köyünde Emine ve Hasan adlı kişilerin düğününün olduğu gün şiddetli bir şekilde yağış başlamış. Gelin alayı damat evine giderken, yağmur daha da şiddetlenmiş ve sel olmuş. Gelin Emine, attan düşerek sele kapılmış ve boğulmuş. Köy ahalisi bu olay üzerine, "Gelin Emine'm sele gitmiş / Eli gına yüzü duvak" dizelerini söyleyerek olayı gerçekçi bir şekilde mâniye yansıtmıştır. (K.K.19)

Çimencide ak taşlar
Ak değil kara taşlar
Ben dutuldum sevdaya
Siz dutulman kardaşlar.
Çimenlice dağları
Potinimin bağları
Eridi de tükendi
Yüreğimin yağları.
Çimenci üstü burun
Durun gardaşlar durun
Ben yârimi öpeyim

Beni o zaman vurun.
Çimencide durulmaz
Böyle yiğit vurulmaz
Atma Satılmış gurşunu
Böyle yiğit bulunmaz.
Çimenci'ye durdular
Çifte martin kurdular
Fati'nin yoluna
Mustafa'yı vurdular (K.K.29).

Tarakçı köyünün Çimenci mevkiinde yaşayan Fati adlı bir kadına Satılmış ve Mustafa adlı kişiler âşık olmuş. Satılmış ve Mustafa Fati için dövüştükleri sırada Satılmış Mustafa'yı tüfekle ateş ederek öldürmüş. Aşkından âdeta deliye dönen Satılmış, Fati'yi kıskandığı ve paylaşamadığı için Mustafa'yı öldürmeyi göze almıştır. Mustafa'nın ise Fati'yi çok sevdiği ve ölüm anında bile Fati'yi düşündüğü "Çimenci üstü burun / Durun gardaşlar durun / Ben yârimi öpeyim / Beni o zaman vurun." mısralarından anlaşılmaktadır. Köy ahalisi, bu olayı tüm gerçekliğiyle birlikte mânilere yansıtmıştır. (K.K.29)

Deniz dibi azmaz mı
Benim gafam kızmaz mı
Hamursuzu yiyen kız
Makarnayı yazmaz mı? (K.K.36).

Sinop yöresinde hamurun açılıp inceltilmiş yani yufka haline getirilmiş şekline "hamursuz" adı verilmiştir. Bu mânide kadınların yufka açmasını bilmesinin gerekli olduğu ima edilmiştir. Aynı zamanda hamursuzu (yufka) yiyen kızların makarna hamurunu da açabilmesi gerektiği dile getirilmiştir. Makarnayı yazmak ile kastedilen makarna hamurunun oklava ile açılmasıdır. (K.K.36)

Elmam yaban değil mi
Hamide'm çoban değil mi
Doğru söyle Hamide'm
Hakkı kocan değil mi (K.K.39)

Ayancık'ın Ortalık köyünde yaşayan Hamide ve Hakkı isimli kişiler yasak aşk yaşayarak aynı evde kalıyorlarmış. Köylüler onları aynı evde yaşadıkları için evli zannetmişler. Hamide ve Hakkı'nın evli olmadığını fark eden köylüler Hamide'ye "Doğru söyle Hamide'm / Hakkı kocan değil mi?" dizelerini söylemişlerdir. (K.K.39)

Eminem gider yokuşa
Bacakları pek kısa
Sadık fistan yaptırmış
Beş yüz elli kuruşa.
Eminem uşak mısın?
Yünden yumuşak mısın?
Sadık Beyin altında
Yorgandan döşek misin?
Eminem'in eşini
Ben düşüne düşüne
Sadık bey çoban olmuş
Halime'min peşine.
Eminem Eminem der misin?
Şeker versem yer misin?
Mahkemeye gidince
Sadık benim der misin? (K.K.50).

Ayancık'ın Dere köyünde evli olan Emine ve Sadık adlı kişiler varmış. Sadık, Halime isimli bir kadına âşık olarak onunla gizli bir aşk yaşamaya başlamış. Bu durumu öğrenen Emine ve kocası Sadık arasında kavgalar başlamış. Bu kavgaya Halime de dâhil olmuş ve Sadık'ı Emine'nin elinden almaya çalışmış. Bu durumun üzerine üçü birden mahkemelik olmuşlar. Olanları fark eden köylüler bu olay üzerine bu mânileri söylemişlerdir. Köylüler Emine'ye "Mahkemeye gidince Sadık benim der misin?" diyerek onun kocasını affetmemesi ve kocasından ayrılması gerektiğini vurgulamışlardır. Sadık'ın Halime'den ayrılamadığını hep onun peşinde olduğunu fark eden köylüler, Sadık'ın Halime'nin peşine çoban olduğunu "Eminem'in eşini / Ben düşüne düşüne / Sadık Bey çoban olmuş / Halime'min peşine" mısralarını

söyleyerek dile getirmişlerdir. Köy ahalisi, bu mânilerle Sadık ve Halime adlı şahısları eleştirmiş ve Emine'yi de bu durumlara müsaade ettiği için kınamıştır. (K.K.50)

Taşman köyü altında
Selim Onbaşı yatıyor
Bekçi Seyin öldürmüş
Candarmalar arıyor (K.K.100).

Taşman köyünde Selim Onbaşı adlı şahıs, Bekçi Hüseyin'in (Seyin) otlağında ineklerini otlatıyormuş. Bunu gören Bekçi Hüseyin, kendi otlağında ineklerini otlatan Selim Onbaşı'yı vurarak öldürmüş. Bu olay üzerine köy ahalisi, bu mâniyi söylemiştir. (K.K.100)

Hey dutlar dutlar
O dutları yuttular
Fadime'yle Hikmet'i
Çamurcu'da duttular (K.K.148)

Ali köyünde ikamet eden Fadime ile Hikmet isimli şahıslar, evli olmalarına rağmen gizli aşk yaşamışlardır. Ali köyünden Çamurca köyüne kaçarak orada yaşamaya başlamışlardır. Fadime köyden kaçarken yanına komşusundan çaldığı tavuğu da almıştır. Bu olaylar üzerine mahkemelik olmuşlardır. Çamurca'da bunları yakalayan köydeki insanlar, bu mânileri söylemişlerdir (K.K.148)

Evün önünde uvaz
Midi Yakub sözünde durmaz
Midi Yakub'un gızı
Ditdit Mustan'da durmaz (K.K.153)

Ayancık'ın Konsa köyünde ikamet eden Midi Yakub'un kızını Ditdit Mustan'a (Mustafa) verdikten sonra vazgeçerek kızı geri almışlardır. Köyün delikanlıları kızı kandırıp kaçırmışlar ve yoldan çıkarmışlardır. Bu olay üzerine genç kız tekrar Ditdit Mustan'a dönememiştir. Bunu fark eden köy ahalisi, "Midi Yakub'un gızı / Ditdit

Mustan'da durmaz" dizelerini söyleyerek bu olayı gerçekçi bir şekilde mâniye aktarmıştır. (K.K.153)

İncelenen mânilerden hareketle Ayancık yöresinde toplumun içinde oluşan, var olan veya yaşanan sosyal konular, tüm gerçekliği ile mânilere konu olmuştur. Derlenen mâniler içinde bu konulara daha çok rastlanılmakla birlikte bu kısımda bu kadar örneği incelemek yeterli olacaktır.

3.2.1.17. Cinsellik İçerikli Mâniler

Türk mâni söyleme geleneğinde yer edinen en önemli konulardan biri cinselliktir. Türk toplumunda konuşulması doğru bulunmayan ve bastırılmış bir duygu olarak ortaya çıkan cinsellik, mânilerde bazen açıkça bazen de üstü kapalı bir şekilde ima edilerek kendisini göstermektedir. Ayancık yöresi mânilerinde de cinsellik ile ilgili konuların çokluğu dikkat çekmektedir. Ayancık yöresinde derlenen mânilerde cinsellik konusu alenen işlenerek, gerçekçi bir şekilde mânilere yansıtılmıştır. Derlenen mânilerden harketle cinsellik konusuyla ilgili örnekler aşağıda verilmiştir.

Ambarın golundayım
Gurbetin yolundayım
Anam beni sorarsa
Sevdiğimin goynundayım (K.K.8)

Bu mânide sevgilisinin yanından ayrılmak isteyen bir genç "Anam beni sorarsa / Sevdiğimin goynundayım" dizeleriyle her zaman sevdiğinin yanında kalmak istediğini vurgulamaktadır. (K.K.8)

Hanifem gacakludu
Uçkuru saçaklıdu
Hanifeyi sorarsan
Her gece gucaktadu (K.K.9)

Bu mânide ise kuma olarak evlenen Hanife isimli bir kadına köylüler "Hanifeyi sorarsan / Her gece gucaktadu" mısralarını söyleyerek onunla bir nevi dalga geçmişlerdir.

Yılan çıktı goğuktan
Su içiyor oluktan
Aç sevdiğim yorganı
Ben donuyom soğuktan (K.K.9)

Bu mânide sevdiği erkekle yakın olmak isteyen ve onun yanında kalmayı düşünen bir genç kız "Aç sevdiğim yorganı / Ben donuyom soğuktan" dizeleriyle isteğini açığa vurmaktadır. (K.K.9)

Karşıda çam ağacı
Geliyor iki bacı
Böyüğü şöyle böyle
Küçüğü ten ilacı (K.K.17)

Bu mânide ise iki kardeşten küçük olanı beğenen bir genç "Böyüğü şöyle böyle / Küçüğü ten ilacı" mısralarını dile getirmiştir. (K.K.17)

Dut ağacı dut verü
Yaprağını gıt verü
Oğlan büyük kız küçük
Sarılması zor gelü (K.K.22)

Bu mânide ise evlenen zayıf bir kız ile şişman bir erkekle dalga geçen köy ahalisi, "Oğlan büyük kız küçük / Sarılması zor gelü" dizelerini açıkça ifade etmiştir. (K.K.22)

Avludan atladın mı
Fistanı topladın mı
Oğlan diyor yatalım
Kız diyor patladın mı? (K.K.135)

Bu mânide ise sevgilisini çok seven ve onun yanında olmak için sabredemeyen erkeğe köylüler, "Oğlan diyor yatalım / Kız diyor patladın mı?" mısralarını söyleyerek onunla dalga geçmişlerdir. (K.K.135)

İncelenen mânilerde görüldüğü üzere, Ayancık yöresi mâni söyleme geleneğinde cinsellik içerikli konular açıkça ve gerçekçi bir şekilde yer almaktadır. Bu kısımda derlenen mâniler içerisinde cinsellik konulu mânilerden bu örnekleri vermek yeterli olacaktır.

3.2.1.18. İnkâr Etmek Konulu Mâniler

Türk mâni söyleme geleneğinde inkâr etmek konulu mâniler de söylenmektedir. Ayancık yöresi mânilerinde de bu konu sıklıkla işlenmiştir. Genellikle Ayancık yöresinde inkâr eden taraf kadınlar olmuştur. Derlenen mânilerden aşağıdaki örnekler incelenmiştir.

Üzüm aldım bağından
Gece geçtim kapından
İnkâr etme a yârim
Şimdi geldim yanından (K.K.18)

Bu mânide sevgililerin buluşma sonrasında, kızın buluştuklarını inkâr ettiğini bir genç "İnkâr etme a yârim / Şimdi geldim yanından" diyerek ortaya çıkarmaktadır. (K.K.18)

Hey İstanbul İstanbul
Gezdim sokaklarını
İnkâr etme Cemile
Öptüm yanaklarını (K.K.37)

Bu mânide ise bir genç sevgilisi olan Cemile adlı bir kıza "İnkâr etme Cemile / Öptüm yanaklarını" mısralarını söylemiştir. Genç kız sevgilisinin onu öptüğünü inkâr etmektedir. (K.K.37)

Üstündeki kazağı
Çiviyle mi örmüşler
Nasıl inkâr edelim
İkimizi görmüşler (K.K.63)

Bu mânide ise sevgilisiyle buluştuğunu insanlardan gizlemek isteyen bir genç kıza, genç erkek (sevgilisi) "Nasıl inkâr edelim / İkimizi görmüşler" dizelerini söylemiştir. (K.K.63)

Ayancık yöresinde derlenen mânilerden hareketle bu örnekleri çoğaltmak mümkündür. Bu kısımda bu örnekleri vermekle yetinilmiştir.

3.2.1.19. Dert-Acı-Keder İçerikli Mâniler

Türk mâni söyleme geleneğinde dert-acı içerikli mânilerin yeri çoğunluktadır. İnsanoğlunun her zaman başına gelebilecek olan kötü olaylara, kederlere ve zor durumlara karşı tutumlarında kendilerini dert ve acı duygularıyla belli ettikleri mânilere gerçekçi bir şekilde yansıtılmıştır. Ayancık yöresi mânilerinde dert-acı içerikli mânilerin çokluğu dikkat çekmektedir.

Ben daldım yanaklara
Su koymuş çanaklara
Serilmek üzereyim
Derdinle yataklara (K.K.5).

Bu mânide sevgilisine kavuşamayan ve ona çok âşık olan bir erkeğin aşk acısı çektiği söylediği "Serilmek üzereyim / Derdinle yataklara" mısralarından anlaşılmaktadır. (K.K.5)

Mancar pezük değil mi
Ciğer ezük değil mi
Ben sevdim eller aldı
Bana yazuk değil mi? (K.K.142)

Bu mânide ise sevdiği başkasıyla evlenen bir erkek "Ciğer ezük değil mi / Ben sevdim eller aldı / Bana yazık değil mi?" mısralarını dile getirerek sevdiğine kavuşamadığı için acı cektiğini belli etmek istemiştir.

Entarisi göğümüş

Yardan fayda yoğumuş

Ne yapalım a bacım

Kaderimiz buyumuş (K.K.18)

Bu mânide ihanete uğrayan ve eşiyle arası iyi olmayan bir kadın "Yardan fayda yoğumuş / Ne yapalım a bacım / Kaderimiz buyumuş" mısralarını söyleyerek kaderine boyun eğdiğini dile getirmek istemiştir. Üzüntülü ve kederli olan kadın, duygularını mâniye yansıtmıştır. (K.K.18)

Ayancık yöresinde söylenen dert-acı ile ilgili mâni örneklerini çoğaltmak mümkündür. Bu kısımda bu kadar örnek vermek yeterli olacaktır.

3.2.1.20. Dilek-İstek-Şart İçerikli Mâniler

Türk mâni söyleme geleneğinde en çok yer edinen konulardan biri de dilek-istek-şart ile ilgili konulardır. İnsanların çok isteyip yapamadıkları, dileyip yapmak istedikleri veya şart koştukları her şey mânilere konu olabilmektedir. Açıkça düşüncelerini ifade edemeyen insanlar mâniler sayesinde dileklerini, şartlarını ve isteklerini ortaya koymuşlardır. Ayancık yöresinde derlenen mânilerde dilek- istek-şart konulu mâni örnekleri bulunmaktadır.

Tarlam tezeksiz olsa

Öküzsüz de ekeriz

Yârim güzel olursa

Altınsız da gezeriz (K.K.11)

Bu mânide bir genç, sevdiği altın takmadan (Bilezik, yüzük vb.) gezebilmeleri için onun güzel olması gerektiğini "Yârim güzel olursa / Altınsız da gezeriz" mısralarıyla vurgulamak istemektedir. Ayancık yöresinde kızların güzel olmasına önem verilmiş ve evlenmek için bazen şart koşulmuştur. (K.K.11)

Karabiber olsaydım

Her aşlara konsaydım

Yar gapıdan gelirken

On beşimde olsaydım (K.K.19)

Bu mânide, on beş yaşından küçük olan bir genç sevdiği kızı görünce "Yar gapıdan gelirken / On beşimde olsaydım" dizeleriyle isteğini belli etmektedir. Yaşı küçük olduğu için sevdiğine kavuşamayan genç, bu dileğini mâniye yansıtmaktadır.

Depelerde kar olsam
Erisem de su olsam
Yârim namaz kılarken
Abdest suyu ben olsam (K.K.43)

Bu mânide sevdiğine kavuşamayan bir genç ona yakın olmak için bir dilekte bulunarak "Yârim namaz kılarken / Abdest suyu ben olsam" mısralarını söylemiştir. Genç, sevdiğine ulaşamadığı için sevgilisinin abdest suyu olmak istemektedir.

Şu gözünnen karşıda
Bir tarlam olsa
İnce boylu sevdüğüm
Sözüne sağlam olsa (K.K.90)

Bu mânide genç kız, kendisine söz vererek sözünü tutmayan yârine "İnce boylu sevdüğüm / Sözüne sağlam olsa" dizelerini söyleyerek onun sözüne sadık bir insan olmasını dilemektedir. (K.K.90)

3.2.1.21. Beddua İçerikli Mâniler

Türk mâni söyleme geleneğinde beddua içerikli mâniler sıklıkla söylenmiştir. Düşüncelerini inanç, toplum baskısı gibi nedenlerden dolayı direk söyleyemeyen insanlar mâniler sayesinde nefret, kin gibi duygularını dile getirmeye çalışmışlardır. Bu durumda duyguların aktarımı esnasında beddua etmek insanların seçtiği en kolay yol olmuştur. Ayancık yöresi mâni söyleme geleneğinde de beddua içerikli mânilerin çokluğu dikkat çekmektedir.

Çay aşağı gidersin
Gara haberin gelsin

Guzgunların ağzında

Bi lokma etin gelsin. (K.K.106)

Bu mânide sevdiği erkeğe sinirlenen bir kadın “Gara haberin gelsin / Guzgunların ağzında / Bi lokma etin gelsin” dizeleriyle ona beddua etmektedir.

Beyaz bürgü başımda

Üfül üfül esiya

Kör olasıca sevda

Dermanımı kesiya (K.K.21)

Bu mânide ise çok seven ve sevdiğine kavuşamayan bir kadın “Kör olasıca sevda / dermanımı kesiya” mısraları ile alenen sevda haline beddua etmektedir.

Masa üstünde biber

Üflesem geri gider

Benden başka seversen

Cuma gecesi geber. (K.K.121)

Bu mânide ise bir kadın, sevdiği erkeğe kendisinden başka birini sevmemesi için “Benden başka seversen / Cuma gecesi geber” dizelerini söyleyerek ve beddua ederek sevdiği erkeği korkutmaya çalışmaktadır. Bunun yanı sıra Müslüman Türk geleneğinde Cuma gecesi kutlu kabul edildiğinden dolayı bu husus dua olarak da yorumlanabilir.

Bahçelerde biberim

Ektikçe bitiversin

Aramıza fit sokan

Tez günden gebersin (K.K.117)

Bu mânide ise sevgililerin arasını bozmaya çalışanlara, sevgililerden biri “Aramıza fit sokan / Tez günden gebersin” mısraları ile beddua etmektedir.

3.2.1.22. Dua İçerikli Mâniler

Türk mâni söyleme geleneğinde dua içerikli mânilerin önemi büyüktür. İnsanoğlu isteklerini, dileklerini Allah'a sığınarak ve dua ederek dile getirmektedir. Dua bu yönüyle mânilerde en çok işlenen konular arasındadır. Ayancık yöresi mânilerinde de çok fazla sayıda dua içerikli olanlar bulunmaktadır.

Oduna giderim oduna
Yaşına kurusuna
Allah nasip etmesin
Senin gibi kusura (K.K.27)

Bu mânide, ailesinin istediği kişiyle evlenmek istemeyen bir kız, bu kişiden kurtulmak için onun yüzüne karşı "Allah nasip etmesin / Senin gibi kusura" mısralarını söyleyerek dua etmektedir. (K.K.27)

Göver bostanım göver
Öksüzler boyun eğer
Gönlü büyük olanlar
İnşallah bize döner (K.K.17)

Bu mânide ise çok sevdiği ve gönlü büyük olan bir erkekten ayrılan genç kız onun geri dönmesi için "Gönlü büyük olanlar / İnşallah bize döner" dizeleriyle duasını dile getirmektedir.

Gövden kuşu uçurma
Yol daracık kaçırma
A birücük Allah'ım
İlk yârimden ayırma (K.K.138)

Bu mânide ise ilk sevgilisini çok seven bir kız ondan ayrılmak istemediğini "A birücük Allah'ım / İlk yârimden ayırma" sözleriyle belli etmiş ve aynı zamanda dua etmiştir.

Bizim evin arkası
Kiremit fabrikası
Niye gabül olmasın
Sevdalunun duası (K.K.152)

Bu mânide ise sevdiği erkeğe kavuşmak için dua eden bir genç kız "Niye gabül olmasın, Sevdalunun duası" mısralarını söylemektedir.

3.2.1.23. Küfür-Argo Sözler İçeren Mâniler

Türk mâni söyleme geleneğinde küfür-argo sözlerin kullanıldığı örnekler bulunmaktadır. Hatta bazen açıkça küfretmek veya argo söz kullanmak için söylenen mâniler de vardır. Ayancık mâni söyleme geleneğinde de küfür-argo sözler ile ilgili mâniler yer almaktadır.

Karşıda çam domruğu
Vurun ona yumruğu
Hasdan bir adam sandım
Kahpenin doğurduğu. (K.K.1)

Bu mânide, sevdiği adama sinirlenen ve onu eleştiren bir kadın ona ithafen "Hastan bir adam sandım / Kahpenin doğurduğu" dizelerinde argo söz kullanmıştır.

Gara güğüm elimde
Gara günüm geride
Ey orospu gaynana
Oğlun benim elimde (K.K.149)

Bu mânide ise kayınvalidesini sevmeyen ve ona sitem eden bir kadın "Ey orospu gaynana / Oğlun benim elimde" mısraları ile argo söz kullanarak, ona karşı sitemini belli etmiştir.

Bostanlarda ak gabak
Yayılu tabak tabak
Beni beğenmiyodun

Aldığın iprete bak (K.K.22)

Bu mânide, sevdiği başkasıyla evlenen bir genç kız sevdiğine ithafen "Beni beğenmiyodun / Aldığın iprete bak" mısralarını söylemiştir. Ayancık yöresinde "ipret" kelimesi kötü kadın anlamına gelmektedir. Genç kızın sevdiği erkek kötü bir kadınla evlenmiştir. Bunun üzerine genç kız duygularını mâniye, bu şekilde argo söz kullanarak yansıtmıştır.

Kulağındaki küpeler
Guyumcunun işidir
Yanağındaki çürükler
Hangi dürzünün işidir (K.K.11).

Bu mânide ise bir kızın sevgilisiyle buluştuktan sonra yanağında iz olduğunu fark eden köylüler "Yanağındaki çürükler / Hangi dürzünün işidir" diyerek kıza argo söz kullanarak laf atmışlardır. Ayancık yöresinde dürzü kelimesi pezevenk anlamına gelmektedir.

Ayancık yöresinde derlenen mânilerde küfür-argo sözler ile ilgili birçok mâni yer almaktadır. Derlenen mâniler içerisinde küfürlü sözler içerin mânilerin çokluğu dikkat çekici olmakla birlikte bu kısımda verilen örnekler yeterli olacaktır.

3.2.1.24. Gurbet- Ayrılık-Özlem İçerikli Mâniler

Türk mâni söyleme geleneğinde gurbet ve ayrılık konulu mâniler sıklıkla söylenmiştir. Sevdiklerinden ayrılan ve gurbete giden kişiler ile geride bırakmak zorunda kaldıkları kişiler ayrılık duygularını mânilere aktarmışlardır. Ayancık yöresi mânilerinde en çok işlenen konulardan biri de gurbet ve ayrılık içerikli mânilerdir.

Ayağımdaki çoraplar
Simsiyah fitil gibi
Beni bırakıp gittin
Babasız yetim gibi (K.K.16)

Bu mânide ise sevgilisi gurbete giden ve ondan ayrılmak zorunda kalan kadın "Beni bırakıp gittin / Babasız yetim gibi" dizelerini sitem ederek söylemektedir. Sevgilisi

gurbete gittiği için yetim kaldığını düşünen kadın, bu duygularını mâniye yansıtmıştır.

Tabancamın kundağı
Eriktendir erikten
Ben nasıl ayrılıyın
Senin gibi ferikten? (K.K.118)

Bu mânide, çalışmak için gurbete gitmek zorunda kalan bir erkek sevgilisine "Ben nasıl ayrılıyın / Senin gibi ferikten, dizelerini aktararak ondan ayrılmak istemediğini vurgulamıştır.

Ayancık'ın arkası
Yılanların yuvası
İkimizi ayıran
Almanya'nın parası (K.K.107)

Bu mânide ise sevdiği genç gurbete gittiği için ondan ayrılmak zorunda kalan bir kadın ona olan hasretini "İkimizi ayıran / Almanya'nın parası" dizeleriyle açığa vurmaktadır.

Kestanenin kurusu
Güllü suyun durusu
Yar gurbete gidince
Dayanamam doğrusu (K.K.148)

Bu mânide ise sevdiğinin gurbete gideceğine dayanamayacağını söyleyen genç kız, "Yar gurbete gidince / Dayanamam doğrusu" sözleriyle sevgilisinin gurbete gitmesini istemediğini anlatmaya çalışmaktadır.

Çeşme başı hurmalı
Bıyıkları burmalı
Sen gidiyon a yârim
Ben kiminen durmalı (K.K.20).

Bu mânide ise sevgilisi gurbete gidecek olan bir kadın, ondan ayrılmak istemediği için "Sen gidiyon a yârim / Ben kiminen durmalı" sözlerini söyleyerek sevdiği erkeğin gurbete gitmesini istemediğini açıkça belli etmektedir.

3.2.1.25. Günah İçerikli Mâniler

Türk mâni söyleme geleneğinde günah içerikli mâniler de yer almaktadır. Günah insanların kötü iş ve eylemleri sonucunda İslam'a göre öteki dünyada ceza almalarını gerektiren davranışlarıdır. Günahsız insan olmayacağı gibi bu günahlarını mânilere yansıtan insanlar da bulunmaktadır. Ayancık yöresi mânilerinde günah ile ilgili konuları mânilere yansıtan insanlar vardır.

Dağlar başında duman
Sinop'ta apartman
Benim günahlarımı
Çekemez anam babam (K.K.42)

Bu mânide ise çok günah işleyen ve bu günahlarının hesabının annesi ile babasına sorulacağını düşünen bir genç "Benim günahlarımı / Çekemez anam babam" dizeleriyle üzüntüsünü belirtmek istemektedir.

Denize daldın yârim
Benden ayrıldın yârim
Günahımı çekemezsin
Bak neler oldu yârim (K.K.18)

Bu mânide ise sevgilisinden ayrılan bir genç kız, onu terk eden erkeğe "Günahımı çekemezsin / Bak neler oldu yârim" sözleri ile sevdiği erkeğin kendisini terk ettiği için günaha girdiğini anlatmaya çalışarak bu düşüncesini mâni sayesinde ifade etmektedir.

Kuyu eşerim kuyu
Etrafı gün ağnı

Beni yardan ayıran

Babam çeksin günamı. (K.K.77)

Bu mânide sevdiğinden babası yüzünden ayrılan bir kız, babasına ithafen "Beni yardan ayıran / Babam çeksin günamı" mısralarıyla babasına olan öfkesini mâniye yansıtmaktadır.

3.2.1.26. Rüya İçerikli Mâniler

Türk mâni söyleme geleneğinde rüya içerikli mânilerin varlığı da tespit edilmiştir. Rüya hali, insanların düş ve hayal duygularının gerçekleştiği andır. Hayal etmek bir şeyi istemek veya arzulamak da rüya sayılabilmektedir. İnsanlar duygularını rüyalara ve bu rüyaları da mânilere yansıtmışlardır. Ayancık yöresinden derlenen mânilerde rüya içerikli mânilerin sıklıkla söylenmesi dikkat çekicidir.

Tarlaya diktim soğan

Bitmedi yedi doğan

Rüyanda görmez iken

Garşına geldim uyan (K.K.16)

Bu mânide, sevdiğini özleyen ve kavuşamayan bir genç uyuyan sevgilisinin yanına giderek "Rüyanda görmez iken / Garşına geldim uyan" sözlerini söylemiştir. Genç erkek sürekli sevdiği kızın rüyalarına girmek istemektedir. Böylece kızın sevgisinden emin olacaktır.

Başındaki dülbentin

Ben yandım oyasına

Acaba girer miyim?

Sevdiğimin rüyasına (K.K.64)

Bu mânide sevdiğini çok özleyen ve kavuşmak isteyen bir genç "Acaba girer miyim? / Sevdiğimin rüyasına" dizeleriyle rüyalarda olsun sevgilisiyle buluşmak istediğini ifade etmektedir.

Siyah çorap giyersin
Bilmem nerde gezersin
Gözlerimi yumarken
Sen rüyama girersin (K.K.109)

Bu mânide ise sevgilisini çok özleyen bir erkek, "Gözlerimi yumarken / Sen rüyama girersin" mısralarını sevdiğiyle rüyasında hasret gidermek istediği için söylemektedir.

3.2.1.27. Sadakat İçerikli Mâniler

Türk mâni söyleme geleneğinde en çok işlenen konulardan biri sadakattir. Sadakat, genellikle sevgililerin birbirine karşı tutumlarında karşımıza çıkan bir duygudur. Ayancık yöresi mânilerinde sadakat içerikli mânilerin çokluğu tespit edilmiştir.

Eriği depme yârim
Dibine dökme yârim
Er de geç de benimsin
Kasefet çekme yârim (K.K.38)

Bu mânide, sevdiği kıza ne olursa olsun ayrılmayacaklarını söylemeye çalışan ve sevgilisinin üzülmesini istemeyen bir erkek "Er de geç de benimsin / Kasefet çekme yârim" dizeleriyle sevgilisine moral vermeye çalışmıştır. Kasefet, sözcüğü Ayancık yöresinde sıkıntı, dert anlamına gelmektedir. Bu kelimenin aslı "Kasavet" şeklindedir. Erkeğin söylediği bu sözlerden ne denli sadakatli olduğu ortaya çıkmaktadır.

Dülbendin gatıynan
Marul'un atıynan
Ben yârimden ayrılmam
Ellerin lafıynan (K.K.9)

Ayancık'ın Ağaçlı köyünde ikamet eden Yaşar isimli kadın, kocası Marul Mehmet hakkında yapılan dedikodulara inanmayarak "Ben yârimden ayrılmam / Ellerin lafıynan" dizelerini söylemiştir. Kocası hakkında dedikodu yapılan kadın, her ne olursa olsun eşinden ayrılmayacağını ifade etmeye çalışmaktadır.

Karadutun altında
Herkes bunun farkında
Ben Beyaz'a söz verdim
Yeni yolun altında (K.K.27)

Bu mânide ise Beyaz adlı sevdiğine evlenecekleri için söz veren bir erkek "Ben Beyaz'a söz verdim / Yeni yolun altında" dizeleriyle yalnızca Beyaz ile birlikte olabileceğini vurgulamak istemektedir. Genç erkek, sadakat duygusu ile bu mâniyi söylemiştir.

Bir giyim çorabım var
O da ayaklarımda
Unuttu sanma yârim
Gece gündüz aklımda (K.K.22)

Bu mânide ise, sevgilisini unutmayan ve her zaman onu düşünen bir kadın "Unuttu sanma yârim / Gece gündüz aklımda" mısralarıyla sevdiğine karşı sadakatli olduğunu vurgulamak istemektedir.

3.2.1.28. Güzellik ve Çirkinlik İçerikli Mâniler

Türk mâni söyleme geleneğinde sevgilinin güzelliği, çirkin kızlar, çirkin erkekler gibi temalar sıkça karşımıza çıkmaktadır. Ayancık mâni söyleme geleneğinde güzellik ve çirkinlik konusu sıkça işlenen konular arasındadır. Ayancık yöresinde söylenen mânilerde çoğunlukla sevgiliye ithafen güzellik konusu geçmektedir.

Denizin kıyısında
Kestanem çillenir mi?
Yâri güzel olanın
Mintanı kirlenir mi? (K.K.1)

Bu mânide sevdiği çok güzel olan bir erkek, "Yâri güzel olanın / Mintanı kirlenir mi?" dizelerini söyleyerek sevdiğinin mintanı (kıyafeti) kirli bile olsa onun her şekilde çok temiz ve güzel olacağını vurgulamak istemektedir.

Dulayın konakları

İsmail'in malakları

Olmuş kiraza benziyor

Fatim'in yanakları (K.K.3)

Bu mânide, Fati adlı sevgilisinin güzelliğinden bahseden bir erkek "Olmuş kiraza benziyor / Fatim'in yanakları" sözleriyle sevdiğinin yanaklarının kırmızı renkte ve çok güzel olduğunu ifade etmektedir.

Şapkayı eğdürmüşün

Gözüne değdirmüşün

Güzel değilsin emme

Kendini sevdürmüşün (K.K.128)

Bu mânide köylüler çirkin olduğunu düşündükleri bir genç kıza "Güzel değilsin emme / Kendini sevdürmüşün" dizeleriyle genç kıza, güzel olmadığı halde onu seven birinin olduğunu söylemek istemişlerdir.

Sarı yazma kirlenir

Güzel olan dillenür

Biraz garayaz emme

Sevdikçe güzellenür (K.K.90)

Bu mânide ise köylüler, çirkin ve garayaz (esmer) olan bir kıza "Biraz garayaz emme / Sevdikçe güzellenür" sözlerini söylemişlerdir. Yani kız çirkin olsa bile onu seven bir erkek olduğunda kızın güzelleşeceği iması verilmeye çalışılmıştır.

3.2.1.29. Hasret- Özlem- Kavuşma İçerikli Mâniler

Türk mâni söyleme geleneğinde en çok işlenen temalardan biri hasret ve özlem ile ilgili mânilerdir. Sevdiklerinden ayrılan veya sevdiklerine kavuşamayan insanlar hasret ve özlemlerini mâniler sayesinde dile getirmişlerdir. Ayancık yöresinden derlenen mânilerde bu konunun sıkça işlenmesi dikkat çekmektedir.

Camilerden hu gelür
Mermer daştan su gelür
Çekelim hasretliği
Elimizden ne gelür? (K.K.49)

Bu mânide sevdiğinden ayrılmak zorunda kalan bir kadın "Çekelim hasretliği / Elimizden ne gelür" dizeleriyle hasretliğe dayanacağını ve başka bir çaresinin de olmadığını ifade etmek istemiştir.

Karşıda çatal kapı
Üstünde keser sapı
Ben yârimi yitirdim
Ararım kapı kapı (K.K.2)

Bu mânide ise sevdiğinden ayrılan bir erkek "Ben yârimi yitirdim / Ararım kapı kapı" sözlerini ifade ederek sevgilisini özlediğini ve ona kavuşmak için hasret çektiğini anlatmaya çalışmaktadır.

Ayancık'ın içini
Ciyeyinen mi yaktın
A benim nazlı yârim
Beni kime bıraktın. (K.K.108)

Bu mânide sevdiği kızdan ayrı kalmak zorunda olan bir erkek "A benim nazlı yârim / Beni kime bıraktın" dizeleriyle ona olan özlemini ve sitemini belli etmek istemiştir.

Sedir üstü sandığım
Sandığına yandığım
Gecede on beş kere
Aşkına uyandığım (K.K.101)

Bu mânide ise, sevdiğinin hasretinden gözüne uyku bile girmeyen bir genç "Gecede on beş kere / Aşkına uyandığım" sözleriyle sevdiğine olan özlemini ve aşkını ifade etmektedir.

Ayancık'a giderken

Sıra sıra direk var

İzin al da gel yârim

Sende nasıl yürek var (K.K.83)

Bu mânide ise sevgilisi gurbete giden bir genç kız, ona olan özlemini "İzin al da gel yârim / Sende nasıl yürek var" mısralarıyla belli etmektedir. Sevgilisinin geri dönmesini isteyen genç kız, bu mâniyi söyleyerek sevgilisine bir nevi sitemini göstermektedir.

3.2.1.30. Mektup ve Haberleşme Konulu Mâniler

Türk mâni söyleme geleneğinde en çok işlenen konulardan biri de Mektup-Haberleşme ile ilgili konulardır. Eskiden iletişim araçlarının ortaya çıkmadığı zamanlarda sevgililer haberleşme, sohbet etme imkânlarını mektuplar sayesinde sağlamaktaydılar. Birbirinden ayrı kalan ve görüşemeyen insanlar yazdıkları mektupların sonlarına mâniler yazarak özlemlerini ifade etmişlerdir. Ayancık yöresinde derlenen mânilerde de mektup ve haberleşme ile ilgili konular işlenmiştir.

A benim siyez yârim

Gömleği beyaz yârim

Direksiyonun üstünde

Bana mektup yaz yârim (K.K.122)

Bu mânide, sevdiği genç bir şoför olan ve onunla görüşemeyen bir genç kız sevdiğine ithafen "Direksiyonun üstünde / Bana mektup yaz yârim" mısralarını söylemiştir. Genç kız, sevdiğiyle buluşamadığı için mektupla haberleşmek isteyerek sevgilisinden mektup beklemektedir.

Gulağındaki küpeler

Gitlemedü gitleme

Bu ay başı gelmeden

Benden haber bekleme (K.K.147)

Bu mânide sevdiği kıza ay başında düğürlüğe gideceğine söz veren bir erkek "Bu ay başı gelmeden / Benden haber bekleme" dizeleriyle sevgilisine ay başına kadar ulaşamayacağını haber vermektedir. (K.K.147)

İkindinin güneşi
Yakar adamı yakar
Yâri gurbette olan
Mektup yoluna bakar (K.K.124)

Bu mânide ise, sevdiklerini gurbete gönderen kadınlara "Yâri gurbette olan / Mektup yoluna bakar" dizeleri söylenmiştir. Eskiden sevdiği gurbete giden her kadın yârinden mektup beklemiştir.

3.2.1.31. Mizahi Unsurlar İçerikli Mâniler

Türk mâni söyleme geleneğinde mizahi unsurlar içerikli mâniler önemli yer tutmaktadır. Özellikle atışma ortamlarında söylenen mânilerde iki tarafın birbirini mizah yoluyla eleştirmesi ile dinleyicilerin güldürülmesi amaçlanmıştır. Ayancık yöresinde derlenen mânilerde mizah yoluyla söylenen mânilerin çokluğu dikkat çekmektedir.

Mısır ektim tarlaya
Parıl parıl parlaya
Bizim köyün gızları
Çifte göbek sallaya (K.K.9)

Bu mânide Ayancık'ın Harzana köyündeki genç kızlar için yaşlılar "Bizim köyün gızları / Çifte göbek sallaya" mısralarıyla genç kızların kilolu olmasıyla dalga geçmişler ve mizah yapmışlardır. (K.K.9)

Hey on para on para
Muhtarın donu gara
Bu dünyada var mıdır
Muhtar gibi maskara (K.K.142)

Bu mânide ise köyün muhtarı ile dalga geçen köylüler “Bu dünyada var mıdır / Muhtar gibi maskara” sözleri ile mizahi yollarla muhtarı eleştirmektedirler.

Muhtarın çaruğu palaz
Divanı goruyamaz
Gızların peşi sıra
Dayaksuz yarışamaz (K.K.148)

Bu mânide yaşlı olan ve hâlâ kızların peşine düşen bir muhtar için köydeki insanlar, “Gızların peşi sıra / Dayaksuz yarışamaz” dizelerini söyleyerek hem muhtarı eleştirmiş hem de mizah yoluyla dalga geçmişlerdir.

3.2.1.32. Siyasi İçerikli Mâniler

Türk mâni söyleme geleneğinde siyasi unsurlar içerikli mâniler de karşımıza çıkmaktadır. Ayancık yöresinden derlenen mânilerde de siyasi unsunlar içeren örnekler bulunmaktadır.

Saçların lüle lüle
Benzer beyaz güle
Ecevit başa geçti
Uğurlar olsun Demirel’e (K.K.8)

1977 yılında genel seçimlerde Bülent Ecevit fazla oy alarak başbakan olmuştur. Süleyman Demirel’in yerini alan Bülent Ecevit başa geçtiğinde bu duruma sevinen Ayancık halkı “Ecevit başa geçti / Uğurlar olsun Demirel’e” sözleriyle çoşkularını belli etmişlerdir.

Merdiven basak basak
Ondan inmesi yasak
Ecevit’ten tel geldi
Kızlara goca yasak (K.K.92)

Bu mânide ise, Bülent Ecevit'i sayan ve seven Ayancık halkı "Ecevit'ten tel geldi / Kızlara goca yasak" dizeleriyle Bülent Ecevit'in sözünün sayılır olduğuna inanarak, kızlarını dizginlemeye çalışmışlardır.

Taksi geliyor taksi
Taksi değil minibüs
Kestir oğlan saçını
Babam diyor kominis (K.K.17)

Bu mânide ise, komünistleri eleştiren bir babanın kızının komünist biriyle evlenmesini istemediği anlatılmaya çalışılmaktadır. Bunun üzerine kızı da babasını dinleyerek sevdiği erkeğe "Kestir oğlan saçını / Babam diyor kominis" mısralarını söyleyerek babasının isteğini yerine getirmeye çalışmıştır.

3.2.1.33. Nazar Unsurları İçeren Mâniler

Türk mâni söyleme geleneğinde nazar değmesi, kem göz, kötü bakış gibi nazar unsurlarıyla ilgili mâniler de yer almaktadır. Genellikle sevgilinin güzelliğine nazar değdiğine inanılmış ve bu durumla ilgili mâniler dile getirilmiştir. Ayancık yöresinden derlenen mânilerde nazar unsurları ile ilgili pek çok örnek bulunmaktadır.

Kavaktan gazel endi
Dibine güzel endi
Al yanaktan öperken
Dişime nazar endi (K.K.8)

Bu mânide sevgilinin güzelliğinden dolayı bir övgü yapılmış ve bu güzellikten dolayı sevgiliye nazar değdiği vurgulanmıştır. Mecaz olarak nazar değen sevgiliyi öpen kişiye de nazar değdiği "Al yanaktan öperken / Dişime nazar endi" dizelerinden anlaşılmaktadır.

Kapıları hızardan
Yar geliyor pazardan
Gören maşallah desin

Çatlatıla nazardan (K.K.98)

Bu mânide ise sevdiği kızın çok güzel olduğunu düşünen ve bu güzelliğinden dolayı ona nazar değeceğini fark eden erkek "Gören maşallah desin / Çatlatıla nazardan" mısralarını söylemektedir. Sevgilisini kem gözlerden korumak isteyen erkek, bu düşüncesini mâniye yansıtmaktadır.

Gitme yârim pazara
Uğradılar nazara
Yâri ölmüş diyenin
Kendi girsin mezara (K.K.146)

Bu mânide ise sevgilisinin güzelliğinden dolayı ona nazar değebileceği düşüncesiyle onun kalabalık ortamlarda bulunmasını istemeyen bir erkek, "Gitme yârim pazara / Uğradılar nazara" dizeleriyle sevgilisini korumak ve uyarmak istediğini belli etmektedir.

3.2.1.34. Öğüt Konulu Mâniler

Türk mâni söyleme geleneğinde öğüt ve ders vermek ile ilgili mânilerin de bulunduğu tespit edilmektedir. Ayancık yöresi mânilerinde de öğüt konusu işlenen mâniler yer almaktadır. Ayancık yöresinde öğüt unsurlarıyle ilgili mâniler çoğunlukla kadınlar tarafından dile getirilmiştir.

Giyme gara çorabı
İçme rakı şarabı
İki yar bir sevilmez
Ver birine cevabı (K.K.1)

Bu mânide geçen "İki yar bir sevilmez / Ver birine cevabı" sözleriyle bir kişinin yalnızca tek kişiyi sevmesi gerektiği vurgulanarak öğüt verilmeye çalışılmıştır.

Gelin attan düşersin
Davul gibi şişersin
Ben sana demedim mi?

Sen sarhoşa düşersin (K.K.3)

Bu mânide ise, içki içen biriyle evlenilmemesi gerektiğini düşünen biri "Ben sana demedim mi? / Sen sarhoşa düşersin" dizeleriyle öğüt vermektedir.

Ben giderim yoluma
Yolda buldum beş lira
İçme yârim sigara
Paketi sekiz lira (K.K.28)

Bu mânide ise sigaranın zararlı ve pahalı olduğunu düşünen bir kadın sevdiği erkeği "İçme yârim sigara / Paketi sekiz lira" mısralarıyla uyarmaktadır.

Fistan diktim boyumca
Bulamadım huyumca
Her gün dövüş etmelü
Eloğluna uyunca. (K.K.151)

Bu mânide ise, bir kadın eloğlu (eşi) ile iyi anlaşılması, her gün kavga edilmemesi ve evlilikte bazı şeylerin de alttan alınması ile ilgili öğüt vermeye çalışmıştır. "Her gün dövüş etmelü / Eloğluna uyunca" dizeleriyle bir kadının eşini alttan almadığı ve idare etmediği sürece her gün kavga çıkabileceğini vurgulamaktadır.

3.2.1.35. Övgü ve Yüceltme İçerikli Mâniler

Türk mâni söyleme geleneğinde en çok karşımıza çıkan konulardan biri de övgü ve yüceltme ile ilgili unsurlardır. Mâni söyleme geleneğinde çoğunlukla sevgililerin birbirine övgü ve yüceltme yaptıkları tespit edilmektedir. Ayancık yöresi mânilerinde ise en çok erkekler kadınlara övgü ve yüceltme yaparak, bu övgüleri mânilere yansıtmışlardır.

Çiçekli dala benzer
Mendili şala benzer
Benim bir yârim vardır
Şifalı bala benzer (K.K.2)

Bu mânide ise, sevgilisinin her derde deva olduğunu söylemeye çalışan bir erkek "Benim bir yarîm vardır / Şifalı bala benzer" mısralarıyla sevdiğini övmektedir.

Bizim köyün başları
El değmenin taşları
Altından darak ister
Sevgilimin saçları (K.K.10)

Bu mânide, sevdiğinin saçlarının güzel ve değerli olduğunu ifade eden bir erkek "Altından darak ister / Sevgilimin saçları" sözleriyle sevgilisini yüceltmektedir.

Makinenin üstünde
Buldum siyah makara
Sevdüğümün ağzına
Yakışıyor sigara (K.K.22)

Bu mânide ise bir kadın sevdiği erkeğe "Sevdüğümün ağzına / Yakışıyor sigara" mısralarını söyleyerek sevdiğine sigaranın bile yakıştığını ifade etmiş ve onu övmeye çalışmıştır.

3.2.1.36. Pişmanlık ve Şikâyet İçerikli Mâniler

Türk mâni söyleme geleneğinde pişmanlık ve şikâyet konularıyla ilgili mânilerin çokluğu dikkat çekmektedir. Genellikle sevgililerin arasındaki ilişkilerden dolayı sevgili olan kişiler tarafından pişmanlık duyma ve şikâyet etme konuları işlenmiştir. Ayancık yöresi mânilerinde de bu konuyla ilgili örneklerin çokluğu dikkat çekmektedir. Ayancık yöresinde pişmanlık ve şikâyet unsurlarıyla ilgili mânileri en çok kadınlar söylemiştir.

Vurdum tefim tellendi
Her laflarım söylendi
İşi gücü yoğumuş
Yar benimle eğlendi. (K.K.1)

Bu mânide, sevdiği erkeğin kendisiyle dalga geçtiğini düşünen bir kadın "İşi gücü yoğumuş / Yar benimle eğlendi" dizeleriyle bir nevi erkekle ilgili şikâyetini belli etmektedir.

Rakıyı bekmez sandım
Tavadan akmaz sandım
Demir yürekli yâri
Beni bırakmaz sandım (K.K.9)

Bu mânide ise sevdiğine güvenen ve ondan ayrılmak istemeyen bir kadın, sevgilisi onu terk ettiğinde "Demir yürekli yâri / Beni bırakmaz sandım" mısralarıyla pişman olduğunu vurgulamış ve bu durumdan şikâyetçi olduğunu ifade etmek istemiştir.

Güneş çıktı aradan
Toprakları savurdan
Senin bir çift lafındı
Seni benden soğudan (K.K.9)

Bu mânide ise sevdiğinden beklemediği bir söz işiten kişi "Senin bir çift lafındı / Seni benden soğudan" sözleriyle sevgilisinden ummadığı bir laf duyduğu için ondan soğuduğunu söylemeye çalışmış ve bu sözünden hoşnut olmadığını belirtmiştir.

Tarlada darı muydun
Bir govan aru muydun
Şimdiki aklum olsa
Ben sana varu muydum? (K.K.144)

Bu mânide ise, evlendiğine pişman olan bir kadın eşine ithafen "Şimdiki aklum olsa / Ben sana varu muydum?" mısralarını söyleyerek eşinden şikâyetçi olduğunu vurgulamaktadır.

3.2.1.37. Ramazan-Davulcu Konulu Mâniler

Türk mâni söyleme geleneğinde Ramazan ayı ve Ramazan davulcularıyla ilgili söylenen mâniler de yer almaktadır. Günümüzde Ayancık yöresinde Ramazan davulcuları, Ramazan aylarında mâni söylemeye devam etmektedir.

Gezdim gezdim yoruldum
Acıkınca duruldum
İftar vakti gelince
Komşulara kuruldum. (K.K.55)

Bu mânide Ramazan ayında davulculuk yapan ve mâni söyleyen bir kişi "İftar vakti gelince / Komşulara kuruldum" sözleriyle iftar vaktinde komşulara oruç açmaya gidilebileceğini vurgulamaya çalışmıştır.

Ezanlar okunurken
Sofraya otururken
Haydi, dua edelim
Yemeğe kavuşurken. (K.K.82)

Bu mânide ise yine Ramazan ayında mâni söyleyen bir davulcu "Hadi dua edelim / Yemeğe kavuşurken" mısralarıyla insanlara iftar ve sahur sofralarında dua etmeleri için bir hatırlatma yapmaktadır.

3.2.1.38. Sevda- Aşk İçerikli Mâniler

Türk mâni söyleme geleneğinde en çok işlenen konular arasında aşk ve sevda yer almaktadır. Kişilerin birbirine karşı olan duyguları, birbirlerine söylemek istedikleri arzuları ve beklentileri, aşk acısı, ayrılık acısı, kara sevdalı olma vb. konular mânilerde karşımıza çıkmaktadır. Ayancık yöresi mânilerinde de en çok işlenen konu sevda ve aşk temalarıdır.

Kulağındaki küpeler
Efil efil esiyor
Senin oradan bakışın

Dermanımı kesiyor (K.K.84)

Bu mânide âşık olan bir erkek, sevdiği kıza ithafen “Senin oradan bakışın / Dermanımı kesiyor” dizelerini söyleyerek sevdiğinin bir bakışının bile kendisini çok etkilediğini anlatmaya çalışmıştır.

Ey gök pamuk gök pamuk
Sevdadan barım yanık
Eller yatmış uyuyor
Ben duruyom uyanık (K.K.4)

Bu mânide âşık olan bir erkek “Sevdadan barım yanık” diyerek ne kadar aşk acısı çektiğini vurgulamak istemektedir. “Eller yatmış uyuyor / Ben duruyom uyanık” mısralarıyla aşkından gözüne uyku girmediğini ifade etmektedir.

Geminin direk başı
Yanıyor yürek başı
Elli bardak su içsem
Söyünmüyor ateşi (K.K.6)

Bu mânide ise aşk acısı çeken bir erkek “Yanıyor yürek başı / Elli bardak su içsem / Söyünmüyor ateşi” dizeleriyle aşkından âdeta yüreğinin yandığını ve bu ateşin sönmeyeceğini belirtmektedir.

Maydonoz dutam dutam
Güzel boyundan utan
Aşkını çeke çeke
Belim galdı bi dutam (K.K.102)

Bu mânide ise, aşk acısı çektiği için zayıflayan bir kişi “Aşkını çeke çeke / Belim galdı bi dutam” mısralarıyla aşkın ne kadar meşakkatli ve zor olduğunu vurgulayarak aşka olan sitemini belli etmektedir.

3.2.1.39. Yergi ve Sitem İçerikli Mâniler

Yergi ve sitem konuları mâni söyleme geleneği içinde en çok yer edinen temalar arasındadır. İnsanlar birbirine karşı dile getiremediği eleştiri ve sitemleri mâniler sayesinde açığa vurmuşlardır. Yergi ve sitem, Ayancık yöresinden derlenen mânilerde en çok işlenen temalar arasında yer almaktadır.

Çay aşağı in de gel
Çizmeleri giy de gel
Beg nazlısın a yarim
Taksilere bin de gel (K.K.1)

Bu mânide bir erkek çok nazlı olan sevdiğine "Beg nazlısın a yarim / Taksilere bin de gel" mısralarını söyleyerek sevdiğinin yürümek için naz yaptığını düşünmüş ve bu durumu eleştirmiştir.

Değmenin önü darı
Her yapıştığın sarı
Ulan Dürzü Hasan
Yetmiyor mu bir karı ? (K.K.4)

Bu mânide ise sürekli eve kuma getiren Dürzü Hasan adlı kişiye köylüler "Ulan Dürzü Hasan / Yetmiyor mu bir karı?" dizeleriyle hem onu eleştirmiş hem de ona karşı olan sitemlerini açığa vurmuşlardır. (K.K.4)

Otobüsten inen var
Yan cebimde galem var
Sen böyle değildin
Sana akıl veren var (K.K.100)

Bu mânide ise sevdiğinin davranışlarının değiştiğini fark eden bir kadın "Sen böyle değildin / Sana akıl veren var" sözleriyle sevdiğinin herkesin verdiği akla göre hareket etmemesi gerektiğini vurgulamış ve bu düşüncesini mâniye yansıtmıştır.

Evin yanında harman

Edrafında orman

Zorunan verme babam

Bi gece bile durman (K.K.118)

Bu mânide, babasının istediği kişiyle evlenmek istemeyen bir genç kız "Zorunan verme babam / Bi gece bile durman" dizeleriyle babasının onu zorla evlendirmesi durumunda kaçacağını söylemek istemiş ve babasını eleştirerek sitemini ortaya koymuştur.

3.2.1.40. Yiğitlik Konulu Mâniler

Türk mâni söyleme geleneğinde yiğitlik ile ilgili konular da yer almaktadır. Genellikle kadınların sevdiği erkeklere yakıştırdığı yiğitlik, erkeklere bir övgü niteliğinde mânilerde yerini bulmuştur. Ayancık yöresinden derlenen mânilerde de bu durum aynı şekildedir.

Ben keçiyi güdemen

Kırarın bacağını

Sevdiğimi alanın

Yıkarım ocağını (K.K.1)

Bu mânide, sevdiği kızı hiç kimseyle paylaşmak istemeyen bir erkek "Sevdiğimi alanın / Yıkarım ocağını" sözleriyle yiğitliğini ispat etmeye çalışmaktadır.

Çaya indim çavlarım

Çayda balık avlarım

Senin gibi yiğidin

Peşi sıra ağlarım (K.K.62)

Bu mânide ise sevdiğinden ayrılmak istemeyen bir genç kız "Senin gibi yiğidin / Peşi sıra ağlarım" mısraları ile yiğit gibi yürekli olan sevgilisini hem övmüş hem de onu kaybetmek istemediğini ifade etmiştir.

3.2.1.41. Zengin-Fakir İçerikli Mâniler

Türk mâni söyleme geleneğinde zengin ve fakir ile ilgili konular daha çok sevgililer bağlamında oluşturulmuştur. Evlenmek isteyen kız veya erkekler zenginlik ve fakirlik konusuna değinerek birbirlerine mâniler vasıtasıyla bu konuyla ilgili düşüncelerini aktarmışlardır. Ayancık yöresinden derlenen mânilerde bu konuyla ilgili örnekler bulunmaktadır.

Ata binen at durur
At yolunu sapdurur
Ömer Ağa'nın gızları
Beşibirlü dakdurur (K.K.9)

Bu mânide Harzana köyünde yaşayan Ömer Ağa'nın kızları çok zengin oldukları için evlendikleri her kişiden beşibirlik almalarını isterlermiş ve beşibirlik almaya gücü yetmeyen erkekleri fakir görerek onlarla evlenmezlermiş. Bu durumu fark eden köylüler "Ömer Ağa'nın gızları / Beşibirlü dakdurur" dizelerini söylemişlerdir. (K.K.9)

Karşıda kara kazan
Geliyor İramazan
Sen beni alamazsın
Çalış da para kazan (K.K.16)

Bu mânide ise bir kız, fakir olan bir erkekle evlenmek istemediğinden dolayı erkeğe ithafen "Sen beni alamazsın / Çalış da para kazan" dizelerini söyleyerek hem erkeği eleştirmiş hem de erkeğin fakir olduğunu belirtmiştir.

3.2.1.42. Sevgilinin Uzuvlarını İçeren Mâniler

Türk mâni söyleme geleneğinde sevgiliye ithafen onun uzuvlarıyla ilgili çeşitli mâniler söylenmektedir. Çoğunlukla sevgiliyi övmek ve güzelliğini vurgulamak için sevgilinin uzuvlarıyla ilgili mâniler çeşitli benzetmeler yapılarak dile getirilmiştir. Ayancık yöresi mânilerinde de bu konu işlenmiştir. Ayancık yöresinde daha çok erkekler kadınların uzuvlarıyla ilgili mâniler yaratmışlar, fakat kadınlar da erkeklere bu minvalde mâniler söylemişlerdir.

Kızılağacın dibi

Benim içerim gibi

Sevdiğimin gözleri

Keten çiçeği gibi (K.K.40)

Bu mânide sevgilisinin gözlerini çok beğenen bir erkek sevdiği kıza karşı "Sevdiğimin gözleri / Keten çiçeği gibi" mısralarını dile getirerek sevgilisinin uzuvlarından biri olan gözlerini keten çiçeğine benzetmektedir.

Pencerenin altına

Çağırsam gelir misin

O incecik belinden

Sarılsam ölür müsün? (K.K.63)

Bu mânide ise sevgilisinin belinin çok ince ve güzel olduğunu düşünen bir erkek, onun beline sarılma hayali kurarak "O incecik belinden / Sarılsam ölür müsün?" dizelerini söylemiştir. Bu mısralarda erkek, sevgilisini sarılmak için ikna etmeye çalışmış ve isteğini açıkça ifade etmiştir. .

Saçlara bak saçlara

Urgan demedi gibi

Benim sevdiğim oğlan

Bahçe fidanı gibi (K.K.118)

Bu mânide ise sevdiğinin saçlarına urgan benzetmesini yakıştıran bir erkek "Saçlara bak saçlara / Urgan demedi gibi" dizelerini söyleyerek, sevgilisinin saçının urgan gibi güçlü ve gür olduğunu belirtmek istemiştir. Yine bu mânide geçen "Benim sevdiğim oğlan / Bahçe fidanı gibi" mısralarıyla, bir kızın sevdiği erkeğin boyunu bahçe fidanına benzetmesi ile sevdiğinin ne kadar uzun ve fit bir vucüda sahip olduğunu ifade etmek istediği anlaşılmaktadır.

Mendilim gatlum matlum

Nerde galdın gıymetlim

Gel sarılıp yatalım

A benim bal dudaklım (K.K.136)

Bu mânide ise sevdiği kızın dudaklarını bala benzeten ve dudaklarının bal gibi tatlı olduğunu düşünen bir kişi "Gel sarılıp yatalım / A benim bal dudaklım" mısralarıyla sevdiğine olan ilgisini sevgiliye ait uzuvlardan biri olan dudak sözcüğü vasıtasıyla belli etmektedir.

3.2.1.43. Büyü- Muska İçerikli Mâniler

Türk mâni söyleme geleneğinde büyü ve muska içerikli mâniler de söylenmiştir. Ayancık yöresinden derlenen mâniler içinde de bu içerikte yaratılan mânilere rastlanılmıştır.

Gız saçların pek sarı
Keserde biri alu
Aldığı bir şey değil
İmam önüne varu (K.K.23)

Eskiden evlendirme, boşandırma, hasta etme, öldürme vb. istekleri karşılamak üzere kız veya erkeklerin saçlarını hocaya götürerek okutan insanlar, bu saçlar ile büyü yaptırırlarmış. Bu mânide "İmam önüne varu" denilerek saçın büyü yapılması için kullanıldığı ve bu yüzden de imam önüne getirildiği anlaşılmaktadır.

Kalk gidelim yollara
Mendil astım dallara
Gül yağı mı döktürdün
Muska yapan şalvara (K.K.39)

Bu mânide ise iyi veya kötü işleri yapmak veya düzeltmek için muska yapan birine "Gül yağı mı döktürdün / Muska yapan şalvara" dizeleri söylenmiştir. Bu kişi her zaman şalvarının içinde muska taşıdığı için "Muska yapan şalvar" benzetmesi yapılarak, bir kıyafet olan şalvar da kişileştirilmiştir. (K.K.39)

3.2.1.44. Kılık Kıyafet İçerikli Mâniler

Türk mâni söyleme geleneğinde kılık kıyafetlerle ilgili mâniler de söylenmiştir. Türkiye'de her yörenin kendine özgü yöresel kıyafetleri vardır. Bu kıyafetlerle ilgili

bilgiler mânilere dolaylı olarak da olsa yansıtılmıştır. Ayancık yöresinden derlenen mânilerde de yöresel kılık kıyafetlerle ilgili bilgiler bulunmaktadır.

Üç eteğin düğmesi
Yandandır eklemesi
Tak nişanı git yârim
Kolaydır beklemesi (K.K.1)

"Üç eteğin düğmesi / Yandandır eklemesi" mısralarında geçen "Üç etek" eskiden Ayancık yöresinde kadınların giydiği yöresel bir kıyafettir. Göyneğin üzerine giyilen üç etek, önü açık olan uzun kollu bir cekettir. Ceketin etek kısmı üç parçadan oluştuğu için ve bu parçalar üç eteğin yanından eklendiği için "Yandandır eklemesi" dizeleri söylenmektedir. Göynek ise üç eteğin içine giyilen, ketenden dokunarak elde edilen, yakası nakışlı olan gösterişli elbisedir. Ayrıca kadınlar üç eteğin üzerine kare şeklinde olan pamuklu kumaştan yapılan kuşağı çapraz hale getirerek takmışlardır. En son kuşağın üzerine çizgili kumaştan işlenen bordo renkte keten bir önlük giymişlerdir. Pantolon yerine keten kumaştan yapılan, paçaları nakışlı olan şalvar giymişlerdir. Ayaklarına ise manda derisinden yapılan kahverengi renkte olan, çarık giymişlerdir. Çarıkların iplerini ise bacaklarına bağlamışlardır.

Başımdaki nezgebin
Yengili oyalıdu
Benim alacağım kızın
Dudağı boyalıdu. (K.K.35)

Bu mânide geçen "Başımdaki nezgebin / Yengili oyalıdu" dizeleriyle söylenmek istenen kızların çene altından bağladıkları bağcıkların (yengil) oyalı ve güzel olduğudur. Nezgeb ise baş örtüsünün altına takılan bonedir. Nezgebin çene altından bağlanan kısımdaki bağa ise "Yengil" adı verilmektedir. Ayancık yöresinde takılan nezgep ve yengilin üzerinde nakışlar ve altınlar vardır. Ayancık'ta eskiden her kadın bu nezgep ve yengili kullanmıştır. Kadınlar bu eşyaları el dikişiyle dikerek, nakışlayıp süslemişlerdir. Ayancık yöresinin yöresel kıyafetleri arasında olan bu giysiler bordo keten kumaştan yapılmıştır.

Ayvalar sarı sarı
Ayvaya gonar arı
Kızını bana vermeyo
Kirli göynekli garı (K.K.105)

Bu mânide "Kirli göynekli garı" mısrasında geçen "Göynek" üç eteğin içine giyilen ketenden dokunarak elde edilen, yakası nakışlı olan elbisedir. Göyneğin yakasına yapılan nakışlar, göyneğin ne kadar gösterişli ve özenle dikilen bir kıyafet olduğunu kanıtlamaktadır. Ayancık yöresine ait olan keten göynek, kadınların ketenden dokuyarak elde ettiği yöresel bir kıyafettir.

Übürşüm peştemali
Yanınadır yanına
Düşmen ekmek doğradı
İkimizin kanına (K.K.53)

Bu mânide geçen "Übürşüm peştemali" ipek peştamaldır. Eskiden Ayancık yöresinde kadınlar, giydikleri üç eteğin üzerine ipekten yapılan peştamalı bellerine dolamışlardır. Kadınlar peştamal yerine bellerine bazen renkli kuşak da bağlamıştır.

Çarıkların bağlarını
Ben bağlasam olmaz mı?
Yârim siyah saçını
Ben tarasam olmaz mı? (K.K.42)

Bu mânide bir erkek sevdiği kıza "Çarıkların bağlarını / Ben bağlasam olmaz mı?" mısralarını söyleyerek sevdiği kıza yakın olmaya ve onun gözüne girmeye çalışmaktadır. Eskiden Ayancık yöresinde kadınlar, ayaklarına manda derisinden yapılan kahverengi renkte olan çarık giymişlerdir. Çarıkların iplerini ise bacaklarına bağlamışlardır. (K.K.42)

3.2.1.45. Esnaf-Satıcılık İçerikli Mâniler

Türk mâni söyleme geleneğinde konu olarak, pazarcı ve esnafların söylediği satıcılıkla ilgili olan mâniler de yer almaktadır. Ayancık yöresinden derlenen mâniler arasında da pazarcı ve esnafların dile getirdiği mâniler bulunmaktadır.

Soğan ektim bir kafa

Gel esnafa esnafa

Arkadaşın evlenmiş

Sen de evlen Mustafa (K.K.99)

Bu mânide, ürünlerini satmak için dikkat çekmeye çalışan bir satıcı "Soğan ektim bir kafa / Gel esnafa esnafa" dizelerini söylemiştir.

Yağmur yağar damla damla

Sen de al hanım abla

Düşünme öyle gara gara

Çoşkun amcan da verdi para (K.K.153)

Bu mânide ise bir satıcı "Düşünme öyle gara gara / Çoşkun amcan da verdi para" mısralarını söyleyerek insanları ürünlerini almaları için ikna etmeye çalışmıştır.

Bu bölümde Ayancık yöresinde derlenen mâniler konuları açısından sınıflandırılmış ve tematik açıdan incelenerek kısaca açıklanmıştır. Ayancık yöresinden derlenen mâniler içinden seçilen bazı mâni örnekleri verilerek, Ayancık yöresi mâni söyleme geleneğinde hangi tür konuların işlendiği ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Hemen hemen her konu üzerine mâni söylenen Ayancık yöresinde en çok aşk ve sevda temalı mâniler dile getirilmiştir. Aynı zamanda ayrılık, gurbet, yergi, sitem, pişmanlık ve sosyal konular üzerine söylenen mâniler sıklıkla işlenen temalar arasındadır. Derlenen Ayancık mânileri içerisinde bu örnekleri çoğaltmak tabii ki mümkündür. Bu kısımda bu kadar örnek vermek yeterli olacaktır.

3.3. AYANCIK MÂNİLERİNİN İŞLEVSEL ÖZELLİKLERİ

Geleneksel mecrada en anlaşılır, yaygın ve etkili olan sözlü iletişim yöntemi halk edebiyatı ürünleri sayesinde, duygu ve düşünceleri en açık haliyle ortaya çıkarma, iletişim halinde olma, bilgi verme, eğlenme ortamı oluşturma, millet bilinci sağlama, kültürel birikim seviyesine ulaşma vb. kazanımların oluşmasına imkan sağlar (Eker, 2015: 410).

Halk edebiyatı mahsülleri, işlevleri açısından halk bilimi araştırmacıları tarafından sınıflandırmaya çalışılmıştır. Bronislaw Kaspar Malinowski, İşlevselcilik teorisinin kurucularından biridir. İşlevsel teoriye göre metin, icra edilmezse ve dinleyecisi olmazsa bir şey ifade etmemektedir. Malinowski ise bağlamsız metnin ölüden farksız olduğunu dile getirmektedir. İşlevsel kuramda önemli olan, icrası yapılan halk edebiyatı yaratmalarının anlatıcı ve dinleyici bağlamında kişilerde meydana getirdiği bilginin ve etkinin nasıl bir özellikte olduğu üzerinde durulmasıdır (Çobanoğlu, 2008: 235).

İşlevsel teori, çağımızda halk bilimi üzerine incelemeler yapılırken başvurulan en önemli kuramlar arasında yer almaktadır. İşlevsel yöntemde, halk edebiyatı ürünlerinden ziyade bu ürünlerin yaratıldığı, oluşturulduğu ve yayıldığı ortamın bağlam yönünde incelenmesi üzerinde durulmaktadır. Halk edebiyatı mahsüllerinin icra edildiği ortam, bu ortamda bulunan anlatıcı-dinleyici faktörleri sayesinde oluşan dinlediğini anlama ve anlatma noktasındaki tüm detaylar işlevsel halk bilimi teorisinin göz önünde bulundurduğu esas değerlerdir.

William Bascom, halk edebiyatı ürünlerinin çeşitli işlevlerinden en mühim olanları dört madde şeklinde sınıflandırmıştır. Bu sınıflandırmadan yararlanılarak Aşağıda, Ayancık yöresinden derlenen mânilerden örnekler verilmiş, Ayancık yöresi mânileri işlevsel teoriye göre incelenmeye çalışılmıştır.

1. Güzel Zaman Geçirme, Eğlenme ve Eğlendirme Yönü: Halk edebiyatı ürünlerinin en önemli ve yaygın işlevleri arasındadır. Ayancık yöresinden derlenen mânilerde de en çok karşımıza çıkan işlev güzel zaman geçirme ve eğlendirmedir. Ayancık yöresinde yapılan derlemelerde düğünlerde, kına gecelerinde ve eğlence ortamlarında def çalınarak söylenen mâniler dikkat çekmektedir. Kadınların bir araya gelerek söylediği mâniler, erkeklerin düğünlerde davul-zurna çalarken dile getirdiği mâniler hem hoşça vakit geçirmek, hem de eğlendirme işlevi sayılmaktadır. Eskiden düğünlerde ve kına gecelerinde, gelin almalarda kadınlar def eşliğinde ezgili olarak mâniler söylemiş ve aynı zamanda oynamışlardır. Aşağıda Ayancık yöresinden derlenen mâniler içinden bu işlevde olanlara örnekler verilmiştir.

Evin önünde erük
Depesi delik delik

Acepleman köylüler

Gelin almaya geldük (K.K.62)

Bu mânide erkek tarafı gelin alma anında “Acepleman köylüler, Gelin almaya geldük” mısralarını gelini evden çıkarmak için davul-zurna eşliğinde söylemişlerdir. Bu mâniyi söyleyen kişiler aynı zamanda oyun da oynamışlardır. (K.K.62) Ayancık yöresinde gelin alma töreninde söylenen bu mâni hem eğlendirme hem de hoşça vakit geçirme işlevindedir.

Elbisesi dik durmuş

Orta yeri kir dutmuş

Güzeller oynariken

Çirkinleri dert dutmuş (K.K.114)

Bu mâni ise, kına gecesinde kadınlar tarafından hem def çalarak hem de oynayarak söylenmiştir. “Güzeller oynariken, Çirkinleri dert dutmuş” mısralarını oynayarak söyleyen kadınlar, kına gecesinde oynamayanlara laf atarak herkesin oynaması gerektiğini vurgulamak istemişlerdir. (K.K.114) Ayancık yöresinde kına gecesinde dile getirilen bu mâni örneği eğlendirme işlevindedir.

Elimde ellik orak

Gel yârim yarışarak

Bize yol mu dayanır

Yarinen konuşarak (K.K.30)

Eskiden Ayancık yöresinde âdet hâline gelen ve kadınların bir araya gelerek yaptığı “Orak biçme geleneği” vardı. Önceden yörede buğday, keten, mısır vb. ürünleri biçerken orak ve ellik kullanılırmış. Ellik ise, orağın insanların elini kesmemesi için sol elin parmaklarına takılan ve tahtadan yapılan eldiven şeklinde olan koruyucu alete verilen isimdir. Bu mânide ellikleri eline takıp orak biçen bir kadın “Elimde ellik orak / Gel yârim yarışarak” dizelerini söylemiştir. Kadın aslında orak biçme ortamında hoşça vakit geçirmek için bu mâniyi dile getirmiştir. Ayancık yöresinde tarlada güzel vakit geçirmek ve eğlenmek için genellikle kadınların toplu şekilde söylediği bu mânilere “Müğren çağırmak, müğren söylemek, müğren düzmek” isimleri verilmiştir. (K.K.30)

2. Değerlere, Toplumsal Kurumlara ve Törelere Destek Verme Yönü: Her geleneğin içinde bulunduğu toplumsal yapı, değerler ve kültür seviyesi farklıdır. Halk edebiyatı yaratmaları da geleneğe göre farklı özelliklere bürünmektedir. Her toplumun içinde farklı şekilde icra edilen ve çeşitli anlamlar taşıyan halk edebiyatı ürünleri, toplumda yer edinen kuralları, ritüelleri, toplumsal ve kültürel değerleri içinde barındırmaktadır. Bu yönüyle halk edebiyatı ürünlerini icra edip, bu icraları dinleyerek aktaranlar veya kuşaktan kuşağa ulaşmasını sağlayanlar bu işlevin yerine gelmesine vesile olmuşlardır. Halk edebiyatı ürünleri, geleneklerin yaşanması, yaşatılması ve sahip çıkılması açısından kültürel, sosyal ve ahlaki değerlerin yayılarak benimsenmesinde en önemli faktörlerden biridir. Ayancık yöresinde derlenen mânilerde, değerlere, toplumsal kurumlara ve törelere destek verme işlevinde olan çok fazla sayıda mâni bulunmaktadır. Bu işlevde olan birkaç mâni örneği aşağıda verilmiştir.

Pençerenin önünde
Ayna mısın cam mısın?
Al elini boynumdan
Nikahlı kocam mısın? (K.K.129)

Bu mânide, bir genç kız sevgilisine "Al elini boynumdan / Nikahlı kocam mısın? mısralarını söyleyerek evlenmeden önce kendisine bir erkeğin temas etmemesi gerektiğini vurgulamak istemektedir. Ayancık yöresinde kızların bu şekilde kendini koruması ve bu düşüncesini mâniye yansıtması toplumsal kuralların mâniler üzerindeki işlevini kanıtlamaktadır.

Fistan diktim boyumca
Bulamadım huyumca
Her gün dövüş etmelü
Eloğluna uyunca. (K.K.151)

Bu mânide ise, bir kadın eloğlu (eşi) ile iyi anlaşılması, her gün kavga edilmemesi ve evlilikte bazı şeylerin alttan alınması ile ilgili öğüt vermeye çalışmıştır. "Her gün dövüş etmelü / Eloğluna uyunca" mısralarını söyleyerek, bir kadının eşini alttan

almadığı ve idare etmediği sürece her gün kavga çıkabileceğini vurgulamaktadır. Büyüklerimizin öğüt niteliğinde söylediği bu mânide, toplumsal kurallar açısından kadının erkekten bir adım geri durması gerektiği vurgulanmaya çalışılmaktadır. Bu yönüyle mâni, toplumsal değerleri ve kuralları öğretme işlevinde söylenmiştir.

3. Eğitim veya Kültürün Gelecek Kuşaklara Aktarılması İşlevi: Yazılı kültür ortamının gelişmediği dönemlerde, sözlü kültür ortamında yaratılan halk edebiyatı ürünleri içerisinde barındırdığı bilgi, kültür ve değerler yönünden önemli fonksiyonların oluşmasını sağlamıştır. Bu yönüyle halk edebiyatı mahsülleri geleneğin geleceğe aktarılması, toplumsal kuralların açığa çıkarılması ve benimsenmesi açısından önemli bir eğitici rol üstlenmektedir. Ayancık yöresinde derlenen mânilerden hareketle bu işlevde olan birkaç mâni örneği aşağıda verilmiştir.

Almanya'nın treni
Yağlamaynan gider mi
İzin al da gel yârim
Gâvur işi biter mi? (K.K.151)

Eskiden erkekler çalışmak için gurbete gitmek zorunda kalmışlardır. Eşleri gurbete giden kadınlar tek başlarına yaşam mücadelesi vermiş ve bu duruma sabretmişlerdir. Bu mânide eşinin gurbetten geri dönmesini isteyen bir kadın "İzin al da gel yârim / Gavur işi biter mi?" mısralarını söyleyerek gurbetteki işlerin hiçbir zaman bitmeyeceğini ve yurt dışına giden işçileri sürekli çalıştıracaklarını vurgulamak istemiştir. Bu yönüyle mâni, hem eski dönemlerdeki gurbet işçiliği ile ilgili bilgi vermekte hem de yalnız başına hayat mücadelesi veren kadınların eşlerini yanında istemeleri açısından önemli bilgiler içermektedir.

Kiren yiyorum kiren
Dibine dökülenden
Beş yüzü iste babam
Düğürlüğe gelenden (K.K.59)

Eskiden Ayancık yöresinde kız tarafı dünürlüğe gelen erkek tarafından başlık parası mahiyetinde beş yüz lira istermiş. Bu mânide ise bir genç kızın babasına "Beş yüzü

iste babam / Düğürlüğe gelenden" dizelerini söylemesi bu geleneğin eskiden Ayancık yöresinde yaşandığını kanıtlamaktadır. Bu mâni kültürün gelecek nesillere aktarılması işlevindedir.

4. Toplumsal ve Kişisel Baskılardan Kurtulma İşlevi: Toplumsal kurumlar vasıtasıyla ve geleneğin getirdiği olgularla yasaklanan, düşünce, duygu, istek, arzu ve davranışlar halk edebiyatı ürünleri sayesinde dile getirilerek biraz olsun açıklığa kavuşmuştur. Geleneğe bağlı yaşayan toplumlar, insan davranışlarını baskı altında yönlendiren kurallardan, halk edebiyatı ürünleri sayesinde bir nebze olsun uzaklaşmıştır. Baskıcı ve muhafazakâr geleneklerde, cinsellik konularının halk edebiyatı ürünlerinde yer bulması bu işlevin yerine getirdiği kazanımlar arasındadır. Bu durum halk edebiyatı ürünlerinden biri olan mâniler için de geçerlidir. Türk toplumunda konuşulması doğru bulunmayan ve bastırılmış bir duygu olarak ortaya çıkan cinsellik, mânilerde bazen açıkça bazen de üstü kapalı bir şekilde ima edilerek kendisini göstermektedir. Ayancık yöresi mânilerinde de cinsellik ile ilgili konuların çokluğu dikkat çekmektedir. Ayancık yöresinde derlenen mânilerde cinsellik konusu alenen işlenerek, gerçekçi bir şekilde mânilere yansıtılmıştır. Bu işlevde söylenen mâniler, Ayancık yöresinden derlenen mânilerde sıklıkla karşımıza çıkmaktadır. Aşağıda derlenen mâniler içinden toplumsal ve kişisel baskılardan kurtulma işlevine örnekler verilmiştir.

Kiren çiçek açıyo
Guru dalın üstüne
Soyunda gel yârim
Sağ golumun üstüne (K.K.38)

Bu mânide sevdiğine kavuşamayan, onu özleyen ve sevdiğiyle ilgili arzuları olan bir erkek "Soyunda gel yârim / Sağ golumun üstüne" mısralarını söylemiştir. (K.K.38) Genç erkek, mânide açıkça sevdiği kıza arzusunu belli ederek gerçek hayattaki toplum baskısından bir nebze de olsa kurtulmuş, mâni sayesinde bu isteğini dile getirmiştir. Bu mânide toplumsal ve kişisel baskılardan kurtulma işlevi açıkça gözlemlenmektedir.

Bostana atın beni
Islandım soyun beni
Sevdiğimin goynuna
Akşamdan goyun beni (K.K.143)

Bu mânide bir genç kız, sevdiğiyle birlikte uyumak istediğini "Sevdiğimin goynuna / Akşamdan goyun beni" mısralarını söyleyerek ifade etmektedir. (K.K.143) Genç kız, mânide açıkça sevdiği erkeğe toplum baskısından korkmayarak arzusunu belli etmiş ve onun yanında olmak istediğini mâni sayesinde dile getirmiştir. Bu mâni toplumsal ve kişisel baskılardan kurtulma işleviyle söylenmiştir.

Akbuğdayı saçarım
Yandan ayrım açarım
Ver babam sevdiğime
Yemin ettim kaçarım (K.K.30)

Bu mânide ise ailesi tarafından sevdiğiyle evlenmesine izin verilmeyen bir kız, babasına "Ver babam sevdiğime / Yemin ettim kaçarım" dizelerini söylemiştir. Kız ailesinin yaptığı baskı sonucunda evden kaçmayı göze alarak bu düşüncesini açık bir şekilde mâniye yansıtmıştır. Genç kız bu mâniyi toplumsal ve kişisel baskılardan kurtulma işleviyle dile getirmiştir.

Ayancık yöresinden derlenen mânilerin işlevleriyle ilgili örnekleri çoğaltmak tabii ki mümkündür. Hemen hemen her konuda ve her ortamda söylenebilen mânileri işlevlerine göre sınıflandırmak oldukça zordur. Bu kısımda William Bascom'un dört madde şeklinde sınıflandırdığı halk edebiyatı ürünlerinin çeşitli işlevlerinden yararlanılmış, Ayancık yöresinden derlenen mânilerden örnekler verilerek, Ayancık yöresi mânileri işlevsel teoriye göre incelenmeye çalışılmıştır.

3.4.AYANCIK'TA MÂNİLERİN İCRA BAĞLAMLARI

Halk edebiyatının en özgün türlerinden biri olan mâniler, ilk söylendiği haline yakın veya varyantlarla çoğalmış ve farklı anlamlara bürünerek geçmişten bugüne ulaşmayı başarmıştır. Aynı zamanda mâni yaratmaları, anlam ve şekil özelliklerini koruyarak insanların zihninde yer edinmiştir. Tüm halk edebiyatı ürünlerinde olduğu gibi

mâniler de kültürün ve âdetlerin yayılarak yaşatılmasında etkisini her dönemde sürdürmüştür. Mânilerin dile getirildikleri ortam ve söylendiği mekânlar çeşitlilik arz etmektedir. Bu yaratmalar, çeşitli nedenlerle aynı ortama gelen kişilerin farklı konularda oluşturdukları mânilerdir. Bu bakımdan mâniler, yaratılma ve icra edilmelerine göre farklı özellikler göstermektedir (Demircan, 2017: 25). Türk mâni geleneğinde yaratılan mânilerin bulundukları ortama, mekâna ve zamana göre icra özellikleri çeşitlilik göstermektedir.

Asırlar boyunca varlığını devam ettiren mâni söyleme geleneğine, Türk toplumuna ait önemli detaylar ve fonksiyonlar yüklenmiştir. Bu gelenek günümüzde eski önemini kaybetmesine rağmen, geleneğin içinde oluşturulan mâniler ve bunların halk edebiyatındaki yeri hiçbir zaman silinmeyecektir. Ayancık yöresi mâni söyleme geleneğine bakıldığında günümüzde eskisi kadar revaçta olmayan bu gelenek, tarafımızca yapılan derleme çalışmalarıyla ortaya çıkarılmıştır. Ayancık yöresinde derleme yapılırken gözlemlenen ilk şey halkın mâni söylemeyi özlediğidir. Halk, mânileri dile getirerek hem eski günleri yâd etmiş hem de Ayancık'ta mâni söyleme geleneğiyle ilgili bilgiler vermiştir. Eskiden Ayancık yöresinde, kızlar veya erkekler tarafından söylenen mâniler hemen her ortamda rahatlıkla oluşturulup dile getirilmiştir. Ayancık yöresinde mâni söylemenin farklı bir yeri, zamanı veya mekânı yoktur. İnsanlar sevinç, üzüntü, kader, sıkıntı vb. duygular yaşadıklarında mânileri söyleyebilmiş ve her mekânda icra edebilmiştir. Eskiden Ayancık yöresinde mâniler daha çok kış ve yaz zamanlarında söylenmiştir. Kışın birbirlerine misafirliğe giden insanlar, çay içerken, kuzine başında otururken, sohbet ederken mâniler söylemişlerdir. Yazın ise özellikle orak biçme zamanlarında tarlada çalışırken, imece toplantılarında, düğünlerde, kına gecelerinde, asker uğurlama törenlerinde, gelin almalarda, bohça oynatma oyunlarında, düğün yemekleri yapılırken, bayramlarda, davul-zurna eşliğinde veya def çalarak mâniler söylemişlerdir. Ayancık yöresinde mâniler hiçbir estrüman kullanmadan doğaçlama olarak ezgili bir şekilde de söylenmiştir. Ayancık yöresinde karşılıklı mâni atışmalarına veya kadınlar arasında toplu olarak söylenen mânilere "Mânileşme, mâni çağırma, mâni atma, mâni düzme" isimleri verilmiştir. Sadece iş ortamlarında söylenen mânilere ise, "Müğren çağırmak, müğren söylemek, müğren düzmek" adları verilmiştir. Ayancık yöresinde mâni söyleyenler genellikle kadınlar olmakla birlikte erkekler de mâniler

söylemişlerdir. Erkekler genellikle sosyal konularla ilgili gerçekleri yansıtmak, sevdiği kızlara gönderme yapmak, sevda ile ilgili durumlarını anlatmak veya iş ortamlarında mâniler söylemişlerdir. Erkekler hiçbir estrüman kullanmadan doğaçlama olarak mânileri söylemişlerdir. Kadınlar bir araya geldiklerinde hoşça vakit geçirmek için mânileri hem söylemiş hem de def çalarak oynamışlardır. Daha çok orta yaşlı kadınlar mânileri dile getirmişlerdir. Bunun nedeni ise onların daha bilgili, daha tecrübeli ve geleneğe daha çok bağlı olmalarından kaynaklıdır. Ayancık yöresinde derleme yapılırken mâni söyleme yeteneği olan kadınlar, hiç durmadan üst üste ezgili bir şekilde mânileri sıralamışlardır. Bu kişilerin eskiden de mânici, mâni yakıcı veya mâni düzücü oldukları aşikârdır. Müğren mânileri dediğimiz mânileri ise iş ortamlarında bir işle uğraşırken ezgili bir şekilde estrümansız olarak dile getirmişlerdir. Kadınlar eskiden düğünlerde, kına gecelerinde, bohça oynatma oyunlarında hem def çalarak ezgili bir şekilde mâni söylemiş hem de hep birlikte oynamışlardır. Ayancık yöresinde eskiden düğünlerde def çalarak mâni söyleme âdeti kadınlar arasında yaygın iken, erkekler de davul-zurna eşliğinde mâniler söylemişlerdir. Kadınlar genellikle kapalı ortamlarda bu eğlenceyi yaparken erkekler bahçede veya dışarıda hem içip hem davul-zurna eşliğinde oynayıp mâni söylemiştir. Eskiden düğünlerde davul ve zurnacılar, düğüne gelen misafirleri kapıda karşılayarak "Karşılama mânileri" söylemişlerdir. Günümüzde de davulcular ve erkekler düğünlerde mâni söylemeye devam etmektedirler. Ayancık yöresinde eskiden yapılan düğünlerde içkili yemek verme âdeti vardı. Günümüzde erkeklerin düğünlerde davul-zurna eşliğinde oynayarak ve yiyip içerek mâni söyleme âdeti devam etmektedir. Kadınların ise kına gecelerinde ve düğünlerde ezgili olarak söylediği ve oynadığı mâniler günümüzde yerini farklı çalgılara ve müziklere bırakmıştır.

Mâni söyleyen kişiler bulunulan ortamın durumuna göre mânileri söylemişlerdir. Örneğin, gelin evden çıkarken söylenen mâniler üzüntülü ve kederli iken düğün faslına geçildikten sonra söylenen mâniler son derece neşelidir. Mâni söylenilen ortamda bulunan dinleyiciler ise mâninin söyleniş amacına ve söyleniş tarzına göre kendilerini ayarlarlar. Dinleyici mâni üzüntülü ise mutsuz, neşeli bir mâni ise de sevinçlidir. Dinleyiciler her zaman mâni atan kişiyi dikkatli bir şekilde dinleyerek ne söylemek istediğini anlamaya çalışırlar. Mâniler ortama ve duruma göre her anlamda

veya her konuda söylenebilmektedir. Gelin-kaynana mânilerine gülünürken, düğünlerde söylenen mânilerde oynanır. Öğüt ve ders içerikli bir mâni söylenirken kimse gülmez ve ortamda resmiyet oluşur. İş ortamlarında söylenen mânilerde ise dinleyiciler daha çok hırslanarak işlerini daha düzgün yaparlar. Genç erkek veya kızların sevdalarıyla ilgili bir mâni söylenirse dinyeciler utanır ve mâninin kendi aralarında kime söylendiğini bulmaya çalışırlar. Mâni söylenilen ortam kalabalık olduğundan dolayı ortamda bulunan iyi niyetli ve kötü niyetli dinleyiciler söylenilen mâniler hakkında yorum yapabilir veya ima ederek mâni hakkındaki düşüncelerini söyleyebilirler. Mâni söylenilen mecliste mâniciliği ile bilinen yetenekli ve tecrübeli biri var ise ilk önce ondan mâni söylemesi istenir. Daha sonra çoğunlukla mânileri orta yaşlılar dile getirirken, gençler ve yaşlılar da mâni söyler ve oynarlar.

Eski çağlardan bugüne kadar sözlü kültür ortamında daha çok kadınlar tarafından oluşturulup dile getirilen mâniler, duygu ve düşüncelerin açıklığa kavuşması, hoşça vakit geçirme, eğlenme ve eğlendirme, toplumsal baskılardan kurtulma, gelecek kuşaklara kültürün aktarılması bakımından çok önemli işlevler sunmaktadır. Ayancık yöresinde derlenen mânilerden hareketle erkeklerin de kadınlar kadar mâni söylediği kanısına ulaşılmaktadır. Erkeklerin mâni söylemede kadınlar kadar istekli olmasının nedeni ise eskiden tüm düğünlerde erkeklerin davul-zurna eşliğinde içki içerek ve yemek yiyerek mâni söylemeleridir. Bu eğlencelerde âşık olan, sevdiğinden ayrılan, eşi ölen, kara sevdalı olan erkekler rahatça duygularını mânilere yansıtmışlardır. Erkekler eğlencelerde hem masa başında yiyip içerken hem de davul-zurna eşliğinde oynarken mâniler söylemişlerdir. Erkekler sadece düğünlerde ve eğlence ortamlarında değil iş ortamlarında, sohbet meclislerinde ve kahvehanelerde de mâniler söylemişlerdir.

Mânileri tek dörtlükten meydana gelmeleri, sade ve yalın anlatımı, ezberlenmesinin kolay olması, kalıp sözlerle söylenmeleri vb. özelliklerinden dolayı Ayancık yöresinde her seviyede eğitim bilgisine sahip olan insan söyleyebilmiştir. Ayancık'ta mâniler genellikle yaşlılardan ve orta yaşlı kişilerden derlenmiştir. Derleme yapılan kaynak kişilerin eğitim seviyeleri genelde düşüktür. Ayancık yöresinden derlenen mâniler dil ve anlatım yönünden incelendiğinde Türkiye'deki mâni söyleme geleneğiyle benzerlikler taşıdığı görülmektedir. Mâniler dil ve üslup açısından

incelenirken farklı anlatım kalıplarını içinde barındırdığı gözlemlenmektedir. Deyimler, dualar, beddualar, söz sanatları, atasözleri ve motifler bu anlatım kalıpları içinde yer almaktadır. Ayancık yöresinde söylenen mânilerde yerel ağza ait farklı unsurlar, kalıplaşmış sözler ve çeşitli ses olaylarıyla değişen kelimeler de bulunmaktadır. Ayrıca, Ayancık yöresinde mâni söyleme geleneğinde yörenin kendine ait olan kalıp ifadeler ve kelimeler kullanılmıştır. Bu kalıp ifadelere iş ortamlarında söylenen müğren mânilerinde daha çok rastlanılmaktadır. Bu klişeler, iş ortamlarında söylenen müğren mânilerinde mâniyi söylemeye başlarken ve mâni aralarında dile getirilen ifadelerdir. Bu ifadeler: "Hayyy hayyy müğren", "Ahhhh riraşemmm", "Ahhhh rereşaaaam", "Heyy heyy reriroşımmm" şeklindedir. (K.K.26)

Eskiden Ayancık yöresinde toplu şekilde yapılan işlerde, kadınlar atışmalı olarak mâniler söylemişlerdir. Tarlada iş yaparken, keten dokurken, orak biçerken, pekmez yaparken, toplu bir şekilde çalışılırken daha çok kadınların söylediği bu mâniler gelenek haline gelmiştir. Ayancık yöresinde bu geleneğe "Müğren söyleme geleneği" ismi verilmektedir. Bu geleneğe göre tarlada toplu olarak çalışan kadınların her biri mâni söylemek zorundadır. İş ortamında söylenen mâniler bazen saatlerce bazen de akşama kadar sürebilmektedir. Müğren mânileri hemen her konuda söylenerek ezgili ve ritimli bir şekilde dile getirilmiştir. Tarlada çalışırken adeta sosyalleşen kadın, mâniler sayesinde açıklıkla düşüncelerini dile getirmiş ve her türlü duygusunu, söylemek istediklerini mânilere yansıtmıştır. Evde pasif kalan kadın, iş yaparken adeta aktif hale gelmiş ve rahatça mâni söyleyebilmiştir. Aşağıda müğren mânisine örnek verilerek kaynak kişilerin müğren söyleme geleneği ile ilgili verdiği bilgilere değinilmiştir.

Heyy heyy reriroşımmm

Orak biçerin orak

Elverti arasından

Ben yârimi kaybettim

Sevdalık arasından (K.K.26)

Önceden Ayancık yöresinde âdet hâline gelen ve kadınların bir araya gelerek yaptığı "Orak biçme geleneği" vardı. Eskiden yörede buğday, keten, mısır vb. ürünleri biçerken orak kullanılırmış. Orağın insanların elini kesmemesi için sol elin parmaklarına takılan ve tahtadan yapılan eldiven şeklinde olan ellikler (koruyucu)

kullanılırmış. Ellikleri eline takıp orak biçen bir kadın "Orak biçerin orak, Elliklere vurarak" mısralarını dile getirmiştir. Kaynak kişi, orak biçerken söylenen bu mânilere Ayancık yöresinde "Müğren çağırmak, müğren söylemek, müğren düzmek" isimleri verildiğini dile getirmiştir. Aynı zamanda kaynak kişi, "Ellik kolu" ile ilgili de bilgiler vermiştir. Orak biçirken kadınların kendi gücünü ve başarısını göstermesi açısından yarışa girmelerine "Ellik kolu" ismi verilmiştir. Kadınlar hızlı bir şekilde orak biçerler, biçtikleri ekinleri bir araya getirirler ve işleri bu şekilde daha çabuk bitirirler. Kim daha çabuk hareket eder ve daha çok orak biçerse o yarışı kazanır. Bu yarışa Ayancık yöresinde "Ellik kolu" adı verilmektedir. (K.K.1)

Farklı bir kaynak kişi ise müğren söyleme geleneğiyle ilgili şu bilgileri vermiştir: "Bu müğrenlerle iş yaparken eğleniyoduk. Orak biçerken eğiliyosun, doğruluyosun bi gararı biçiyosun "Hay hayy müğren" diye türkü gibi çağarıyosun. Bir de mânilere başlarken, "Ahhhh reriroşımmm", "Heyy heyy reriroşımmm" derdük. Bu şekilde orak biçerken millet türkü söylemeye dalar ve çıkımın ilerlerdi. Tarlada orak biçirken ilerlemeye çıkım derüz" şeklinde ifade etmiştir. (K.K.57)

Bir başka kaynak kişi ise müğren söyleme geleneğiyle ilgili şunları ifade etmektedir: "Eskiden orak biçiyoduk, buğdağ, mısır ekip biçiyoduk. Orak biçerken sıcaktan alavdan sıkılunca müğran çağırmaya başlayoduk. Orak kesmesin diye elimizi ellikle barmaklarında, vurup vurup bi öte bi berü beriden doğru biçe biçe müğren çağırarak gidiyoduk. Öyle vakit geçiyodu, bayağı bi vakit geçiriyoduk" (K.K.120)

Kaynak kişilerin verdiği bilgilere göre, kendine özel kuralları olan ve iş ortamlarında söylenen müğren mânileri, Ayancık yöresinde söylenen mânilerin icra ortamına dair önemli detaylar sunmaktadır. Günümüzde Ayancık yöresinde müğren söyleme geleneği devam etmemektedir.

Ayancık yöresine ait olan farklı kelimelere örnek olarak gacırga, garayaz, cırıf, ipret ve peşkür sözcükleri verilebilir. Bu yöreye ait olan kelimelerin anlamları Ayancık ağzından derlenmiş mânilerin sözlüğü bölümünde verilmiştir. Ayancık yöresinden derlenen mâniler dil ve üslup açısından gerek söyleniş tarzı gerekse de kelimelerin

zenginliği yönüyle yörenin yerel dil özelliklerine dair bilgiler sunmakta, aynı zamanda Türk mâni söyleme geleneğinin de özelliklerini yansıtmaktadır.

Bu kısımda Ayancık mâni söyleme geleneği üzerinde durularak, yöreden derlenen mâniler ve kaynak kişilerin bilgileri sayesinde mâni söyleyenler ve dinleyenler, mâni söylemenin yeri ve zamanı, mânilerin içerik özellikleri, mânilerin icrası ve dil-anlatım yönüyle ilgili bilgiler verilmiştir.

3.5. AYANCIK MÂNİLERİNİN DİĞER YÖRELERLE KISA BİR MUKAYESESİ

Mâni türü geçmişten bugüne Türk şiirinin hemen her alanında yer almıştır. Bu yönüyle Türk şiirinin temel yapı taşı sayılan mâniler, kolay söylenebilmesi ve her konuda söylenmesi bakımından Türklerin eğlencelerinde, ölümlerinde oyunlarında, iş ortamlarında, düğünlerinde, bayramlarında, kına gecelerinde her türlü çeşitli toplantılarda kadınlar veya erkekler tarafından ezgili ya da ezgisiz bir şekilde dile getirilmiştir. Mâni türü diğer halk edebiyatı ürünleri gibi nesilden nesile aktarılan kültür birikimini içinde barındırmaktadır. İnsanlar mâniler sayesinde duygu ve düşüncelerini rahatlıkla ifade edebilmiştir. Mâniler, sosyalleşme, milli bilincin oluşması gibi konularda da topluma katkı sağlamıştır.

"*Türk cemiyetinin malı olan "mani"leri bir yere mâletmek doğru değildir. Bir memleket köşesinde hicran, hasret ve sevginin verdiği ilhamla bir meçhul şairin duygu ve düşüncesini ifade eden bu ufak dörtlükler ağızdan kulağa yayılarak yurdun her tarafına gider"* (Eset, 1944, s. 25).

Türk milletinin ortak bir ürünü olan mâniler sadece tek bir civara ait olamaz. Bir yörede söylenen mâni başka bir yörede farklı bir şekilde söylenebilir. Mânilerin anonim olması ve bu sayede de farklı yörelerde başka şekilde söylenmesi ile varyantlarının çoğalması bu türün yayılma oranını hızlandırmaktadır. Toplumların gelenek-göreneklerinin ve değerlerinin ortaya çıkarılmasında mâni türünün etkisi çok büyüktür. Niketim her yörenin gelenek ve görenekleri farklı olsa da bir mâni farklı yörede aynı şekilde veya benzer bir şekilde dile getirilebilir. Bu durum bize

mânilerde işlenen konuların ve mâninin nasıl dile getirildiğinin yörelerin kendi kültürel yapısına göre değiştiğini göstermektedir. Aşağıda bu konuya açıklık getirmek üzere Ayancık yöresi mânileri ile farklı yörelerde söylenen mâniler karşılaştırılmıştır.

Mâniler Türk halk kültürünün ortak bir ürünüdür. Örneğin, Sinop ilinin Ayancık ilçesinde söylenen aşağıdaki mâni,

Altın yüzük var benim

Barmağıma dar benim

Ölüm var ayrılık yok

Böyle galbim var benim. (K.K.1)

Bu mâni, Giresun'un kendi kültür yapısına ve coğrafi özelliklerine göre farklılaşarak şu şekilde dile getirilmiştir:

Altın yüzüğüm var benim

Parmağıma dar benim

Giresun'un içinde

Kara gözlü yâr benim (URL-1, 12.03.2020)

Ayancık yöresinde oluşturulan mânide "Ölüm var ayrılık yok / Böyle galbim var benim" mısralarından anlaşıldığı üzere sevgiliden vazgeçmeme ve sevgiliye sadık kalma temalarına değinilmiştir. Giresun yöresinde söylenen mânide ise "Giresun'un içinde / Kara gözlü yâr benim" dizelerinden hareketle mânide sevgiliye övgü ve sevgiliyi sahiplenme konusu işlenmiştir. Farklı yörelerde söylenen bu mâniler, konuları bakımından çeşitlilik göstermektedir.

Yine Ayancık civarında yaratılan aşağıdaki mâni,

Ayın peşinde yıldız

Geliyor benim baldız

Sen git de bacın gelsin

Ben duramam yalnız. (K.K.5)

İzmir'in ilçesi Karşıyaka'da da söylenmektedir:

Masa üstünde yaldız

Hoş geldin küçük baldız

Sen git de ablan gelsin

Yatamıyom yalınız (Ersöz, 2010: 50)

İki farklı yörede söylenen mânilerin konusu birbiriyle aynıdır. Ayancık yöresinde söylenen mânide "Sen git de bacın gelsin / Ben duramam yalnız" mısralarıyla, Karşıyaka yöresinde söylenen "Sen git de ablan gelsin / yatamıyom yalınız" mısraları aynı anlamdadır. İki mânide de hasret, özlem ve sevgi konuları işlenmiştir.

Ayancık'ta şu tarzda oluşturulan mâni,

Bu evi yapan usta

Yatsın yedi yıl hasta

Hiç aralık komamış

Bekârlar nerden baksa. (K.K.1)

Çankırı'nın Kurşunlu ilçesinde de aynı anlama gelecek tarzda söylenmiştir:

Bu binayı yapan usta

İnşallah olur hasta

Pencere koymamış kelek

Nerden bakam dosta (URL-1, 12.03.2020)

Ayancık'ta oluşturulan mânide "Bu evi yapan usta / Yatsın yedi yıl hasta" dizelerinde evi yapan ustalara sevgilinin beddua ettiğini görmekteyiz. Sevgiliyi görmek isteyen fakat göremeyen âşık, evi yapan ustanın sevgiliyi görmelerini sağlayacak bir aralık bırakmamasından yakınmıştır. Aynı şekilde Çankırı yöresinde söylenen mânide de "Bu binayı yapan usta / İnşallah olur hasta" mısralarıyla yine sevgiliyi göremeyen aşığın binayı yapan ustalara beddua ettiğini ve bu durumdan şikâyetçi olduğunu görmekteyiz. Farklı yörelerde söylenen her iki mânide de şikâyet etme, beddua etme ve eleştiri yapma temaları işlenmiştir.

Ayancık ilçesinde oluşturulan aşağıdaki mâni,

Gökte yıldız yüz altmış

Mevlâ'm neler yaratmış

Anası da çuldan çuvaldan

Oğlunu aslan yaratmış. (K.K.1)

Hatay-Yayladağı civarında şöyle ifade edilmektedir:

Gökte yıldız yüz altmış

Mevlâ'm neler yaratmış

Anasını çerden çöpten

Kızını hur-i melek yaratmış (URL-2, 28.02.2020)

Ayancık'ta söylenen mânide "Anası çuldan çuvaldan / Oğlunu aslan yaratmış" sözleri ile bir kadın, sevdiği erkeğin annesine eleştiri yapmış, sevdiği erkeği ise övmüştür. Çankırı yöresinde söylenen mânide ise, "Anasını çerden çöpten / Kızını hur-i melek yaratmış" mısralarıyla yine bir erkek sevdiği kızın annesine eleştiri yapmış fakat sevgilisini övmüştür. Farklı kültürlerde söylenen bu mâniler, övgü ve eleştiri içeriği ile oluşturulmuştur.

Ayancık'ta dile getirilen aşağıdaki mâni,

Güvercinim süt beyaz

Ayrı düştük biz bu yaz

Selamını istemem

Mektubunu sıkça yaz. (K.K.1)

Aksaray civarında farklı bir içerikte söylenmektedir:

Güvercinim süt beyaz

Gine geldi bahar yaz

Kurban olam Allah'ım da

Seveni sevene yaz (URL-3, 12.03.2020)

Ayancık'ta söylenen mânide "Ayrı düştük biz bu yaz" dizesiyle sevgiliye özlem duyulduğu görülmektedir. "Selamını istemem / Mektubunu sıkça yaz" mısralarıyla ise yine sevgiliye hasret, mektuplaşma ve ayrılık konularının işlendiği görülmektedir. Aksaray yöresinde söylenen mânide ise "Kurban olam Allah'ım da / Seveni sevene yaz" sözlerinden hareketle mânide sevgiliye kavuşmak için dua edildiğini görmekteyiz. Aksaray'da söylenen mânide istek, özlem ve dua temaları işlenmiştir. Aynı mâni iki farklı yörede çeşitli temalarla söylenmiştir.

Ayancık'ta söylenen aşağıdaki mâni,

Kayalarda saz olur

Gül açılır yaz olur

Ben gülüme gül demem

Gülün ömrü az olur. (K.K.3)

Hüseyin Namık Orkun'un *Yeryüzünde Türkler* adlı eserinde, "Dobruca Türklerinin Birkaç Mânisi" başlığı altında aynı konuda işlenmiştir:

Kaya dibi saz olur,

Gül açarsa yaz olur.

Men sana güldiy almam,

Gülnün ömrü az olur (Orkun, 2012)

Ayancık yöresinde oluşturulan mânide "Ben gülüme gül demem / Gülün ömrü az olur" dizeleriyle sevgiliyi kaybetme korkusu ve sevgiliye duyulan bağlılık konularının işlendiğini görülmektedir. "Dobruca Türklerinin Birkaç Mânisi" başlığı altında söylenen mâninin ise "Men sana güldiy almam / Gülnün ömrü az olur" mısralarıyla yine sevgiliye duyulan bağlılık ve sevgiliyi kaybetme korkusu temalarıyla söylendiği görülmektedir.

Ayancık civarında şu şekilde yaratılan aşağıdaki mâni,

Gökte yıldız ellidir

Ellisi de bellidir

Benim alacağım gız

Gözlerinden bellidir. (K.K.12)

Burdur Atınyayla'da (Dirmil) farklı bir temayla söylenmiştir:

Gökte de yıldız ellidir

Ellisi de bellidir

Gizle de sevda çekenler aman

Bakışından bellidir (URL-1, 12.03.2020)

Ayancık yöresinde söylenen mânide, "Benim alacağım gız / Gözlerinden bellidir" dizelerinde sevgilide bulunması gereken sadakat teması işlenmiştir. Altınyayla yöresinde söylenen mâninin ise, "Gizle de sevda çekenler aman / Bakışından

bellidir" mısralarıyla sevgiliye duyulan özlem ve hasret konularıyla söylendiği belli olmaktadır.

Ayancık yöresinde eğlenme işleviyle söylenen aşağıdaki mâni,

Vurun vurun vuralım
Tahtaları kıralım
Ali Bey'de para çok
Yeniden yaptıralım. (K.K.12)

Giresun'un Alucra yöresinde aynı işlevde söylenmiştir:

Vurun vurun vuralım
Tahtaları kıralım
Kırılırsa kırılsın
Yeni baştan yapalım (URL-4, 12.03.2020)

Ayancık yöresinde ve Giresun'un Alucra yöresinde söylenen mânide "Vurun vurun vuralım / Tahtaları kıralım" mısralarıyla mizaha yer verildiği görülmektedir. Her iki yörede söylenen mânide de mizah konusu işlenmektedir.

Ayancık ağzıyla oluşturulan aşağıdaki mâni,

Gaşların garasına
Ben goydum arasına
Biz ne zaman girecez
Bir yorgan arasına. (K.K.13)

Çorum Sungurlu civarında şöyle dile getirilmiştir:

Kaşların karasına
Gül koydum arasına
Az verdim çok yalvardım
O kızın anasına (URL-5, 12.03.2020)

Ayancık yöresinde oluşturulan mânide, "Biz ne zaman girecez / Bir yorgan arasına" mısralarından hareketle sevgiliye duyulan özlem ve ayrılık konularının işlendiği görülmektedir. Çorum Sungurlu'da söylenen mânide "Az verdim çok yalvardım / O

kızın anasına" dizeleriyle konu olarak, aşığın sevgiliye kavuşma dileği işlendiği anlaşılmaktadır.

Ayancık'ta eğlenme işleviyle dile getirilen aşağıdaki mâni,

Armudu daşlayalım
Dibinde kışlayalım
Akşam oldu gün battı
Cümbüşe başlayalım. (K.K.5)

Malatya yöresinde aynı tarzda ve işlevde ifade edilmiştir:

Armudu taşlayalım
Altında kışlayalım
Akşam oldu vakit oldu
Eğlenceye başlayalım (URL-6, 17.03.2020)

Ayancık yöresinde söylenen mânide, "Akşam oldu gün battı / Cümbüşe başlayalım" dizeleri ile Malatya yöresinde dile getirilen mânide "Akşam oldu vakit oldu / Eğlenceye başlayalım" mısralarından hareketle her iki mâninin de eğlence konusuyla oluşturulduğu açıkça gözlenmektedir.

Ayancık ilçesi ağzıyla yaratılan aşağıdaki mâni,

Gavaktan gazel endi
Dibine güzel endi
Al yanaktan öperken
Dişime nazar endi. (K.K.8)

İzmir Kemalpaşa yöresinde farklı bir içerikte söylenmiştir:

Kavaktan gazel indi
Dibine güzel indi
Bir öptüm bir sarıldım
Yüreğim tazelendi (URL-1, 12.03.2020).

Bu örneğe göre Ayancık yöresinde söylenen mânide sevgilinin güzelliğinden dolayı bir övgü yapılmış ve bu güzellikten dolayı sevgiliye nazar değdiği vurgulanmıştır. Mecaz olarak nazar değen sevgiliyi öpen kişiye de nazar değdiği "Al yanaktan

öperken / Dişime nazar endi" mısralarıyla anlaşılmaktadır. Bu mânide nazarla ilgili bir unsur var iken, İzmir Kemalpaşa yöresinde söylenen mânide "Bir öptüm bir sarıldım / Yüreğim tazelendi" mısralarından anlaşılacağı üzere sevgiliye özlem ve sevgiliye kavuşmanın verdiği mutluluk temalarının işlendiği görülmektedir.

Ayancık yöresinde dile getirilen aşağıdaki mâni,

Ata binen ağadır
Atın başı paradır
Dinle sevdiğim dinle
Bu türküler sanadır. (K.K.9)

Çankırı ilinde de aynı tema ile oluşturulmuştur:

Ata binen ağadır
Atın yönü dağadır
Ala gözlü sevgilim
Bu mâniler sanadır (URL-7, 17.03.2020)

Ayancık yöresinde dile getirilen mânide "Dinle sevdiğim dinle / Bu türküler sanadır" mısralarından hareketle sevgiliye duyulan aşktan dolayı ona türküler söylendiği anlaşılmaktadır. Çankırı yöresinde söylenen mânide "Ala gözlü sevgilim / Bu mâniler sanadır" mısralarında da yine sevgiliye duyulan aşktan dolayı ona mâniler söylendiği görülmektedir. Bu iki mâni, sevgi teması ile oluşturulmuştur.

Ayancık yöresinde oluşturulan aşağıdaki mâni,

Karadut barmak gibi
Olur mu kaymak gibi
İkimizin sevdası
Şişede konyak gibi. (K.K.7)

Balıkesir Edremit civarında farklı bir konuda söylenmiştir:

Karadut parmak gibi
Kız yüzün kaymak gibi
Beni senden ayıran
Kurusun yaprak (URL-6, 17.03.2020)

Ayancık yöresinde söylenen mânide "İkimizin sevdası / Şişede konyak gibi" mısralarıyla birbirini seven insanların aralarındaki sevdanın ne kadar büyük olduğu anlaşılmaktadır. Mâniyi söyleyen kişinin sevdayı şişedeki konyağa benzetmesinin nedeni konyağın yüksek derecede alkol barındarın bir içki olmasından dolayıdır. Burada anlatılmak istenen de iki kişi arasındaki sevginin de konyak kadar güçlü olduğudur. Balıkesir Edremit yöresinde söylenen mânide ise "Beni senden ayıran / Kurusun yaprak gibi" mısralarıyla sevgilisine kavuşamayan ve sevgilisinden ayrılan aşığın onu ayıran kişiye beddua ettiği anlaşılmaktadır. Her iki mânide de görüldüğü üzere farklı temalar işlendiği gözlenmektedir.

Ayancık yöresi kültürüyle bezenen aşağıdaki mâni,

Kar yağar kepek gibi
Gız saçın ipek gibi
Ne gezersin ardımda
Yal yemiş köpek gibi (K.K.6)

Adana'da şu tarzda söylenmiştir:

Kar yağar kepek gibi
Sakalın ipek gibi
Evlenmiş de ayrılmış
Sırtarır köpek gibi (Uğurlu, 2018: 525)

Ayancık yöresinde söylenen mânide "Ne gezersin ardımda / Yal yemiş köpek gibi" dizeleriyle sevdiğinin ardında çok koşan birinin köpeğe benzetildiği anlaşılmaktadır. Aynı zamanda "köpek gibi" tabiriyle argo söz kullanıldığı ve yergi yapıldığı görülmektedir. Yine Adana yöresinde dile getirilen mânide "Evlenmiş de ayrılmış / Sırtarır köpek gibi" mısralarıyla bir eleştiri yapıldığı ve "sırtarır köpek gibi" benzetmesi ile yergi yapılarak sitem edildiği açıkça belli olmaktadır.

Ayancık'ta aşağıdaki şekilde söylenen mâni,

Karaduta yaslandım

Yağmur yağdı ıslandım

Ben babamın evinde

Bal kaymakla beslendim (K.K.2)

Adana yöresinde farklı anlamda dile getirilmiştir:

Karaduta yaslandım

Yağmur yağdı ıslandım

Sevdiğimin koynunda

Kuzu gibi beslendim (URL-8, 18.03.2020)

Ayancık yöresinde söylenen mânide "Ben babamın evinde / Bal kaymakla beslendim" sözleriyle babasının evinde mutlu olan fakat evlenince umduğu hayatı bulamayan bir kadının yakındığı ve bu durumdan dolayı sitem ettiği görülmektedir. Adana yöresinde söylenen mânide ise "Sevdiğimin koynunda / Kuzu gibi beslendim" mısralarıyla bir kadının sevdiği erkeğin yanında mutlu olduğunu ve onla birlikte olmaktan memnun kaldığı anlaşılmaktadır. Görüldüğü üzere iki uzak civarda söylenen mâniler anlam ve konu açısından farklılık göstermektedir.

Ayancık ilçesi ağzıyla yaratılan aşağıdaki mâni,

Gayadan öküz bakar

Öküzün ağnı sakar

Öğretmenler dururken

Daşçılara kim bakar. (K.K.8)

Adana yöresinde aynı temada oluşturulmuştur:

Kaleden öküz bakar

Öküzün alnı sarkar

Delikanlı dururken

İhtiyara kim bakar (URL-8, 18.03.2020)

Ayancık yöresinde oluşturulan mânide "Öğretmenler dururken / Daşçılara kim bakar" mısralarıyla evlenme çağına gelen kızların işçilerle evlenmek istememeleri ve onlarla dalga geçtikleri gözlemlenmektedir. Adana yöresinde söylenen mânide ise

“Delikanlı dururken / İhtiyara kim bakar” sözleriyle mizah yapılarak, alaycı bir tavır sergilendiği görülmektedir. Her iki yörede söylenen mâniler mizah, yergi ve alay temalarıyla yaratılmıştır.

Ayancık civarında söylenen aşağıdaki mâni,

Ocak başında ninder
Altını üstüne dönder
Nazlı yârim, güzel yârim
Ayda bir yol selam ver. (K.K.1)

Kastamonu Taşköprü yöresinde farklı bir tarzda dile getirilmiştir:

Ocak başında minder
Altın üstüne dönder
Bekleyecek vaktim yok
Ağam bahşişimi gönder (Atlı, 2013: 771)

Ayancık’ta söylenen mânide “Nazlı yârim, güzel yârim / Ayda bir yol selam ver” mısralarıyla sevgilinin uzak durmasından şikâyet eden kişi özlemini “Ayda bir yol selam ver” mısrasıyla belli etmiştir. Kastamonu yöresinde söylenen mânide ise “Bekleyecek vaktim yok / Ağam bahşişimi gönder” sözleriyle bir davulcunun kendisine bahşiş vermek istemeyen insanları ya da hiç para vermeyenleri imalı bir şekilde eleştirdiği gözlenmektedir. Görüldüğü üzere iki yörede söylenen mânilerde konular farklıdır.

Ayancık yöresi mânileriyle karşılaştırılan farklı yörelerdeki mânilerde görüldüğü üzere iki yörede de söylenen mâniler konu, anlatım, anlam ve söyleniş tarzı yönünden çeşitlilik göstermektedir. Bunun nedeni ise her yörenin kendine ait kültürel özelliklerinin, geleneklerinin ve değer yargılarının farklı olmasıdır.

SONUÇ

Bu çalışmada sözlü geleneğin önemli bir parçası olan mâni türü hakkında genel bilgiler üzerinde durularak, bu tür ile ilgili yapılan çalışmalara ve incelemelere yer verilmiştir. Ayancık yöresinde söylenen mâniler derlenerek ilçedeki mâni söyleme geleneği üzerinde durulmuştur. Ayancık yöresi mânilerinin önemli bir kısmı Türk mâni söyleme geleneği ile şekil ve yapı bakımından ortak bir özellik göstermektedir.

Yöreden derlenen mânilerin birçoğu düz mâni özelliği göstererek 7'li hece ölçüsü ve "a a x a" kâfiye düzeni ile "3+4" veya "4+3" durak şeklinde dörtlükler halinde oluşturulmuştur. Derlenen mâniler incelendiğinde en fazla tam kâfiye ve yarım kâfiye kullanıldığı tespit edilmekle birlikte, zengin kafiye ve cinaslı kafiye ile oluşturulan mânilerin de sayıca fazla olduğu ortaya çıkmaktadır. Ayancık yöresinden derlenen mânilerde tüm kafiye çeşitlerinin bulunması bize Ayancık yöresinde mâni söyleme geleneğinin ne denli önemli olduğunu göstermektedir. Ayrıca bu durum mâni söyleyen kişilerin yetenekli olduğunun ve mânileri sanatkârane bir üslup ile söylediklerinin de kanıtıdır. Derlenen mânilerin pek çoğu uyaklı ve redifli bir şekilde oluşturulmuştur.

Türk mâni söyleme geleneğinin bir parçası olan Ayancık yöresi mânileri, gerek icra özellikleri gerekse de muhteva yönüyle kendine has bir tarzda yaratılmıştır. Çalışmada sadece Ayancık yöresi mâni söyleme geleneği hakkında bilgi verilmemiş, derlenen mâniler incelenerek mâni türünün oluşturulduğu mekân ve zaman, icra bağlamları ve işlevleri, şekil ve muhteva özellikleriyle ilgili detaylar da sunulmuştur. Ayancık yöresinde mâni söylemenin belirli bir zamanı ve mekânı yoktur. Mânilerin daha çok yaz aylarında, iş ortamlarında, düğün, kına gecesi, gelin alma gibi törenlerde söylendiği kaynak kişiler tarafından dile getirilmiştir. Elde edilen mâniler çoğunlukla eğlenme ve eğlendirme işleviyle dikkat çekmektedir. Bunun yanı sıra toplumsal baskılardan kurtulma, kültürün ve değerlerin gelecek kuşaklara aktarılması, değerlere ve toplumsal kurumlara destek verme işlevini gören mâniler de bulunmaktadır.

Ayancık yöresinde yaratılan mâniler, hemen her konuda söylendiği için mânileri tasnif ederken çok çeşitli başlıklar oluşturulmuştur. Derlenen mâniler konu açısından tasnif edilirken Fuat Köprülü, Pertev Naili Boratav ve Erman Artun'un tasniflerinden faydalanılarak, çeşitli doktora tezlerinden de (A. Emeksiz, M. Uğurlu) yararlanılmıştır. Buna karşın teze, tarafımızdan da mâni türünün içerik bakımından tasnifi ile ilgili farklı başlıklar eklenmiştir. Örneğin, "Deniz ve Denizcilik İle İlgili Mâniler, Doğum İçerikli Mâniler, Günah İçerikli Mâniler, Rüya İçerikli Mâniler, Siyasi İçerikli Mâniler, Mizahi Unsurlar İçerikli Mâniler, Sadakat İçerikli Mâniler, Nazar Unsurları İçeren Manîler, Büyü Muska İçerikli Mâniler, Sevgilinin Uzuvlarını İçeren Mâniler, Kılık Kıyafet İçerikli Mâniler, Küfür Argo Sözler İçeren Mâniler, Kumalık Geleneğiyle İlgili Mâniler, İnkar Etmek Konulu Mâniler" tarafımızdan eklenen başlıklardır.

Derlenen mânilerde konu olarak daha çok aşk, ayrılık, cinsellik, pişmanlık, sitem ve sosyal içerikli temalar işlenmiştir. Ayancık, Batı Karadeniz bölgesinde yer alan bir liman ilçesi olduğundan deniz ve denizcilikle ilgili yaratılan mânilerin çokluğu dikkat çekmektedir. Özellikle de denizciliğin sebep olduğu gurbet ve ayrılıktan yakınan insanlar, bu durumdan yaşadıkları zorlukları mânilere yansıtmışlardır. Ayancık ilçesinde, iş ortamlarında söylenen mânilere "Müğren mânileri" ismi verilmektedir. Yörede yaratılan "Müğren söyleme geleneği" oldukça ilgi çekicidir. Günümüzde "Müğren söyleme geleneği" devam etmemektedir. Bir başka dikkat çeken husus ise, Ayancık yöresi kıyafetlerinin vazgeçilmez bir parçası olan keten kumaşıyla ilgili yörede birçok mâni üretilmesidir. Halk, eskiden Ayancık'ta keten yetiştirmiş ve ketenden kumaş dokumuştur. Günümüzde çok az da olsa keten dokumacılığı yapılmaktadır.

Ayancık yöresi insanının düşünce yapısı, kültür ortamı, özlemleri, dertleri, aşkları, gelenek ve görenekleri mânilere yansımıştır. Aynı zamanda yaşamın içinde gerçekleşen, insanların hafızasında yer edinen kültürel ve sosyal unsurlar da mânilerde karşımıza çıkmaktadır. Yörenin ortak duygu ve davranışları derlenen mânilerde tüm gerçekliği ile sunulmuştur. Derlenen mâniler ve kaynak kişilerin verdiği bilgiler sayesinde, Ayancık yöresinin kültürü, dünya görüşü, değerleri ve âdetleriyle bezenen zengin sözlü kültür ortamı gözler önüne serilmiştir.

Ayancık yöresinden elde edilen yaklaşık iki bin civarında derlenen mânilerden hareketle Ayancık yöresinde eskiden çok yaygın bir şekilde mâni söyleme geleneği olduğu ortaya çıkmaktadır. Günümüzde ise bu gelenek eskisi kadar canlılığını sürdürememektedir. Ayancık'ta mâni söyleme geleneği, daha çok erkekler tarafından icra edilerek devam ettirilmektedir. Bunun nedeni ise tüm düğünlerde erkeklerin davul-zurna eşliğinde mâni söylemeleridir. Günümüzde kadınların mânileri icra edebileceği bir ortam kalmamıştır. Bu durumda, günümüzde eskiden beri süregelen Ayancık'taki mâni söyleme geleneğini erkeklerin icra ederek devam ettirdiği açıkça ortaya çıkmaktadır. Eskiden düğünlerde, gelin almalarda, kına gecelerinde, bayramlarda, sohbet ortamlarında, tarlalarda ekin biçerken hem kadın hem de erkekler tarafından söylenen mâniler günümüzde daha çok erkekler tarafından dile getirilmektedir.

Tezde Ayancık'ta derlenen bazı mâniler farklı yörelerde söylenen mâniler ile karşılaştırılarak mâni türünün Türk halk kültürünün ortak bir ürünü olduğu vurgulanmıştır. Çalışmada Ayancık yöresi mâni söyleme geleneğiyle ilgili önemli detaylar ortaya çıkartılmış; Türk mâni söyleme geleneğine katkı sağlanmış ve Türk halk edebiyatının en önemli yaratmalarından biri olan mâni türüne kaynaklık edebilecek önemli bilgiler sunulmuştur.

KAYNAKÇA

ACAR, Ergün, *Sinop Mânileri (Giriş-Dil İncelemesi-Mâniler-Sözlük)*, Gazi Kitabevi, Ankara, 2016.

Ahmet Vefik Paşa, *Lehçe-i Osmanî*, TDK Yayınları, Ankara, 2000.

AKALIN, L. Sami, - ŞİMŞEK, Esma, *Mâniler*, Türk Dünyası Ortak Edebiyatı, Türk Dünyası Edebiyat Tarihi, C. 3, Ankara, 2003.

ALBAYRAK, Nurettin, *TDV İslam Ansiklopedisi,* Türkiye Diyanet Vakfı, Ankara, s. 571-573, 2003.

ARTUN, Erman, *Türk Halk Edebiyatına Giriş*, Kitabevi Yayınları, 3. Baskı, İstanbul, 2004.

ARTUN, Erman, *Türk Halk Kültüründe Mâni Söyleme Geleneği*, Mânilerin İletişim Boyutu ve İşlevselliği, Uluslar Arası Türk Medeniyetlerinde Sözlü Kültür Geleneği (Türk Dünyasında Mâniler) Sempozyumu Bildirileri içinde s. 1-2, 2007.

ATLI, Ragıp, *Taşköprü (Kastamonu)'de Mâni Söyleme Geleneği*, Uluslararası Türk Dili Edebiyatı ve Tarihi Dergisi, s.755-774, Ankara, 2013.

BAKIRCIOĞLU, N. Z, *Halk Şiirimiz*, Ötüken Yayınları, İstanbul, 2007.

BANARLI, Nihat Sami, *Resimli Türk Edebiyatı Tarihi*, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul, C.2. 1983b.

BAŞGÖZ, İlhan, *Mânilerimizden,* Ankara, Dost Yayınevi, 1957.

BORATAV, Pertev Naili, *100 Soruda Türk Halk Edebiyatı*, Gerçek Yayınevi, İstanbul, 1978.

BORATAV, Pertev Naili, *Folklor ve Edebiyat II. İstanbul*, Adam Yayınları, 1982.

BORATAV, Pertev Naili, *Halk Şiiri,* Türk Halk Edebiyatı Özel Sayısı, s..207-324, 1968.

ÇATIKKAŞ, Ata, *Mâniler,* , Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, İstanbul, 1996.

ÇOBANOĞLU, Ö., *Halkbilimi Kuramları ve Araştırma Yöntemleri Tarihine Giriş*, Akçağ Yayınları, Ankara, 2008.

DEMİR, Necati, *Türk Mânileri,* Ankara, Gazi Kitabevi, 2013.

DEMİRCAN, Ahmet, *Simav Mânileri*, Simav Belediyesi Kültür Yayınları-3, 2017.

DİLÇİN, Cem, *Örneklerle Türk Şiir Bilgisi,* Ankara, Türk Dil Kurumu Yayınları, 2005.

ELÇİN, Şükrü, *Halk Edebiyatına Giriş*, Ankara, Akçağ Yayınları, 2004.

ELÇİN, Şükrü, *Halk Edebiyatına Giriş*, Ankara, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 1986.

EMEKSİZ, Abdulkadir, *İstanbul Mânileri*, Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul, 2003.

EMEKSİZ, Abdulkadir, *Kesik Mâni ve Doldurmalı Kesik Mâni Adlandırmaları Ne Derece Doğrudur?,* IV. Uluslararası Türk Medeniyetlerinde Sözlü Kültür Geleneği Sempozyumu Bildirileri İçinde, İzmir, Egeli Araştırmacı ve Yazarlar birliği Yayınları, İzmir, s. 107-114, 2007.

ESET, Niyazi, *Mukayeseli ve Neşredilmemiş Maniler*, Ankara, Zerbamat Basımevi, 1944.

İLGÜN, Feride B., *Türk Mânilerinde Anne Evlat İlişkisi Üzerine İncelemeler*, Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya, 2009.

İSPİRLİ, Serkan Alkan, *Kayserili Şair İsmail Hakkı Oral'ın Beynamaz Destanı İsimli Eseri Üzerine*, Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi, s.674-686, 2016.

KAYA, Doğan, *Anonim Halk Şiiri*, Ankara, Akçağ Yayınları, 1999.

KÖPRÜLÜ, Fuad, *Türk Edebiyatı Tarihi*, Ankara, Akçağ Yayınları, 2009.

KÖPRÜLÜ, Fuad, *Türk Edebiyatı Tarihi*, İstanbul, s.321, 1926.

KURNAZ, Cemal, *Halk ve Divan Şiirinin Müşterekleri Üzerine Denemeler*, Akçay Yayınları, Ankara, 1990.

OĞUZ, M. Öcal, *Halk Şiirinde Tür, Şekil ve Makam*, Ankara, Akçağ Yayınları, 2001.

ÖNAL, M. Naci, *Muğla Mânilerinde Günlük Yaşam,* Uluslararası Türk Medeniyetlerinde Sözlü Kültür Geleneği Sempozyumu Bildirileri İçinde, Egeli Araştırmacı ve Yazarlar Birliği Yayınları, İzmir, s. 369-388, 2007.

ÖNAY, Yılmaz, *Van Mânileri*, Van Belediye Başkanlığı Kültür Yaynları, 2006.

SAVAŞ, Hasan, *Konya Manileri Üzerine Bir Araştırma ve Tasnif Çalışması*, Yüksek Lisans Tezi, Kütahya, Dumlupınar Üniversitesi, 2016.

Şemseddin Sami, *Kamus-ı Türkî*, Türk Dil Kurumu, Ankara, 2010.

ŞİMŞEK, Esma, *Anonim Halk Şiiri İçerisinde Mânilerin Yeri*, Akra Kültür Sanat ve Edebiyat Dergisi, 5, 59-87.

TERZİBAŞI, A., *Kerkük Hoyratları ve Mânileri,* El-ümme Basımevi, Bağdat, 1970.

Türkçe Sözlük, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 2005.

UĞURLU, Mısra, *Adana Mâni Söyleme Geleneği ve Adana'da Söylenen Mâniler* (Derleme, İnceleme), Doktora Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana, 2018.

UZUNTAŞ, Ümmehan, *Niğde ve Yöresinden Derlenen Mâniler*, Yüksek Lisans Tezi, Niğde, 2022.

YAZICI, Merve, *Denizli Mânileri*, Yüksek Lisans Tezi, Denizli, Pamukkale Üniversitesi, 2019.

YOLCU, Mehmet Ali, *Balıkesir'de Mâni İcracıları*, Karadeniz, s. 94-112, 2011.

URL-1: https://www.repertukul.com, ET: 12.03.2020.

URL-2: https://turku.sitesi.web.tr, ET: 28.02.2020.

URL-3: https://www.kulturportali.gov.tr/, ET: 12.03.2020.

URL-4: https://www.alucra.bel.tr/, ET: 12.03.2020.

URL-5: https://www.turkuler.com, ET: 12.03.2020.

URL-6: https://tr.wikisource.or, ET: 17.03.2020.

URL-7 https://cankiri.ktb.gov.tr, ET: 17.03.2020.

URL-8: https://www.turkudostlari.net/, ET: 18.03.2020.

KAYNAK KİŞİLER DİZİNİ

K.K.1: Alem Yıldız, 1955, İlkokul, Ev Hanımı, Ağaçlı Köyü-Ayancık-SİNOP.

K.K.2: İbrahim Yıldız, 1954, İlkokul, Çiftçi, Ağaçlı Köyü-Ayancık-SİNOP.

K.K.3: Şevket Yıldız, 1940, ilkokul, Çiftçi, Ağaçlı Köyü-Ayancık-SİNOP.

K.K.4: Elvide Yıldız, 1943, Okur-yazar Değil, Ev Hanımı, Ağaçlı Köyü-Ayancık-SİNOP.

K.K.5: Nuri Yıldız, 1937, İlkokul, Emekli, Ağaçlı Köyü-Ayancık-SİNOP.

K.K.6: Sultan Yaşar, 1960, İlkokul, Ev Hanımı, Dereköy-Ayancık-SİNOP.

K.K.7: Zarif Yağız, 1934, İlkokul, Ev Hanımı, Ağaçlı Köyü-Ayancık-SİNOP.

K.K.8: Hava Yıldız, 1944, İlkokul, Ev Hanımı, Ağaçlı Köyü-Ayancık-SİNOP.

K.K.9: Yaşar Kılıç, 1938, İlkokul, Ev Hanımı, Ağaçlı Köyü-Ayancık-SİNOP.

K.K.10:Güler Çelikkaya, 1946, İlkokul, Ev Hanımı, Tepecik Köyü-Ayancık-SİNOP.

K.K.11: Şehri Yıldız, 1949, İlkokul, Ev Hanımı, Ağaçlı Köyü-Ayancık-SİNOP.

K.K.12: Elvide Demircan, 1951, İlkokul, Ev Hanımı, Tepecik Köyü-Ayancık-SİNOP.

K.K.13: Fatma Yıldız, 1957, İlkokul, Ev Hanımı, Ağaçlı Köyü-Ayancık-SİNOP.

K.K.14: Şaziye Öztürk, 1942, İlkokul, Ev Hanımı, Hatip Köyü-Ayancık-SİNOP.

K.K.15: Fatma Kılıç, 1951, İlkokul, Ev Hanımı, Tarakçı Köyü-Ayancık-SİNOP.

K.K.16: Ayşe Örnek, 1952, İlkokul, Ev Hanımı, Aşağıköy-Ayancık- SİNOP.

K.K.17: Zarif Yılmaz, 1948, İlkokul, Ev Hanımı, Köprü Başı Caddesi-Ayancık-SİNOP.

K.K.18: Emine Şahin, 1952, İlkokul, Ev Hanımı, Yalı Mahallesi-Ayancık-SİNOP.

K.K.19: Safiye Yüksel, 1976, İlkokul, Ev Hanımı, Tepecik Köyü-Ayancık-SİNOP

K.K.20: Şadiye Yolaçan, 1946, İlkokul, Ev Hanımı, Tepecik Köyü-Ayancık-SİNOP.

K.K.21: Sultan Yüksel, 1955, İlkokul, Ev Hanımı, Tepecik Köyü-Ayancık-SİNOP.

K.K.22: Şengül Yolaçan, 1958, ilkokul, Ev Hanımı, Tepecik Köyü-Ayancık-SİNOP.

K.K.23: Sebahat Öz, 1952, İlkokul, Ev Hanımı, Tarakçı Köyü-Ayancık-SİNOP.

K.K.24: Cemal Avcı, 1955, İlkokul, İşçi, Konsa Köyü-Ayancık-SİNOP.

K.K.25: Cemile Yaşar, 1960, İlkokul, Ev Hanımı, Bahçeli Köyü-Ayancık-SİNOP.

K.K.26: Fati Sönmez, 1968, İlkokul, Ev Hanımı, Avdullu Köyü-Ayancık-SİNOP.

K.K.27: Sevim Erdoğan, 1960, İlkokul, Ev Hanımı, Akçakese Köyü-Ayancık-SİNOP.

K.K.28: Hanife Örnek, 1970, İlkokul, Ev Hanımı, Akçakese Köyü-Ayancık-SİNOP.

K.K.29: Mustafa Yılmaz, 1955, İlkokul, Mermerci, Tarakçı Köyü-Ayancık-SİNOP.

K.K.30: Reşide Gürel, 1950, İlkokul, Ev Hanımı, Tarakçı Köyü-Ayancık-SİNOP.

K.K.31:Aysel Yıldız, 1968, İlkokul, Ev Hanımı, Abdulkadir Köyü-Ayancık-SİNOP.

K.K.32:Refika Çetinkaya, 1970, İlkokul, Ev Hanımı, Abdulkadir Köyü-Ayancık-SİNOP.

K.K.33:Cemal Güler, 1941, İlkokul, çiftçi, Tarakçı Köyü-Ayancık-SİNOP.

K.K.34:Gülşen Gürleyen, 1956, İlkokul, Ev Hanımı, Karakestane Köyü-Ayancık-SİNOP.

K.K.35: Feriha Demirel, 1949, İlkokul, Ev Hanımı, Erdemli Köyü-Ayancık-SİNOP.

K.K.36: Emine Karakurt,1959, İlkokul, Ev Hanımı, Ali Köyü-Ayancık-SİNOP.

K.K.37: Feride Öztürk, 1950, İlkokul, Ev Hanımı, Hacılı Köyü-Ayancık-SİNOP.

K.K.38: Güler Aksu, 1965,İlkokul, Ev Hanımı, Dolay Köyü-Ayancık-SİNOP.

K.K.39: Aslan Özdemir, 1953, İlkokul, Berber, Yeşilyurt Köyü-Ayancık-SİNOP.

K.K.40: Hacile Uzun, 1949, İlkokul, Ev Hanımı, Tarakçı Köyü-Ayancık-SİNOP.

K.K.41: Melek Özcan, 1957,İlkokul, Ev Hanımı, Ünlüce Köyü-Ayancık-SİNOP.

K.K.42: Elmas Yıldız, 1948, Okur-yazar, Ev Hanımı, Pazarcık Köyü-Ayancık-SİNOP.

K.K.43: Cemalettin Öztürk, 1961, İlkokul, Kaynakçı, Uzunçam Köyü-Ayancık-SİNOP.

K.K.44:Rabia Çatal, 1954, İlkokul, Ev Hanımı, Hatip Köyü-Ayancık-SİNOP.

K.K.45:Fatma Özkan, 1962, İlkokul, Ev Hanımı, Türkmen Köyü-Ayancık-SİNOP.

K.K.46:Hanife Özcan, 1956, İlkokul, Ev Hanımı, Dere Köyü-Ayancık-SİNOP.

K.K.47:Tenzile Çetinkaya, 1964, İlkokul, Ev Hanımı, Çamyayla Köyü-Ayancık-SİNOP.

K.K.48:Aysel Yıldırım, 1964, İlkokul, Ev Hanımı, Ünlüce Köyü-Ayancık-SİNOP.

K.K.49:Hava Kılıç, 1970, İlkokul, Ev Hanımı, Ağaçlı Köyü-Ayancık-SİNOP.

K.K.50:Müesser Yaşar, 1955, İlkokul, Ev Hanımı, Dere Köyü-Ayancık-SİNOP.

K.K.51:Cezmi Yaşar, 1946, Okur-yazar, Esnaf, Dere Köyü-Ayancık-SİNOP.

K.K.52:Seyfi Şahin, 1950, İlkokul, Şoför, Bahçeli Köyü-Ayancık-SİNOP.

K.K.53:Elveda Yıldırım, 1945, Okur-yazar, Ev Hanımı, Abdulkadir Köyü-Ayancık-SİNOP.

K.K.54: Semiye Yıldız, 1956, İlkokul, Ev Hanımı, Ağaçlı Köyü-Ayancık-SİNOP.

K.K.55:Nazmiye Aşkın, 1935, İlkokul, Ev Hanımı, Şerefiye Köyü-Ayancık-SİNOP.

K.K.56: Emine Gök, 1945, Okur-yazar Değil, Ev Hanımı, Gürpınar Köyü-Ayancık-SİNOP.

K.K.57: Hafize Özer, 1969, İlkokul, Ev Hanımı, Ortalık Köyü-Ayancık-SİNOP.

K.K.58: Emine Yavuz, 1941, Okur-yazar Değil, Ev hanımı, Yeşilyurt Köyü-Ayancık-SİNOP.

K.K.59: Fatma Aydemir, 1949, Okur-yazar, Ev Hanımı, Büyükdüz Köyü-Ayancık-SİNOP.

K.K.60: Hüseyin Karakurt, 1950, Okur-yazar, Balıkçı, Ali Köyü-Ayancık-SİNOP.

K.K.61: Elmas Keskin, 1967, İlkokul, Ev Hanımı, Baba Köyü-Ayancık-SİNOP.

K.K.62: Melek Çetinel, 1956, İlkokul, Ev Hanımı, Pazarcık Köyü-Ayancık-SİNOP.

K.K.63: Halime Kaya, 1963, İlkokul, Ev Hanımı, Pazarcık Köyü-Ayancık-SİNOP.

K.K.64: Sadiye Karataş, 1963, İlkokul, Ev Hanımı, Uzunçam Köyü-Ayancık-SİNOP.

K.K.65: İlknur Yıldız, 1976, Lise, Ev hanımı, Mestan Köyü-Ayancık-SİNOP.

K.K.66: Saniye Sönmez, 1971, Lise, Ev Hanımı, Mestan Köyü-Ayancık-SİNOP.

K.K.67: Songül Yıldırım, 1976, Lise, Ev Hanımı, Bahçeli Köyü-Ayancık-SİNOP.

K.K.68: Mehmet Yılmaz, 1953, İlkokul, Çiftçi, Ortalık Köyü- Ayancık-SİNOP.

K.K.69: Mürvet Akgül, 1966, İlkokul, Ev hanımı, Hatip Köyü-Ayancık-SİNOP.

K.K.70: Sevgi Yalçın, 1961, Okur-yazar, Ev Hanımı, Dolay Köyü-Ayancık-SİNOP.

K.K.71: Suat Akyüz, 1991, Lise, Davulcu-Mermerci, Kütük Köyü-Ayancık-SİNOP.

K.K.72: Zarife Şentürk, 1944, Okur-yazar, Ev Hanımı, Bahçeli Köyü-Ayancık-SİNOP.

K.K.73: Ümmühan Taşçı, 1957, İlkokul, Ev hanımı, Ünlüce Köyü-Ayancık-SİNOP.

K.K.74: Zülfiye Akın, 1956, İlkokul, Ev Hanımı, Çamyayla Köyü-Ayancık-SİNOP.

K.K.75: Hatice Altaş, 1965, İlkokul, Ev Hanımı, Erikli Köyü-Ayancık-SİNOP.

K.K.76: Zekiye Engin, 1957, İlkokul, Çiftçi, Ali Köyü-Ayancık-SİNOP.

K.K.77: Elvide Göksu, 1969, İlkokul, Ev Hanımı, Yeşilyurt Köyü-Ayancık-SİNOP.

K.K.78: Lütfiye Uğur, 1960, Ortaokul, Ev Hanımı, Çamyayla Köyü-Ayancık-SİNOP.

K.K.79: Vahide Aksoy, 1942, İlkokul, Ev Hanımı, Sulusökü Köyü-Ayancık-SİNOP.

K.K.80: Hanife Sür, 1960, İlkokul, Ev Hanımı, Tarakçı Köyü-Ayancık-SİNOP.

K.K.81: Satu Şentürk, 1974, İlkokul, Ev Hanımı, Gerdan Mahallesi-Ayancık-SİNOP.

K.K.82: Feride Keskinsoy, 1953, İlkokul, Ev Hanımı, Akçakese Köyü-Ayancık-SİNOP.

K.K.83: Nezaket Yıldırım, 1965, İlkokul, Ev Hanımı, Tarakçı Köyü-Ayancık-SİNOP.

K.K.84: Feriha Ün, 1941, İlkokul, Ev Hanımı, Abdulkadir Köyü-Ayancık-SİNOP.

K.K.85: Sami Ünlü, 1954, İlkokul, Serbest Meslek, Gürsökü Köyü-Ayancık-SİNOP.

K.K.86: Elveda Sönmez, 1952, İlkokul, Ev Hanımı, Hatip Köyü-Ayancık-SİNOP.

K.K.87: Nazmiye Oğuz, 1952, Okur-yazar, Ev Hanımı, Ünlüce Köyü-Ayancık-SİNOP.

K.K.88: Selver Demirel, 1969, Okur-yazar, Ev Hanımı, Zaviye Köyü-Ayancık-SİNOP.

K.K.89: Elmas Atilla, 1958, Okur-yazar Değil, Ev Hanımı, Ünlüce Köyü-Ayancık-SİNOP.

K.K.90: Melek Demir, 1962, Okur-yazar, Ev Hanımı, Ortalık Köyü-Ayancık-SİNOP.

K.K.91: Refika Paçal, 1958, Okur-yazar, Ev Hanımı, Ortalık Köyü-Ayancık-SİNOP.

K.K.92: Emine Keskinsoy, 1964, İlkokul, Ev Hanımı, Akçakese Köyü-Ayancık-SİNOP.

K.K.93: Zeliha Çelik Demircan, 1977, Ortaokul, Ev Hanımı, Aşağıköy-Ayancık-SİNOP.

K.K.94: Saniye Çokluk, 1965, İlkokul, Ev Hanımı, Koçcuğaz Köyü-Ayancık-SİNOP.

K.K.95: Necla Yüksel, 1955, Okur-yazar, Ev Hanımı, Doğanlı Köyü-Ayancık-SİNOP.

K.K.96: Zekiye Aksoy, 1957, Okur-yazar, Ev Hanımı, Sulusökü Köyü-Ayancık-SİNOP.

K.K.97: Naciye Ün, 1949, Okur-yazar, Ev Hanımı, Karakestane Köyü-Ayancık-SİNOP.

K.K.98: Elmas Yıldırım, 1968, İlkokul, Ev Hanımı, Gürsökü Köyü-Ayancık-SİNOP.

K.K.99: Ferizan Çelikkaya, 1956, Okur-yazar, Ev Hanımı, Zaviye Köyü-Ayancık-SİNOP.

K.K.100: Feride Ünlü, 1956, İlkokul, Ev Hanımı, Gürpınar Köyü-Ayancık-SİNOP.

K.K.101: Gülizar İşeli, 1945, İlkokul, Ev Hanımı, Gürpınar Köyü-Ayancık-SİNOP.

K.K.102: Sevgi Baş, 1962, İlkokul, Ev Hanımı, Şerefiye Köyü-Ayancık-SİNOP.

K.K.103: Ayşe Uzun, 1940, Okur-yazar, Ev Hanımı, Yeşilyurt Köyü-Ayancık-SİNOP.

K.K.104: Semiye Çelikkaya, 1940, Okur-yazar, Ev Hanımı, Tepecik Köyü-Ayancık-SİNOP.

K.K.105: Fatma Kurt, 1939, Okur-yazar, Ev Hanımı, Tepecik Köyü-Ayancık-SİNOP.

K.K.106: Aysel Uzun, 1968, İlkokul, Ev Hanımı, Yeniciköy-Ayancık-SİNOP.

K.K.107: Saniye Çalışkan, 1951, İlkokul, Ev Hanımı, Gökçebel Köyü-Ayancık-SİNOP.

K.K.108: Tahre Yavuz, 1952, İlkokul, Ev Hanımı, Taşlık Köyü-Ayancık-SİNOP.

K.K.109: Emine Çetinel, 1958, İlkokul, Ev Hanımı, Kütük Köyü-Ayancık-SİNOP.

K.K.110: Müzeyyen Özcan, 1940, İlkokul, Ev hanımı, Belpınar Köyü-Ayancık-SİNOP.

K.K.111: Muammer Özcan, 1961, İlkokul, Nakliyeci, Belpınar Köyü-Ayancık-SİNOP.

K.K.112: Fatma Özdemir, 1968, İlkokul, Ev Hanımı, Dedeağaç Köyü-Ayancık-SİNOP.

K.K.113: Fatma Karataş, 1944, İlkokul, Ev Hanımı, Hatip Köyü-Ayancık-SİNOP.

K.K.114: Hamide Bozkurt, 1965, İlkokul, Ev Hanımı, Gürsökü Köyü-Ayancık-SİNOP.

K.K.115: Şükriye Seydioğlu, 1947, İlkokul, Ev Hanımı, Girmahal Mahallesi-Ayancık-SİNOP.

K.K.116: Ayşe Uluhan, 1941, İlkokul, Ev Hanımı, Hacıoğlu Köyü-Ayancık-SİNOP.

K.K.117: Hanife Örnek, 1964, İlkokul, Emekli, Babaçay Köyü-Ayancık-SİNOP.

K.K.118: Nebahat Öztürk, 1967, İlkokul, Ev Hanımı, Koçcuğaz-Ayancık-SİNOP.

K.K.119: Lütfiye Yılmaz, 1967, İlkokul, Ev Hanımı, Yenikonak-Ayancık-SİNOP.

K.K.120: Gülsem Yıldız, 1955, İlkokul, Ev Hanımı, Ömerdüz Köyü-Ayancık-SİNOP.

K.K.121: Şerife Ün, 1952, Okur-yazar, Ev Hanımı, Çaylıoğlu Köyü-Ayancık-SİNOP.

K.K.122: Cemile Demircan, 1955, İlkokul, Ev Hanımı, Hacıoğlu Köyü-Ayancık-SİNOP.

K.K.123: Şengül Ünlü, 1963, İlkokul, Ev Hanımı, Dolaylı Köyü-Ayancık-SİNOP.

K.K.124: Şükriye Yeşilkaya, 1970, İlkokul, Ev Hanımı, Bakırlı Köyü-Ayancık-Ayancık-SİNOP.

K.K.125: Hacer Deniz, 1951, İlkokul, Ev Hanımı, Bakırlı Zaviye Köyü-Ayancık-Ayancık-SİNOP.

K.K.126: Nuran Gürel, 1972, İlkokul, Ev Hanımı, Tarakçı Köyü-Ayancık-SİNOP.

K.K.127: Müsaade Gürel, 1981, İlkokul, Ev Hanımı, Tarakçı Köyü-Ayancık-SİNOP.

K.K.128: Halime Gürsoy, 1955, İlkokul, Ev Hanımı, Bakırlı Zaviye Köyü-Ayancık-Ayancık-SİNOP.

K.K.129: Ayşe Yıldız, 1964, İlkokul, Ev Hanımı, Mustafa Kemal Paşa Köyü-Ayancık-SİNOP.

K.K.130: Aysel Yolaçan, 1962, İlkokul, Ev Hanımı, Tepecik Köyü-Ayancık-SİNOP.

K.K.131: Fatma Demircan, 1967, İlkokul, Ev Hanımı, Tepecik Köyü-Ayancık-SİNOP.

K.K.132: Fetiye Akyıldız, 1950, İlkokul, Ev Hanımı, Gökçebel Köyü-Ayancık-SİNOP.

K.K.133: Sultan Öztürk, 1952, İlkokul, Ev Hanımı, Ağaçlı Köyü-Ayancık-SİNOP.

K.K.134: Şükriye Yıldırım, 1957, İlkokul, Terzi, Yenice Köyü-Ayancık-SİNOP.

K.K.135: Ayşe Atay, 1962, İlkokul, Ev Hanımı, Dereköy Köyü-Ayancık-SİNOP.

K.K.136: Nuran Yıldırım, 1967, İlkokul, Ev Hanımı, Söküçayırı Köyü-Ayancık-SİNOP.

K.K.137: Ayşe Övet, 1954, İlkokul, Ev Hanımı, Dedeağaç Köyü-Ayancık-SİNOP.

K.K.138: Sebahat Çetinkaya, 1984, İlkokul, Ev Hanımı, İnaltı Köyü-Ayancık-SİNOP.

K.K.139: Zekiye Özcan, 1950, İlkokul, Ev Hanımı, Kestanelik Köyü-Ayancık-SİNOP.

K.K.140: Saniye Özdemir, 1953, İlkokul, Ev Hanımı, Kestanelik Köyü-Ayancık-SİNOP.

K.K.141: Melek Keskinsoy, 1958, İlkokul, Ev Hanımı, Akçakese Köyü-Ayancık-SİNOP.

K.K.142: Fatma Yıldız, 1942, Okur-yazar değil, Ev Hanımı, Bakırlı Köyü-Ayancık-SİNOP.

K.K.143: Makbule Öztürk, 1968, İlkokul, Ev Hanımı, Ali Köyü-Ayancık-SİNOP.

K.K.144: Nazmiye Aydın, 1947, İlkokul, Ev Hanımı, Söküçayırı Köyü-Ayancık-SİNOP.

K.K.145: Elmas Yüksel, 1952, İlkokul, Ev Hanımı, Dibekli Köyü-Ayancık-SİNOP.

K.K.146: Elvide Er, 1974, İlkokul, Ev Hanımı, Zaviye Köyü- Ayancık-SİNOP.

K.K.147: Fatma Atilla, 1957, İlkokul, Ev Hanımı, Sulusökü Köyü-Ayancık-SİNOP.

K.K.148: Nefide Akın, 1942, İlkokul, Ev Hanımı, Babaçay Köyü-Ayancık-SİNOP.

K.K.149: Nebahat Özışık, 1965, İlkokul, Ev Hanımı, Mustafa Kemal Paşa Köyü-Ayancık-SİNOP.

K.K.150:Cennet Kılıç, 1968, İlkokul, Ev Hanımı, Dedeağaç Köyü-Ayancık-SİNOP.

K.K.151 Hanife Öztürk, 1950, İlkokul, Ev Hanımı, Hacılı Köyü-Ayancık-SİNOP.

K.K.152:Kadın Şen, 1957, İlkokul, Ev Hanımı, Doğanlı Köyü-Ayancık-SİNOP.

K.K.153: Rafet Demircan, 1947, İlkokul, Pazarcı, Kestanelik Köyü-Ayancık-SİNOP

K.K.154: Neriman Gürel, 1950, İlkokul, Ev Hanımı, Ali Köyü-Ayancık-SİNOP.

K.K.155: Hayriye Yılmaz, 1970, İlkokul, Ev Hanımı, Ortalık Köyü-Ayancık-SİNOP.

K.K.156: Fikri Çalışkan, 1959, İlkokul, Pazarcı, Yeyilyurt Köyü-Ayancık-SİNOP

K.K.157: Çoşkun Çoşar, 1974, İlkolul, Esnaf, İnaltı Köyü-Ayancık-SİNOP.

SÖZLÜKÇE

Aceplemak……..:Ayıplamak.

Acuk……:Derede yetişen yaban elma.

Ağın……..:Alın.

Ağmak…….:Çıkmak.

Altacak……... ……:Alçak.

Alu……....:Almak fiili.

Asulmak……:Asılmak.

Azu……:Kuzu.

Beg……...:……:Pek.

Bekmez…….:Pekmez.

Birücük……..:Biricik.

Bişürmek……:Pişirmek.

Bitü…… ……..:Bitirmek fiili.

Biye…….....:Bir.

Böyük……..:Büyük.

Bürgü……...:Baş örtüsü.

Cember……....:Baş örtüsünün altına bağlanan bone.

Cırıf……..:Filiz.

Ciye……..:Kıvılcım.

Cövüz……:Ceviz.

Çördük……..:Yaban meyve, küçük armut.

Darulmak……..:Darılmak.

Darulu……:Darılmak fiili.

Deyüs…….:Deyyus.

Diren……...:Buğday döğerken kullanılan çatal şeklindeki ağaçtan yapılan bir alet.

Doğurşak/tongurşak……..:Tohum.

Domatis……...:Domates.

Dönüverü…….:Dönüvermek fiili.

Düğür……....:Dünür.

Dülbent…….:Tülbent.

Dürzü…….:Pezevenk.

Elentirük……:Elektrik.

Ellik kolu…….:Orak biçerken kadınların girdiği yarışa verilen isim.

Ellik…….:Ekin biçerken parmaklara takılan koruyucu alet.

Enmek…….:İnmek.

Entari……..:Elbise.

Erük…….....:Erik.

Eteklik…….:Etek, elbise.

Evlek evlek……..:Küçük tarla.

Eyin…….....:Boyun veya vücudun üst kısmı.

Ferik……...:Genç ve güzel.

Fi otu…….....:Buğdayın içinde olan ot.

Gacırga…….. :Zayıf.

Garayaz……...:Esmer.

Gargu……...:Düdük yapılan ağaç.

Gargu……..….:Küçük ağaç sapı.

Gavlağan…….…:Çınar ağacı.

Getü…….…:Getirmek fiili.

Gıran…….....:Ormanlık.

Goğuk…….….:Oyuk.

Govuz……..:Çukur.

Görge……..:Gölge.

Guntura……...:Ayakkabı.

Gübürlenmek…….....:Çöpün gübreye dönüşmüş hali.

Güccük…….:Küçük.

Gün ağnı…….....:Güneş ışığının vurduğu yer.

Halayık…….:Hizmetçi.

Hallamak…….....:Rüzgar sesi.

Harar…….....:At heybesi.

Hayın…….:Zalim, öfkeli olan insan.

Herk etmek……..:Tarlayı sürmek, dikime hazırlamak.

Hırtlav…….....:Gırtlak.

Hökelek…….....:Mısır somağı.

Ibrık……...:Güğüm.

Irkarpe……..:Ayakkabı, çizme.

İllendirmek……....:Toprağı verimli hale getirmek.

İpret……..…..:Kötü kadın.

Kasefet……..….:Sıkıntı, dert, acı.

Kekil……...….:Kahkül.

Kor…….….:Bırakmak.

Mahne……....:Bahane.

Malak…….……:Manda.

Mancar……..:Kara lahana.

Maraz……:Zayıf.

Masıra……...:Düzen dokuyarak yapılan keten ipliğin sarıldığı alet.

Medersiz……..…:Hasta olan kişi.

Mehir……..….:Söz.

Mıktar…….. :Muhtar.

Minnaz……..…:Evin temeli.

Mintan……..……:Gömlek.

Müğren ayı / orak ayı…….:Temmuz ağustos ayları.

Müğren düzmek……..:Mâni söylemek.

Nasübetsüz……..:Münasebetsiz.

Naşırba……....:Maşrapa.

Nezgep…….....:Baş örtüsü altına takılan bone.

Örüskar…….....:Rüzgar.

Palaz…….....:Eski, yırtık, bakımsız.

Patala……...:Patates.

Peçel…….....:Sakat.

Pencire…….:Pencere.

Peşkür…….....:İnce keten havlu.

Peştamal…….…….:Bele sarılan dikdörtgen şeklindeki giysi.

Pezük…….…..:Pazı.

Pin……...:Tavuk kümesi.

Pirket……..:Tuğla.

Pontul……..:Pantolon.

Pür……...:Pislik.

Püsürge…….…...:Yön / batı.

Saplum…….…:İp.

Seri…….….:Raf.

Sicim……..…..:İp.

Siyez……....:Zayıf, halsiz.

Söyünmek…….…..:Sönmek.

Tafan……..:Tavan.

Toğuk…….…:Tavuk.

Uğma zencir……..:Örgüden yapılan zincir.

Uskun…….:Hayvanlara bağlanan ip.

Uvaz……:Kahverengi yumuşak bir meyve.

Übürşüm peştamal…….:İpek Peştamal.

Vireç……:Viraj.

Yayılu……..:Yayılmak fiili.

Yazu…….:Otlak alan.

Yengil…….:Nezgebin çene altından bağlanan bağcıkları.

Yılgunluk……..:Çalılık alan.

Yörü…….….:Yürümek fiili.

Yudurmak…….....:Yıkamak.

Zabah…….....:Sabah.

Zafer……..…:Kış.

Zarıncır……:Ağlamak, üzülmek.

Zülüf……..:Ağaç filizi.

EKLER

SİNOP İLİ AYANCIK İLÇESİNDEN DERLENEN MÂNİLER

Kaynak Kişi: Alem Yıldız

Derleme Tarihi: 20-02-2020

Yaşı: 65

Dağdan kestim cınarı
Cınarın dalı sarı
Ağlamaktan kurudu
Gözlerimin pınarı.

Çocuk diyor ilk sınıfta
Kuzum beni bırakma
Bir kabahatim var ise
Sakın kusura bakma.

[2]Orak biçerin orak
Elliklere vurarak
Ben babamı bulurum
Kamyonlara sorarak.

Çay aşağı in de gel
Çizmeleri giy de gel
Beg nazlısın a yarim
Taksilere bin de gel.

Karşıda çam domruğu
Vurun ona yumruğu
Hasdan bir adam sandım

[2] Eskiden Ayancık yöresinde buğday, keten, mısır vb. ürünleri biçerken orak kullanılırmış. Orağın insanların elini kesmemesi için sol elin parmaklarına takılan ve tahtadan yapılan eldiven şeklinde olan ellikler kullanılırmış. Orak biçerken mâni söyleme geleneği artık günümüzde devam etmemektedir.

Kahpenin doğurduğu.

Giyme gara çorabı
İçme rakı şarabı
İki yar bir sevilmez
Ver birine cevabı.

Gökte yıldız yüz altmış
Mevlâ'm neler yaratmış
Anası da çuldan çuvaldan
Oğlunu aslan yaratmış.

Güvercinim süt beyaz
Ayrı düştük bu yaz
Selamını istemem
Mektubunu sıkça yaz.

Ibrık guydum damlaya
Damla damla dolmaya
A gadunum Allah'ım
Kaynanasuz olmaya.

Ayancık eymeleri
Beğenmem deymeleri
Yarim urba diktirmiş
Ben olsam düğmeleri.

Pencereden bak beri
Beğenirsen al beni
Beğenmessen beğenme
Beğenenler var beni.

Saçım uzun dararım
Ben dengimi ararım
Dengimi bulamassam
Gençliğime yanarım.

Oynarım geri geri
Açılsın oyun yeri
Oyuna çıkan gızların
Kırılsın ince beli.

Peştemalın tersine
Gız yavaş yürüsene
Ölüyorum sevdandan
Kardeşim demesene.

Gökte uçan gırlangıç
Ganadı ayrıç ayrıç
Beni yardan ayıran
Kan kussun avuç avuç.

Denizin kıyısında
Kestanem çillenir mi?
Yari güzel olanın
Mintanı kirlenir mi?

Bu evi yapan usta
Yatsın yedi yıl hasta
Hiç aralık komamış
Bekârlar nerden baksa.

İpek peştemalımın
Yanına bak yanına
Düşman ekmek doğramış
İkimizin kanına.

Kestanenin filizi
Kim bilir kalbimizi
Allah'ın emriyle
Sevdik birbirimizi.

Deniz dalgasız olmaz
Güzel sevdasız olmaz
Yiğit olan yiğidin
Başı belasız olmaz.

Ben keçiyi güdemen
Kırarın bacağını
Sevdiğimi alanın
Yıkarım ocağını.

Atladım girdim dağa
Başım değdi dallara
Gız ben seni almassam
Girmem gara toprağa.

Başörtümü yıkadım
Asamam çardaklara
Benim yarim bir tane
Veremem ortaklara.

Gemim geliyor gemim
Bacası ben olayım
Güzel güzel gızların
Gocası ben olayım.

Ekin ektim düzlere
Diken oldu gözlere
İşte geldim gidiyon
Buralar galsın sizlere.

Koyun gelir kuzuynan
Ayağının tozuynan
Gelin Ayşem sele gitmiş
Yanı çifte kuzuynan.

Üç eteğin düğmesi
Yandandır eklemesi
Tak nişanı git yârim
Kolaydır beklemesi.

Vurdum tefim tellendi
Her laflarım söylendi
İşi gücü yoğumuş
Yar benimle eylendi. (K.K.1)

Kaynak Kişi: İbrahim Yıldız
Derleme Tarihi: 20-02-2020
Yaşı: 66
Bahçelerde marulum
Alt yaprağını alırım

Gız sen bana varmassan
Ben bekâr mı kalırım?

Giden oğlan geri bak
Aklımı aldın bırak
Cebindeki mendili
Bana yadigâr bırak.

Karaduta yaslandım
Yağmur yağdı ıslandım
Ben babamın evinde
Bay kaymakla beslendim.

Yaka ederim yaka
Gözyaşım aka aka
Kardeşim beni kesti
Gözlerim baka baka.

Bostanlarda pırasa
Yaprağına kar yağsa
Kızlar kocasız kalsa
Oğlanlara yalvarsa.

Dam başında su olur
Oğlan mendil yudurur
Oğlan cahıl kız cahıl
Şimdi bunlar kudurur.

Karşıda çatal kapı
Üstünde keser sapı
Ben yarimi yitirdim

Ararım kapı kapı.

Gözellerin adı var
Kuşların kanadı var
Yar yanında değilse
Hayatın ne tadı var.

Çiçekli dala benzer
Mendili şala benzer
Benim bir yarim vardır
Şifalı bala benzer.

Arabalar yarışır
Darılanlar barışır
İki gönül bir olmuş
Buna kimler karışır.

Entarisi yeşilden
Tel kopardım peşinden
Kesseler, öldürseler
Ben ayrılmam eşimden. (K.K.2)

Kaynak Kişi: Şevket Yıldız

Derleme Tarihi: 23-02-2020

Yaş: 80

[3]Düz bostanın ekini
Hamidem'in kekili
Kaptan sefere gitmiş
Kimdir bunun vekili.

[3]Harzana köyünde Kaptan Mustafa adlı şahıs deniz seferine çıkınca eşi olan Hamide'yi kimin bekleyeceğine köylüler karar verememiştir. Hamide'nin vekilinin kimin olacağı ve Hamide'ye kimin sahip çıkacağı konusunda birlik olamayan köylüler bu mâniyi söylemişlerdir.

Dulayın konakları
İsmail'in malakları
Olmuş kiraza benziyor
Fatim'in yanakları.

[4]Denizde kum kaynıyor
Sabri'm yelken bağlıyor
Oturmuş göverteye
Gencim diye ağlıyor.
Püsürgeden ay doğdu
Ben sandım sabah oldu
İstefan'a gelmeden
Oğlum Sabri kayboldu.
İstefan önü burun
Durun komşular durun
Oğlum Sabri kayboldu
Duyun komşular duyun.
Ayancık delme takma
İsmail beri bakma
Sen daha küçüksün
Peşime elçi takma.

Gelin attan düşersin
Davul gibi şişersin
Ben sana demedim mi?
Sen sarhoşa düşersin.

[4]Gündoğdu köyünde (Sinop'un Türkeli ilçesine bağlı) yaşayan Sabri adlı genç, yelkenli bir gemi ile Ayancık ilçesine gitmiştir. Geri dönerken büyük bir fırtınaya yakalanmıştır. Fırtınadan dolayı yola devam edemeyen Sabri, İstefan Limanı'na gizlenmeye çalışmıştır. İstefan Limanı'na saklanamadan gemi ile birlikte gözden kaybolmuştur. Limanda kaybolan Sabri boğularak vefat etmiştir. Mânide "Denizde kum kaynıyor" denilerek kumun kaynamasından denizin dalgalanarak fırtınanın çıktığı iması verilmek istenmiştir. Ne yapacağını şaşıran Sabri, güverteye oturarak ağlamaya başlamıştır. Bu olayın üzerine Sabri'nin annesi bu mânileri söylemiştir.

Sahil boyu iskele
Ben gidiyon askere
Sana gönül versem
Bekler misin üç sene?

Cam cama eklenir mi
Cam dibi beklenir mi
Yârim gitti askere
Üç sene beklenir mi?

Ayancık depeleri
Kız salla küpeleri
Bu türküyü söyleyen
Ayancık efeleri.

Kayalarda saz olur
Gül açılır yaz olur
Ben gülüme gül demem
Gülün ömrü az olur. (K.K.3)

Kaynak Kişi: Elvide Yıldız
Derleme Tarihi: 23-02-2020
Yaş: 77
Değmenin önü darı
Her yapıştığın sarı
Ulan Dürzü Hasan
Yetmiyor mu bir karı.

Ay doğuyor doğuyor
İncirin üzerinden

Ben yarimi tanırım
Yüz kişinin içinden.

Ey gök pamuk gök pamuk
Sevdadan barım yanık
Eller yatmış uyuyor
Ben duruyom uyanık.

Harzana'nın düzleri
Açılır nergizleri
Fatma gızı görünce
Goyverdim öküzleri.

Su gelir millendirir
Çayırı çimlendirir
Bu köyün gızları
Dilsüzü dillendirir. (K.K.4)

Kaynak Kişi: Nuri Yıldız
Derleme Tarihi: 23-02-2020
Yaş: 83
Ayancık'tan berisi
Koca koyun derisi
Bizim köyde üç kız var
Olmuş koca delisi.

Çaya indim üç atlı
Elma yedim beg tatlı
Elin oğlu neyim benim
Kardeşimden kıymetli.

Ambarın yapısına
Gün vurmuş kapısına
Yardan bir elma gelmiş
Uyandım kokusuna.

Çaya indim susuzum
Kaç gündür uykusuzum
Girsem yarin koynuna
Elim durmaz huysuzum.

Karadeniz'in eni
Asker ettiler beni
Gel biraz konuşalım
Bir daha göremem seni.

Armudu daşlayalım
Dibinde kışlayalım
Akşam oldu gün battı
Cümbüşe başlayalım.

Oyalı yazma başında
Oyaları kaşında
Yetmez mi beklediğim?
Çeşmelerin başında.

Armudun dallarına
Bakarım yollarına
Altın bilezik taktım
Yârimin kollarına.

[5]Kısmet bizim atımız
Samsun'a niyetimiz
Bizi soran olursa
İki bin lira gıymetimiz.

Kestanenin tırtırı
Gız şalvarın yırtulu
Ben askere gidiyom
Bekâr kızlar kurtulu.

Motorun başdan gara
Denizi bastı bora
A benim sevdüğüm
İşimiz galdı zora.

Kadifeler gibisin
Kıvrak ince bellisin
Biraz öpeyim desem
Hayır olmaz der misin?

Karşıda kara yonca
Gel öpeyim doyunca
Öpmenin faydası yok
Gönülden olmayınca.

Aya baktım ay beyaz
Kıza baktım kız beyaz
Cebime de baktım param az

[5] Ayancık'ın Ağaçlı köyünde yaşayan Çalmaç Kaptan'ın büyük kısmet adlı bir gemisi varmış. Bu gemi ile Gerze'ye, Bafra'ya, Samsun'a, Bartın'a seferler yapılıyormuş. Geminin değeri o devirde 2 bin lira imiş. Köyde ilk gemiyi alan Çalmaç Süleyman Kaptan mânisinde, "Bizi soran olursa iki bin lira gıymetimiz" diyerek geminin değerini vurgulamıştır.

Bu kız bize yaramaz.

Sevdiğim kız gelin olmuş
Benim değil elin olmuş
Beyaz gelinlik içinde
Benim için ağlıyormuş.

Ak sandık kara sandık
Askerlikten usandık
Mustafa Kemal geliyor
Tezkire veriyor sandık.

Gidiyon gidişimdir
Yolların bilişimdir
Hayde helallaşalım
Belki son gelişimdir.

Duvardaki siniler
El vurmadan inler
Gurbetteki yarimin
Kulakları çiniler.

Ocak başında ninder
Altını üstüne dönder
Nazlı yarim, güzel yarim
Ayda bir yol selam ver.

Ben daldım yanaklara
Su koymuş çanaklara
Serilmek üzereyim
Derdinle yataklara.

Afetlere vuruldum
Cenkleşmekten yoruldum
Gençlikte çok çoşkundum
Gide gide duruldum.

Gitmedik uyarana
Uğradık yar kahrına
Biz nelere katlandık
Bir güzelin uğruna.

Karanfilsin karanfil
Eğemem dallarını
Ayrı düştük sevgilim
Soramam hallerini.

Ayın peşinde yıldız
Geliyor benim baldız
Sen git de bacın gelsin
Ben duramam yalnız. (K.K.5)

Kaynak Kişi: Sultan Yaşar
Derleme Tarihi: 16-04-2020
Yaş: 60
Kar yağar kepek gibi
Gız saçın ipek gibi
Ne gezersin ardımda
Yal yemiş köpek gibi.

Geminin direk başı
Yanıyor yürek başı

Elli bardak su içsem
Söyünmüyor ateşi.

Kaynanayı ne yapmalu
Merdivenden atmalu
Paldur küldür giderken
Seyirine bakmalu.

Geminin gıçındayım
Dalgalar içindeyim
Zannetme sevdan geçmiş
Ateşler içindeyim.

Armuttan kayacağım
Sallan gel bakacağım
Yârime nazar değmiş
Nazarlık takacağım.

Armut dalda bir sıra
Yârim gitti mısıra
Koyun olsam yayılsam
Yârimin ardı sıra.

Koyun gelir yata yata
Çamurlara bata bata
Gelin Ayşe'm suya gider
Kollarını ata ata. (K.K.6)

Kaynak Kişi: Zarif Yağız

Derleme Tarihi: 10-05-2020

Yaş: 86

Karadut barmak gibi
Olur mu kaymak gibi
İkimizin sevdası
Şişede konyak gibi.

Gemideyim gemide
Ayağım yemenide
Alacaksan al beni
Sevdiğim var geride.

Ak pıçak kara pıçak
Sapından dutulacak
Evlenmeyin bekârlar
Naylon kızlar çıkacak.

Arabası dört teker
Her yerden yük çeker
Şu mahallenin gızları
Büyüklerine diz çöker.

Kapı dibi beklerin
Günü güne eklerin
Yap yârim askerliğini
Ben seni beklerim.

Armut daldan düşer mi?
Bişürüsem şişer mi?
Sevip sevip ayrılmak

Şanımıza düşer mi?

Düz bostanın ekini
Hamide'nin kekili
Kazım askere gitmiş
Kim olacak vekili.

Çimenci'nin dağları
Potinimin bağları
Eridi de tükendi
Yüreğimin yağları.

Evin önünde buldum
Malların yularını
Benim hayın eniştem
Karakol kumandanı.

Kar yağıyor yağıyor
Aba mı giyeceğim
İhtiyara varıp da
Baba mı diyeceğim?

Ev yaptırdım pirketden
Badanası kireçten
Şoförlerin kötüsü
Dönemiyor vireçten.

Armudun irisine
Ben yandım birisine
Kendimi sakların
Yiğidin iyisine.

Entarisi ekleme

Ufacık ilikleme

Asker oldum gidiyon

Benim için bekleme. (K.K.7)

Kaynak Kişi: Hava Yıldız

Derleme Tarihi: 14-05-2020

Yaş: 76

Gayadan öküz bakar

Öküzün ağnı sakar

Öğretmenler dururken

Daşçılara kim bakar.

Entarisi dik durmuş

Orta yeri kir tutmuş

İyileri oynarken

Kötüleri dert tutmuş.

Kavaktan gazel endi

Dibine güzel endi

Al yanaktan öperken

Dişime nazar endi.

[6]Eminem ekmek bişürü

Osman'ı yola düşürü

Yeme Osman ekmeği

Kurşun seni şişürü.

[6] Ayancık'ın Tarakçı köyünden olan Emine ve Osman adlı kişiler evli oldukları halde yasak aşk yaşıyorlarmış. Emine köy evinde ekmek pişirirken Osman Emine'nin yanına gelirmiş. Bunu gören köylüler, Emine'nin kocasının Osman'ı vuracağını düşünerek "Yeme Osman ekmeği, Kurşun seni şişürü" mısralarını söylemişlerdir.

Entarisi ekleme
Ufacık ilikleme
Benden sana fayda yok
Boş kapıyı bekleme.

Kayadan akan akrep
Ağzında yeşil yaprak
Gel sarılıp yatalım
Sonumuz kara toprak.

Suya giderin suya
Soğanı soya soya
Aç yüzünü sevgilim
Bakayım doya doya.

Su koydum su tasına
Denizin ortasına
Ben derdimi bilirim
Söylemem başkasına.

Ambarın golundayım
Gurbetin yolundayım
Anam beni sorarsa
Sevdiğimin goynundayım.

Merdivenim kırkayak
Kırkına vurdum dayak
Yar kapıdan girince
Ne el tutar ne ayak.

Sinop yolu düz gider
Bir fistanlı gız gider
Ellerinen dolanmam
Sonra gücüne gider.

Saçların lüle lüle
Benzer beyaz güle
Ecevit başa geçti
Uğurlar olsun Demirel'e. (K.K.8)

Kaynak Kişi: Yaşar Kılıç

Derleme Tarihi: 12-05-2020

Yaş: 82

[7]Dülbendin gatıynan
Marul'un atıynan
Ben yârimden ayrılmam
Ellerin lafıynan.

[8]Namaz bezimin gatı
Marul Mehmet'in atı
Marul Mehmet vurulmuş
Gavlağana bağlan atı.

Penceresi cam cama
Selam söyleyin amcama
Amcam kızı vermesse
Turşu kursun fincana.

[7] Ayancık'ın Ağaçlı köyünden olan Yaşar isimli kadın, kocası Marul Mehmet hakkında yapılan dedikodulara inanmayarak "Ben yârimden ayrılmam, Ellerin lafıyla" mısralarını dile getirmiştir.
[8] Ayancık'ın Ağaçlı köyünden olan Marul Mehmet lakaplı şahıs, zamparalık yaptığı için köylüler tarafından vurulmuştur. Marul Mehmet'in yanından ayırmadığı bir atı varmış. Marul Mehmet vurulduğunda atı başıboş kalmış. Bunu fark eden köylüler "Marul Mehmet vurulmuş, Gavlağan'a bağlan atı" diyerek ata sahip çıkılmasını dile getirmişlerdir.

Bakal gondu hurmaya
Tüfeğim yok vurmaya
Tüfeğim olsa bile
Ümidim yok vurmaya.

Güle çıktım budanmış
Güle bülbül dadanmış
Yari benim sanardım
O da ele adanmış.
[9]Motorumun direği
Harmancık'ın çamından
A gız Çiçek Hanife'm
Bende bıktım canımdan.
Motor geliyor motor
Denizi yara yara
Çiçek seni alıcam
Gafana vura vura.
Hanifem gacakludu
Uçkuru saçaklıdu
Hanifeyi sorarsan
Her gece gucaktadu.
Borabelli dabancam
Dokuz fişek atıyor
Çalmaç'ınan Hanife
Sarılmış da yatıyor.

Ata binen at durur
At yolunu sapdurur
Ömer Ağa'nın gızları

[9] Ayancık'ın Ağaçlı köyünde ikamet eden Çiçek (lakaplı) Hanife isimli bir kadın kötü yola düşmüş. Çalmaç Süleyman Kaptan onu kuma olarak eve getirmiş. Bu olay üzerine bu mâniler köydeki komşular tarafından "karşılıklı" olarak söylenmiştir.

Beşi birlü dakdurur.

Ata binen ağadır
Atın başı paradır
Dinle sevdiğim dinle
Bir türküler sanadır.

Rakıyı bekmez sandım
Tavadan akmaz sandım
Demir yürekli yâri
Beni bırakmaz sandım.

Yılan çıktı goğuktan
Su içiyor oluktan
Aç sevdiğim yorganı
Ben donuyom soğuktan.

Tefe vurdum inlesin
Sevdalula dinlesin
Sevda hali bilmeyen
Bağa mahne vermesin.

Kestanenin tırtırı
Gız fistanın yırtulu
Ben gidiyom askere
Köy gızları kurtulu.

Altunum alay değil
Yüzüğüm galay değil
Gel sevdiğim evlenem
Bekârlık kolay değil.

Güneş çıktı aradan
Toprakları savurdan
Senin bir çift lafındı
Seni benden soğudan.

Saçım uzun galkmıyor
Yar yüzüme bakmıyor
Yar üstüme evlenmiş
Hiç Allah'tan korkmuyor.

Evin önünde bakır
Fatma'm gözlerin çakır
Fatma'mı hasta diyorlar
Oynuyor şakır şakır.

Kar yağıyor yağıyor
Evin duvarlarına
Ben daha bulaşmadım
Türkü çuvallarına.

Elmanın dilimleri
Kürtlerin kilimleri
Ne güzel baş bağlıyo
Harzana gelinleri.

Masa üstünde roman
Okurum zaman zaman
Oğlan sana varıcam
Memur olduğun zaman.

Kiraz dalların eğri
Seyiri gözlerim seyri
Sık sık düğür geliyo
Babamın yüzü eğri.

Elma daldan düşer mi?
Bişmeyince şişer mi?
Sen gavur ben Müslüman
Bize nikâh düşer mi?

Evin tafanı gurum
Sevdalık benim zorum
Sevda hali bilenler
Vermesin bana zulüm.

Bal idim bekmez oldum
Gül idim kokmaz oldum
Bir milyarlık kız idim
Beş para etmez oldum.

Keten gömlek bezim var
Eğlen sana sözüm var
Senle konuşmaya
Öyle serbest yüzüm var.

Mısır ektim govuza
Yedirmedim domuza
Şu deyüsün gızını
Çalıverdim omuza.

Mısır ektim tarlaya
Parıl parıl parlaya
Bizim köyün gızları
Çifte göbek sallaya. (K.K.9)

Kaynak Kişi: Güler Çelikkaya
Derleme Tarihi: 15-05-2020
Yaş: 74

Gemim geliyor gemim
İçinde guru dizin
Bahriye askerine
Mayıs ayında izin.

Ayakkabı isterim
Üstüne gül isterim
Rica ederim yârim
Boy resmini isterim.

Ayakkabım var benim
Ayağıma dar benim
Şu garşıki konakta
Kara gözlü yar benim.

Evimiz karşı karşı
İkimizin bir yaşı
Gel benim sevgilim ol
Dosta düşmana karşı.

Bahçelerde börülce
Oynar gelin görümce
Oynasınlar bakalım

Bir araya gelince.

Sarı sarı mineler
Hasta olan iniler
Aldı gitti yârimi
Denizdeki gemiler.

Karasuda pazar var
Zekiyem'de nazar var
Çok sallanma Zekiyem
Senden başka güzel var.

Yayla yolları taşlı
Geliyor galem kaşlı
Ne oldu sana yavrum
Niye gözlerin yaşlı.

Bizim köyün başları
El değmenin taşları
Altından darak ister
Sevgilimin saçları.

Elmalar dilim dilim
Yesene benim gülüm
Ne dedim de darıldın
Dutulsun benim dilim. (K.K.10)

Kaynak Kişi: Şehri Yıldız
Derleme Tarihi: 15-05-2020
Yaşı: 71

Dolu güğüm galkmıyor
Babam beni satmıyor
Müşteriler çoğaldı
Kaçar diye korkmuyor.

Kayalar itişiyor
Bülbüller ötüşüyor
Eller yarim dedikçe
Benim yürek tutuşuyor.

Deniz dibi engindir
Balıkçılar zengindir
Ana beni evlendir
Oğlan benim dengimdir.

Susadım su isterim
Bana çeşme gösterin
Çeşme beni kandırmaz
Al yanaktan isterim.

Fırun üstünde kürek
Yandı tutuştu yürek
Yanma yüreğim yanma
Ne yar kaldı ne yürek.

Altın tabakta bekmez
Ben yesem sana yetmez
Senin aldığın maış
Benim süsüme yetmez.

Tarlam tezeksiz olsa
Öküzsüz de ekeriz
Yârim güzel olursa
Altınsız da gezeriz.

Masa üstünde ütü
Terzi eteyi bitü
Almanya'dan gelirken
Bana dar etek getü.

Kulağındaki küpeler
Guyumcunun işidir
Yanağındaki çürükler
Hangi dürzünün işidir.

Barmağındaki yüzüğün
Kaşı ben olayım
Emsallerin içinde
Sevdiğimin başı olayım.

Bileğindeki saati
Ben gurayım gurayım
Sen askere gidince
Ben kiminle durayım.

Ekin ektim düzlere
Yoldurmadım ellere
Ben bir yar sevdim
Sevdirmedim ellere. (K.K.11)

Kaynak Kişi: Elvide Demircan

Derleme Tarihi: 18-05-2020

Yaş: 69

Gökte yıldız ellidir
Ellisi de bellidir
Benim alacağım gız
Gözlerinden bellidir.

Vurun vurun vuralım
Tahtaları kıralım
Ali Bey'de para çok
Yeniden yaptıralım.

Mercimek evlek evlek
Nerden geliyon gız Melek
Gışın beraberdik
Yazın ayırdı felek. (K.K.12)

Kaynak Kişi: Fatma Yıldız

Derleme Tarihi: 05-06-2020

Yaş: 63

Masa üstünde bardak
Yuvarlaktır yuvarlak
Çalmaçlara varmayan
Avanaktır avanak,

Ayakkabım var benim
Bir garış topukları
Saat beşte çıkıyor
Ayancık kopukları.

Uzun gavak en vermez
En verse de boy vermez
Ayancık'ın kızları
Dalga geçer söz vermez.

Penceresi cam cama
Fincan koydum cama
Amcam kızını vermiyo
Turşu kursun fincana.

Gaşların karasına
Ben goydum arasına
Biz ne zaman girecez
Bir yorgan arasına.

Kaşların gara çatık
Darıldım sana artık
Dünya güzeli olsan
Bakmam yüzüne artık. (K.K.13)

Kaynak kişi: Şaziye Öztürk

Derleme Tarihi: 08-06-2020

Yaş: 78

[10]Güveyi sığıra gider
Akşamı gücülen eder
Oğlun güveyi oluyor
Hey anam gelin evine geliyor.

[10] Güveyi yani damat kendi düğününün olacağı gün sığır gütmeye gitmiştir. Kaynanaya söylenen bu mânide damadın akşamı iple çekmesi ve kaynananın evine gelinin gelmesinden bahsedilmiştir. Bu mâniler bohça oynatma mânileridir. Bohça oynatma ise, eskiden her düğünde yapılan bir adettir. Gelin damat evine gelince gelin ve damadın bohçalanan giysileri iki kadın tarafından baş üzerine konularak bu mâniler eşliğinde oynatılırdı. Kadınlar hem oynayarak hem de kafalarının üzerinde bohçaları gezdirerek türkü söylemişlerdir. Bohça oynatma geleneğindeki amaç alınan kıyafetleri düğüne gelen kadınlara göstermektir.

[11]Güveyinin adı Hasan

Helvayı siniye basan

Oğlun güveyi oluyor

Hey anam gelin evine geliyor.

[12]Hasan ağa ağa düğür

Gönlün oldu mu?

Bin beş yüzü alınca

Kesen doldu mu?

[13]Hasan ağa ağa düğür

Otu da ağla

O alaca ineğini

Avluya bağla.

[14]Hasan ağa ağa düğür

Pilavı bişü

Pilavda yetişmezse

Öküzün eşi. (K.K.14)

[11] Sinop yöresinde her düğünde oğlan tarafı kız evine kına yakmaya giderken koca bir sini helva yaparak götürmek zorundadır. Helva yapma âdeti eskiden bugüne devam eden bir gelenektir. Helva hem cevizli hem de pekmezli yapılabilir. Bu mânide helvanın damat evinde hazırlandığı ve geleneğe göre de damat tarafının helva yapması gerektiği gözlenmektedir. Bu mânide Hasan adlı damadın helvayı siniye bastığı söylenerek erkek tarafında helvanın yapıldığına dair ipucu verilmiştir.

[12] Eskiden her yörede olduğu gibi Sinop yöresinde de başlık parası alma âdeti vardı. Bu mânide kızın babası olan Hasan Ağa damadın ailesinden yüklüce başlık parası aldığı için damat tarafının sitem etmesi üzerinde durulmuştur. Bunun üzerine damat tarafı Hasan Ağa'ya " Hasan ağa ağa düğür, Gönlün oldu mu? Bin beş yüzü alınca, Kesen doldu mu?" diyerek sitemini belli etmiştir. Sinop'ta başlık parası alma geleneği günümüzde devam etmemektedir.

[13] Oğlan tarafı kız tarafından gelinin geldiği evde geçimini sağlaması için inek isteyebilirdi. Bu inek kızın çeyizi sayılırdı. Durumu iyi olan aileler bu geleneği yerine getirirdi. Bu mânide oğlan tarafı Hasan Ağa'ya "O alaca ineğini, Avluya bağla" diyerek ineği hazırlaması gerektiğini dile getirmiştir. Hasan Ağa'dan hem kızı hem de ineği istenmiştir. Bu yüzden Hasan Ağa'ya "Otu da ağla" diyerek mâni yakılmıştır.

[14] Sinop yöresindeki düğünlerde gelenek gereği et kavurma ve pilav başta olmak üzere her düğünde yemek servisi yapılırdı. Bu mânide düğün kalabalık olduğu için et kavurmasının yetmediğinden dolayı bir öküzünü kesip yediren Hasan Ağa'dan (Damat'ın babası) öküzün eşini de kesmesi istenmiştir. Aynı zamanda Hasan Ağa'dan pilavı pişirmesi de istenmiştir. Bu mâni bize Sinop yöresindeki düğünlerde yemek geleneğinin ne denli önemli olduğunu göstermektedir. Günümüzde de hala Sinop yöresinde börek, pilav üstü kavurma, keşkek, baklava başta olmak üzere her düğünde yemek verme geleneği devam etmektedir.

Kaynak Kişi: Fatma Kılıç

Derleme Tarihi: 09-06-2020

Yaş: 69

Garpuz kestim sulandı
Gine midem bulandı
Gırılası gollarım
Yar boynuna dolandı.

Karatavuk gaz gibi
Ganatları saz gibi
Oturmuşta ağlaya
Evlenicek gız gibi.

Sinop'a paşa geldi
Gunturam taşa geldi
Bir elim yar goynunda
Bir elim boşa geldi.

Mısır ektim azmasın
Gelen giden gazmasın
Ben o yari seviyom
Allah günah yazmasın.

Bahçelerde maydonoz
Maydonozu yoldunuz
Bizim köyün gızları
Pek de kibar oldunuz.

Keten ektim bitmedi
Yılındandır yılından
Yara gömlek diktirdim

Keçilerin kılından.

Entarisi al basma
Alıp duvara asma
Sen benimsim ben senin
Her lafa gulak asma.

Tarlan tezek değil mi?
Bağrın ezik değil mi?
Yaktın yandırdın beni
Bana yazık değil mi?

Erik dalın eğdiğim
Ayda biye gördüğüm
Hasta haberin geldi
Nasıl oldun sevdiğim?

Kar yağıyor yağıyor
Evin saçaklarına
Beni babam vermiyor
Köyün alçaklarına.

Ay bulutta bulutta
Mendilim galdı dutta
Geleceksen gel gayrı
Daha gönlüm umutta.

Evleri görünüyor
Gönüldür veriliyor
Çekilecek dert değil
Mevlâ'm sabır veriyor.

Entarinin pilesi
Yandandır eklemesi
Sen askere git yârim
Golaydır beklemesi.

Tabancamı doldurdum
Kemerime gondurdum
On beşimde yar sevdim
Ben ellere aldırdım.

Değirmenin bendine
Döner kendi kendine
O beni sevmiş olsa
Gelir kendi kendine.

Yılan gavı kokuya
Yılan beni sokuya
Eski nişanlım gelmiş
Hükümeti yıkıyo.

Keten gömlek bezim var
Eğlen sana sözüm var
Utandım diyemedim
Benim sende gözüm var.

Sinop'ta apartman
Vapur çıkardı duman
Ne yapalım sevdiğim
Vermedi zalım baban. (K.K.15)

Kaynak Kişi: Ayşe Örnek

Derleme Tarihi: 09-06-2020

Yaş: 68

Karşıda kara kazan
Geliyor İramazan
Sen beni alamazsın
Çalış da para kazan.

Çaya inesim geldi
Çadır gurasım geldi
Çakır gözlü yârimi
Çoktan göresim geldi.

Ev yaptırdım altacak
İçinde kim duracak
Çürük dudaklı kaynanam
Yeni gelin olacak.

Ayağımda çoraplar
Simsiyah fitil gibi
Beni bırakıp gittin
Babasız yetim gibi.

Tarlaya diktim soğan
Bitmedi yedi doğan
Rüyanda görmez iken
Garşına geldim uyan.

Fistan biçtim dar geldi
Hastalandım yar geldi
Bu seneki ayrılık

Hepisinden zor geldi.

Çay içinde dikme taş
Geliyor iki gardaş
Birini bilmem ama
Biri benim arkadaş. (K.K.16)

Kaynak Kişi: Zarif Yılmaz
Derleme Tarihi: 10-06-2020
Yaş: 72
Göver bostanım göver
Öksüzler boyun eğer
Gönlü büyük olanlar
İnşallah bize döner.

Karpuz kestim yemedim
Böyle olurum demedim
Şu yalan dünyada
Muradıma ermedim.

A benim fındık içim
Ölüyom senin için
Dostlarım düşman bana
Seni sevdiğim için.

İpin ucu sendedir
Bir ucu da bendedir
El bilir âlem bilir
Benim gönlüm sendedir.

Denize dalayım mı?
Bir balık alayım mı?
Ay battı şafak attı
Daha yalvarayım mı?

Kiraz dalı eğmeden
Dallarını bükmeden
Bir armağan ver bana
Ben gurbete gitmeden.

Gunturama kum doldu
Atmaya kürek gerek
Nazlı yarin yanında
Yatmaya yürek gerek.

Taksi geliyor taksi
Taksi değil minibüs
Kestir oğlan saçını
Babam diyor kominis.

Gayalardan kayarım
Yoktur benim ayarım
Ben bu dertten ölürsem
Ecelime sayarım.

Şu yaylanın düzünde
Otur feriğim otur
Gönül kimi severse
Dünya güzeli odur.

Gül koydum gül tasına
Kalbimin ortasına
Ne deyip de ağlayın
Alnımın yazısına.

Ben bir keklik olsaydım
Yol üstüne gonsaydım
Yoldan geçen yolcuya
Nazlı yari sorsaydım.

Şu serinin altına
Ekmek verdim kediye
Parmağımdaki yüzüğü
Yar yollamış hediye. (K.K.17)

Kaynak Kişi: Emine Şahin
Derleme Tarihi: 10-06-2020
Yaş: 68

Denize daldın yârim
Benden ayrıldın yârim
Günahımı çekemezsin
Bak neler oldu yârim.

Karşıda çam ağacı
Geliyor iki bacı
Böyüğü şöyle böyle
Küçüğü ten ilacı.

İpekliyi al deyen
Feride'ye dön deyen
Zillü de Hanife'm değil mi?

Nişanları gönderen.

Şu derenin uzunu
Kıramadım buzunu
Aldım Çerkez kızını
Çekemedim nazını.

Şu dağlar olmasaydı
Yaprağı solmasaydı
Ölüm Allah'ın emri
Ayrılık olmasaydı.

Üzüm aldım bağından
Gece geçtim kapından
İnkâr etme a yârim
Şimdi geldim yanından.

Entarisi göğümüş
Yardan fayda yoğumuş
Ne yapalım a bacım
Kaderimiz buyumuş (K.K.18)

Kaynak Kişi: Safiye Yüksel
Derleme Tarihi: 11-06-2020
Yaş: 76

Yari yolladım işe
Dayanamaz güneşe
Mektup yazdım bulata
Gölge versin güneşe.

Keserimin sapı kısa
Benim adım dölü Fatma
Ben Musa'ya varıcam
Bu gumalık olmasa.

Karabiber olsaydım
Her aşlara konsaydım
Yar gapıdan gelirken
On beşimde olsaydım.

Kayadan endim düze
Dünür yolladım kıza
Dünürüm geri geldi
Hatırım kaldı kıza.

Karşıdan gelenlere
Gaz koyun fenerlere
Beni gelin verdiler
Yabancı Yörüklere.

[15]Ağılın önünde gavak
Gavaktan dökülür yaprak
Gelin Emine'm sele gitmiş
Eli kına, yüzü duvak.

Dere boyu gidelim
Kara koyun güdelim
İkimizi gördüler

[15] Ayancık'ın Tarakçı köyünde Emine ve Hasan adlı kişilerin düğününün olduğu gün şiddetli bir şekilde yağış başlamış. Gelin alayı damat evine giderken, yağmur daha da şiddetlenmiş ve sel olmuş. Gelin Emine, attan düşerek sele kapılmış ve boğulmuş. Köylüler bu olay üzerine, "Gelin Emine'm sele gitmiş, Eli kına yüzü duvak" mısralarını söylemişlerdir.

İnkâr nasıl edelim.

Tren geldi düt dedi
Anam çabuk git dedi
Düğürlüğe gelmişler
Bey babam küçük dedi. (K.K.19)

Kaynak Kişi: Şadiye Yolaçan
Derleme Tarihi: 12-06-2020
Yaş: 74
Lambaya koydum gazı
İstanbul'un boğazı
Yârime yakışıyor
Mintanların beyazı.

Kayada duramazsın
Taban dutturamazsın
On beş kocaya varsan
Benden gurtulamazsın.

Çeşme başı hurmalı
Bıyıkları burmalı
Sen gidiyon a yarim
Ben kiminen durmalı.

Çayda duru kömüşü
Yüzüğünün gümüşü
Mıktar nerden aldın
Bu gacırga kömüşü.

Entarisi mor çiçek
Benim yârim küçücek
Küçücese küçücek
Büyükleri geçicek.

Gabak seni yararım
Urganına sararım
Yar senin inadına
Başkasına sararım. (K.K.20)

Kaynak Kişi: Sultan Yüksel
Derleme Tarihi: 12-06-2020
Yaş: 65
Oyalı dülbent başında
Kalem oynar kaşında
Az mı konuştuk yârim
Çeşmelerin başında.

Beyaz bürgü başımda
Üfül üfül esiya
Kör olasıca sevda
Dermanımı kesiya.

Bizim köyün başları
Armudun ağaçları
Bugün gördüm yârimi
Kıvrım kıvrım saçları.

Meşelikte durursun
Meşeyi kurudursun
Ver babam sevdiğime

Yanlarına vurursun.

Ayakkabı topuğunu
Bir giyişte ezerim
Bu yıllık böyle duram
Yaza sennen gezerim.

Pırasanın saçağı
At belinden bıçağı
Sevdi de alamadı
Delikanlı alçağı.

Çıktım kızıl pelide
Kızın adı Feride
İstedim vermedile
Benim gibi yiğide.

Omuzundan aşağı
Saçları düğüm düğüm
Sigaramın içine
Sığar mısın sevdüğüm? (K.K.21)

Kaynak Kişi: Şengül Yolaçan
Derleme Tarihi: 12-06-2020
Yaş:62
Bahçenin kapısını
Bir tekmede açarın
Üç kere düğür yolla
Dördüncüde kaçarın.

Bostanlarda ak gabak
Yayılu tabak tabak
Beni beğenmiyodun
Aldığın iprete bak.

İkipınar düzünden
Su çıkıyor özünden
Ayancık'ın kızları
Dönüverü sözünden.

Elbisenin pilesi
Yandan iliklemesi
Nişanla da git yarim
Kolaydır beklemesi.

Naylon çorap giysene
Yârim bize gelsene
Ben seni çok seviyom
Gözlerimden bilsene.

Bir giyim çorabım var
O da ayaklarımda
Unuttu sanma yârim
Gece gündüz aklımda.

Makinenin üstünde
Buldum siyah makara
Sevdüğümün ağzına
Yakışıyor sigara.

Bostana biber ektim
Ne zaman göverecek
Senin o zalım garın
Ne zaman geberecek.

Bizim köyün daşları
Ağırdır kaldırılmaz
Ayancık'ın kızları
Pahalıdır alınmaz.

Dut ağacı dut verü
Yaprağını gıt verü
Oğlan büyük kız küçük
Sarılması zor gelü.

Giden ayın onudur
Yüküm buğday unudur
Evliye gönül verme
Eve giden unudur.

Giden ayın on dördü
Gız saçını kim ördü
Ördü ise yar ördü
Ay karanlık kim gördü. (K.K.22)

Kaynak Kişi: Sebahat Öz
Derleme tarihi: 13-06-2020
Yaş: 68
Gelin saçın dağılmış
Ondele yaptırsana
Kocam şoför diyodun

Beşlüyü daktusana.

Armudu aşlamalı
Dibini taşlamalı
Hoca ezan okurken
Sevmeye başlamalı.

Denizin kenarında
Vurdum karayılanı
Öpmedim ısırmadım
Niye söyledin yalanı.

[16]Gız saçların pek sarı
Keserde biri alu
Aldığı bir şey değil
İmam önüne varu.

Kar yağıyor yağıyor
Evin bacalarına
Beni çoban mı tuttun
Köyün hocalarına.

Sağ kolumda bilezik
Kenarları parlamaz
Ver babam sevdiğime
Kendi düşen ağlamaz.

[16] Eskiden evlendirme, boşandırma, hasta etme, öldürme vb. istekleri karşılamak üzere kız veya erkeklerin saçlarını İmam'a götürerek okutan insanlar, bu saçlar ile büyü yaptırırlarmış. Bu mânide "İmam önüne varu" denilerek saçın büyü yapılması için kullanıldığını ve imam önüne getirildiğini görmekteyiz.

Gız ne güzel belin var
Fındık çabuğu gibi
Beni nasıl kandırdın
Beşik çocuğu gibi.

Ayakkabı isterim
Üstü güzel olursa
Kaynanamı severim
Oğlu güzel olursa. (K.K.23)

Kaynak Kişi: Cemal Avcı

Derleme Tarihi: 13-06-2020

Yaş: 65

[17]İpek mendil burmadan
Aç kapıyı vurmadan
Usul usul bana gel
Annen baban duymadan.
İpek mendil sararım
Yoktur benim zararım
Darıldıysan a yarim
Ahirette sorarım.

İpek mendil dokudum
Yar yanımda yoğudun
Gönderdiğin mektubu
Gözyaşıyla okudum.

Altını ezdireyim
Gerdana dizdireyim

[17] Ayancık'ın Tepecik köyünde yaşayan Cemal isimli şahıs genç iken sevgilisi Safiye ile bu şekilde karşılıklı mâni söyleyerek atışmışlardır. Daha sonra Cemal, sevgilisi Safiye ile evlenmiştir. Cemal Avcı Safiye isimli eşiyle bu mânileri hatırlayarak dile getirmişler ve karşılıklı olarak söylemişlerdir.

İpek mendil değilsin
Cebimde gezdireyim.

Hey araba araba
İp bağladım çoraba
Bundan sonra mektup yok
Guru guru meraba.

Kızılcıklar kırmızı
Alamadım şu kızı
Hele onu görmesem
İçimde başlar sızı.

Yolda buldum bir kaşık
Bana derler küçük âşık
Çok nazlanma Cemile'm
Bugün başım dolaşık.

Ben bir keklik olsaydım
Yol üstüne konsaydım
Cemile'm orak biçerken
Koluna dolansaydım.

Kaleden iniş mi olur
Ham demir gümüş mü olur
Akşamdan söz verip de
Zabaha dönüş mü olur?

Kalenin ardı handır
Yandır Allah'ım yandır
Yârim küsmüş gidiyor

Döndür Allah'ım döndür.

Kız saçların saçların
Oynar omuz başların
Seni alu giderin
Darulu gardaşların.

Bol paça pontul giymiş
Yârim boynunu eğmiş
Eğmesinde ne yapsın
Asker kâğıdı gelmiş. (K.K.24)

Kaynak Kişi: Cemile Yaşar
Derleme Tarihi: 14-06-2020
Yaş: 60

Eğnindeki yeleği
Ben öreyim öreyim
Beni beğenmiyorsun
Al bir dane göreyim.

Su verin naşırbadan
Doldurun taşırmadan
Beni köyüme yollan
Aklımı şaşırmadan.

Öküz koştum sabana
Boynuzları yabana
Ulan deyüsün oğlu
Gızı verdin çobana.

Ayva yolla nar yolla
Babama düğür yolla
Eğer babam vermezse
Çeşme başını kolla.

Şu gelen kimin oğlu
Abası sarı yollu
Selam verdim almadı
Sanki vezirin oğlu.

Çağırdım Satu diye
Siniyi götür diye
Oturmuşta ağlıyor
Nişanlım kötü diye. (K.K.25)

Kaynak Kişi: Fati Sönmez
Derleme Tarihi: 05-10-2020
Yaş: 52
Tırpan attım tarlaya
Parıl parıl parlıya
Nerde güzel varısa
Yarın bizim tarlaya.

Entarimin biçimi
Yalan dünya geçimi
Gel gidelim sevdüğüm
Bi sigara içimi.

Karadağı bölmeli
Sevdadan mı ölmeli
Yolları kapatmışlar

Yâri nerden görmeli.

Kar yağıyor yağıyor
Dere tabanlarına
Annem beni veriyor
Hayvan çobanlarına.

Ayakkabı giyerim
Üstü güllü olursa
Ben yarimi severim
Annesi güzel olursa.

Çaya inesim geldi
Çadır kurasım geldi
Elin oğlu benim nem
Gene göresim geldi.

Çayda çıra yarması
Evde guma kavgası
Ah ne zor oluyomuş
Eloğluna varması.

Taksi geliyor taksi
Camını kıracağım
İçindeki şoförün
Hanımı olacağım.

Heyy heyy reriroşımmm
Orak biçerin orak
Elverti arasından
Ben yarimi kaybettim

Sevdalık arasından.

Çaydan beri geçmesin
Onu gözüm görmesin
Söyleyiven babama
Beni ona vermesin. (K.K.26)

Kaynak Kişi: Sevim Erdoğan
Derleme Tarihi: 05-10-2020
Yaş: 60
Ayakkabı meşinden
Gel peşimden peşimden
Anne beni ayırma
Kara gözlü eşimden.

Oduna giderim oduna
Yaşına kurusuna
Allah nasip etmesin
Senin gibi kusura.

Peştemalın tersine
Gız yavaş yürüsene
Alacağım seni
Kardeşim demesene.

Ocak başında kaldım
İnce fikire daldım
Kapılar açılırken
Yâri geliyor sandım.

Taksi geldi bağırdı
Askerleri çağırdı
Askerlerin anası
Oğlum diye bağırdı.

Taksinin koluna
Ceketini as yârim
Bizim ordan geçerken
Çift kornoya bas yârim.

Karadutun altında
Herkes bunun farkında
Ben Beyaz'a söz verdim
Yeni yolun altında.

Ayağımda potinimin
Gel bağla bağlarını
Erittin gara gözlüm
Yüreğimin yağlarını. (K.K.27)

Kaynak Kişi: Hanife Örnek
Derleme Tarihi: 05-10-2020
Yaş: 50
Ayakkabım dar geldi
Hasta oldum yar geldi
Bu seneki ayrılık
Hepisinden zor geldi.

Başım ağrıyor başım
Hasta mı olacağım
Dün gece rüya gördüm

Yardan ayrılacağım.

Evlerinin önünde
Geziyor iki civci
Erinde ve sonunda
Biz buradan gidici.

[18]Emine ekmek bişürü
Osman'ı yola düşürü
Yeme Osman ekmeği
Kurşun seni şişirü.
Övendere elinde
Gökmenlerin önünde
Haydin bakalım dostlar
Osman'ın vurulduğu yere.

Ben giderim yoluma
Yolda buldum beş lira
İçme yârim sigara
Paketi sekiz lira.

Evleri aş başında
Oğlan yetmiş yaşında
Ben sana varamam
Gençliğimin başında. (K.K.28)

[18] Osman adlı biri Tarakçı köyündeki evli olan Emine isimli bir kadınla yasak aşk yaşıyormuş. Emine ekmek yaptığı sırada Osman gizlice yanına gitmiş. Bunu fark eden köylüler Emine'nin eşine haber vermiş. Köylüler Osman'ın vurulacağını anlayınca "Yeme Osman ekmeği, Kurşun seni şişirü" diyerek Osman'ın ekmek yemeğe gittiğinde vurulacağını anladıkları için bu mâniyi söylemişlerdir. Emine'nin eşi Osman'ı Gökmen soyadlı ailenin evinin önünde vurmuştur. Bunun üzerine köylüler Osman'ın vurulduğu yere gitmişlerdir.

Kaynak Kişi: Mustafa Yılmaz

Derleme tarihi: 10-10-2020

Yaş:65

[19]Çimencide ak taşlar

Ak değil kara taşlar

Ben dutuldum sevdaya

Siz dutulman kardaşlar.

Çimenlice dağları

Potinimin bağları

Eridi de tükendi

Yüreğimin yağları.

Çimenci üstü burun

Durun gardaşlar durun

Ben yârimi öpeyim

Beni o zaman vurun.

Çimencide durulmaz

Böyle yiğit vurulmaz

Atma Satılmış gurşunu

Böyle yiğit bulunmaz.

Çimenci'ye durdular

Çifte martin kurdular

Fati'nin yoluna

Mustafa'yı vurdular.

Gel kapımdan geç oğlan

Bir sigara iç oğlan

Beni sana vermezler

Bu sevdadan geç oğlan.

[19] Tarakçı köyünün Çimenci mevkiinde yaşayan Fati adlı bir kadına Satılmış ve Mustafa adlı kişiler âşık olmuş. Satılmış ve Mustafa Fati için dövüştükleri sırada Satılmış Mustafa'yı tüfekle ateş ederek öldürmüş. Bu olay üzerine bu mâniler söylenmiştir.

Armudun irisine
Ben yandım birisine
Allah nasip eylesin
Yiğidin iyisine.

Kayalardan kayarım
Yoktur benim ayarım
Ben yârimden ayrılırsam
Ecelime sayarım.

Kayada duramazsın
Taban tutturamazsın
On beş gocaya varsan
Benden ayrılamazsın.

Suya giderin suya
Elmayı soya soya
Kaldır yârim yüzünü
Göreyim doya doya.

[20]Kiren çiçek açıya
Her yerden saçıya
Kabakçı'nın kızı
On ikide kaçıya.
Anet köyü düzleri
Hava gızın kekili
Hava gızda bir şey yok

[20] Kabakçılar Ayancık'ta bilindik bir sülaledir. Kabakçı'nın kardeşi Hava kocaya kaçarken Anet köyünde saklanmış. Anet köyünde onu Çolak Şaban adlı biri bularak geri getirmiş. Böylelikle Çolak Şaban Hava'nın kaçmasını engellemiş. Bu olay üzerine Çolak Şaban'ı Hava'nın vekili sayan köylüler bu mânileri söylemişlerdir.

Çolak Şaban vekili.

Elmanın irisine
Taş attım birisine
Beni çoban etsinler
Kızların sürüsüne. (K.K.29)

Kaynak Kişi: Reşide Gürel
Derleme Tarihi: 10-10-2020
Yaş: 70
Elma attım denize
Geliyor yüze yüze
Ablası güzel oğlan
Selam vermiyor bize.

Çay aşağı gurt izi
Gurt değil koyun izi
Babam görmesin bizi
Öldürür ikimizi.

Mısırlar dize kadar
Gel yarim bize kadar
Sana çorap örecem
Dizden topuğa kadar.

Fındık toplayan gelin
Fındık dalda kalmasın
Gel biraz konuşalım
Aklım sende kalmasın.

Elimde ellik orak
Gel yârim yarışarak
Bize yol mu dayanır
Yarinen konuşarak.

Ak buğdayı saçarım
Yandan ayrım açarım
Ver babam sevdiğime
Yemin ettim kaçarım.

Ev yaptırdım kilersiz
Benim babam medersiz
Yedikardeş içinde
Ben miydim kadersiz.

Mısır ektim azmasın
Gelen geçen kazmasın
On beşimde yar sevdim
Allah günah yazmasın.

Cip geliyor aynalı
Üzeri nuşambalı
Köylü yere varıp da
Odun mu taşımalı.

Elinde ellik orak
Orak mı biçiyorsun
Ellerin laflarıynan
Benden mi geçiyorsun. (K.K.30)

Kaynak Kişi: Aysel Yıldız

Derleme Tarihi: 10-10-2020

Yaş:52

Ayancık'a giderken
At cebinden taşları
Bana varmıcaktın da
Niye verdin saçları.

İndim havuz başına
Bir kız çıktı karşıma
Sevda nedir bilmezdim
O getirdi başıma.

Ali köyü kavunluk
Dur bu yıllık bu yıllık
Gız ben seni alıcam
Bekle beni bu yıllık.

Kayada kara kazan
Geliyor İramazan
Benden sana fayda yok
Sen git de para kazan.

Gayalardan kayarım
Yoktur benim ayarım
Ben bu dertten ölürsem
Ecelime sayarım.

Gide gide yoruldum
Ben bir güzele vuruldum
O güzelin yoluna

Kendimi kurban koydum.

Ak koyun meler gelir
Dağları deler gelir
Gız ben seni görürsem
Aklıma neler gelir.

Yenicuma treni
Geliyor bağırarak
Benim yarim geliyor
Kolunu savurarak.

Kestaneyi budallar
Zülüf sürmesin diye
Beni köyden sürerler
Kimse görmesin diye.

Ak toğuk doymadın mı?
Dallara gonmadın mı?
Nasübetsüz gaynanam
Sen gelin olmadın mı?

Sac üstünde kavurma
Gız saçını savurma
El golundan tutunca
Baba diye bağırma. (K.K.31)

Kaynak Kişi: Refika Çetinkaya

Derleme Tarihi: 10-10-2020

Yaş: 50

Yazı yazarım yazı
Aynanın arkasına
Yine geldik sevgilim
Ayrılık sokağına.

Karşıdan bakan oğlan
Gömleği keten oğlan
Gel içeri içeri
Kızlardan korkan oğlan.

Pencerenin altından
Ver yolumu yolumu
Pencereden aşağı
Sal saatli kolunu.

Sandığımı açsınlar
Cehizime baksınlar
Mezarımın başına
Bu âşıktır yazsınlar.

Entarisi al basma
Alıp duvara asma
Ben senden hoşlanmıyon
Boşuna mektup yazma.

Su gelir merdim merdim
Su değil benim derdim
Sular mürekkep olsa
Yazılmaz benim derdim.

Orak biçiyom orak
Ellikleri dutarak
Yâri benden aldılar
İki gözüm bakarak.

Suyu öze akıtma
Beni yola bakıtma
Gönderdiğim mektubu
Başkasına okutma.

Eli elekli yâri
Sırtı yelekli yâri
Bırakıp da gitmez sandım
Demir yürekli yâri.

Ayakkabım dar geldi
Hasta oldum yar geldi
Bu seneki ayrılık
Hepisinden zor geldi. (K.K.32)

Kaynak Kişi: Cemal Güler
Derleme Tarihi: 10-10-2020
Yaş: 79
Gemim geliyor gemim
İnceburun'dan beri
Ben sevdalık çekiyom
Orak ayından beri.

Ak duman kara duman
Galksana yollarımdan
Geldik yol ayrımına

Dutsana kollarımdan.

Ayakkabım var benim
Altı yok üstü yeni
Asker mi oldun yârim
Tanıyamadım seni.

Bostanlarda sarımsak
Sarım sarım sarılsak
Masaların başında
İçip içip ayılsak.

Evin önünde fırun
Durun köylüler durun
Sevdiğimi almazsam
Beni o zaman vurun.

Altın tabakta bekmez
Ben yesem sana yetmez
Benim çektiklerimi
Diyarda gavur çekmez.

Dut yedim parmak gibi
Akıyor ırmak gibi
Yatsam yârin yanına
Züzülmüş kaymak gibi.

Şu dağların ardında
Peri bağırır peri
Kar yağdı da gapattı
Konuştuğumuz yeri.

Barmağındaki yüzük
Nazaradır nazara
Ya al beni yanına
Ya koy beni mezara.

Almanya'nın çölüne
Yatma yârim gölüne
Almanya'nın düzüne
Kaldık bütün bütüne. (K.K.33)

Kaynak Kişi: Gülşen Gürleyen
Derleme Tarihi: 17-10-2020
Yaş: 64
Bahçelerde ak gabak
Yaprağı tabak tabak
Sen beni beğenmiyordun
Aldığın iprete bak.

Bahçede kara üzüm
Yaprağı dizim dizim
Isıcakların altından
Al beni kara gözlüm.

Karyolonun başına
Taktım yeşil havluyu
Kime bıraktın gittin
Altı tane yavruyu.

Bahçelerde pıtırak
Gelin kızlar oturak
Oturmaktan ne çıkar

Gelin olup kurtulsak.

Çantamın fermarısın
Derdimin dermanısın
Gel gidelim gol gola
Gönlümün ceylanısın.

Güğüm goydum damlaya
Damlaynan dolmaya
Ayancık'ın içinde
Sevdasız yar olmaya.

Endim dere dibine
Vurdum ala yılanı
Madem almıcadın
Ne söylersin yalanı.

Altunum var üç tane
İki daha beş tane
Alacaksan al beni
Müşterim on beş tane.

Denizin dibi derin
Kilim seccade serin
İstemem hiçbir şey
Beni sevdiğime verin.

Gökten zembil eniyor
Pırıl pırıl dönüyor
Ateş saçan sevgilim
Seni gören yanıyor.

Gökteki yıldızları
Sayarım beşer beşer
Verme beni küçüğe
Gece döşeğime işer.

Saçlarım sarı telden
Eyvah ben düştüm elden
Aramız serin düştü
Ya sendendü ya benden.

Gavak senden uzun yok
Dallarında üzüm yok
İlk gözümü sen açtın
Başkasında gözüm yok. (K.K.34)

Kaynak Kişi: Feriha Demirel
Derleme Tarihi: 17-10-2020
Yaş: 71
Başımdaki nezgebin
Yengili oyalıdu
Benim alacağım kızın
Dudağı boyalıdu.

Başımda namaz bezi
Efil efil esiya
Artakalası sevda
Dermanımı kesiya.

Karpuz kestim kan gibi
Kızın gönlü var gibi

Açtım baktım yorganı
Taze yağmış kar gibi.

Yorganı serdim düze
Gel yârim süze süze
Biz elçi istemeyiz
Gonuşalım yüz yüze.

Bostanlarda marulum
Ener ener alurum
Gız sen bana varmasan
Ben bekâr mı kalırım.

Bostanlarda ıspanak
Avanaksın avanak
Ulan deyüsün oğlu
Sen benim işmara bak.

Benim adım Münevver
Merdivenden iniver
Düğürlükçü gelince
Kızım küçük diyiver.

Saçım ağır galkmaya
Yar yüzüme bakmaya
Üç tane basma aldım
O da bana yetmeya.

İskarpinim dar geldi
Hasta oldum yar geldi
Yârimin ayrılığı

Hepisinden zor geldi. (K.K.35)

Kaynak Kişi: Emine Karakurt

Derleme Tarihi: 17-10-2020

Yaş:61

[21]Deniz dibi azmaz mı?

Benim gafam kızmaz mı?

Hamursuzu yiyen kız

Makarnayı yazmaz mı?

Deniz dibi gezerim

Kırmızı boncuk dizerim

Gız koynumda uslu yat

Dizlerini ezerim.

Şu pınar eşme pınar

Derdimi deşme pınar

Yar başıma gelince

Beni söyletme pınar.

Attım da vuramadım

Ormanın çakalını

Keçiler mi otladı

Babamın sakalını.

Başındaki dülbenti

Ben dokudum dokudum

Sevdalık mektebinde

[21] Sinop yöresinde hamurun açılıp inceltilmiş yani yufka haline getirilmiş şekline "hamursuz" adı verilmiştir. Bu mânide kadınların yufka açmasını bilmesinin gerekli olduğu ima edilmiştir. Aynı zamanda hamursuzu yiyen kızların makarna hamurunu da açabilmesi gerektiği dile getirilmiştir. Makarnayı yazmak ile kastedilen makarna hamurunun oklava ile açılmasıdır.

Yedi sene okudum.

Gara çoban düzüne
Ekin ektim yüzüne
Ben köyümü terk ettim
Bir kötünün yüzüne.

At üstünde jandarma
Balık duttum goyvarma
Sen benim nişanlımsın
Gel yanıma utanma.

İstanbul'dan kalk da gel
Kravatı tak da gel
Beni candan seversen
Sular gibin akta gel.

Deniz altı kum altı
Balık suyu bunattı
Gel sarılıp yatalım
Yaşlarımız on altı.

Entarimin önüne
Beyaz düğme yakışır
Benim sevdiğim çocuk
İstanbul'da çalışır.

İstanbul'un şişesi
Taş üstüne düşesi
Gine göresim geldi
Ciğerimin köşesi. (K.K.36)

Kaynak Kişi: Feride Öztürk

Derleme Tarihi: 24-10-2020

Yaş: 70

Hey İstanbul İstanbul
Gezdim sokaklarını
İnkâr etme Cemile
Öptüm yanaklarını.

Kestane ırmaktadır
Dalları kırmaktadır
Benim sevdiğim oğlan
Daha okumaktadır.

Terliğimin tepesi
Mis kokuyor nefesi
Karşı köyden geliyor
Sevdiğimin sesi.

Karşının konakları
Dökülür yaprakları
Yemin ettim varıcam
Yaptırsın konakları.

Elmayı pıçakladım
Suyunu saçakladım
Yâri yanımda sandım
Yastığı kucakladım.

Elbisemin moruna
Varmam köylü oğluna
Varsam şehir oğluna

Takar beni koluna. (K.K.37)

Kaynak Kişi: Güler Aksu

Derleme Tarihi:24-10-2020

Yaş: 55

Kiren çiçek açıyo
Guru dalın üstüne
Soyunda gel yârim
Sağ golumun üstüne.

Çaya indim çay susuz
Bez dokudum kenarsız
Ellerin yâri geldi
Nerde benim hayırsız.

Camilerde perde
İki uçları yerde
Sen niye gülüyorsun
Beni gördüğün yerde.

Ufacık bulgur musun?
Sen bana vurgun musun?
Her akşam gelirdin
Bu akşam dargın mısın?

Eriği depme yârim
Dibine dökme yârim
Erde geç de benimsin
Kasefet çekme yârim.

Ayancık’a giderken
Sağ tarafta hastane
Yârim hasta dediler
Yetiştim son nefeste.

Orak attım tarlaya
Parıl parıl parlaya
Nerde güzel var ise
Gelsin bizim tarlaya.

Ak koyun meler gelir
Dağları deler gelir
Hakikatli yar olsa
Geceyi böler gelir. (K.K.38)

Kaynak Kişi: Aslan Özdemir
Derleme Tarihi: 24-10-2020
Yaş:67
Oy benim Gülüzar’ım
Sen söyle ben yazarım
Ayancık’a varınca
İfademi bozarım.

Ne incesin ne ince
Fındık çubuğu gibi
Sevdan beni eritti
Tavanın yağı gibi.

Elmam yaban değil mi
Hamide’m çoban değil mi
Doğru söyle Hamide’m

Hakkı kocan değil mi?

Kalk gidelim yollara
Mendil astım dallara
Gül yağı mı döktürdün
Muska yapan şalvara.

Evlerinin önünde
Ekmek verdim kediye
Boğazımdaki kolyeyi
Yârim etti hediye.

Yârim elbise almış
Beyaz dalları varmış
Yâri benim sanardım
Yârimin yâri varmış.

Kamyon yolunda çiçek
Araba geçmeyecek
Benim sevdiğim yar
Sigara içmeyecek.

Giden ayın on dördü
Gız saçını kim ördü
Ördü ise yar ördü
Sana da mı dert düştü.

Çaya indim çay susuz
Ela gözler uykusuz
Ellerin yâri gelmiş
Nerde benim hayursuz.

Elbiseyi ben biçtim
Ateşine ben düştüm
Ne kötü kaderim var
Vefasız yara düştüm.

Orağımı dişledim
Sapını gümüşledim
Sevdiğimin ismini
Mendilime işledim.

Gemideyim gemide
Ayağım yemenide
Alma beni gemici
Nişanlım var geride.

Kara güğüm kalkmıyor
Babam beni satmıyor
Müşteriler çoğaldı
Kaçar diye korkmuyor.

Oy huluma huluma
Turşu koydum tuluma
Sen türkü bilmiyorsun
Köpek gibi uluma.

Avluda duran oğlan
Sümüğü sarkan oğlan
Biraz beri gelsene
Kızlardan korkan oğlan.

Karasu’da kantarım

Karakulak mantarım

Bu yıl da yârimi

Köşe bucak ararım.

[22]Şu ortada oynayan

Dayımın oğulları

Yetmiyor muydu dayım

Dolamay davulları (K.K.39)

Kaynak Kişi: Hacile Uzun

Derleme Tarihi: 01-11-2020

Yaş: 71

Ayancık’ın yolları

Yılgunluktur yılgunluk

Yârim seni alıcam

Dur bu yıllık bu yıllık.

Ayancık depeleri

Gız salla küpeleri

Bu türküyü söyleyen

Ayancık efeleri.

Karadut parmak gibi

Gız yüzün kaymak gibi

Beni yardan ayıran

Kurusun yaprak gibi.

[22] Ayancık’taki düğünlerde gelenek gereği davul-zurna çalınmadan düğün yapılmaz. Bu mânide Dolamay adlı köydeki düğünde davulların yeterli olmadığını düşünen biri yeni davulcular çağırmıştır. Bunun üzerine ona yakınan biri davulların yeterli olduğunu dile getirmiştir. Bu mâni Ayancık’ta davul-zurnacılara verilen önemi göstermektedir.

[23]Şu ortada oynayan
Dayımın oğulları
Yetmiyor muydu dayım
Dolamay davulları.

[24]Ayancık'tan mı aldın
O sarı domatisi
Aldı gitti yârimi
Sarıoğlu otobisi.

Entarisi yeniden
Pileleri geriden
Yine aklıma geldi
Yağlarımı eriten.

Ata bindim yarıştım
Dargındım barıştım
Hiçbir şey bilmiyordum
Kaynanamdan alıştım.

Kızılağacın dibi
Benim içerim gibi
Sevdiğimin gözleri
Keten çiçeği gibi.(K.K.40)

[23] Ayancık'taki düğünlerde gelenek gereği davul-zurna çalınmadan düğün yapılmaz. Bu mânide Dolamay adlı köydeki düğünde davulların yeterli olmadığını düşünen biri yeni davulcular çağırmıştır. Bunun üzerine ona yakınan biri davulların yeterli olduğunu dile getirmiştir. Bu mâni Ayancık'ta davul-zurnacılara verilen önemi göstermektedir.

[24] Ayancık'ta 1960 yılında kurulan otobüs firmasının adı Sarıoğlu idi. Sarıoğlu otobüsü ile o dönemde yalnız İstanbul'a 24 saatte ulaşım sağlanmıştır. Bu otobüsün koltuklarının tahtadan olmasının yanı sıra o dönemde kurulan tek firma oluşu ve yalnız İstanbul'a sefer yapması dikkat çekicidir.

Kaynak Kişi: Melek Özcan

Derleme Tarihi: 01-11-2020

Yaş: 63

Kestane sıra sıra
Toplarım kıra kıra
Gidersen selam söyle
Benim hayırsız yara.

Ayancık'tan gelirken
Atkım dallarda kaldı
Nerde kaldın sevgilim
Gözüm yollarda kaldı.

Başörtümü uçurdum
Kavak yapraklarına
Yârim beni düşürdün
Sevda yataklarına.

Bol paça pontul giymiş
Yârim boynunu eğmiş
Eğmesinde ne yapsın
Asker kâğıdı gelmiş.

Penceresi sürmeli
Pencereden girmeli
Gız öpmeyle doyulmaz
Seni bütün yemeli.

Çay aşağı inersin
Kumlara sarılırsın
Ettin kendi kendine

Kimlere darılırsın.

Bostanlarda patlıcan
Ben onları toplucam
Eğer babam vermezse
Pencereden atlıcam.

Deniz dibi tekneli
Dibine şeker ekmeli
Gemiciye varan kız
On beş sene çekmeli.

Bahçeye gel bahçeye
Kuru fındık bulursun
Alacaksan al beni
Sonra pişman olursun. (K.K.41)

Kaynak Kişi: Elmas Yıldız
Derleme Tarihi: 05-11-2020
Yaş: 72

Gel gidelim güllere
Vermem seni ellere
Versem seni ellere
Ben çıkarım dillere.

Bostanlarda maydonoz
Maydonuzu yoldunuz
Bizim köyün kızları
Beg bi kibar oldunuz.

Kayınnayı napmalu
Dama kürek yapmalu
Dama kürek olmazsa
Bostana oyuk yapmalu.

Oyalı tülbent başında
Oyaları kaşında
Yetmez mi beklediğim
Çeşmelerin başında.

Çarıkların bağlarını
Ben bağlasam olmaz mı?
Yârim siyah saçını
Ben tarasam olmaz mı?

Dağlar başında duman
Sinop'ta apartman
Benim günahlarımı
Çekemez anam babam.

Ayancık'a giderken
Yol üstünde hastane
Yârimin mektubunu
Eğlendirme postane.

Denizdeki kayığa
Daktım küreklerini
Çok delikanlıların
Yaktım yüreklerini.

Akşam oluyor akşam
Giremiyom evlere
Gönlümün dertlerini
Diyemiyom ellere. (K.K.42)

Kaynak Kişi: Cemalettin Öztürk

Derleme Tarihi: 05-11-2020

Yaş: 55

Peştemalın tersine
Ben yandım birisine
Üç sene sevda çektim
Allah'ın dölüsüne.

Çay içinde düğme taş
Gözün hani gözün yaş
Aklımı baştan aldı
Orta boylu kalem kaş.

Kolundaki saatin
İçindedir aleti
Benim yâri sorarsan
Şoförlüktür zanaati.

Depelerde kar olsam
Erisem de su olsam
Yârim namaz kılarken
Abdest suyu ben olsam.

Beyaz giyme üşürsün
Yârim ne düşünürsün
Yalvar Allah'a yalvar

Beni sana düşürsün.

Acı biberim acı
Ocağa koydum sacı
Kızlar benden kaçıyor
Nedir bunun ilacı.

Çaya indim çatmaya
Selam söylen Fatma'ya
İki ay on gün kaldı
Fatma ile yatmaya.

Denize dalmayınca
Bir balık almayınca
Biz masadan kalkmayız
Kafayı bulmayınca.

Denize dalayım mı
Bir balık alayım mı
Ablanı alıp da
Enişten olayım mı?

Suya giderin suya
Soğanı soya soya
Geç karşıma sevgilim
Bakayın doya doya.

Deniz üstü gezerim
Kırmızı boncuk dizerim
Gız koynumda uslu yat
Dizlerini ezerim. (K.K.43)

Kaynak Kişi: Rabia Çatal

Derleme Tarihi: 10-11-2020

Yaş:66

Harmana serdim kilimi
Dut kayınnam dilini
Dutmayacaktın dilini
Niye aldın gelini.

Çekmeceyi çekerim
Darıldın mı şekerim
Senin sevdan yüzünden
Ben dünyayı ezerim.

Dağdan kestim kereste
Kuş besledim kafeste
Yâri hasta dediler
Yetiştim son nefeste.

At üstünde Jandarma
Balık tuttum koyvarma
Sen benim nişanlımsın
Gel içeri utanma.

Sevdalık ince maraz
Yürek oynar can olmaz
Sevda halinden bilen
Kızından para almaz.

Derelerde değirmen
Döner döner un eder
Kalbim gibi var mıdır?

Gençliğini kül eder.

Karanfil oylumuna
Kuş konar yaylımına
Helallaşalım yârim
Geldik yol ayrımına.

Ata bindim yarıştım
Dargınıdım barıştım
Hiçbir şey bilmiyodum
Kayınnamdan alıştım.

Kestane güllenir mi?
Dibi gübürlenir mi?
Yâri güzel olanın
Mendili kirlenir mi?

Gidene bak gidene
Gül sarılmış dikene
Allah sabırlar versin
Gizli sevda çekene. (K.K.44)

Kaynak Kişi: Fatma Özkan
Derleme Tarihi: 10-11-2020
Yaş: 58
Al elmanın dördünü
Sev yiğidin merdini
Seversen de güzel sev
Çekme çirkin derdini.

Çimendeki tencere
Güneşinen kaynıyor
Hanımlar camdan bakman
Pilav tenceresi yanıyor.

Kayadan öküz bakar
Öküzün anı sakar
Delikanlı dururken
İhtiyara kim bakar.

Çaya indim çay susuz
Bez dokudum kenarsuz
Ellerin yari geldi
Nerde benim hayırsuz.

Dereleri akıtma
Beni yola bakıtma
Bir mektubum gelirse
Başkasına okutma.

İpek astım sicime
Vardım elin piçine
Evleniyor üstüme
O gidiyor gücüme.

Seriye fincan koydum
İçine mercan koydum
Kaynanamın adını
Kuyruklu sıçan koydum.

Evin önünde horoz
Ötüyor maraz maraz
Kız ben seni alıcam
Sevdalık ince maraz.(K.K.45)

Kaynak Kişi: Hanife Özcan
Derleme Tarihi: 17-11-2020
Yaş:64
Kapıların kilidi
Dut kaynana dilini
Dutamazsan dilini
Kullanamazsın gelini.

A benim hop hop yârim
Saçları top top yârim
Hiç işmardan anlamaz
Bu benim aptal yârim.

Karatavuk kaçıyor
Kanadını açıyor
Bıldırki sevdiğim
Şimdi benden kaçıyor.

Masa üstünde bıçak
Sapından tutulacak
Anne haberin olsun
Abim kız kaçıracak.

Yaprak gazeli yârim
Dünya güzeli yârim
El duydu âlem duydu

Gel de gezelim yârim.

Merdivenim kırkayak
Kırkına vurdum dayak
Yârimi gelmiş deyince
Yarıştım yalınayak.

Su gelir akın akın
Evleri yola yakın
Oğlan sana varıcam
Alma kimseyi sakın. (K.K.46)

Kaynak Kişi: Tenzile Çetinkaya
Derleme Tarihi: 17-11-2020
Yaş: 56
Derelerin inciri
Saatimin zinciri
Dün gece nerdeydin
Koynumun güvercini.

Kestanenin tırtılı
Kız şalvarın yırtılu
Gidiyom buralardan
Çekemeyen kurtulu.

Evin önü sayları
Tabancamın yayları
Sayıyor musun yârim
Bensiz geçen yılları.

Evin önünde nacak
Kaynanam oynayacak
Eğer oyun bilmezse
Dış kapıyı boylayacak.

Bu evin tafanı yok
Bacası görünüyor
Bu eve gelen gelin
Ne güzel görünüyor.

Altın tabakta bal var
Oğlan annene yalvar
Annen izin vermezse
Dön de Allah'a yalvar.

Ayancık'a giderken
Sağ tarafta hastane
Yârimin mektubunu
Eğlendirme postane.

Kazan içinde kaşık
Aklım fikrim dolaşık
Yar yanıma gelince
Elimden düştü kaşık. (K.K.47)

Kaynak Kişi: Aysel Yıldırım
Derleme Tarihi: 17-11-2020
Yaş: 56
Ayancuk'un armudu
Acep dadu var mudu?
Ayancuk'a varmayan kızda

Acep akıl var mudu?

Fırın üstünde kürek
Yandı tutuştu yürek
Her acıya dayandın
Buna da katlan yürek.

Şu pınarın başına
Yazı yazdım taşına
Gelen geçen okusun
Neler geldi başıma.

Saçım uzun satarım
Yâre mektup atarım
Eğer cevap gelmezse
Hasta olur yatarım.

Camdan cama ip gerdim
İpekli mendil serdim
Bir zalimin oğlunu
Candan ciğerden sevdim.

Ayancuk'un çayları da
Akıyor da akıyor
Hanife kadın sürmeli camdan
Bakıyor da bakıyor.

Giden gemi durur mu?
Ah limanı bulur mu?
Bir yastığa baş goymak
Bize nasip olur mu?

Sandık üstünde sandık
Başdan aşağı yandık
Birine gönül verdik
Adam evladı sandık.

Duvara mıh çakarım
Sen sallan ben bakarım
Mendilin kirlendikçe
Sen gönder ben yıkarım. (K.K.48)

Kaynak Kişi: Hava Kılıç
Derleme Tarihi: 22-11-2020
Yaş:50
Damdaki kara malı
İnip de taramalı
Beni aramayanı
Ben niye aramalı.

İp attım ucu yağlı
Şal guşak belde bağlı
Gız ben seni alıcam
Başım askere bağlı.

Elinde ellik orak
Yârim geliyor yarışarak
Bize yol mu dayanır
Yârinen konuşarak.

Camilerden hu gelür
Mermer daştan su gelür
Çekelim hasretliği

Elimizden ne gelür?

Kestaneyi budallar
Cırıf sürmesin diye
Bizi köyden kovarlar
Güzel görmesin diye.

Armut dalda sararsın
Ben gidiyom ararsın
Beni bulamayınca
Garılarına sararsın.

Evin önünde sofa
Benim adım Mustafa
Her laflara inandı
Benim bu salak kafa.

Dört tahtayı çaktılar
Arasından baktılar
Anne yaşım pek küçük
Bana nişan taktılar.

Damda dana daramam
Ana baba aramam
Ana baba ararsam
Sevdiğimi alamam. (K.K.49)

Kaynak Kişi: Müesser Yaşar
Derleme Tarihi: 22-11-2020
Yaş: 65

Gayınnayı napmalu
Dama kürek yapmalu
Dama kürek olmazsa
Bostana oyuk yapmalu.

Ay buluttan aşıyor
Bizi gören şaşıyor
Bizi gören karılar
Kocasını boşuyor.

[25]Eminem gider yokuşa
Bacakları pek kısa
Sadık fistan yaptırmış
Beş yüz elli kuruşa.
Eminem uşak mısın?
Yünden yumuşak mısın?
Sadık Beyin altında
Yorgandan döşek misin?
Eminem'in eşini
Ben düşüne düşüne
Sadık bey çoban olmuş
Halime'min peşine.
Eminem Eminem der misin?
Şeker versem yer misin?
Mahkemeye gidince
Sadık benim der misin?

[25] Dere köyünde evli olan Emine ve Sadık adlı kişiler varmış. Sadık, Halime isimli bir kadına âşık olarak onunla gizli bir aşk yaşamaya başlamış. Bu durumu öğrenen Emine ve kocası Sadık arasında kavgalar başlamış. Bu kavgaya Halime de dâhil olmuş ve Sadık'ı Emine'nin elinden almaya çalışmış. Bu durumun üzerine üçü birden mahkemelik olmuşlar. Olanları fark eden köylüler bu olay üzerine bu mânileri söylemişlerdir. Köylüler Emine'ye "Mahkemeye gidince Sadık benim der misin?" diyerek onun kocasını affetmemesi ve kocasından ayrılması gerektiğini vurgulamışlardır. Sadık'ın Halime'den ayrılamadığını hep onun peşinde olduğunu fark eden köylüler, Sadık'ın Halime'nin peşine çoban olduğunu dile getirmişlerdir.

Kestanenin filizi
Kim bilir kalbimizi
Esti bir hafif rüzgâr
Ayırdı ikimizi.

Ayşeler âşık olur
Dili dolaşık olur
Ayşe'yi soranların
Gecesi ışık olur. (K.K.50)

Kaynak Kişi: Cezmi Yaşar
Derleme Tarihi: 22-11-2020
Yaş: 74
İncire çıkma yârim
İncir dalı gevrektir
Sallanıp gezme yârim
Benimki de yürektir.

Gündüzün gecesi var
Elifin hecesi var
Çok sallanma sevdiğim
Senin gibi nicesi var.

Armut dalda bir iki
Saydım baktım on iki
On ikinin içinde
En güzeli benimki.

Tarlam tezek değil mi?
Bağrım ezik değil mi?
Emsallerim evlendi

Bana yazık değil mi?

Ay doğar ayazlanır
Gün doğar beyazlanır
Benim nazlı sevdiğim
Uykulara nazlanır.

Ayva sarı nar sarı
Ayvaya gonar arı
Oğluna gız bulamaz
Kirli cemberli garı.

Duvar üstünde duvar
Duvar üstünde yol var
Ne edelim sevdiğim
Kavuşmayan kimler var.

Mendili oyaladım
Askere yar yolladım
Dayanamam diyordum
Bağrıma taş bağladım.

Gara üzüm salkımı
Benim yârim saklı mı?
Saklı ise goyverin
Kaybedicem aklımı.

Felek vurdu neyleyim
Düştüm mapushaneye
Sevgilim senin için
Olmuşum ben divane. (K.K.51)

Kaynak Kişi: Seyfi Şahin

Derleme Tarihi: 22-11-2020

Yaş: 70

Hapishane dört duvar
Gücüm yetmez yıkamam
Elimden tutanım yok
Ben buradan çıkamam.

Kayadan iniş mi olur?
Ham demir gümüş mü olur?
Akşam söz verip de
Sabaha dönüş mü olur?

Dağdan geldim oraktan
Yer yarıldı guraktan
Malakları sat bubam
Gurtar beni meraktan.

İncir yaprağı yeşil
Dibinde gahve pişir
Yalvarırım Allah'ım
Beni sevdiğime düşür.

Entarisi al basma
Alıp duvara asma
Ben sevdana ölüyom
Başkasına gulak asma.

Dağdan kestim kereste
Kuş besledim kafeste
Yâri gelmiş deyince

Yetiştim son nefeste.

Ayağındaki çoraplar
Oymalıdur oymalu
Olmuş dünya güzeli
Buna nasıl doymalı?

Ayağındaki çoraplar
Kapkara zeytün gibi
Bırakıp da giderim
Kalusun yetim gibi. (K.K.52)

Kaynak Kişi: Elveda Yıldırım
Derleme Tarihi: 28-11-2020
Yaş: 75
Karabiber kararsın
Anam beni ararsın
Arayıp da bulamazsın
Oturu da ağlarsın.

Ah arabam arabam
Çaldın gornalarını
Aldın gittin yârimi
Yıktın dünyalarımı.

Ayancık'ta dikme taş
Geliyor iki gardaş
Birini bilemedim
Biri benim arkadaş.

Yere vurdum kazmayı
At başından yazmayı
Anandan mı öğrendin
Nazlı nazlı gezmeyi.

Bizim evin arkasından
Araba geçmeyecek
Benim sevdiğim çocuk
Sigara içmeyecek.

Übürşüm peştemali
Yanınadır yanına
Düşmen ekmek doğradı
İkimizin kanına.

Bostanlarda ak gabak
Yayılır tabak tabak
Beni beğenmiyordun
Aldığın iprete bak.

Boncuk gutum açıldı
Mahalleye saçıldı
Ana benim gaderim
Uzaktan mı açıldı? (K.K.53)

Kaynak Kişi: Semiye Yıldız
Derleme Tarihi: 28-11-2020
Yaş:64
Hey garılar garılar
Gara peştemallılar
Bu aybaşı geliyor

Esmer delikanlılar.

Gazmayı gaza gaza
Çıktım bir darıluğa
Sevdanı çeke çeke
Uğradım sarıluğa.

Kestane pürlenir mi
Dibi gübürlenir mi
Yâri güzel olanın
Gömleği kirlenir mi?

Ayşeler aşa gelsin
Çağırın kaşa gelsin
Ben Ayşe'yle yatarken
İsterse paşa gelsin.

Harzana'nın düzünden
Su çıkıyor özünden
Harzana'nın kızları
Dönüverü sözünden.

Dülbendimi dürmedim
Ağladım da gülmedim
Çoktan mehir vermişim
Sonunu düşünmedim.

Garyolanın üstüne
Atıverdim havluyu
Kime bıraktın yârim
Bir danecik yavruyu. (K.K.54)

Kaynak Kişi: Nazmiye Aşkın

Derleme Tarihi: 28-11-2020

Yaş:75

Orak attım tarlaya
Parıl parıl parlaya
Nerde güzel var ise
Yarın bizim tarlaya.

Bir elbise diktirdim
Yakası yılandili
Vereceksen ver babam
Kesilsin düşman dili.

Kestaneler oluyor
Eve köye doluyor
Acepleman köylüle
Sevdalık zor oluyor.

Otobüsler geliyor
Tozu duman ediyor
Otobüsün içinden
Sarı saçlım iniyor.

Gezdim gezdim yoruldum
Acıkınca duruldum
İftar vakti gelince
Komşulara kuruldum.

Ayancık'ta terziler
Dike dike bezdiler
A benim Şaziye'm

Sennen beni sezdiler.

[26]Küp dibinde kavurma
Gız saçını savurma
Damat eve gelince
Eşek gibi ağırma.

Yeni yolun gaşları
Sıra sıra taşları
Yan cebimde geziyor
Sevgilimin saçları.

Sac üstünde etim var
Evde benim eltim var
Eltim bana napacak
Karşımda efendim var. (K.K.55)

Kaynak Kişi: Emine Gök

Derleme Tarihi: 02-12-2020

Yaş:75

Elma attım garşıya
Yuvarlandı çarşıya
Şu zilli Nazife
Yakalandı Jandarmaya.

Çaya indim susuzum
Üç gündür uykusuzum
Varsam yârin yanına
Dilim durmaz huysuzum.

[26] Eskiden Sinop yöresinde buzdolabının icat edilmediği zamanlarda yiyecekler küpe kavrulup tuzlanarak konurdu. Böylece yiyecekler bozulmaz ve uzun süre korunurdu. Bu mâniden hareketle et kavurmasının küpe konduğu örneğini görmekteyiz.

Çaya indim ağlarım
Güllü deste bağlarım
Birini kendim için
Birini yâre yollarım.

Çakmak çakmaya geldim
Kızını almaya geldim
Gözün aydın kaynana
Damadın olmaya geldim.

Merdiven altı soba
Yanıyor kaba kaba
O kız elden gidiyor
Alıversene baba.

İğne attım tarlaya
Parıl parıl parlaya
Askerdeki sevdiğim
Benim için ağlaya.

Erük dalı eğmeli
Erüğünü yemeli
Karşıdaki sevdiğimi
Nasıl elde etmeli.

İkindinin güneşi
Yaktı bağrımı yaktı
Boynumdaki kolyeyi
Bana sevgilim taktı. (K.K.56)

Kaynak Kişi: Hafize Özer

Derleme Tarihi: 02-12-2020

Yaş: 51

Çay aşağı kabalak
Git ardına bakalak
Ben yavrumdan ayrıldım
İki gözüm akarak.

Kayalar merdi merdi
Kim bilir kimin derdi
Ben sevdalık bilmezdim
Allah başıma verdi.

Pencerenin önünde
Kitap mı okuyorsun
Gel gidelim sevgilim
Sen kimden korkuyorsun.

Kapıdan bakan oğlan
Kekülü sarkan oğlan
Gir içeri içeri
Kızlardan korkan oğlan.

Ben bir dana büyüttüm
Dirhem alacam diyi
Verdim guma yoluna
Verem olucam diyi.

Bahçeye ektim biber
Biri birinden dilber
Yâri güzel olanın

Yâri elinden gider.

Ayağında çoraplar
Boyası zeytin gibi
Bırakıp da giderin
Kalusun yetim gibi.

Gittim gelirim diyi
Yolu bilirim diyi
İşler güçler görmedim
Bu yıl ölürüm diyi. (K.K.57)

Kaynak Kişi: Emine Yavuz
Derleme Tarihi: 06-12-2020
Yaş: 80

Sevdalık ince maraz
Can almaz yürek almaz
Sevda halinden bilen
Kızından başlık almaz.

Sigarayı yandırdım
Pencereye kondurdum
Uyuyan gözlerinden
Öptüm de uyandırdım.

Orak attım tarlaya
Parıl parıl parlaya
Benim alacağım kız
Şıngır şıngır oynuya.

İndim derede durdum
Yedi gövercin vurdum
Yedisinin içinde
Ben bir kıza vuruldum.

Karanfil oylum oylum
Geliyor selvi boylum
Selvi boylum gelirken
Şen olur benim gönlüm.

Garşıdaki ok muydu?
Yârim karnın tok muydu?
Beyaz mintan üstüne
Gıravatın yok muydu?

Denizde bir mülayim
Şaştım kime varayım
İstemediğim yere
Nasıl gelin olayım?

Evin önünde horoz
Ötüyo maraz maraz
Oğlan sana varacam
Eğnin başın çok palaz. (K.K.58)

Kaynak Kişi: Fatma Aydemir
Derleme Tarihi: 06-12-2020
Yaş: 72
Ayancık'tan duz alma
Şu Düğmen'den kız alma
Şu Düğmen'in kızları

Dokuz kocadan kalma.

Kamyon geliyor kamyon
İçinde yârim olsa
Ben yârimi tanırım
Kolu dışarda olsa.

Çaya indim taşı yok
Yüzük buldum kaşı yok
Ben bir yâr sevdim
Kız kardeşi yok.

Mercimek koydum tasa
Üstüne basa basa
Öyle bir yâr sevdim
Azıcık boydan kısa.

Mektup yazdım azıdı
Kalemim beyazıdı
Daha çok yazacaktım
Mürekkebim azıdı.

Kiren yiyorum kiren
Dibine dökülenden
Beş yüzü iste babam
Düğürlüğe gelenden.

Masa üstünde biber
Üflesem geri gider
Ayancık'ın kızları
Nazını belli eder.(K.K.59)

Kaynak Kişi: Hüseyin Karakurt

Derleme Tarihi: 06-12-2020

Yaş: 71

Kaş başının taşları
Oynar omuz başları
Altın tarak istiyor
Sevdiğimin saçları.

Barmağındaki yüzüğün
İki tane kaşı var
Benim sevdiğim yârin
İki kız kardeşi var.

Su gelir bulanarak
Depeyi dolanarak
Buna can mı dayanır?
Yar geçti salınarak.

Bahçelerde mor ince
Buldun mu benden ince?
Buldum ama almadım
Yara benzemeyince.

Evleri dört köşeli
İçi mermer döşeli
Haykırıp da gülmedim
Yardan ayrı düşeli.

Eski cami direk ister
Söyleme yürek ister
Karnım doğudu emme

Arkadaşın canı börek ister

Ayancık'ın içinde
Yolda buldum bir lira
İçme yârim sigara
Paketi iki buçuk lira.

[27]Bir Arap vurur şiş ile
Gözlerimiz dolar yaş ile
Gavmi hısım kardeş ile
Ağlasın anam bana.
Anam içeri girmesin
Bağlı çenemi görmesin
Babalar nice gatlansın
Ağlasın annem bana.
Bir uzaktır menzildir göçün
Allah bağışlar suçun
Tel tel olur bir gün saçın
Ağlasın babam bana.
Beynamaz sabah olduğunu bilir
Yorganı başına bürür
Yatmış köpek gibi horul horul uyur
Vay ne melundur beynamaz.
Beynamazın kızın alma
Günah deryasına dalma
Kendini tamuya salma
Vay ne melundur beynamaz.(K.K.60)

[27] Ali köyünde (Sinop'un Ayancık ilçesine bağlı) ikamet eden Hüseyin Karakurt isimli şahıs bu ağıtı "Eskiden bu yörede söylerdik" diyerek dile getirmiştir. Hüseyin Karakurt, bu ağıtın son iki kıtasını Kayserili şair İsmail Hakkı Oral'ın Beynamaz Destanı'ndan esinlenerek söylemiştir. İsmail Hakkı Oral'ın destanındaki şu kıtalar bu destandan esinlendiğini göstermektedir: "Beynamāzıñ kızın alma Günāhdır yanına ţalma Kendüñi ţamuya šalma Gör ne köpekdir beynamaz, Yatur ţomuz gibi Horlar kalkar eşek gibi İterler anı cehennem içine Kara yüzlüdür beynamaz"(İspirli, 2016: 684).

Kaynak Kişi: Elmas Keskin

Derleme Tarihi: 18-12-2020

Yaş:54

Tefe vursam tef etmez
Şu köyden gözüm getmez
Ne yapalım sevdiğim
Gönül düştü güç yetmez.

Altını ezdireyim
Gerdana dizdireyim
İpek mendil değilsin
Cebimde gezdireyim.

Altını erüdürüm
Sözümü yürüdürüm
Güccük deme ver babam
Ben onu büyütürüm.

Dülbentim var kazanda
Herkes benim tasamda
Kim ne derse desin
Benim gözüm Hasan'da.

Bostanlarda patala
Ondan olur salata
Varsın gitsin askere
Adam olsun kerata.

Eğnindeki yelekten
Ben kesildim yemekten

Nasıl ayrı durayım?
Senin gibi melekten.

Ayancık'a giderken
Soluk basmadan alma
Bu gafa sendeyken
Adam olurun sanma.

Bostanlarda incirim
Mum gibidir mum gibi
İddia etmen karıla
Biz de türkü kum gibi. (K.K.61)

Kaynak Kişi: Melek Çetinel
Derleme Tarihi: 18-12-2020
Yaş: 64
Gız saçların saçların
Toka takmak istiyo
Benim sevdiğim oğlan
Şoför olmak istiyo.

Sarı saçı örmezler
Beni sana vermezler
Gel gaçalım sevdiğim
Ay karanlık görmezler.

Başındaki dülbentin
Oyasına vuruldum
Ben seni gizli sevdim
Sen ellere duyurdun.

Evin önünde erük
Depesi delik delik
Acepleman köylüler
Biz gelin almaya geldik.

Ayağında yemeni
Niye öldürdün beni
Bu dünyada ölüm var
Ne seni kor ne beni.

Yılana bak yılana
Dolanıyor ormana
İkimizin sevdası
Yazılacak destana.

Çaya indim çavlarım
Çayda balık avlarım
Senin gibi yiğidin
Peşi sıra ağlarım.

Gayaların ard ucu
Kınalı parmak ucu
Evlenmeyen kızların
Kabul olmaz orucu.

İstanbul'un içini
Ateşinen mi yaktın?
Kara gözlü sevgilim
Beni kime bıraktın?

Ceketini savurdu
Benim babam gavurdu
Ayınen yıldız gibi
Sevdiğimden ayırdı.(K.K.62)

Kaynak Kişi: Halime Kaya
Derleme Tarihi: 18-12-2020
Yaş:58

Tarlanın tezeklisi
Mendilin beneklisi
Çok hoşuma gidiyor
Kızların göbeklisi.

Pencerenin altına
Çağırsam gelir misin?
O incecik belinden
Sarılsam ölür müsün?

Ata bindim yarıştım
Dumanlara karıştım
Ben sevda bilmez idim
Eloğlundan alıştım.

Atladım girdim bağa
Tek tek bastım toprağa
Yar seni alamazsam
Girmem kara toprağa.

A benim atlu babam
Kuzgun kanatlı babam
Sevdiğime vermedin

Gavur inatlı babam.

A benim cövüz içim
Ölüyon senin içün
Ne dostlar düşman oldu
Seni sevdüğüm için.

Muhtarın evi palaz
Divanı goruyamaz
Ben muhtarıyın diye
Her boka karışamaz.

Üstündeki kazağı
Çiviyle mi örmüşler
Nasıl inkâr edelim
İkimizi görmüşler.

Ayancık'ın düzünde
Gece orak biçerim
Güzellerin içinde
Fatma kızı seçerim.(K.K.63)

Kaynak Kişi: Sadiye Karataş
Derleme Tarihi:28-12-2020
Yaş:58
Duvardaki böcekler
Duvarı delecekler
İstemediğim çocuğa
Zorunan verecekler.

Belimdeki peştemal
Yamalıdır yamalı
Olmuş dünya güzeli
Buna nasıl doymalı.

Mercimek deste deste
Beni babamdan iste
Eğer babam vermezse
Son cevap benden bekle.

Mezarlıkta inek var
Boynuzunda sinek var
Sevdiğimin eğninde
Sevda bozan yelek var.

Başındaki dülbentin
Ben yandım oyasına
Acaba girer miyim?
Sevdiğimin rüyasına.

Saçım uzun yaş durur
Rüzgârlar karıştırır
Yardan gelen mektubu
Bana kim ulaştırır.

Elbisemin gülleri
Sarı ise solmasın
Söyle yârim annene
Beğenmezse almasın.(K.K.64)

Kaynak Kişi: İlknur Yıldız

Derleme Tarihi:28-12-2020

Yaş:45

Şu gavağın goğuğunda
Kuş oynar doruğunda
Yalınız yatılmıyor
Zaferin soğuğunda.

Bir çift çorabım var
O da ayaklarımda
Unuttu sanma yârim
Gece gündüz aklımda.

Bahçelerde marulum
Alt yaprağını alırım
Kız sen bana varırsan
Malakları satarım.

Mısır ektim azmasın
Gelen geçen kazmasın
Çok kızları kandırdım
Allah günah yazmasın.

Derelerin armudu
Anan baban var mudu?
Anam babam olsaydı
Beni burada kor mudu?

İn dereye yat babam
Dokuz fişek at babam
Ben yine geri geldim

On liraya sat babam.

Kırmızı taksi geliyor
Dağı taşı deliyor
Ablam gelin olunca
Sıra bana geliyor. (K.K.65)

Kaynak Kişi: Saniye Sönmez
Derleme Tarihi: 28-12-2020
Yaş: 50
Ev altında marulum
Yan yaprağından alırım
Sen postaya mektup at
Ben yalıdan alırım.

Ev altında ak gabak
Yaprağı tabak tabak
Sen şeker ol ben gaymak
Yiyelim barmak barmak.

Giden ay dutulur mu?
Bala duz katılır mı?
Geceler uzun gece
Yalınız yatılır mı?

Dere boyu gavunluk
Bugün hava yağmurluk
Kızın gönlü var ama
Anasında gavurluk.

[28]Tren gelir yayladan
Tekerleri aynadan
Kız parası değil mi?
Muhtarları oynatan.

Entarinin moruna
Varmam köylü oğluna
On bilezik taksa
Yine girmem koluna.

Gidiyom ağlar gibi
Derdim var dağlar gibi
Ben yârimden ayrıldım
Kopan kayalar gibi.

Hey buğdayım buğdayım
Sergüde kurutayım
Senin o dillerini
Ben nasıl unutayım.

Evin önünde çınar
Hep kuşlar ona konar
Bugün yari görmedim
Yüreğim ona yanar.

Benim babam gavurdu
Abasını savurdu
Güccücekten yar sevdim

[28] Eskiden muhtarlar evlenecek olan insanların nikâh işlemleri için kasabaya giderek izinname alırlardı. Muhtara bu hizmetinden dolayı erkek tarafı bahşiş verirdi. Bu bahşişe köylerde kız parası adı verilmiştir. Bu mâniye göre bahşişin az bir fiyat olmadığı, "Kız parası değil mi? Muhtarları oynatan" mısralarıyla anlaşılmaktadır.

Beni ondan ayırdı.

Hop ninnayı ninnayı
Gel oynayı oynayı
Benim bir yârim var
Satın alu dünyayı. (K.K.66)

Kaynak Kişi: Songül Yıldırım

Derleme Tarihi: 28-12-2020

Yaş: 45

Pencereden guş uçtu
Guşun götü tutuştu
Gız sen koca düşünme
Yüzün gözün buruştu.

Bahçelerde lahana
Gıydım koydum sahana
Ben ömrümde görmedim
Böyle kötü kaynana.

Kapı başı aralık
Kızlar on bin liralık
Oğlanları sorarsan
Tavada gokmuş balık.

Çayda çayır biçerim
Yolunuzdan geçerim
Yârim doldursun versin
Zehir olsa içerim.

Evin önü sayları
Kunturamın bağları
Sayıyon mu a yârim
Bensiz geçen yılları. (K.K.67)

Kaynak Kişi: Mehmet Yılmaz
Derleme Tarihi:04-01-2020
Yaş: 68

Deniz dibi bulanık
Yar boynuma dolanuk
Ne sevdaynan aldım
Gine sonu ayrıluk.

Meşelerde doğurşak
Ne yumuşak yumuşak
Üç senedü bekledük
Yumruk gadacuk uşak.

Kiraz dalı eğmeli
Kirazını yemeli
Köylü kızı duruken
Kime boyun eğmeli.

Yola döktüm paklayı
Gel toplayı toplayı
Çok mu gördün bana
Dereköylü Fatma'yı. (K.K.68)

Kaynak Kişi: Mürvet Akgül
Derleme Tarihi: 04-01-2021
Yaş: 55

Sağ kolumda bilezik
Kenarları parlamaz
Ver babam sevdiğime
Kendi düşen ağlamaz.

Saplum geçtim iğneme
Beni sık sık dinleme
Köyü kenti vericem
O güzel Eminem'e.

Köprünün altı yılan
Yılan boynuma dolan
Bir gün benim olacak
Beyaz gömlekli oğlan.

Bostanlarda patlıcan
Önlüğüme toplucam
Ulan deyüsün oğlu
Düşmanına varıcam. (K.K.69)

Kaynak Kişi: Sevgi Yalçın
Derleme Tarihi:04-01-2020
Yaş:60
Ayancık'a giderken
Yolda buldum keseri
Bir babamın gönlünü
Yapamadın serseri.

Bostanımı herk ettim
Yüreğime dert ettim
Fadime kızı görünce

İşi gücü terk ettim.

Mendilimin dört ucu
Dördü de turuncu
Ne edelim sevgilim
Askerlik vatan borcu.

Denizin üstünde kova
Ben gidiyorum Of'a
Daha neler görecek
Benim bu kuru kafa.

Deniz üstü gezerim
Mavi boncuk dizerim
Vallah billah enişte
Ben ablamdan güzelim.

Dağda çirpim hazırmış
Mezarımız kazılmış
Ne edelim Eminem
Yazımız böyle yazılmış. (K.K.70)

Kaynak Kişi: Suat Akyüz
Derleme Tarihi:04-01-2020
Yaş: 30
Kara pakla bişer mi
Gaynamaynan şişer mi
Sen gavur ben Müslüman
Bize nikâh düşer düşer mi?

Kara pakla burmadan
Aç gapıyı kırmadan
Usul usul bas da gel
Anan baban duymadan.

Kızılağacın dibi
Benim içerim gibi
Benim alacağım gız
Keten çiçeği gibi.

Çaya şişe dalmıyor
Posta mektup almıyor
Evlensene Ayşe'm
Emsallerin kalmıyor.

Şişeyi çaya daldırdım
Ayşe'mi ele gaptırdım
Sevdalı yüreğimde
Bir güneşi batırdım.

Güvercinim akçaçık
Nerde kaldın Fatmacık
Ver elini elime de
Sarılalım sıcacık. (K.K.71)

Kaynak Kişi: Zarife Şentürk
Derleme Tarihi: 15-01-2021
Yaş: 77
Endim derede durdum
Yedi gövercin vurdum
Yedisini alırken

Ben bir kıza vuruldum.

Tarlanın tezeklisi
Mendilin ipeklisi
Çok hoşuma gidiyor
Kızların göbeklisi.

Duz koydum bansın diye
Yürekler yansın diye
Kızlar pazara çıkmış
Erkekler alsın diye.

Mısır ektin bitti mi?
Gocan elden gitti mi?
İki top basma aldım
Şalvarına yetti mi?

Eğdim fındık dalını
Saydım yapraklarını
İnkâr etme sevgilim
Öptüm yanaklarını.

Samanlık dolu saman
Aman güzeller aman
Eller düğün ediyor
Bizim düğün ne zaman.

Gemi gelir karadan
Allah bizi yaradan
İkimizde bir sevda
Mum sızmasın aradan. (K.K.72)

Kaynak Kişi: Ümmühan Taşçı

Derleme Tarihi: 22-01-2021

Yaş: 64

Siyah çorap giyersin
Bilmem nerde gezersin
Gözlerimi yumarken
Sen rüyama girersin.

Uzun gavak boy verir
Tepesinden gül verir
Elin oğlu değil mi?
Sevip sevip koyverir.

Şu gelen Bandırmalı
Balinan kandırmalı
Bizim evden kız alan
Keseyi doldurmalı.

Dülbentimin ucuna
Sakız bağladım sakız
Doğru söyle sevdiğim
Seviyon mu başka kız?

Ah dedim ah talandı
Akciğer noktalandı
Yetiş sevdiğim yetiş
Mezarım tahtalandı.

Kuyu üstünde bakır
Yârimin gözleri çakır
O çakır gözlerine

Kurban olsun bu fakır.

Aşma kayadan aşma
Ben seni tanıyorum
Her kayadan aşanı
Yâr seni sanıyorum.

Damdan dama ip gerdim
İpekli mendil serdim
Şu dürzünün oğlunu
Candan yürekten sevdim.

Sarı saçım yaş durur
Örüzgar karıştırır
Merak etme sevdiğim
Allah'ım kavuşturur.

Siyah çorap giysene
Dizlerine çeksene
Benim seni sevdiğimi
Gözlerimden bilsene.

Ayancık'a giderken
Yolda buldum beş kuruş
İçme yârim sigara
Paketler 60 kuruş. (K.K.73)

Kaynak Kişi: Zütfiye Akın
Derleme Tarihi: 25-01-2021
Yaş:65

Sarı mendilim ensiz
Sarardım soldum sensiz
Yatağın diken olsun
Nasıl yatıyon bensiz.

Evleri karşımızda
Sevdalık başımızda
Bize yazık değil mi?
On beşer yaşımızda.

Damda danayı kestim
Yağına bak yağına
Senin gibi gusuru
Dakman çarık bağıma.

Evlerinin önüne
Goltuk yapalım yârim
İki sene askerlik
Ortak yapalım yârim (K.K.74)

Kaynak Kişi: **Hatice Altaş**
Derleme Tarihi: 25-01-2021
Yaş:57
Başındaki dülbentin
Vuruldum oyasına
Acaba girer miyim?
Yârimin rüyasına.

Fasülyeyi pişirdim
Toprak tenceresinde
Ben yârimnen konuştum

Mutfak penceresinde.

Ayancık'ın içini
Ateşinen mi yaktın
İki elim koynumda
Beni kime bıraktın.

Kiraz yedim tabaktan
Pekmez içtim bardaktan
Ne hayırlı günümüş
Yâri gördüm uzaktan.

Portakallar beş oldu
Oyuncular eş oldu
Oyuncunun birisi
Abime eş oldu. (K.K.75)

Kaynak Kişi: **Zekiye Engin**
Derleme Tarihi: 29-01-2021
Yaş: 65
Karşı karşı duralım
Telefonu kuralım
Sen orada ben burada
Nasıl ayrı duralım.

Ayakkabım var benim
Altları delik deşik
Kaynanama zor geldi
On beş tane bilezik.

Al entarim açılsın
Etekleri saçılsın
Ben sevda yollarında
Söyle yar sen nasılsın.

Karatavuk gaz gibi
Kanatları saz gibi
Ben yârimden ayrıldım
Kopan kayalar gibi.

Evin önünde töngel
Gitme yârim dön de gel
Gine aklıma geldi
Ey gidi eski günler. (K.K.76)

Kaynak Kişi: **Elvide Göksu**
Derleme Tarihi: 29-01-2021
Yaş: 53
Mendilimin uçları
Ağamam yokuşları
Benden selam gönderin
Yedi dağın kuşları.

Çaydaki kütüğü
Sel gelirken getirir
Yârim yirmi yaşında
Askerliğini bitirir.

Kaya dibi armudu
Altı batman var mudu?
Benim varacağım oğlanın

Acaba aklu var mudu?

Söğüt dalı eğdiğim
Ayda bir yol gördüğüm
Hasta haberin geldi
Nasıl olsun sevdiğim.

Kuyu eşerim kuyu
Etrafı gün ağnı
Beni yardan ayıran
Babam çeksin günamı. (K.K.77)

Kaynak Kişi: Lütfiye Uğur
Derleme Tarihi: 29-01-2021
Yaş: 62
Yaş odun guru odun
Yanman diyebilir mi?
Gız oğlanın emsali
Varmam diyebilir mi?

Kuş kafese girmiyor
Benim aklım ermiyor
Boş yere sevda çekme
Babam beni vermiyor.

Samsun'a giden vapur
Ne çabuk geri döndü
El kadarcık mektubu
Yârim bana çok gördü.

Dağdan indim düze
Diken oldum göze
Dar yeriniz geniş olsun
Daha gelmem size.

Hey kör yılan kör yılan
Öz yerlerde yayılan
Benim gibi var mıymış?
Sevdiğinden ayrılan. (K.K.78)

Kaynak Kişi: Vahide Aksoy
Derleme Tarihi: 29-01-2021
Yaş: 80
Karabiber karası
Yok yârimin parası
Etmen yârin lafını
Yok mu onun garısı.

Ateş aldım maşaya
Çıktım Haydar Paşa'ya
Ben bir kıza vuruldum
Hatip köylü Ayşa'ya.

Bostanlarda sarımsak
Sarım sarım sarılsak
Fidan boylu yârimden
Ne desek de ayrılsak.

Malakları koşalım
Fındıklıdan aşalım
A benim Çakır Fatma'm

Ne zaman kavuşalım.

Derelerde kestane
Dökülür tane tane
Benim sevdiğim yârim
Dünyalar da bir tane. (K.K.79)

Kaynak Kişi: Hanife Sür
Derleme Tarihi: 29-01-2021
Yaş: 62

Cicibaşı'nda pınar
Soksam ellerim donar
Çıkma İsmail dışarı
Seni çakallar boğar.

Gabaklıkta ak incir
Düzende uğma zencir
Çoktan gidicem emme
Altı yavrum zarıncır.

Almanya'nın ocağında
Yedi tane direk var
A benim garip anam
Sende nasıl yürek var.

Almanya'nın otobüsü
Hep yeşilden yeşilden
Aldı gitti annemi
Bakakaldım peşinden.

Tafanda gargularım
Ganımda yangılarım
Bende yetim büyüdüm
Ağlaman yavrularım.

Salıncakla guruldu
Geliyom sallanmaya
Ev kirala sevdüğüm
Geliyom İstanbul'a. (K.K.80)

Kaynak Kişi: Satu Şentürk
Derleme Tarihi: 10-02-2021
Yaş: 48
Kara kütük yanıyor
Üstünde çay kaynıyor
İyi bakın komşular
Gelin görümce oynuyor.

Bizim taksi kırmızı
Dolaşıyor Kıbrıs'ı
Ben yâre izin verdim
Alsın beğendiği kızı.

Evleri yarı yerde
Camları yeşil perde
Utanma kara gözlüm
Beni gördüğün yerde.

Kestanem düz içinde
Dalları su içinde
Ben yarimi tanırım

Yüz kişinin içinde. (K.K.81)

Kaynak Kişi: Feride Keskinsoy

Derleme Tarihi: 10-02-2021

Yaş: 69

Giderim ende bende
Bir arzum kaldı sende
Ayva gibi sarardım
Din iman yok mu sende.

Fatma'm kız şeker misin?
Şeftali satar mısın?
Şeftali şöyle dursun
Benimle kaçar mısın?

Bostanlarda ak kabak
Ne yuvarlak yuvarlak
Bizim köyün kızları
Pek avanak avanak.

İkindinin güneşi
Ne yakıyor yakıyor
Geçmiş de karşımıza
Öküz gibi bakıyor.

Ezanlar okunurken
Sofraya otururken
Haydi dua edelim
Yemeğe kavuşurken.

Bisiklete binersin
Bizim köyde inersin
Annen seni sorarsa
Teker patladı dersin.

Elverti dize kadar
Gel yârim bize kadar
Sana çorap örücem
Topuktan dize kadar. (K.K.82)

Kaynak Kişi: Nezaket Yıldırım
Derleme Tarihi: 10-02-2021
Yaş: 57

Saçım uzun kalkmıyor
Yar yüzüme bakmıyor
Yedi daldan gül aldım
Yârim gibi kokmuyor.

Derelerin acuğu
Dibinin ufacağı
Sevdi sevdi bıraktı
Orospunun çocuğu.

Sandalye veremedim
Hoş geldin diyemedim
Cahilliğime ver yârim
Ben seni bilemedim.

Belimde kemer kuşak
Nişanlıyım a uşak
Fidan boyuma bakma

Yaşım güccük a uşak.

Ocakta süt tavası
Yak altını kaynasın
Çağırıven kaynanaya
Orta yerde oynasın.

Ocak başında perde
Perdenin ucu yerde
Ver babam sevdiğime
Yatamazsın sen yerde.

Ayancık'a giderken
Sıra sıra direk var
İzin al da gel yârim
Sende nasıl yürek var. (K.K.83)

Kaynak Kişi: Feriha Ün
Derleme Tarihi: 17-02-2021
Yaş: 81

Karşı karşı duralım
Telefonu kuralım
Aramızda deniz var
Mektupla buluşalım.

Kulağındaki küpeler
Efil efil esiyor
Senin oradan bakışın
Dermanımı kesiyor.

Sol kolumda bilezik
Sağ kola geçiricem
Yâri kötü diyeni
Havada uçurucam.

Başımdaki dülbentin
Dalı var çiçeği yok
Şu deyüsün oğlunun
Benden geçeceği yok.

Fındık serdim harmana
Yuvarlandı ormana
Sennen bizim sevdamız
Kaldı ahır zamana.

Bostan tezek değil mi
Hiç mısır ekmedin mi
A benim peçel babam
Sevdalık çekmedin mi? (K.K.84)

Kaynak Kişi: Sami Ünlü
Derleme Tarihi: 28-02-2021
Yaş: 68
Vapur İnceburun'da
Yârim Sinop yolunda
Ben yârimi tanıdım
Altın saat kolunda.

Ayancık'ın düzünden
Gel izimden izimden
Ela gözlü sevdiğim

Niye döndün sözünden.

Merdiven basak basak
Üst kata çıkmak yasak
Validen emir geldi
Kızlara koca yasak.

Bostanlarda sarımsak
Sarım sarım sarılsak
Fidan boylu yârimden
Ne desek de ayrılsak.

Çayda çıra yanıyor
Üstünde çay kaynıyor
Gelin bakın komşular
İki elti oynuyor. (K.K.85)

Kaynak Kişi: Elveda Sönmez
Derleme Tarihi: 07-04-2021
Yaş: 70
Baş katında tencere
El uzatma incire
Beni istemezsen yar
Asılırım zincire.

Bir elbise diktirdim
Yakası yılandili
Gel köye artık yârim
Kesilsin düşman dili.

Evin önünde kuyu
Yarı yerinde suyu
Kimselere benzemez
Benim sevdiğimin huyu.

Elbisemi asarım
Uzunsa kasarım
İste beni babamdan
Vermezlerse kaçarım.

Başındaki dülbentin
Ben yandım oyasına
Acaba girer miyim?
Sevdiğimin rüyasına.

Evin önünde usta
Benim kaynanam hasta
Hasta ise gebersin
Çekiştiğimde usta. (K.K.86)

Kaynak Kişi: Nazmiye Oğuz
Derleme Tarihi: 15-04-2021
Yaş: 70
Kaynanamın küpesi
Arkasında sıpası
Kaynananın ilacı
Valla meşe sopası.

Almanya'dan kalk da gel
Kravatı tak da gel
Eğer beni seversen

İlk uçağa atla gel.

Karatavuğu napmalı
Kanadından asmalı
Şu deyüsün oğlunu
Gazeteye basmalı.

Sarı çorap giysene
Bizim ordan geçsene
Niye durdun derlerse
Lastik patladı desene.

Karşıda guru meşe
Dibinde ufak şişe
Merak etme sevdiğim
Düğünümüz on beşe.

Elbisesi mor düğme
Derman bulun derdime
Ben bu dertten ölürsem
Tel vurun sevdiğime. (K.K.87)

Kaynak Kişi: Selver Demirel
Derleme Tarihi: 15-04-2021
Yaş: 53

Aşma gırandan aşma
Ben seni tanıyorum
Her gırandan aşanı
Yar seni sanıyorum.

Yârim öleceksin
Mezara gireceksin
Dokuz tahta altında
Ne cevap vereceksin.

Şu okulun bacası yok
İçinde hocası yok
Şu oğlan beni ister
Pontulun paçası yok.

Armut daldan asılsın
Kara gözlüm nasılsın
İkimizin sevdası
Gazeteye basılsın.

Bostanlarda erikler
Ayağımda terlikler
Ulan sana varıcam
Hazır mı gelinlikler? (K.K.88)

Kaynak Kişi: Elmas Atilla
Derleme Tarihi: 15-04-2021
Yaş: 64
Dağa çıktım yaprağa
Soluk çıktı hırtlava
Yar gelmeden ölürsem
Koyman beni toprağa.

Mısır ektim güccücek
Dibinde türlü çiçek
Anne benim ömrüm

Ahınan mı geçicek.

Akgürgenin yaprağı
Ne terelmiş terelmiş
Aç postacı postayı
Yârimden mektup gelmiş.

Ayancık şubesinde
Giydirdiler gocuğu
Nasıl asker yaptılar
Senin kadar çocuğu.

Ey gumalık gumalık
Elbiseme yamalık
Üstüme geldin ama
Bana oldun halayık.

Ata vurdum uskunu
Gönül bilir dostunu
Beni almadın emme
Aldın mı benden üstünü.

Pullu bürgü bürünmem
Sevdiğime görünmem
Sevdiğime varmazsam
Ecelime ölemem. (K.K.89)

Kaynak Kişi: Melek Demir

Derleme Tarihi: 20-04-2021

Yaş: 60

Buğdayların iyi mi?
İçindeki fiyi mi?
Beni almadın emme
Aldığın benden iyi mi?

Cip geliyor aynalı
Şu şoföre varmalı
Varması bir şey değil
Kimsesi olmamalı.

Kamyonun direksonu
Yarim senin elinde
Üç yüz elli liralık
Naylon kayış belinde.

Sarı yazma kirlenir
Güzel olan dillenür
Biraz garayaz emme
Sevdikçe güzellenür.

Şu gözünnen karşıda
Bir tarlam olsa
İnce boylu sevdüğüm
Sözüne sağlam olsa.

Gulağunda küpeler
Şıngır mıngır ediyor
Elin oğlu değil mi?
Bırakıp da gidiyor. (K.K.90)

Kaynak Kişi: Refika Paçal

Derleme Tarihi: 20-04-2021

Yaş: 64

Mercimek deste deste
Beni annemden iste
Eğer annem vermezse
Hayır Allah'tan iste.

Ben bir idim bir idim
Ben böyle değil idim
A gız senin yoluna
Yağlar gibi eridim.

Erkengünez yolları
Demir'den direk ister
Melek gızın saçları
Ahmet'ten darak ister.

Peştemalın yenisi
Çarşamba'da dokunur
Gül memenin üstüne
Yazu yazsam okunur.

Ellik orak biç orak
Ellikleri vurarak
Ben yarimi bulurum
Gelinlere sorarak. (K.K.91)

Kaynak Kişi: Emine Keskinsoy

Derleme Tarihi: 20-04-2021

Yaş: 58

Almanya’nın parası
Ne çoğumuş çoğumuş
A benim fidan boylum
Kaderimiz yoğumuş.

Almanya’nın treni
Zeytinyağıyla gitmez
İzin al da gel yarim
Gavurun işi bitmez.

Entariyi dar ettim
Boyuma karar ettim
Küçücükten yar sevdim
Kendime zarar ettim.

Merdiven basak basak
Ondan inmesi yasak
Ecevit’ten tel geldi
Kızlara goca yasak.

Evin önünde uvaz
Benim babam ne gurnaz
Damadını seven
Gızından para almaz. (K.K.92)

Kaynak Kişi: Zeliha Çelik
Derleme Tarihi: 20-04-2021
Yaş: 45
Almanya’nın şişesi
Yol üstüne düşesi
Yine aklıma geldi

Ciğerimin köşesi.

Dam üstünde kediler
Mırıl mırıl dediler
İki kuma bir olmuş
Bir adamı yediler.

Ayancık'a giderken
Yolda buldum daşları
Ben seni almayom
Al cebimden saçları.

Fındık serdim harmana
Yuvarlandı ormana
İkimizin sevdası
Yazılıyor fermana.

Ayancık'ın başları
Kesme kesme taşları
Ayancık'a gelince
Topla arkadaşları.

Sinop'un ince yolu
Hem gar yağar hem dolu
Üstümden görge geçti
Sandım yârimin golu.

Bahçeye enmiş iken
Elime battı diken
Ben niye sarılmadım
Elime geçmiş iken. (K.K.93)

Kaynak Kişi: Saniye Çokluk

Derleme Tarihi: 26-04-2021

Yaş: 57

Mısır ektim azar mı?
Gelen geçen kazar mı?
Seninle kaçıversem
Allah günah yazar mı?

Meşelerde tongurşak
Belimde diren guşak
Açtım baktım yorganı
Delikanlı bir uşak.

Mercimekler ekildi
Şakir gaşa dikildi
Niye duruyon Nazmiye'm
Kumaşların dikildi.

Su gelir illendirir
Çayırı çillendirir
Küçücükten yârim var
Dilsizi dillendirir.

Çayların taşı mısın
Amele başı mısın
Bakıp bakıp durursun
Bana sevdalı mısın?

İnce yağmur yağar mı
Acap yerler ganar mı
Sevdiğimin yüreği

Benim gibi yanar mı?

Çıktım dağın başına
Örüskarlar esiyor
Olmaz olsun bu sevda
Dermanımı kesiyor. (K.K.94)

Kaynak Kişi: Necla Yüksel
Derleme Tarihi: 26-04-2021
Yaş: 67

Mısırların dibine
Çekin bir avuç toprak
Bu yıl da kavuşamazsak
Sonumuz kara toprak.

Karanfilin filizi
Kim bilir kalbimizi
Kalbimizi bilenler
Ayırdı ikimizi.

Evin önünde çördük
Her günlerden gün gördük
Günleri göre göre
Goca karıya döndük.

Dam üstünde çil horoz
Ötüyor maraz maraz
Murat muhtar olamaz
Eğni başı par palaz.

Çay aşağı çay sıra
İplik dolu masıra
Elin oğlu benim nem
Geliyor ardım sıra. (K.K.95)

Kaynak Kişi: Zekiye Aksoy
Derleme Tarihi: 26-04-2021
Yaş: 65
Yenikonak köprüsü
Kireçtendir kireçten
Şoförlerin kötüsü
Dönemiyor vireçten.

Aşma gırandan aşma
Ben seni tanıyorum
Her gırandan aşanı
Sevdiğim sanıyorum.

Ot yolarım sazaktan
Bir yar sevdim uzaktan
Ben yârimi tanırım
Eğnindeki kazaktan.

Hastanenin arkası
Yılanların yuvası
İkimizi ayıran
Almanya'nın parası.

Alçak evin daşları
Alçak uçar guşları
Altından darak ister

Sevgilimin saçları. (K.K.96)

Kaynak Kişi: Naciye Ün

Derleme Tarihi: 26-04-2021

Yaş: 73

Giden gemi duru mu?
İlimanı bulur mu?
Bir yastığa baş goymak
Bize nasip olur mu?

Aya vardım ayaklı
Kapıları dayaklı
Sana hayran mı kaldım?
Kenef kalbur dudaklı.

Dağ başında oturur
Saçlarını yatırır
Beni koydu sevdaya
Kendi serbest oturur.

Bostanlarda marulum
Ener ener alırım
Sen almasan a deyüs
Ben evde mi kalırım.

Kara kütük karınca
Oynar gelin görümce
Oynasınlar bakalım
Bir araya gelince. (K.K.97)

Kaynak Kişi: Elmas Yıldırım

Derleme Tarihi: 09-05-2021

Yaş: 54

Elvertinin kurusu
Akan suyun durusu
Yârimin ayrılığına
Dayanamam doğrusu.

İstanbul'dan ötesi
Yılgınluktu yılgunluk
Yar bizim ayrılığımız
Bu yıllıktu bu yılluk.

Kapılara yapışır
Kalem tutma alışır
Çıkar gömleğini yârim
Sana böyle yakışır.

Kapıları hızardan
Yar geliyor pazardan
Gören maşallah desin
Çatlatıla nazardan.

Kapıları aynalı
Şu oğlana varmalı
Oğlan çok güzel ama
Annesi olmamalı.

Saatimin zinciri
Dolaşır yedi kere
Sevdiğim esmer ama

Gönül sevdi bir kere. (K.K.98)

Kaynak Kişi: Ferizan Çelikkaya

Derleme Tarihi: 09-05-2021

Yaş: 66

Pencerenin altında
Pırasa bostanları
Okudun mu a yârim
Yazdığım destanları.

Mezarım derin olsun
Su sepin serin olsun
Verin benim yârimi
Biraz da benim olsun.

Gara gülgen çatalı
Dibi bülbül yatağı
Yastıklar diken oldu
Yardan ayrı yatalı.

Soğan ektim bir kafa
Gel esnafa esnafa
Arkadaşın evlenmiş
Sen de evlen Mustafa.

Bu yıl keten olmadı
Yılındandır yılından
Gızlar keten ediyor
Keçilerin gılından. (K.K.99)

Kaynak Kişi: Feride Ünlü

Derleme Tarihi: 26-04-2021

Yaş: 66

Bahçelerde ısırgan
Gavur değil Müslüman
Ver elini sevdiğim
Yemin ettim ısırmam.

Sanduk üstünde gama
Sandığum dolu yama
Yar yeleğin yırtılmış
Nasıl gittin bayrama?

Sandalyede oturan
Sarı saçı yatıran
Hökelek Ahmet değil mi?
Örense'yi batıran.

[29]Taşman Köyün altında
Selim Onbaşı yatıyor
Bekçi Seyin öldürmüş
Candarmalar arıyor.

Otobüsten inen var
Yan cebimde galem var
Sen böyle değildin
Sana akıl veren var (K.K.100)

[29] Taşman Köyünde Selim Onbaşı adlı şahıs, Bekçi Hüseyin'in (Seyin) otlağında ineklerini otlatıyormuş. Bunu gören Bekçi Hüseyin, kendi otlağında ineklerini otlatan Selim Onbaşı'yı vurarak öldürmüş. Bu olay üzerine köylüler bu mâniyi söylemiştir.

Kaynak Kişi: Gülizar İşeli

Derleme Tarihi: 26-04-2021

Yaş: 77

Evin önünde erük
Bakarım erüklere
Hayran mı galdım baba
Dağ başı Yörüklere.

Sedir üstü sandığım
Sandığına yandığım
Gece de on beş kere
Aşkına uyandığım.

Ayancık'a giderken
Yolda bir topal eşek
Söyleyiven yârime
Tabancası düşecek.

Çaydan öte geçemem
Taşı yarılır diye
Sevdiğimden vazgeçtim
Babam darılır diye. (K.K.101)

Kaynak Kişi: Sevgi Baş

Derleme Tarihi: 26-04-2021

Yaş: 60

Başımdaki dülbentin
Uçları düğüm düğüm
Sigaramın içine
Sınar mısın sevdiğim?

Maydonoz dutam dutam
Güzel boyundan utan
Aşkını çeke çeke
Belim galdı bi dutam.

Sigaram ince tüter
Pirinç Boyabat'ta biter
Dikensiz gül istersin
O da gızlarda biter.

Almanya'ya giderken
Hangi otelde yattın
A hayırsız adamım
Beni kime bıraktın. (K.K.102)

Kaynak Kişi: Ayşe Uzun
Derleme Tarihi: 02-05-2021
Yaş: 82
Goyun guzu meleşiyor
Dağdan dağa dolaşıyor
Ne talihsiz başı varmış
Dilden dile dolaşıyor.

Evlerine varalım
Masaları guralım
Aramız derya deniz
Mektupla gonuşalım.

Entariyi ben biçtim
Gaderine ben düştüm
Ne kötü talihim var

Berdüş adama düştüm.

Pençireden gar geliyor
Gurbet bana zor geliyor
Aldılar yâri elimden
O da bana zor geliyor.

Karaçomak'ın düzünden
Su içiliyo özünden
Ben köyümü terk ettim
Bi gız gardeş yüzünden.

Böreğimi yağladım
Mendilime bağladım
Çoktan gaçıcan amma
Babama gıyamadım. (K.K.103)

Kaynak Kişi: Semiye Çelikkaya
Derleme Tarihi: 02-05-2021
Yaş: 82
Bınarı depesinde
Uçurtma uçutusun
Ben aklına gelince
Yanıp da dutuşusun.

Ayvalık'tan indim yayan
Dayan dizlerim dayan
İstanbul'dan bir kız gelmiş
Uyan Salim Bey uyan.

Evin önünde dakım
Evim yoluna yakın
Ulan sana varıcam
Kimseye deme sakın.

Evün önünde erük
Dalları yere dönük
Gız sözüme gücünme
Babana derle yörük.

Deniz dibinde yılan
Gözleri ala doğan
Beni yardan ayıran
Sürünsün divan divan.

Entarisi kırmızı
Annesinin bir kızı
Niye bana darıldın
Düğmen'li elkızı. (K.K.104)

Kaynak Kişi: Fatma Kurt
Derleme Tarihi: 02-05-2021
Yaş: 83
Ayvalar sarı sarı
Ayvaya gonar arı
Kızını bana vermeyo
Kirli göynekli garı.

Güvercin uçuverse
Kanadını açıverse
Gelin geldiğim gece

Camıma konuverse.

Duvarda havlu musun?
Çınara bağlu musun?
Her akşam geliyodun
Bu akşam dargun musun?

Kolumda bilezikler
Oynatsam oynamıyor
Yârim senden başkasına
Canım kanım kaynamıyor.

Çaydan öte geçmedim
Taşu yarulu diye
Nişanlımdan vazgeçtim
Anası darulu diye. (K.K.105)

Kaynak Kişi: Aysel Uzun
Derleme Tarihi: 12-05-2021
Yaş: 54

Su gelir özden beri
Sürmeli gözden beri
Ben yârimi görmedim
Bu yıl ki güzden beri.

Kar yağar kepek gibi
Saçların ipek gibi
Ben varum nişanlıma
Sen dolaş köpek gibi.

Elbisem kiloş miloş
Yıkıyom kurumuyo
Yârim resmin var bende
Gülüyor konuşmuyo.

Çay aşağı gidersin
Gara haberin gelsin
Guzgunların ağzında
Bi lokma etin gelsin. (K.K.106)

Kaynak Kişi: Saniye Çalışkan
Derleme Tarihi: 12-05-2021
Yaş: 71
Ayancık şehir olsun
Parası zehir olsun
Ayancık'taki yârim
Bi dakka benim olsun.

Kara kara böcekler
Duvarı delecekler
İstenmeyen yere
Zorla mı verecekler.

Anne bana terlik al
Orta topuklu olsun
Beni alacak oğlan
Ortaokullu olsun.

Öğretmen ders anlatır
Âşıklar bakışıyor
Gel edelim sevdalık

Bize çok yakışıyor.

Ayancık'ın arkası
Yılanların yuvası
İkimizi ayıran
Almanya'nın parası.

Ayancık'a giderken
Yolda buldum keseri
Bir annemin gönlünü
Edemedin serseri. (K.K.107)

Kaynak Kişi: Tahre Yavuz
Derleme Tarihi: 12-05-2021
Yaş: 70

Orakları biçiyom
Kim bilü kimler yiyecek
Çoktan gidicem ama
Düşmanlarım gülecek.

Karanfil kurutmadım
Yar seni unutmadım
Yar seni unutalı
Gözyaşı kurutmadım.

Gidiyosun a yârim
Irak olsun yolların
O incecik beline
Kemer olsun gollarım.

Sen bir beyaz paklasın
Seni Mevlâ'm saklasın
Ben yârinen gonuştum
Allah günah yazmasın.

Evin önünde guyu
Uyu sevdiğim uyu
Seni sarhoş dediler
İçtiğin üzüm suyu.

Ayancık'ın içini
Ciyeyinen mi yaktın
A benim nazlı yârim
Beni kime bıraktın. (K.K.108)

Kaynak Kişi: Emine Çetinel
Derleme Tarihi: 12-05-2021
Yaş: 64
Pencerenin önünde
Kitap mı okuyorsun
Dut golumdan sevdiğim
Sen kimden korkuyorsun.

Bir elbise diktirdim
Parası veresiye
Beklerim yârim seni
Askerden gelesiye.

Siyah çorap giyersin
Bilmem nerde gezersin
Gözlerimi yumarken

Sen rüyama girersin.

Taksi geliyor taksi
Kapıları göl gibi
Öyle bir yar sevdim ki
Sızdırılmış bal gibi.

Evin önünde bakır
Yârim gözlerin çakır
O çakır gözlerine
Gurban olsun bu fakır. (K.K.109)

Kaynak Kişi: Müzeyyen Özcan

Derleme Tarihi: 26-05-2021

Yaş: 82

Göktan uçan teyyare
İçinde yârim olsa
Ben böyle olur muydum?
Benim gaderim olsa.

Peşkür aldım beş gattan
Yar gelmeya üst gattan
Yar gelmezse üst gattan
İş görmeyan gayrattan.

Merdivenden el etti
Saçları gel gel etti
Senin ordan bakışın
Beni burda del etti.

Ben saçımı uzattım

Her gün örerim diye
Mahallemden yar sevdim
Her gün görerim diye.

Omuzundan aşağı
Saçları iki goldur
İki golun arası
Yâre gidecek yoldur. (K.K.110)

Kaynak Kişi: Muammer Özcan
Derleme Tarihi: 26-05-2021
Yaş: 61
Evin önünde fırun
İçine samun goyun
Davulcula geliyo
Önüne yemek goyun

Evlerinin önüne
Çekin bir avuç toprak
Bu sene gavuşmazsak
Sonumuz gara toprak.

Bahçelerde mısırım
Gazma çağına gelmiş
Gel gidelim sevdüğüm
Gaçma zamanı gelmiş.

Evün önüne çıktım
Geçinmeyi ben yıktım
Acaplaman dostlarım
Gayrı canımdan bıktım.

Evin önünde misin?
Pınar gözünde misin?
Doğru söyle sevdüğüm
Aynı sözünde misin?

Masa üstünde bal var
Oğlan annene yalvar
Eğer izin vermezse
Dön de Allah'a yalvar.

İndim suyun dibine
Baktım suyun rengine
Anneler kız doğurmuş
Vermiyor sevdiğine. (K.K.111)

Kaynak Kişi: Fatma Özdemir
Derleme Tarihi: 26-05-2021
Yaş: 54
Mendilimin sarısı
Vay başımın yankısı
Oku yârim başımı
Belki geçer ağrısı.

Dağ başında bacalar
Bacada karıncalar
Düğün dernek guruldu
Patlasın tabancalar.

Sarı saçım yaş durur
Rüzgâr hep karıştırır

Ben yârimle darıldım
Bizi kim barıştırır.

Su gelir yüzme ile
Kumunu süzme ile
Yedik mi oğlunuzu
Bir gece gezme ile.

Damda dana yatıyor
Yorgan göbek atıyor
O yorganın altında
Filim muhtar yatıyor.

Bahçelerden patlıcan
Önüme toplucam
Eğer annem vermezse
Pencereden atlıcam. (K.K.112)

Kaynak Kişi: Fatma Karataş
Derleme Tarihi: 12-07-2021
Yaş: 78
Köprü altında direk
Yandı tutuştu yürek
Her acıya dayandı
Buna da dayan yürek.

Köşelerde böcekler
Beni mi yiyecekler
İstemediğim yere
Zorla mı verecekler.

Ayancık’a gidelim
Keşkekleri yiyelim
Ayancık’a gelene
Hoş geldiniz diyelim.

Ev yaptırdım dört ocak
İçinde kim duracak
Senle bizim sevdamız
Kime miras kalacak.

Dere dibinde kum var
Anne benim uykum var
Kara gözlü yârimin
Postada mektubu var.

İndim dereye durdum
Bir çift güvercin vurdum
Güvercini vururken
Bir güzele vuruldum. (K.K.113)

Kaynak Kişi: Hamide Bozkurt
Derleme Tarihi: 12-07-2021
Yaş: 57
Kazan içinde kaşık
Aklım fikrim dolaşık
Yar karşıma çıkınca
Elimden düştü kaşık.

Dere dibinde tavşan
A benim çakır Ayşa’m
Ben seni çok seviyom

Geliver aşam aşam.

Pencerenin altında
Pırasalık bostanı
Okudun mu sevdiğim
Gönderdiğim destanı.

Elbisesi dik durmuş
Orta yeri kir tutmuş
Güzeller oynariken
Çirkinleri dert tutmuş.

Dut ağacı dut verir
Yaprağını kıt verir
Elin oğlu benim nem
Sarıldıkça dat verir.

Ocak başında kaldım
İnce fikre daldım
Vay benim garip gönlüm
Çobanlara mı kaldım. (K.K.114)

Kaynak Kişi: Şükriye Seydioğlu
Derleme Tarihi: 12-07-2021
Yaş: 75
Tenekede katıran
Saçını yan yatıran
Süslü kızlar değil mi?
Erkekleri batıran.

Bugün ayın onudur
Yüküm buğdağ unudur
Evliye gönül verme
Eve gider unudur.

Çekmeceyi çekerim
Darıldın mı şekerim
Bu dünyanın kahrını
Senin için çekerim.

Bahçelerde gök bakla
Alda koynuna sakla
Yarın akşam geliyom
Güyümlere su sakla.

Su içtim naşırbadan
Azından taşırmadan
Yollan benim yârimi
Aklımı şaşırmadan.

Eydim söyüt dalını
Döktüm yapraklarını
Yar banyodan çıkınca
Öptüm yanaklarını.

Ocak başı tuz taşı
Ben istemem yüzbaşı
Olursa paşa olsun
Dosta düşmana karşı.(K.K.115)

Kaynak Kişi: Ayşe Uluhan

Derleme Tarihi: 20-07-2021

Yaş: 81

Ocak başı tuz taşı
Yediğim bulgur aşı
Taputlara döşenmişsin
Kaynanamın kır başı.

Irkarpemin uçları
Aşamam yokuşları
Yardan selam getirdi
Yedi dağın kuşları.

Evin önü arpalık
Ne oluyor ortalık
A benim zalim babam
Çekmedin mi sevdalık.

Ev yaptırdım sazaktan
Yar geliyor uzaktan
Ben yârimi tanırım
Eynindeki kazaktan.

Duvardaki tenekeyi
Kopardım çeke çeke
Hayran mı kalmışıyın
Senin gibi kenefe? (K.K.116)

Kaynak Kişi: Hanife Örnek

Derleme Tarihi: 26-07-2021

Yaş: 58

Tencirem var bakırdan
Seni sevdim yakından
Eğer beni almazsan
Kurşun gelir hakkından.

Bahçelerde biberim
Ektikçe bitiversin
Aramıza fit sokan
Tez günden gebersin.

Dağda yaprak kırarım
Mallar yiyecek diye
Dar boğazda beklerim
Yâri gelecek diye.

Orakları biçtin mi
Soğuk sular içtin mi
Evlenicem diyodun
Nası bekâr galdın mı?

İnaltı yolu boğaz
Pinde ötüyor horoz
Niye vardın kız Esme
Halit'in evi palaz.

Çaya indim taş buldum
Yüzüğüme gaş buldum
Sen orada gül oyna
Ben kendime eş buldum.

Her çiçekten bal olmaz
Ona da aru konmaz
Etmeyelim sevdalık
Senden bana yar olmaz. (K.K.117)

Kaynak Kişi: Nebahat Öztürk
Derleme Tarihi: 26-07-2021
Yaş: 55

Evin yanında harman
Edrafında orman
Zorunan verme babam
Bi gece bile durman.

Tabancamın kundağı
Eriktendir erikten
Ben nasıl ayrılıyın
Senin gibi ferikten?

At bağladım yazuya
Dokunmayın otlasın
Sevdiğime vermedi
Benim babam hortlasın.

Kayalarda bilyudun
Ben seni bilmiyodum
Doktor ilaç vermese
Sevdandan ölüyodum.

Saçlara bak saçlara
Urgan demedi gibi
Benim sevdiğim oğlan

Bahçe fidanı gibi.(K.K.118)

Kaynak Kişi: Lütfiye Yılmaz

Derleme Tarihi: 26-07-2021

Yaş: 55

Evimizden geçtin mi?
Soğuk sular içtin mi?
Benim sevdiğim yârim
Benden vazgeçtin mi?

Tren gelir öterek
Kömürleri dökerek
Ben yârimden ayrıldım
Gözyaşları dökerek.

İnciri budadılar
Gurbanı adadılar
Goyverin askerleri
Gelinler gocadılar.

Dükkandan yumak aldım
Dantel örücem diye
Köy içinden yar sevdim
Her gün görücem diye.

Ayı gelir ayaklı
İki eli dayaklı
Kalkmış beni istiyor
Garip eşek dudaklı.

Bizim taksi kırmızı
Dolaşıyor Kıbrıs'ı
Abime kız buldum
Yanakları kırmızı.

Su gelir ezmeynen
Ezilip züzmeynen
El adamı kız vermez
Sokakta gezmeynen. (K.K.119)

Kaynak Kişi: Gülsem Yıldız
Derleme Tarihi: 10-08-2021
Yaş: 67

Suda balık yan yüzer
Annem gücünü üzer
Üzme annem gücünü
Damadın benden güzel.

Yol üstünde elverti
Elvertiyi kim sermiş
Benim sevdiğim yarı
Hangi kahpe sevmiş.

Köpüklü çaydan geçtim
Şekerli kahve içtim
Bi kahpe yüzünden
Sevdiğimden vazgeçtim.

Denize dalmayınca
Bir balık almayınca
Vallahi yemin etmem

Sevdiğime varmayınca.

Sinop'tan düzen aldım
Yar dokuyor dokuyor
Benim sevdiğim yârim
İlkokulda okuyor.

Bostanlarda ak gabak
Urganına sarıcan
Ulan deyüsün oğlu
Düşmanına varıcan. (K.K.120)

Kaynak Kişi: Şerife Ün
Derleme Tarihi: 10-08-2021
Yaş: 70
Masa üstünde biber
Üflesem geri gider
Benden başka seversen
Cuma gecesi geber.

Elindeki saatin
İçindedir aleti
Benim sevdiğim yarin
Elindedir zanati.

Garşıda harar duru
Saçını darar duru
On beşine giren gız
Eşini arar bulu.

Denizin ortasında
Mum doldurdum tasına
Erkekler saç tarıyor
Kızların sevdasına.

Gemim gelir yanaşır
İçi dolu çamaşır
Benim bir yârim var
Ankara'da çalışır.

Kayığımı yükledim
Yallah yokuşa yallah
İki elimi koynumda
Sen mi bıraktın Allah? (K.K.121)

Kaynak Kişi: Cemile Demircan
Derleme Tarihi: 17-08-2021
Yaş: 67
A benim siyez yârim
Gömleği beyaz yârim
Direksiyonun üstünde
Bana mektup yaz yârim.

Kapı kapıya bakar
Kapıyı usta takar
Ver anam sevdiğime
İnsan yüz yüze bakar.

Camlarında tül perde
Ben yeni düştüm derde
Bu nasıl sevda imiş

Duramıyom bir yerde.

Kamyon geliyor kamyon
Üzeri tenekeli
Yapma yârim şoförlük
Yolların tehlikeli.

Karşıda çam domruğu
Yedin mi el yumruğu
Alcam dedin almadın
Kahpenin doğurduğu. (K.K.122)

Kaynak Kişi: Şengül Ünlü
Derleme Tarihi: 17-08-2021
Yaş: 59

Hoca geliyor hoca
Elinde koca bohça
Bizi küçük sanmayın
Biz de isteriz koca.

Evleri düz içinde
Minnazı buz içinde
Beni kime bıraktın
Dört çandının içinde.

Almanya'nın yolları
Dönümlüdür dönümlü
Gel köye artık babam
Yalan dünya ölümlü.

Asker yapar talimi

Kimse bilmez halimi
Hem askerlik hem sevda
Öldürecek yârimi.

Başındaki dülbentin
Oyasına vuruldum
Ben seni gizli sevdim
Sen ellere duyurdun. (K.K.123)

Kaynak Kişi: Şükriye Yeşilkaya
Derleme Tarihi: 17-08-2021
Yaş: 52
İkindinin güneşi
Yaktı canımı yaktı
Kara gözlü sevdüğüm
Beni niye bıraktı?

İkindinin güneşi
Yakar adamı yakar
Yâri gurbette olan
Mektup yoluna bakar.

İn dereye dereye
Topla kayran daşları
Geçti benden sevdalık
Al cebimden saçları.

Gurbet yolu beklerim
Vay benim emeklerim
Yalınız yata yata
Gırıldı kemiklerim.

Ayancık’ta minare
Doruğunda idare
Oğlan güzel olursa
Gızlar gider bedave.

İncecik bulgurıyın
Ben sana vurgunuyun
Gara gözlü yârime
Evelden dargınıyın.

Derelerin söğüdü
Ben geçerken göğüdü
Ben üstüne düştükçe
Senin gönlün büyüdü. (K.K.124)

Kaynak Kişi: Hacer Deniz
Derleme Tarihi: 25-08-2021
Yaş: 71
Taksi geliyor taksi
Taksi şoförden aksi
Ben yârimden isterim
Üç bilezik bir taksi.

Karşıda kavun yerler
Biz de gitsek ne derler
İkimiz de bir boyda
Gören nişanlı derler.

Minarenin depesi
Hocaya bak hocaya
Acep kızlar der mi ki

Biz de varsak kocaya.

Bugün hava bulutlu
Şoför beye ne mutlu
Şoför beni görünce
Evdekini unuttu.

Gemi geliyor gemi
Geminin bacası yok
Kalkmış beni almaya
Pantolonun paçası yok. (K.K.125)

Kaynak Kişi: Nuran Gürel
Derleme Tarihi: 12-09-2021
Yaş: 50
Yola yolladım seni
Yıllar yollasın seni
Hızır elinden tutsun
Bana yollasın seni.

Sanduk üstünde sanduk
Baştan aşağı yandık
Dutduk da gönül verdik
Adam evladı sandık.

Zeytün gara ben gara
Zeytüne vermem para
Gel yârim gonuşalım
On bire çeyrek kala.

Yeni bir ev yaptırdım
Gürgen ustalarına
Beni doktor yapsınlar
Sevda hastalarına.

Akşam yediğim yemek
Bir tencere mercimek
Otuz bini duyunca
Niye döndük pezevenk.

Denizin ortasında
Mum yanar sofrasında
Allah canımı alsın
Kızların ortasında. (K.K.126)

Kaynak Kişi: Müsaade Gürel
Derleme Tarihi: 21-09-2021
Yaş: 41

Yolun altı ısırgan
Bu yandan gel Müslüman
Eğil bir yol öpeyim
Vallahi kız ısırman.

Pınar önü düzünde
Sarı çiçek açıyo
Jandarmayı görünce
Muhtar eve kaçıyo.

Elvertinin dalları
Bınarı'nın yolları
Ben Geliyom Semiye

Sen açıve golları.

Entarisi mor keten
Yardır burnumda tüten
Onun derdi değil mi?
Beni böyle eriten.

[30]Yılgınla çiçek açar
Kezban kocaya kaçar
Kezban kıyıya durunca
Hüseyin ağ alır kaçar. (K.K.127)

Kaynak Kişi: Halime Gürsoy

Derleme Tarihi: 10-10-2021

Yaş: 67

Böreğimi yağladım
Peşkürüme bağladım
Çoktan kaçıcam amma
Anama gıyamadım.

Namaz bezimin gatı
Kolcu Kazım'ın atı
Kazım Ayşe'yi görünce
Çama bağlamış atı.

[30] Ayancık'ın Pınarı köyünde Kezban adlı genç kız ile Hüseyin Ağa birbirine âşık olmuşlar. Kezban babası Ayıbaş ile birlikte yolculuğa çıkmış. Yolculuk esnasında Kezban'ın tuvaleti gelmiş. Mânide Kezban'ın tuvalete gitmesini, mâniyi söyleyenler "kıyıya durmak" olarak dile getirmişlerdir. Kezban Yolculuk esnasında kıyıya durduğunda Hüseyin Ağa onu hızlıca kaçırmış. Bu olay üzerine köylüler bu mâniyi söylemişlerdir.

[31]Konsa başı hallaya
Marul mendil sallaya
Sallama Marul mendili
Zehre çayda ağlaya.

Şapkayı eğdürmüşün
Gözüne değdirmüşün
Güzel değilsin emme
Kendini sevdürmüşün.

Kalem yazı yazar mı?
Kalbinde olmayınca
Kızlar nişan dakar mı?
Sevdiği olmayınca. (K.K.128)

Kaynak Kişi: Ayşe Yıldız

Derleme Tarihi: 16-10-2021

Yaş: 58

Pençerenin önünde
Ayna mısın cam mısın?
Al elini boynumdan
Nikahlı kocam mısın?

Bahçelerde patlıcan
Ben onları toplaycam
Eğer babam vermezse
Bohçamı alıp kaçıcam.

[31] Ayancık'ın Konsa köyünden olan Marul Mehmet adlı şahsın üç karısı var iken Zehre isimli bir genç kızı kandırarak hamile bırakmış. Zehre'yi bu olay üzerine çayda ağlayarak gören köylüler bu mâniyi dile getirmişlerdir.

Bahçeye inmiş iken
Bahçede yeşil diken
Bu askerlik değil mi?
Benim boynumu büken.

Karpuz kestim yiyen yok
Halin nedir diyen yok
Köyünüzden yar sevdim
Gözün aydın diyen yok. (K.K.129)

Kaynak Kişi: Aysel Yolaçan
Derleme Tarihi: 29-10-2021
Yaş: 60
Keten gömlek bezim var
Oğlan sana sözüm var
Utandım diyemedim
Benim sende gözüm var.

Masa üstünde testi
Kemer belimi kesti
Askerdeki sevdiğim
Benden ümidi kesti.

Patlıcanı haşladım
Ben yemeye başladım
Yârim aklıma düştü
Ağlamaya başladım. (K.K.130)

Kaynak Kişi: Fatma Demircan
Derleme Tarihi: 29-10-2021
Yaş: 55

Pencerenin camına
Sürülmüş mavi boya
Pencereden bakana
Sarılsam doya doya.

Kapı önünde nacak
Kaynanam oynayacak
Eğer oyun bilmezse
Dış kapıyı boylayacak. (K.K.131)

Kaynak Kişi: Fetiye Akyıldız
Derleme Tarihi: 15-11-2021
Yaş: 72

Kaynanam kazan karı
Arayı bozan garı
Gelin eve gelince
Ufacık gezen karı.

Ağacı dal edersin
Basmayı şal edersin
Sen o tatlı dilinle
Zehri bal edersin.

Zehir kattın aşıma
Bakmadın gözyaşıma
Yârim senin yüzünden
Neler geldi başıma.

Boğazımdaki kolyeyi
Koparsa ekle yârim
Daha yaşım on altı

Seversen bekle yârim. (K.K.132)

Kaynak Kişi: Sultan Öztürk

Derleme Tarihi: 20-11-2021

Yaş: 70

Küçücük mezarımı
Yolun üstüne kazın
Mezarımın taşına
Sevdadan ölmüş yazın.

Kaynanam geliverse
Dolmayı dürüverse
Gelin olduğum gece
Yatsa da ölüverse.

Karakolda ayna var
Kız kolunda damga var
Gözlerinden bellidir
Sende kara sevda var.

Şu dağlar gülgen meşe
Geldim yar düşe düşe
Senin yârin gül ise
Benimki mor menekşe.(K.K.133)

Kaynak Kişi: Şükriye Yıldırım

Derleme Tarihi: 06-12-2021

Yaş: 65

Karşıdaki ok muydu
Yârim karnın tok muydu
Beyaz mintan üstüne

Kravatın yok muydu?

Ak tren kara tren
Odur beni götüren
Gitti yârim gelmedi
Budur beni öldüren.

Giderken bize uğra
Kebabı köze doğra
Benden başka seversen
Dermansız derde uğra.

Bağa girdim üzüme
Çubuk battı gözüme
Çubuk seni keserim
Yar göründü gözüme. (K.K.134)

Kaynak Kişi: Ayşe Atay

Derleme Tarihi: 06-12-2021

Yaş: 60

Orak attım tarlaya
Parıl parıl parlaya
Ayancık'ın kızları
Beşü birlü sallaya.

Dere dibinde kartal
Kanadı beni tartar
Sakallıya varan kız
Yemek yerken sayıklar.

Bahçeye biber ektim
Ne zaman kabaracak
Kız senin kötü kocan
Ne zaman geberecek.

Avludan atladın mı
Fistanı topladın mı
Oğlan diyor yatalım
Kız diyor patladın mı? (K.K.135)

Kaynak Kişi: Nuran Yıldırım
Derleme Tarihi: 20-12-2021
Yaş: 55

Başındaki yazmayı
Sarıya mı boyadın?
Rengin sararıp solmuş
Sevdaya mı uğradın?

Su gelir meste gider
Dolanır dosta gider
Gurbet ele gidenler
Hasta olup gelenler.

Mendilim gatlum matlum
Nerde galdın gıymetlim
Gel sarılalım yatalım
A benim bal dudaklım.

Çay aşağı yerlere
Biber diktim göllere
Allah nasip etmesin

Görümceli yerlere. (K.K.136)

Kaynak Kişi: Ayşe Övet

Derleme Tarihi: 02-09-2022

Yaş: 68

Hamur aldım tekneden
Üzerime dökmeden
Ulan deyüsün oğlu
Sensin beni bekleden.

Kazma olsan kazacam
Kalem olsan yazıcam
Şu deyüsün oğluna
Fırsat bulsam kaçıcam.

Elindeki fenerin
Versene fitilini
Söylesene sevdiğim
Kuş mu yedi dilini. (K.K.137)

Kaynak Kişi: Sebahat Çetinkaya

Derleme Tarihi: 02-09-2022

Yaş: 38

Ocağa koydum odun
Yanman diyebülü mü?
Oğlan yangın kız yangın
Varmam diyebülü mü?

Kumaş yelek giyersin
Kime boyun eğersin
Doğru söyle sevdiğim

Hangimizi seversin.

Gövden kuşu uçurma
Yol daracık kaçırma
A birücük Allah'ım
İlk yârimden ayırma.

Elma bıçak istemez
Mendil sıcak istemez
Verin bana yârimi
Yorgan yatak istemez. (K.K.138)

Kaynak Kişi: Zekiye Özcan
Derleme Tarihi: 02-09-2022
Yaş: 72
Defteri karaladım
Ben onu yaraladım
Akşamüstü gelince
Kapıyı araladım.

Ak taşı kaldır da gel
Yılanı öldür de gel
Köy içine varınca
Muhtarı kandır da gel.

Atımın ağnı kara
Boynunda çili para
Dine sevdüğüm dine
Bu türküler sana.

Dama indim bakmaya
Elentirük yakmaya
Bubamdan izin aldım
Sevdiğime varmaya. (K.K.139)

Kaynak Kişi: Saniye Özdemir
Derleme Tarihi: 10-09-2022
Yaş: 69
Giydim çarıklarımı
Gel bağla bağlarını
Yörü dürzünün oğlanı
Erittin yağlarımı.

İki sınır arası
Yedi bıçak yarası
Oturmuş da ağlaya
Melek kızın anası.

Kamyonu uçuverdi
Tekeri göçüverdi
Kör olası Sevim
Cemil'e kaçıverdi. (K.K.140)

Kaynak Kişi: Melek Keskinsoy
Derleme Tarihi: 10-09-2022
Yaş: 64
Akçakese yolunda
Tenekesi boynunda
Zehre kızın mektubu
Sandıkçının koynunda.

Atamı atlatırım
Çayırda otlatırım
Yârim ile gezenin
Gözünü patlatırım.

Denizden çıkan duman
Samsun'da apartman
Ne yapalım sevdüğüm
Anam babam pek yaman.

Dağa gider oduna
Özkan derler adına
Özkan'a kız verdik
Necviye'nin hatrına.

Bürgü astım sicime
Düştüm elin piçine
Ana beni bıraktın
Bu ellerin içine.

Çıkma yârim kiraza
Kirazın ağacına
Düşersin de ölürsün
Dayanaman acına. (K.K.141)

Kaynak Kişi: Fatma Yıldız
Derleme Tarihi: 10-09-2022
Yaş: 80
İndim guyun dibine
Baktım suyun rengine
Ver babam beni ona

O tam benim dengime.

Hey on para on para
Muhtarın donu gara
Bu dünyada var mıdır
Muhtar gibi maskara.

Evin önünde erük
Gelin almaya geldük
Darılma Ali Dayı
Gızını almaya geldük.

Mancar pezük değil mi
Ciğer ezük değil mi
Ben sevdim eller aldı
Bana yazık değil mi? (K.K.142)

Kaynak Kişi: Makbule Öztürk
Derleme Tarihi: 10-09-2022
Yaş: 54
Çaydan öte geçmedim
Taşlar gırılur diye
Sevdüğüme varmadım
Babam darulur diye.

Hey İstanbul İstanbul
Dön o yana bu yana
O yandaki yavrularımı
Gönderive bu yanna.

Bostana atın beni

Islandım soyun beni
Sevdiğimin goynuna
Akşamdan goyun beni.

Başındaki dülbendin
Gül dalları solmaz mı
Benim günahlarımı
Sana Allah sormaz mı? (K.K.143)

Kaynak Kişi: Nazmiye Aydın
Derleme Tarihi: 06-10-2022
Yaş: 75

Çay aşağı yarıştım
Dargınıdım barıştım
Ben bu gara günlere
Evelden alıştım.

Merdivenden düş de gel
Dağları daloş da gel
On bilezük bir beşlü
Ceplerine koy da gel.

Bahçelerde domatis
Ben onu toplaycan
Ver babam sevdüğüme
Namusunu boklaycan.

Dağdan geliyon dağdan
Ben ölüyon sevdadan
Sat babam malakları
Gurtar beni sevdadan.

Gara goyun güdeyin
Aç goynunu gireyin
Açıldukça ört beni
Yar olduğunu bileyin.

Tarlada darı mıydun
Bir govan aru mıydun
Şimdiki aklum olsa
Ben sana varu muydum? (K.K.144)

Kaynak Kişi: Elmas Yüksel
Derleme Tarihi: 06-10-2022
Yaş: 70
Orak biçiyom orak
Elverti arasında
Benim yârim geliya
Öküzle arasında.

Gaşlaran gel gaşlaran
Ayan gayar daşlardan
İzin al da gel yârim
Ordaki çavuşlardan.

Dağa çıkma başa çık
Arpalar gara gılçık
Oğlan beni seversen
Akşamüstü yola çık.

İn dereye yat babam
Bir dabanca at babam
Ben ölüyom sevdadan

Kömüşleri sat babam. (K.K.145)

Kaynak Kişi: Elvide Er

Derleme Tarihi: 06-10-2022

Yaş: 48

Ayakkabı yaptırdım
Konya ustalarına
Doktor ilaç vermiyo
Sevda hastalarına.

Gız nereye nereye
Koyun inmiş dereye
Alacaksan al artık
Evde kaldım bu sene.

Çakmak çakmaya geldim
Gına yakmaya geldim
Gına yakmak değil meram
Oğlanı görmeye geldim.

Gitme yârim pazara
Uğradılar nazara
Yari ölmüş diyenin
Kendi girsin mezara. (K.K.146)

Kaynak Kişi: Fatma Atilla

Derleme Tarihi: 21-10-2022

Yaş: 65

Kara pakla danesi
Ne hoş olur yemesi
Çok gücüme gidiyo

Evlenicem demesi.

Gulağındaki küpeler
Gitlemedü gitleme
Bu ay başı gelmeden
Benden haber bekleme.

Avlu altında keser
İstanbul'a yer eser
Benim çektiğim sevdayı
Babam duyarsa keser.

Çay aşağı geliver
Kollarını salıver
Ben bir gıza vuruldum
Baba bana alıver.

Gara çorap aldın mı
Yine borca daldın mı
Evlenicem diyodun
Yine bekar kaldın mı? (K.K.147)

Kaynak Kişi: Nefide Akın
Derleme Tarihi: 21-10-2022
Yaş: 80
Sofanın araları
Tavanın garaları
Orta yerde oynayan
Ayancık garıları.

Uzun uzun gamışlar

Dalını budamışlar
Benim güzel yârimi
Nereye adamışlar.

Muhtarın çaruğu palaz
Divanı goruyamaz
Gızların peşi sıra
Dayaksuz yarışamaz.

[32]Köy üstünün odunu
Emine'm bilür tadını
Emine'm oğlan doğurursa
Tahir goysun adını.

[33]Hey dutlar dutlar
O dutları yuttular
Fadime'yle Hikmet'i
Çamurcu'da duttular.

Kestanenin kurusu
Güllü suyun durusu
Yar gurbete gidince
Dayanamam doğrusu

Köy üstünden ay doğdu
Fadime'm sana ne oldu
Ne olduysa bana oldu

[32] Emine'ye yaşlı bir adam olan Tahir Ağa göz koymuş. Emine ile Tahir Ağa Ali köyünde görüşmeye başlamışlar. İkisinin ilişkisini fark eden köylüler bu mâniyi söylemişlerdir.
[33] Ali köyünde ikamet eden Fadime ile Hikmet isimli şahıslar, evli olmalarına rağmen gizli aşk yaşamışlardır. Ali köyünden Çamurca köyüne kaçarak orada yaşamaya başlamışlardır. Fadime köyden kaçarken yanına komşusundan çaldığı tavuğu da almıştır. Bu olaylar üzerine mahkemelik olmuşlardır. Çamurca'da bunları yakalayan köylüler bu mânileri söylemişlerdir.

Hanım tavuk kayboldu.

Yaka yaparım yaka
Oturdum taş üstüne
Yârimden mektup gelmiş
Eyvallah baş üstüne.

[34]Dam üstünde kediler
Miyav miyav dediler
İki Cemile bir oldu
Ali muhtarı yediler. (K.K.148)

Kaynak Kişi: Nebahat Özışık

Derleme Tarihi: 21-10-2022

Yaş: 57

Caminin minaresi
Elli iki basamak
İstemiyorum yârim
Senden ayrı yaşamak.

Almanya çardakları
Su dolu bardakları
Gönderiven babamı
Almanya galtakları.

Hoca geliyor hoca
Elinde goca bohça
Bizi güccük sanmayın
Biz de istiyoz goca.

[34] Ali köyünde Ali isimli muhtar Cemile adlı eşinin üzerine Cemile isimli birini kuma olarak eve götürmüştür. İki kuma çok iyi anlaşmış ve Ali muhtarı evde barındırmamışlardır. Bunu fark eden köylüler bu mâniyi söylemişlerdir.

Gara güğüm elimde
Gara günüm geride
Ey orospu gaynana
Oğlun benim elimde. (K.K.149)

Kaynak Kişi: Cennet Kılıç
Derleme Tarihi: 21-10-2022
Yaş: 54
Yılan astım sicime
Varmam elin piçine
Ellerinen oynuyo
O gidiyo gücüme.

Kapı kapıya bakar
Kapıyı usta dakar
Ver anam sevdiğime
İnsan yüz yüze bakar.

Dülbenti oyaladım
Giymeye gıyamadım
Giymeye gıyamazken
Nazlı yare yolladım.

Samanlık arkasına
Mercimek ekeceğim
Dosta düşmana garşı
Sallanıp gezeceğim.

Hey güllü güllü
Peştemali püsküllü

O püskülü ben daktım
Deyüs gocandan gizlü. (K.K.150)

Kaynak Kişi: Hanife Öztürk
Derleme Tarihi: 21-10-2022
Yaş: 72

Entarimin kolu yok
Geçinmenin yolu yok
Orta boylu sevdüğüm
Kavuşmanın yolu yok.

Almanya'nın treni
Yağlamaynan gider mi
İzin al da gel yarim
Gavur işi biter mi?

Çıra aldım çataktan
Yarılmaya budakdan
Çatak gızı değil mi
Öpülmeya yanaktan.

Fistan diktim boyumca
Bulamadım huyumca
Her gün dövüş etmelü
El oğluna uyunca. (K.K.151)

Kaynak Kişi: Kadın Şen
Derleme Tarihi: 30-10-2022
Yaş: 72

Bizim evin arkası
Kiremit fabrikası

Niye gabül olmasın
Sevdalunun duası.

Evim var düz içinde
Minnazı su içinde
Ben yarimi tanırım
Beş yüz gişi içinde.

Ev yaptırdım yenice
Gurtar beni emice
Vefasız yarimi
Sevmediler delice.

Saçım uzun dararım
Nedir benim zararım
Evelki günlerimi
Çıra yakıp ararım.

Ak koyun azusuna
Süt verü kuzusuna
Ne deyin de ağlayın
Allah'ın yazısına.

Orta yerde sandalye
Otursana Makbule
Abdula'dan mektup geldi
Okusana Makbule.

Kaya dibi duz gibi
Suları soğuk buz gibi
Dokuz çocuk doğursan

Gabulumsun gız gibi. (K.K.152)

Kaynak Kişi: Rafet Demircan

Derleme Tarihi: 10.12.2022

Yaş: 75

Yağmur yağar damla damla

Sen de al hanım abla

Düşünme öyle gara gara

Çoşkun amcan da verdi para

Uzun gavak bu mudur

İçi dolu su mudur

A benim güzel yarim

Son mektubun bu mudur?

[35]Evün önünde uvaz

Midi Yakub sözünde durmaz

Midi Yakub'un gızı

Ditdit Mustan'da durmaz. (K.K.153)

Kaynak Kişi: Neriman Gürel

Derleme Tarihi: 10.12.2022

Yaş: 72

Cövüzü budadılar

Cırıf sürmesin diye

Uzak yere verdiler

Yüzü gülmesin diye.

[35] Ayancık'ın Konsa köyünde ikamet eden Midi Yakub'un kızını Ditdit Mustan'a (Mustafa) verdikten sonra vazgeçerek kızı geri almışlardır. Köyün delikanlıları kızı kandırıp kaçırmışlar ve yoldan çıkarmışlardır. Bu olay üzerine kız tekrar Ditdit Mustan'a dönememiştir. Bunu fark eden köylüler "Midi Yakub'un gızı, Ditdit Mustan'da durmaz" mısralarını dile getirerek bu olayı gerçekçi bir şekilde mâniye yansıtmışlardır.

Yol üstüne ip serdim
İpekli mendil gerdim
Orospunun kızını
Candan yürekten sevdim. (K.K.154)

Kaynak Kişi: Hayriye Yılmaz
Derleme Tarihi: 10.12.2022
Yaş: 52

Ev altında pırasa
Yaprağına gar yağsa
Oğlan böyük gız gücük
Dönse dönse yalvarsa.

Ev altında ıspanak
Avanaksın avanak
Yarın akşam geliyom
İşmarıma iyi bak.

Evlerinde pencire
El uzatma incire
Beni istemezsen yar
Asulurum zincire. (K.K.155)

Kaynak Kişi: Fikri Çalışkan
Derleme Tarihi: 10.12.2022
Yaş: 63

Gitme güzel gitme
Sana bir sözüm var
O çakır gözlerinde
Benim gözüm var.

İpek mendil düreyim
Yar yanına geleyim
Uyandıkça öp beni
Yar olduğunu bileyim.

Kuyudan su çekerim
Kovalara dökerim
Gız beni gücük sanmayın
Ben de sevda çekerim. (K.K.156)

Kaynak Kişi: Çoşkun Çoşar
Derleme Tarihi: 10.12.2022
Yaş: 48
Gökte yıldız sayılır mı
Mevlâ'm bizi kayırır mı
İki gönül bir olunca
Zalım felek ayırır mı?

Ayancık'ın başları
Sallanır ağaçları
Bugün yarimi gördüm
Kıvrım kıvrım saçları. (K.K.15

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı Soyadı	Pelin Büşra GÜMÜŞ
Doğum Tarihi	06.03.1996
Doğum Yeri	Ayancık

Lisans Eğitim Bilgileri

Üniversite	Aksaray Üniversitesi
Fakülte	Fen Edebiyat Fakültesi
Bölüm	Türk Dili ve Edebiyatı

Yabancı Dil Bilgisi

İngilizce	Düşük Seviye

İş Deneyimi

Çalıştığı Kurum	Yunus Emre Enstitüsü
Tecrübe Yılı Görev/ Pozisyon	Türkçe Okutmanlığı
Tecrübe Yılı	1 yıl

Katıldığı

Sertifikalar	"Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi Sertifikası" Sakarya Üniversitesi 23.07.2019- 27.08.2019
Bilimsel Çalışmalar	*"Yaşar Kemal'in Sarı Sıcak Eserindeki Kültürel Unsurlar"* Lisans Tezi, Danışman: Dr. Ögr. Üyesi Çetin YILDIZ, Aksaray Üniversitesi-2019

İletişim

Adres	Yalı Mahallesi, Hacı Ahmet Efendi Caddesi, Numara: 23 Kat: 1 AYANCIK / SİNOP
E-mail	gumuspelinbusra@gmail.com